



Tecuciul literar-artistic

Revistă de cultură, opinie și informare
Cu sprijinul Consiliului Local Tecuci prin Biblioteca Municipală „Ștefan Petică”

48

Serie nouă
(anul 12),
Primul
trimestru
2018

„O umbră e ființa-i, o spumă e cuvântu-i/ Și la un loc Unire: zi-i lume și te mântui!”

Mihai Eminescu - Ms 2254/1876 (Versuri inedite)”

Revista poate fi citită și pe: www.bstp.ro



Biblioteca Municipală „Ștefan Petică” Tecuci



Sub egida Asociației Societatea Culturală „Ștefan Petică - 2007”

SUMAR

► Mihai EMINESCU, <i>Rugăciunea unui dac</i>	1
► Dan MOVILEANU, <i>De 15 Ianuarie</i>	2
► Lucia OLARU NENATI, <i>Requiem pentru un suflet nemărginit</i>	4
► Ștefan MUNTEANU, <i>Sergiu Al-George despre filosofia lui Eminescu</i>	6
► Doru SCĂRLĂTESCU, <i>Eminescu și Petică: sub semnul lui Eros</i>	8
► Eleonora STAMATE, <i>A mai căzut o stea, iar Dionisie Duma a plecat în căutarea ei</i>	11
► Ignatie GRECU, <i>Poetul Dionisie Duma</i>	13
► Constantin OANCĂ, <i>Viața, ca și lumina, doar se întrerupe</i>	14
► Adrian Racaru, <i>Eleonora Stamate, Mihaela Gudană, Mihai Ștefăniu, Poezii în memoriam Dionisie Duma</i>	15
► Ioan DĂNILĂ, <i>Radu Cârneli - uriașă datorie</i>	16
► Ion RĂILEANU DELANĂMOLOASA, <i>Nichita Stănescu - 85</i>	17
► Adrian Dinu RACHIERU, <i>Un „liricof”</i>	18
► Petre ISACHI, <i>Ars critica și meandrele ei</i>	20
► Livia CIUPERCĂ, <i>Un om, o viață, o operă, un destin...</i>	23
► Liuba LAVRIC-BOTEZATU, <i>Mihai Cimpo(i)eticul și cuprinderea</i>	25
► Daniela ALECSĂ, <i>Basarabia 100</i>	27
► Viorel BURLACU, <i>Alexandru Papadopol-Calimah, un istoric pentru neuitare</i>	29
► Daniel DOJAN, <i>Evenimente culturale</i>	31
► Nicolae DABIJA, <i>Așchii de cer</i>	34
► Dan MOVILEANU, <i>Gânduri răzlețe</i>	38
► Angela BACIU, <i>Interviu cu Adrian Alui Gheorghe</i>	39
► Ana DOBRE, <i>Primul război mondial - traversarea unui labirint</i>	44
► Narcisa Florentina BOLDEANU, <i>Grigore Vieru, simbol al unei zodii tragice</i>	47
► POESIS:	
► Adrian ALUI GHEORGHE	49
► Liliana URSU	51
► Ignatie GRECU	53
► Livia CIUPERCĂ	55
► Violeta CRAIU	57
► Gheorghe A. STROIA	60
► Horia ZILIERU	63
► Dumitru BRĂNEANU	64
► Vasile Sevastre GHICAN	66
► Nicoleta CRĂILĂ	68
► Faraon RALUCA	70
► Adrian PAPARUZ	71
► Corina MATEI GHERMAN	73
► Cristina CÎMPEANU	75
► Virgil ANDRONESCU	77
► Adela RACHI	79
► Alina Marieta ION	81
► Adrian GRAUFENFELS, <i>Traduceri Paul Celan</i>	83
► Mirela IANUȘ DINGA, <i>Traduceri Dionisie Duma - In memoriam</i>	85
► Nicolae SCURTU, <i>Însemnări despre istoricul literar G. G. Ursu</i>	88
► Nuța ISTRATE GANGAN, <i>Tête-à-tête, NIG și poetul Mihok Tamas</i>	90
► Dan MOVILEANU, <i>Gânduri răzlețe</i>	95
► Marian BARBU, <i>O carte despre teatru și nu numai</i>	96
► Lucia OLARU NENATI, <i>Desaga cu merinde pentru lungul drum</i>	98
► Violeta IONESCU, <i>Minunile doctorului Odisei</i>	99
► Katia NANU, <i>Black</i>	103
► Constantin HORBOVANU, <i>Legea pipăitului public</i>	104
► Poeți ai generației de la 1939... Ovid Caledoniu	105
► Theodor PARAPIRU, <i>„A spune Amin”</i>	106
► Valeriu VALEGV, <i>În continuare vreau să-mi păstrez</i>	107
► Victor CILINCĂ, <i>Lacrămi uscate</i>	109
► Sonia KALMAN, <i>Open-relationship with...</i>	115
► Violeta MÎNDRU, <i>Dimineată cu trandafiri</i>	118
► Daniel MAZILU, <i>Rugul Aprins - cea mai autentică trăire a ortodoxiei</i>	120
► Radu VLADIMIR, <i>O carte eveniment în Colecția „Restituirii culturale tecucene” 122</i>	
► Radu VLADIMIR, <i>O personalitate emblematică pentru cultura tecuceană G. G. Ursu (1911-1980)</i>	125
► Dan MOVILEANU, <i>A trăi prin, întru și pentru poezie</i>	128
► A.G. SECARĂ, <i>Căutând culcuș metafizic în brațele Poeziei...</i>	130
► Nicolae SCURTU, <i>Întregiri la bibliografia lui Constantin Nărlu</i>	133
► Gabriel GHERBĂLUȚĂ, <i>Quo Vadis Poeta?</i>	135
► Constantin ARDELEANU, <i>„Metamorfozele sinelui”</i>	137
► A.G. SECARĂ, <i>Nebuna din Ilion sau Numele Hellenei</i>	138
► Ioan DĂNILĂ, <i>Contemporan cu noi și cu alții</i>	147
► Ștefan ANDRONACHE, <i>Scrisoarea de încurajare a actriței Maria Giurgea adresată lui Ion Petrovici într-un moment dificil al vieții sale</i>	148
► Nicolae SCURTU, <i>Noi completări la biografia lui Emil Panaitescu</i>	151
► Gh. NAZARE, <i>Tecuciul și Independența de Stat a României</i>	154
► Prof. Mihail POHRIB, <i>Generalul Alexandru Averescu (1859-1938), o personalitate a României moderne</i>	156
► Alexandru DIMITRESCU, <i>Unirea Basarabiei cu România</i>	159
► Mihail POHRIB, <i>Contribuția tecucenilor la Primul Război Mondial și Marea Unire din 1918</i>	162
► Dan MOVILEANU, <i>Revista revistelor</i>	168
► Mirela IANUȘ DINGA, <i>Armonia sculpturală a lui Ivo Casana</i>	170
► Dionisie DUMA, <i>Rugă</i>	171

Sculpturi revistă: Ivo Casana

Fotografii: Ștefan Andronache

Redacția

Director onorific:

Dr. Constantin TEODORESCUDirector executiv: **dr. Petru BLAJ**Redactor șef: **Eleonora STAMATE**Redactor șef adjunct: **DAN MOVILEANU**

Tehnoredactor: Eleonora STAMATE,

Bogdan ARTENE

Membrii Redacției

Paul Blaj

Vasile Sevastre Ghican

Marin Mârza

Săndel Stamate

Ionuț Petică

A.G. Secară

Mihail Pohrib

Valeriu Valegvi

Gabriel Gherbăluță

Costică Oancă

Adrian Racaru

Nicolae Chiscop

Radu Vladimir

Colegiul Editorial

Acad. Mihai Cimpoi

Acad. Nicolae Dabija

Prof. Dr. Theodor Cădăreanu

Acad. Vasile Tărășeanu

Acad. Valeriu Matei

Prof. Dr. C.D. Zeletin

Conf. Univ. Dr. Liuba Lavric-Botezatu

Prof. Dr. Lucia Olaru Nenati

Prof. Dr. Narcisa Florentina Boldeanu

Prof. Univ. Ștefan Munteanu

Prof. Dr. Nicolae Scurtu

Correspondenți din străinătate:

Roxana Racaru – PARIS

Nuța Istrate Gangan Nig – USA

Mirela Ianuș Dinga – ITALIA

Marlena Braester – TEL AVIV

Nu primim decât materiale corectate și în format electronic

Revista noastră publică textele colaboratorilor pe teme culturale cât mai diverse.

Polemicele și confruntările de idei le considerăm necesare și dinamizatoare, dar numai în manifestări cordiale.

Materialele care vor avea în conținutul lor injurii, atacuri la persoană sau expresii obscene nu vor fi publicate.

REVISTA SE DISTRIBUIE GRATUIT

Potrivit art.2016 CP, responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor aparține exclusiv autorilor.

Adresa redactor-șef Eleonora Stamate:

Str. Cpt. Gh. Decuseară nr.7, bl. H3, sc.2, ap. 30

Tel.0742.402.999

e-mail: stamate.eleonora@yahoo.com

eleonorapusa@gmail.com

Adresa redacției:

Biblioteca Municipală „Ștefan Petică”

Str. Republicii nr. 11, Tecuci

ISSN 1843-0198

RUGĂCIUNEA UNUI DAC

► Mihai EMINESCU

Pe când nu era moarte, nimic nemuritor,
Nici sâmburul luminii de viață dătător,
Nu era azi, nici mâne, nici ieri, nici totdeauna,
Căci unul erau toate și totul era una;
Pe când pământul, cerul, văzduhul, lumea toată
Erau din rândul celor ce n-au fost niciodată,
Pe-atunci erai Tu singur, încât mă-ntreb în sine-mi:
Au cine-i zeul cărui plecăm a noastre inemi?

El singur zeu stătut-au nainte de-a fi zeii
Și din noian de ape puteri au dat scânteii,
El zeilor dă suflet și lumii fericire,
El este-al omenimei isvor de mântuire;
Sus inimile voastre! Cântare aduceți-i,
El este moartea morții și învierea vieții!

Și el îmi dete ochii să văd lumina zilei,
Și inima-mi împlut-au cu farmecele milei,
În vuietul de vânturi auzit-am al lui mers
Și-n glas purtat de cântec simții duiosu-i viers,
Și tot pe lâng-acestea cerșesc înc-un adaos:
Să-ngăduie intrarea-mi în vecinicul repaos!

Să blesteme pe-oricine de mine-o avea milă,
Să binecuvânteze pe cel ce mă împilă,
S-asculțe orice gură ce-ar vrea ca să mă rădă,
Puteri să puie-n brațul ce-ar sta să mă ucidă,
Ș-acela între oameni devină cel întâi
Ce mi-a răpi chiar piatra ce-oi pune-o căpătâi.

Gonit de toată lumea prin anii mei să trec,
Pân' ce-oi simți că ochiu-mi de lacrimi e sec,
Că-n orice om din lume un dușman mi se naște,
C-ajung pe mine însumi a nu mă mai cunoaște,
Că chinul și durerea simțirea-mi a-mpietrit-o,
Că pot să-mi blestem mama, pe care am iubit-o -
Când ura cea mai crudă mi s-a părea amor...
Poate-oi uita durerea-mi și voi putea să mor.



Străin și fără de lege de voi muri – atunci
Nevrednicu-mi cadavru în uliță l-arunce,
Ș-aceluia, Părinte, să-i dai coroană scumpă,
Ce-o să amuțe câinii, ca inima-mi s-o rumpă,
Iar celui ce cu pietre mă va izbi în față,
Îndură-te, stăpâne, și dă-i pe veci viață!

Astfel numai, Părinte, eu pot să-ți mulțumesc
Că tu mi-ai dat în lume norocul să trăiesc.
Să cer a tale daruri, genunchi și frunte nu plec,
Spre ură și blestemuri aș vrea să te înduplec,
Să simt că de suflarea-ți, suflarea mea se curmă
Și-n stingerea eternă dispar fără de urmă!

(1879, 1 septembrie)

EDITORIAL

DE 15 IANUARIE

► Dan MOVILEANU



ZIUA DE 15 Ianuarie, ziua de naștere a Poetului Național Mihai Eminescu, a trecut și anul acesta, ca de câțiva ani, cumva neobservată. Cei care diriguiesc vremelnice instituțiile culturii românești au stabilit ca ziua de 15 ianuarie să fie și *ziua Culturii Naționale*, ca Poetul să nu se mai bucure singur de atenția noastră. Cei care au încercat să-l închidă pe Eminescu într-o *debara* vor să ne facă să-l uităm sau să ne fie rușine de Poet ca de un *cadavru*. Să uităm că *literatura poetică română* a secolului 20 a început *sub auspiciile geniului lui, și forma limbii naționale, care și-a găsit în poetul Eminescu cea mai frumoasă înfăptuire* a fost punctul de plecare pentru tot *vestmântul cugetării românești* (Titu Maiorescu), să uităm că Eminescu este *expresia integrală a sufletului românesc*, că El este *omul deplin al culturii românești*, să uităm că poporul român are două minuni de apărut, *adică limba română și Eminescu*. Să uităm că opera lui Eminescu și după un secol și mai bine este mereu actuală. Cuvintele sale profetice au exprimat adevărul vremii sale dar și al obiditelor vremuri de azi. Nu *fonfii* și *flecarii*, *cleptocrații* și *inaptocrații* sunt *stăpânii* acestei țări și ai acestui popor împilat și obidit? Unii au spus că definiția lui Eminescu drept *omul deplin al culturii românești* (C.Noica) este o *aberație*, iar adepții eminescianismului sunt *niște zelatori care se tot regenerează* (Z.Ornea) și că a-l adora pe poet prin *gesturi* și *clisee propagandistice* este *stupid și ridicol*! Adică gestul lui Geo Bogza de a depune o garoafă pe următorul lui Eminescu în fiecare zi de 15 ianuarie sau

gesturile unor tineri (elevi, studenți) de a așeza pe fruntea statuiilor Poetului coroane din imortele sau de a-și declara iubirea sub coroana teiului eminescian sau gestul unor poeți importanți, dar și ale unor oameni obișnuiți de a-și scoate pălăria în fața acestora! Statuii! Eminescu a fost scos din viața publică a vremii sale și împins către nebunie, fiind singurul protestatar la faptele nedemne ale unor buiestrași politici, în numele *normalității* și *adevărului* istorice, ca o *personalitate matriceală a inteligenței românești* (Theodor Codreanu).

Buiestrașii culturii române, *anahoreți, înfrânți, modești, complexați, ne-trebniți* (C.Noica) au încercat să-l înlocuiască pe Eminescu, mai întâi cu Th. Neculuță (?!), apoi să-l detroneze, să nu mai fie *unicul*, dar nu s-au înțeles cu care dintre Blaga sau Arghezi! Apoi au încercat să șteargă cu buretele aura mitică de Poet Național și meritele de întemeietor al doctrinei naționale și de centru canonic al spiritualității românești, dar n-au găsit nici o țară genetică încât să ne fie rușine cu Eminescu. N-a fost homosexual (cum s-a spus despre Dante, Shakespeare, Cervantes, chiar Iisus), n-a fost ucigaș-pușcăriaș-epileptic (ca Dostoievski), nici monstru eroto-man (ca Tolstoi), nici autoerotoman masturbator (ca Walt Whitman), nici dipsoman cu gânduri suicidare, nici n-a avut sifilis terțiar, ca să-l ascundem sub pat sau într-o *debara* a istoriei. Cei care consideră că Eminescu trebuie contestat și demitizat îi reproșează Poetului că era *păros*, că avea *plattus* la ambele picioare, că era un *adevărat om al lui Darwin*, că era sărac, pribeag și curgeau zdrețele de pe el, că mânca lăcom și râdea zgomotos la masă, că era mare consumator de cafea, tutun și brânză cu ceapă.

Opera lui Eminescu (poezia, proza, teatrul) îl „lasă rece” pe un Răzvan Rădulescu, „gândirea politică e nulă” (Cristian Preda), iar caietele Poetului n-ar fi altceva decât „niște maculatoare” (M.Sorescu). În aceeași categorie a demitizărilor se înscriu și gesturile aberante ale unui „găgău” care, în fiecare zi de 15 ianuarie, face să dispară mâna Muzei Poetului din grupul statuar din Galați și a lui Călin Vlasie (care spunea că Eminescu este idiotul nostru național) de a premia (cu Premiul Eminescu) cartea de debut a

unei poetese pornoscatologice, chiar de 15 ianuarie 2018, la Botoșani!

În Tecuci, un tânăr „gușat” s-a desprins dintr-un grup și lovind cu picioarele buchetul de trandafiri albi depus la statuia lui Eminescu, din Parcul Catedralei, de un profesor pensionar, râdea sardonnic sau corect politic.

De aceste gesturi grobiene să ne fie rușine nouă românilor și nu de opera uriașă eminesciană sau de omul Eminescu!

S-a gândit cineva ca ziua de 15 ianuarie, să fie o zi liberă pentru români, în cinstea lui Eminescu? S-a gândit cineva ca de 15 ianuarie, poate de 15 iunie, să facă de gardă la statuia lui Eminescu un polițist comunitar? În orașele noastre, mai mici sau mai mari, acolo unde există o statuie a lui Eminescu,

reprezentanții puterii locale, de azi și de totdeauna, au avut inspirația să depună măcar o jerbă de flori în memoria Poetului? La Tecuci nu s-a întâmplat acest lucru.

La o sută șaiszeci și opt de ani de la nașterea Poetului Național și la o sută de ani de România Mare (dar tot trunchiată, dezunită) unora dintre noi le este rușine cu Eminescu și le este rușine că sunt români. Acestora, și nu numai, li se potrivesc versurile lui Eminescu:

„Prea v’ați arătat arama, sfâșiind această țară,
Prea făcurăți neamul nostru de rușine și ocară,
Prea v’ați bătut joc de limbă, de străbuni și obicei,
Ca să nu s’arate odată, ce sunteți: niște mișei!”



Statuia lui Mihai Eminescu din Galați



ESEU

REQUIEM PENTRU UN SUFLET NEMĂRGINIT

► Lucia OLARU NENATI

Sfârșitul lui Eminescu în floarea vârstei este, pentru cei care-i cunosc existența, îi înțeleg sufletul și rezzonează cu el, legat de multe lucruri din existența sa de mucenic iute trecător în această lume. Nu trebuie să exagerăm prea mult ca să înțelegem că viața sa a fost viața sufletului și conștiinței sale, mai mult decât aceea a trupului său.

Or, câtă vreme sufletul lui a fost fericit consunând cu viața universului din care s-a simțit mereu parte integrantă, el a trăit plinar, într-o jubilație a simțirii fără egal, nutrind sentimente și imaginând viziuni de paradis, îmbrăcând frumusețea lumii într-o aură cu mult mai frumoasă decât propria ei frumusețe. Astfel, această lume a fericirii eminesciene, fie că a fost codrul și lacul ipoteștean, fie că a fost chipul dulce al mamei sale sau al iubitei de la Ipotești, ori teritoriul arhetipal al Bucovinei, a funcționat ca un paradis pe care coardele misterioase ale sufletului său urieșesc, nemărginit, l-au transportat pe pământ întrupându-l, făcându-ne să vedem imaginea raiului biblic. Ce viziune mai paradisiacă poate exista decât aceea a bărbatului și femeii, tineri și inocenți, aflându-se în mijlocul universului atât de singuri și atât de fericiți? Dar acest paradis al plenitudinii avea să se deterioreze, puțin câte puțin, începând de timpuriu și să-i aducă suferința, începutul sfârșitului, așa cum păcatul a spulberat armonia raiului biblic.

Căci sufletul său avea să moară puțin câte puțin cu fiecare mare durere, pricinuită fie prin pierderea unor ființe dragi, fie a unor entități esențiale pentru el: pierderea iubitelor sale părinte spiritual, Aron Pumnul, moartea iubitei de la Ipotești, pe care o va proiecta de-a lungul vieții sale peste întreaga fire, păstrând-o mereu

în amintire, pierderea mamei sale iubite, dublată de suferința produsă de amenințarea concomitentă a pierderii onoarei prin acuza de-a fi sustras obiecte din bibliotecă, deci de-a fi fost necinstit ș.a.

Or, pentru omul de-o corectitudine fundamentală care a fost Eminescu, această acuză a fost una teribilă, clătănitoare suportului său moral. Iar această lovitură nu i-a dat-o soarta ca pe celelalte de până atunci, ci oameni nevrednici, canalii ticăloase, fericite de a-și satisface vanitatea, pofta de rău, prin lovirea unui suflet de sensibilitate a unui poet de geniu. La acestea se adaugă tot alte frământări, cauze ale treptelor spre moarte: privațiuni de tot felul, sărăcia umilitoare și atât de nedreaptă la un om neobosit în munca sa, nesiguranța zilei de mâine, imposibilitatea de-a trăi lângă femeia iubită, munca de ocnaș la galera jurnalelor, ravagiile bolii care-l demoralizau, durerea și rușinea distrugătoare de-a se vedea gol și umilit, purtat cu faetonul către spitalul de alienați, ca și bănuiala de complicitate din partea apropiaților, umiliința de-a se vedea supus ca o marfă spectacolului public al colectelor de bani pentru subzistența ce i s-ar fi convenit firesc, fără atâta tevdură, chiar dacă era izvorâtă uneori din bune intenții; se mai adaugă aici și supoziția tratamentului greșit cu frecții și injecții cu mercur, de mult degradat din practica medicală europeană și câte altele.

Dar citindu-i poezia și publicistica, văzându-i forța resentimentului, a indignării și dezamăgirii ce răzbate adesea din scrisul său, se învederează o altă mare suferință fără leac atunci și, din păcate, nici acum. Aceea produsă de marea distanță dintre faptele contemporanilor săi în viața publică față de norma firească, știută

de el. Jefuirea țării, înrobirea țăranilor, sărăcirea celor mulți și onești, trădarea idealurilor, fățărnicia, josnicia politicianilor, indiferent căruia partid aparțineau, toate acestea îi stârneau accente acute de mânie și gesturi de pedepsire a lor; deci suferință morală corozivă, adâncă, necuprinsă. Toate acestea au fost frânturi de moarte pentru nobilul și idealistul Eminescu, născut parcă pentru a trăi într-o lume ideală în care toți oamenii să aibă caracterul și inima sa.

Căci reducând la maxim esența firii eminesciene, se poate afirma că el aspira neîncetat spre perfecțiune: în poezie spre armonia divină a sufletului omenesc, iar în publicistică spre funcționarea impecabilă a organismului social și statal. Neputința de-a le atinge a produs marea sa dramă cu enorme ecouri sufletești. Astfel că sfârșitul său, la o vârstă la care alții abia încep să trăiască mai consistent, e un memento al destinului unui om aspirând spre perfecțiune într-o

lume imperfectă (și când te gândești că față de lumea noastră de azi, aceea de atunci era o dulce și nevinovată reverie, că, față de ingeniozitatea diabolică a impostorilor și escrocilor de azi, contemporanii săi erau niște îngeri! E, așadar de neînchipuit reacția lui Eminescu la degradarea de azi a tuturor structurilor și valorilor!).

Sfârșitul său continuă să ardă conștiințele (celor care le au!) prin marea sa tragedie la fel cum ne fac să suferim povestirile despre viețile sfinților, chinuiți ingenios de tortionari doar pentru a se dezice de credința lor, deci de idealul lor care era, de asemenea, acela al perfecțiunii. Adevărata răscumpărare a acestui sfârșit, adevărata vindecare de tragedia lui mereu arzătoare se poate face, așadar, doar prin pași mai mari sau mai mici către întruparea acelei lumi ideale, perfecte - chiar dacă utopică! - în numele căreia s-a jertfit acest martir laic.



ESEU

SERGIU AL-GEORGE DESPRE FILOSOFIA LUI EMINESCU

► Ștefan MUNTEANU

Orientalistul Sergiu Al-George s-a născut în ziua de 13 septembrie, 1922, la Târgu Mureș. Bunicul său, Leon Al-George, provine din localitatea Sângeorz-Băi, județul Bistrița-Năsăud. Din familia lui Leon Al-George au rămas doi feciori, cu rezonanțe scriitoricești. Este vorba de Ion Al-George, poet și traducător și de Vasile Al-George, poet, publicist și traducător, tatăl lui Sergiu Al-George. Viitorul mare sanscritolog, Sergiu Al-George, urmează cursurile Liceului „Matei Basarab” din București. Aici va frecventa și cursurile Facultății de Medicină, obținând specializarea de medic O.R.L., pe care o practică tot în București, în paralel cu serioase cercetări în domeniul imunologiei.

Concomitent cu pasiunea pentru medicină, Sergiu Al-George a manifestat o preocupare excepțională față de culturile orientale, în special față de spiritualitatea veche indiană. Se stinge din viață la 10 noiembrie 1981, la scurt timp după întoarcerea de la o manifestare științifică deosebită, desfășurată la Benares. După moartea sa, Dorina Al-George, cea care i-a fost soție credincioasă, publică lucrarea „Șocul amintirilor”, în care aduce informații zguduitoare privind viața strălucitului intelectual. Caracterizându-și soțul decedat, Dorina Al-George declară: „Sergiu Al-George, «eroul» meu, era o ființă profund scindată (în sensul de hărțuită) între cele două vocații ale sale: cea de medic (din plin realizat) și cea de indianist al cărui statut – de nivel european – și l-a clădit singur, cu un efort imens; nu s-a cruțat și nici viața nu l-a cruțat” (Dorina Al-George, *Șocul amintirilor*, Editura Societatea Informația, București, 1994, p. 8.).

Afirmația potrivit căreia Sergiu Al-George a fost un indianist „de nivel european” nu exprimă nici

o exagerare. În urma cercetărilor făcute de indianistul român au rămas multe lucrări și studii de referință în domeniu. Voi aminti doar câteva: *Filosofia indiană în texte: Bhagavad-Gita, Samkhya-karika, Tarka-samgraha*, traducere din limba sans-

krită, cu studii introductive, comentarii și note, Editura Științifică, București, 1971; *Limbă și gândire în cultura indiană*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976; *Arhaic și universal. India în conștiința culturală românească (Brâncuși, Eliade, Blaga, Eminescu)*, Editura Eminescu, București, 1981.

Orientalistul Sergiu Al-George a scris un singur studiu, aproximativ 25 de pagini, despre Eminescu. Este vorba de cel intitulat *Eminescu - Arhetipul*, din lucrarea *Arhaic și universal*. În legătură cu acest text, Dorina Al-George își amintește: „Iar în *Arhaic și universal* capitolul *Eminescu-Arhetipul* este și ultimul și cel mai iubit lucru pe care l-a scris” (*Șocul amintirilor*, p. 11). Dar și acest studiu are o soartă paradoxală: deși aduce lămuriri originale și interesante privind spiritualitatea eminesciană, este puțin cunoscut. Pentru că, se pare, mulți exegeți încă mai preferă utilizarea unor formule consacrate decât să caute și alte interpretări. Iar cei ce au în vedere și noile perspective se raportează doar la critica literară, nu și la cea filosofică. Or, istoria eminescologiei demonstrează că înțelegerea unitară a creației lui Eminescu presupune, în primul rând, clarificarea concepției sale cu privire la raportul dintre poezie și filosofie.

Sub acest aspect, punctul de plecare pentru Sergiu Al-George îl constituie ideea că opera eminesciană se explică prin ea însăși, atât ca poezie, cât și ca filosofie. Destul de convingător, el scrie:



„Conștiința artistică a lui Eminescu ne poate apărea ca disociată, lipsită de unitate, doar prin raportare la izvoarele externe ce își vădesc natura lor ireductibilă, mai ales atunci când este vorba de influențe filosofice. De fapt, toate marile filosofii care au fost invocate de către eminescologi - din a căror listă rămânând marcante cele legate de numele lui Platon, Kant, Hegel, Schopenhauer - o dată intrate în retorta propriului său geniu filosofic, nu mai pot fi regăsite în autonomia lor, fiind încorporate în perenitatea propriei sale filosofii; la fel, și gândirea indiană, nu se va regăsi în formele ei discursive ci în chintesența sa încifrată în mituri și simboluri” (*Arhaic și universal*, p. 273).

Propunând o meditație asupra unor teme eminesciene majore, ocazionată de raportarea creațiilor lui Constantin Brâncuși, Lucian Blaga și Mircea Eliade la spațiul gândirii indiene, Sergiu Al-George instituie totodată ideea unei consonanțe dintre Eminescu și India, situată în alte niveluri decât s-a încercat până în prezent. Pentru aceasta, în mod firesc, trebuiau revăzute și reanalizate legăturile lui Eminescu cu Schopenhauer. O adevărată aventură, după ce marii eminescologi au impus ipoteza lor. După ce George Călinescu, de exemplu, în *Opera lui Mihai Eminescu*, vol. I (Editura Minerva, 1976), la pag. 559 scrie: „Cu oricâte abateri, filosofia lui Eminescu... este în esența ei o variantă, uneori și mai mult, un comentariu pe marginea lui Schopenhauer”. Iar Tudor Vianu, la fel de categoric, în studiul *Eminescu și etica lui Schopenhauer*, scrie: „Sentimentul de viață care, prin poezia lui Eminescu, a descărcat în literatura noastră un fior liric neegalat, își găsește în filosofia lui Schopenhauer justificarea teoretică... Schopenhauer a fost maestru pentru Eminescu și în alte feluri. Prin el i s-a deschis poetului nostru drumul către înțelepciunea și literatura indică” (T. Vianu, *Eminescu*, Editura Junimea, 1974, p. 43).

Față de această poziție, preluată nuanțat de majoritatea eminescologilor, marea șansă a lui Sergiu Al-George a fost aceea de a fi cunoscut foarte bine și filosofia indiană. A reușit astfel să demonstreze indubitabil că Schopenhauer nu numai că nu a mers până la profunzimile filosofiei indiene, dar că a și distorsionat conceptele acestei filosofii, integrându-le în propriul său sistem, alături de conceptele idealismului german. Într-un mod tranșant el afirmă: „Toți cei care s-au prevalat de cultura indiană pentru a acredita o linie de gândire antirațională sau pesimistă, ca și cei care o consideră ilustrativă în acest sens, repudiind-o ca atare, greșesc întrucât fac abstracție de dominantă simbolică a acestei culturi” (*Arhaic și universal*, p. 10). Orientalistul a observat corect că recuperarea valorilor perene din cultura indiană nu se poate obține sub forma unei metafizici discursive, ci

doar prin raportarea la dialectica simbolului, aspect pe care Schopenhauer nu l-a intuit. Este adevărat, demonstrează Sergiu Al-George, că Schopenhauer a întâlnit ideea suferinței în Vedanta și în budism. Aici însă, în ambele cazuri, suferinței îi era opusă o transcendență, cea a Absolutului, care apărea în Vedanta ca Brahman, iar în budism ca Nirvana. Schopenhauer însă, înțelegând prin Nirvana doar neantul, negarea acestei lumi și pornind de la „voința de a trăi”, ca factor ce întreține suferința, a adoptat voința ca principiu ontologic, în locul Absolutului filosofiei indiene. Astfel că, voința schopenhaueriană este un pseudoabsolut, întrucât prin caracterul său negativ închide calea spre transcendență. Or, fără ideea de Absolut nu poate fi vorba nici de gândirea indiană, nici de esența lirismului eminescian.

Din acest motiv, Sergiu Al-George notează: „Este limpede însă că Schopenhauer nu poate fi o cale de receptare corectă a gândirii indiene pentru Eminescu” (*Arhaic și universal*, p. 277). Și continuând ideea scrie: „Astăzi nu mai putem spune, cum se credea odinioară, că filosoful de la Frankfurt a fost educatorul lui Eminescu, sau că întâlnirea Indiei cu Eminescu a fost mediată de acesta” (*Arhaic și universal*, p. 278).

După ce demonstrează adevărul acestor premise, Sergiu Al-George formulează și concluzia, demnă de toată atenția cercetării eminescologice: „Melancolia lui Eminescu nu este deci expresia unui sentiment eminamente negativ, ca cel al pesimismului schopenhauerian, ci tocmai expresia modului în care, transgresând viziunea filosofului german, aspectul negativ se conjugă cu altul pozitiv, ca în dialectica paradoxală a simbolului și a ontologiei indiene” (*Arhaic și universal*, p. 280). Pentru că, la Eminescu sentimentul cosmic - tradițional în cultura română - a precumpănit asupra pesimismului, transformându-l într-o sacră melancolie, într-un sentiment paradoxal al lumii, pe care poetul îl articulează, ca și în cultura indiană, cu reprezentările simbolice ale Absolutului.

Închei aceste însemnări restrânse, cu mărturiile făcute de Dorina Al-George, în legătură cu momentul morții marelui indianist: „Revenise de patru zile din India, unde participase la cel mai important eveniment științific al vieții sale: un Congres de indianistică la Benares, unde, în afara ordinii de zi obișnuite, fusese *reprogramat* (el singur) să susțină o disertație la Delhi, în fața unei săli pline de specialiști, universitari indieni, având ca temă cele două mari pasiuni științifice ale vieții sale: Despre Metaforă și despre Pânini” (*Șocul amintirilor*, p. 24).



ESEU

EMINESCU ȘI PETICĂ: SUB SEMNUL LUI EROS

(continuare din numărul 47)

► Prof. dr. Doru SCĂRLĂTESCU

Sînt evidente similitudinile de destin, atît cel uman, cît și cel literar, la Mihai Eminescu și Ștefan Petică, similitudini semnalate de timpuriu de exegeții celor doi scriitori. În rîndurile ce urmează, referindu-ne la cadrul strict al poeziei celor doi scriitori, vom observa că, pe lîngă tipare prozodice comune (elegie, romanță, ciclu de sonete), găsim, după cum arăta mai de curînd profesorul și poetul târgumureșan Iulian Boldea, destule exemple privind asemănări de univers liric ori de registru afectiv. Trebuie aici să facem disocierile necesare privind căile de comunicare între cele două opere poetice. Sevele lirismului eminescian curg pe artere solide, vizibile, către poezia pe care o bănuim de început a lui Ștefan Petică, ilustrată de încercări, bruioane și fragmente de vers publicate postum de prieteni și exegeți, descoperite prin eforturi proprii, de editori precum Nicolae Davidescu, Eufrosina Molcuț, mai de curînd, cu salutară dorință de exhaustivitate, de doamna Nicoleta Presură-Călina de la Universitatea din Craiova. Petică împărtășește cu Bacovia pasiunea timpurie pentru poezia lui Eminescu evidentă în „ecorile de romanță” din versurile ambilor scriitori. Nu cu multă dificultate putem să-l aflăm pe Eminescu în tipare prozodice, vocabule, sintagme, detalii de atmosferă, sentimentalisme, gesturi, din versuri precum acestea: „O, rămîi, rămîi la mine/ Cu ale tale plete lungi/ Teama visurilor mele/ De la mine o alungi...”; „Către steaua depărtată/ Triștii ochi mi-i așteptam/ Iară gîndul, rob durerii/ Înspre tine-l îndreptam...”; „Adesea întîrziat eu stau și-aștept s-apară/ Să se desprindă-ncet în calda dulce sară/ Și-ncet ca o plutire trecîndu-mi dinainte/ Șopti-voi cu iubire fierbințile cuvinte...”. Eminescu e recognoscibil și în cicluri de postume mai elaboate, precum **Cîntecul toamnei** ori **Cîntece de seară**. Altă perspectivă se deschide însă odată cu volumul **Fecioara în alb** purtînd girul autorului și punînd în evidență exigențe și scrupule consonînd cu cele ale înaintașului său. Comunicarea se face acum prin vase capilare secrete, sugestia eminesciană se infiltrează difuz, se resoarbe și reapare într-o înnoită textură, într-o proaspătă și victorioasă ipostază poetică de început de secol XX. O astfel de victorie nu e lipsită, se înțelege, de aspecte dramatice,

autentice sau doar trucate, la scriitorii din epocă. Într-un fel, pentru simbolisții noștri – cu excepția, din motive desigur subiective, a autorului **Noptilor** – Eminescu e o justificare și un model de prestigiu, așa cum pentru confrății lor francezi fusese Baudelaire, iar raportarea la premergător e resimțită ca obligatorie, fără a se înțelege prin aceasta semnarea unui act de capitulare estetică. Explicînd „decăderea” artei literare, la începutul secolului XX, prin tiranica „prezență” eminesciană, Ștefan Petică era, dintre modernii afiliați programatic la simbolism, primul care-și însușea, în spiritul și nu în litera ei, lecția marelui înaintaș, autor al unei „adevărate revoluțiuni” poetice, pe care reprezentanții poeziei noi înțeleg să o desăvîrșească. Admirației fără rezerve ei îi adaugă, ca o componentă nouă a cultului pentru Eminescu, aspirația către depășire, găsind în chiar exemplul acestuia argumente pentru gestul eliberării de servituți și canoane. Acestei atitudini, din care nu lipsesc exasperarea și aparentele „accente sacrilege”, îi dă glas Dimitrie Anghel cu ocazia dezvelirii statuii poetului, nu departe de lveștii lui Petică, la Galați, la 16 octombrie 1911, într-un vibrant discurs, impresionant prin „sinceritate și curaj”, după N. Iorga, participant și el la eveniment. Între elogiile aduse lui Eminescu de-a lungul timpului, acest discurs este cel „mai dramatic și mai integral”, cum îl gratulează peste ani Perpessicius. El e construit contrapunctic pe alternanța dintre două sentimente umane fundamentale: *ura* împotriva unei personalități omniprezente, covîrșitoare, care „încremenise formele în tipare cu neputință de sfîrmat, adunase toate florile și imaginile”, și *dragostea* pentru cel ce „ne-a făcut să rîvnim spre lumină, să stăruim în căutarea altor flori pe care le bănuiam și nu le vedeam nicăierea încă, să ne ridicăm brațele spre alte mirajuri care năluceau în zări”. Credem că Ștefan Petică anticipase, fără orgoliu și excese retorice, semnalul de asumare modernă a lui Eminescu de către noile generații dat de confratele său din Corneștii ieșeni, la Galați, în toamna lui 1911. El devenea un deschizător de drum al unor astfel de atitudini, prelungite pînă la avangarda interbelică și chiar mai departe, pînă la reprezentanții recentelor generații de scriitori

Revenind la poezie, să ne oprim la cadrul poetic nocturn din secvențele de început ale volumului din 1902, **Fecioara în alb**. Elementele de decor și recuzită eclesiastică („arcu cărunțit”, „vechiul arc din mănăstire”, „făclii de ceară”, „negrul altar”, „singuratică altare”, „lespezi reci”) trimit desigur la „doma întristată” din **Înger și demon** (vezi și aici, aceleași „făclii de ceară”, „altare”, „arcu în perete”). Somptuosul *Wiener Stephansdom* romano-catolic, cu vestita icoană transilvană făcătoare de minuni a Fecioarei Maria, ce l-a inspirat, se spune, pe tânărul student aspirant Eminescu, transplantat, iată, de urmașul său simbolist în peisaj prahovean, în ipostaza de modestă mănăstire, ctitorie a lui Mihai Cantacuzino de la Sinaia! Încă din 1926, Nicolae Davidescu evidențiasse și el „vădite înrudiri de atmosferă” dintre **Serenadele demonice** de data asta și **Înger și demon**. Nu sînt de neglijat nici sugestiile de spațiu nocturn mustind de sacralitate, fără, deocamdată, conotații thanatice de acolo, din citata **Mortua est!**: „Făclie de veghe pe umezi morminte./ Un sunet de clopot în orele sfinte...”, ori din **Strigoii**: „Sub bolta cea înaltă a unei vechi biserici,/ Între făclii de ceară, arzînd în sfeșnici mari,/ E-ntinsă-n haine albe, cu fața spre altar,/ Logodnica lui Arald...”.

În ceea ce privește punerea în scenă, distribuția cuprinde un personaj unic, feminin, lipsit aparent de consistență fizică, o umbră, o hologramă. Proiectată de poet pe ziduri de vechi mînăstiri, fantomatica fecioară peticiană împrumută și ea calități (puritate, sfințenie) și trăsături (frumusețe angelică, frăgezime florală, paloare) eminesciene. De aici, gesturi și atitudini comune: cutremurul, abandonul de sine, prosternarea la picioarele iubitei. Ruga e un motiv obsedant la Petică. O „mistică” a iubirii se încheagă la acesta. Dicolu de înțelegerea cam pragmatică a lui Călinescu care vede în Eminescu un poet ce ascultă, ca și amicul său humuleșteanul, mai mult de „vocea speței”, acesta e și el părtaș la o astfel de „mistică”, cu o îmbinare de accente, de idolatrie ancestrală („Căci te iubeam cu ochi păgîni...”), dar și de cea mai pură religiozitate creștină („Azi sînt cast că rugăciunea.../ Azi iubesc a ta ființă cum iubesc pe Dumnezeu”). Paralela cu Petică se impune aici de la sine: „Și-a mea frunte idolatră/ Am plecat-o pocăit” (**Feciora în alb**, I); „Tu ești o albă rugăciune/ Nălțată-n templul sfînt al vieții”... (**VI**) Se deschide cu aceasta un capitol special al eroticii lui Petică privind ilustrarea modelului de „dragoste curtenească” și de proiecție imaginară a „donnei angelicate”, de care ne-am ocupat mai insistent într-un studiu găzduit în antologia îngrijită de doamna Nicoleta Călina, **Ștefan Petică. La 110 ani după...**, ediție, cuvînt înainte, tabel cronologic și repere bibliografice de Nicoleta Presură Călina, Aius, Craiova, 2014. Antecedente în utilizarea prestigiosul topos medieval le găsim, cu certitudine, la Eminescu. Ecourile livrești sînt detectabile la ambii scriitori, fără îndoială cititori ai lui Dante și ai urmașului său, Petrarca, precum ne lasă să înțelegem trimerile directe din versurile lor, ale lui Eminescu: „Frumsețea

ta divină, nemărginită, sfîntă/Ar fi cerut o arfă puternică, ce-ncântă;/ Cu flori stereotipe, cu raze, diamante,/ Nu pot să scriu frumsețea cea vrednică de Dante”, ori ale lui Petică: „De sub greaua boltă parc-a/ Tresărit în mine lin/ Visul blîndului Petrarca...” La Beatrice și Laura, muzele marilor italieni, trimite de asemenea apariția într-un halou paradisiac de lumină a întruchipărilor feminine din poezia lui Eminescu : „Apari să dai lumină arcatelor ferești,/ Să văz în templu-i zâna cu farmece cerești”; „În privazul negru-al vieții-mi/ E-o icoană de lumină...” ori a lui Petică: „...Te-apleci și stai pierdută-n vis/ Ca o coloană de lumimă/ Într-un amurg de paradis”. Și tot din Dante și Petrarca vine șocul erotic resimțit la apariția neașteptată și providențială a *donnei angelicate*, declanșat doar de o ușoară înclinare a capului ori de o privire. Petică, cel ce-și intitulează ciclul de versuri **Feciora în alb**, inițial, **La creatura di bianco vestita**, inspirat de **Cîntul XII al Purgatoriului**, citise **Vita nuova** a marelui florentin, „primul roman de dragoste din literatura Europei occidentale” (Alexandru Balaci), menționată într-una din bogatele sale liste bibliografice, și o citase, pentru gestul declanșator, în fragedă tinerețe, al iubirii, în schița sa **Idilele din mansarde**: „Atunci am avut viziunea damelor medievale care astfel își salutau cavalerii și mi-am adus aminte de episodul din **Vita nuova**, cînd Beatrice salută pe Dante”. Redăm episodul apariției „mirabilei doamne”, „înveșmîntată în alb neprihănit”, evocat de Petică, în traducerea mai recentă a Oanei Busuioceanu, din Dante: „...și trecînd pe stradă și-a întors ochii spre locul unde mă aflam eu copleșit de sfilă și cu o nespuse curtenie...m-a salutat plină de virtute”. Iată și varianta „tradusă” în versuri de Petică a celebrului episod: „De-al său zîmbet, ca și blîndul/ Suflet îmbătat de rouă,/ Înflore extatic gîndul/ Fermecat de *viața nouă* (s. n.)”. Într-o zi de primăvară, o singură privire fusese de ajuns și pentru adolescentul din Ipotești: „Și m-am trezit în luncă c-un pui cu ochi de foc/ Ea-și pleacă ochii timizi – și eu am stat pe loc” (versiune din 1865 a poeziei **Din străinătate**). „Semnele” provocatoare de cutremur existențial se vor înmulți ulterior la Eminescu, dar rămân înscrise în același set de evidențe și imponderabile, dintr-un cod lingvistic particular: „Dispar și ceruri și pămînt/ Și pieptul mi se bate/ Și totu-atîrnă de-un cuvînt/ Rostit pe jumătate...”, sau din altul, la fel de special, kinezic-proxemic: „Te urmărește săptămîni/ Un pas făcut alene,/ O dulce strîngere de mîni,/ Un tremurat de gene” (**Ce e amorul?**). Sînt semne care, ca și-n prestigioasele modele medievale, instituie cuplul, îl înlănțuie pe veci: „De-un semn în treacăt de la ea/ El sufletul ți-l leagă/ Încît să n-o mai poți uita/ Viața ta întreagă...”, îl așază sub incidența unui destin comandat de zodii: „Căci scris a fost ca viața ta/ De doru-i să nu-ncapă...” Am adăuga la acesta observația că dincolo de ecourile evident livrești din menestreli, truveri și trubaduri ai Evului mediu timpuriu, din dolcestilnuoviștii italieni din secolul al XIII-lea, din Dante și Petrarca, Eminescu și

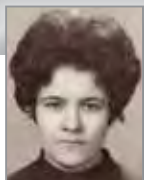
Petică se întâlnește în configurarea modelului lor feminin și cu Cervantes, al cărui erou, „El ingenioso hidalgo don Quijote de la Mancha”, face din Dulcinea un prototip al feminității cumînd toate „atributele himerice” dăruite acesteia de către poeți, dintre care, cîteva le regăsim și în erotica eminesciană și în volumul **Fecioara în alb** al urmașului său.

Contrar aparențelor, clorotica frumoasă fără corp de aici, ca și imateriala zîină din basmul eminescian al lui Miron, nu e străină cu totul de miracolul întrupării. O clipă, fantomatica fecioară capătă contur în piesa **XIII** a ciclului, opunîndu-se parcă demersului insistent de *diafanizare* și *decorporalizare* al poetului, ca să utilizăm și noi termenii doamnei Ilona Duță dintr-un excelent eseu dedicat volumului lui Petică, din care nu lipsesc trimiteri la Eminescu: „Și-acum cînd întrupată frumoasă înainte/ Te am, ce vâl de ceață coboară pe-a mea minte/ Și-ntunecă privirea de tremur să nu piară/ Vedenia-ți ca fața nălucilor de seară”. Pierdere și recuperare a realului. **Dorința** lui Eminescu își are ecou în delicatele elanuri de împlinire erotică ale urmașului său: „Sub farmecul din juru-mi lin dreapta mi-aș întinde/ Și mijlocul subțire în brațe l-aș cuprinde”. Nu lipsesc din repertuarul de însușiri feminine petician, trimiteri la senzualitate (dar mult sublimată) și la carnal (mult poetizat și acesta), amintind de cele din „lista” lui Cervantes: părul de aur („în de aur poleire” la Petică), obraji de trandafiri („Fața albă ca petala/ Rozelor de primăvară”), pieptul de marmură („marmoreicul tău sîn”), mîinile de fideș („Și degetele fine, în umbra sclipitoare/ Păreau ca niște clape de fildeș...”), în totul, albeața ca de zăpadă („un chip alb de fecioară”; „albă-n rochia ta clară”). Iată trăsături „clasice” din codul erotic moștenit de moderni, alcătuit nu fără intenții parodice de un reprezentant al „secolului de aur” spaniol. Dincolo de aceste intenții, destule din atributele fizice, ca să nu mai vorbim de cele morale, apar, cum vedem, în versurile lui Petică și, cu cîteva ani mai înainte, în cele ale lui Eminescu. Ele demonstrează persistența pînă în epoca romantică și post-romantică a unor „clișee” literare, la care se adaugă cele enumerate de Marcelle Tinayre în cartea sa **Histoire de l'amour**, din 1935 : literaturizarea, retorismul, revolta, preferința pentru maladiv, evaziunea, decorul excesiv. Cu privire la acesta din urmă, citim aceste rînduri ale scriitoarei franceze și gîndul ne duce la poezia erotică a celor doi scriitori români: „Decorul unui sentiment va sfîrși prin a fi mai important ca sentimentul însuși”.

S-a bătut destulă monedă pe existența reală a unor prototipuri, muze inspiratoare ale celor doi poeți, unele deconspirate de către aceștia, dar atenție!, doar în notițe și bruioane de vers apărute postum, altele de către prieteni sau cercetători. Însă între Elena, Casandra a Lupului, Eufrosina, Veronica, Milly, Mite, Cleopatra..., reale su nu, și „crăiasa din povești” eminesciană distanța este astronomică. Nici între Natalia, Izabela, Maria Anghelescu, Carmencita și „sfînta botticelliană” a lui Petică distanța nu e mai mică. Astfel încît, vrem

nu vrem, trebuie să ne întoarcem la Titu Maiorescu și la cuvintele sale din **Eminescu și poeziile lui**, ce i s-ar potrivi tot atît de bine și autorului **Fecioarei în alb**: „Nici o individualitate femeiască nu-l putea captiva și ținea cu desăvîrșire în marginea ei. Ca și Leopardi în Aspasia, el nu vedea în femeia iubită decât copia imperfectă a unui prototip nerealizabil. Îl iubea întâmplătoarea copie sau îl părăsea, tot copie rămînea, și el, cu melancolie impersonală, își căuta refugiul într-o lume mai potrivită cu el, în lumea cugetării și a poeziei”. Dar aceasta a spus-o de mult Platon în dialogurile sale: „Așadar, fiecare după chipul său își caută iubitul în rîndul celor aleși la înfățișare și, ca și cum acesta ar fi zeul însuși, el îl clădește în inima sa ca pe o icoană sfîntă și-l împodobește cu gîndul de a-l cinsti și de a-i aduce o tainică închinare” (**Phaidros**, 252-253 c.). Sugestii platoniciene au intervenit desigur în construirea modelului feminin ideal, mai aproape de sacru și de celest, la Dante, mai aproape de uman și de pămîntesc, la Petrarca. Acesta din urmă inaugurează în **Canțonier** componentele din care se încheagă „icoana sfîntă” despre care vorbea mentorul grec de la Akademos: *lumina*: „frumoasa mea stăpînă/ cînd ochii-ți plimbi văd o lumină/ ce drumul către ceruri mi-l arată”, „Frumoșii ochi ce m-au străpuns, lumină”, „lumina ei mi-a fost prea dulce nadă/ și-mi place să mă las luminii predă”, „Cu-atîta dor m-a-ncins acea lumină”, „Lumina ei ce mie doar mi-e soare”..., strîns legat de aceasta, *angelicul*: „ca îngerii scilpea de luminoasă...”, *albul*: „O tînără-am văzut sub verde laur/ mai albă și mai rece ca zăpada”, „alb, piciorul ei ca de zăpadă”..., *aurul*: „Cînd mi-amintesc privirea ei suavă/și-n nimb de aur fruntea înclinată”... Nu lipsesește la umanistul „îndrăgostit în absolut” din trecentoul italian, conștientizarea ideii de proiecție în imaginar, ca-n această negație care în fond afirmă: „Privind-o, dintre toate mai frumoasă/ (și nu mă las tîrît de fantezie)/ m-a năpădit o teamă dulce mie...”, de materializare a unei iluzii; „Acest al nostru firav bun, himeră,/ umbră și vînt, pe nume frumusețe/ în trupu-i strîns.../ni-l dăruî privirii-această eră”. Fără a adera la viziunea astrologică a lui Mihai Corneliu Teodoru dintr-o ciudată teză de doctorat din 2011 susținută la Iași (**Similitudine între Francesco Petrarca și Mihai Eminescu în problema destinului**), credem că maniera petrarchizantă guvernează o secvență importantă a eroticii eminesciene, precum în acest acord introductiv dintr-o cunoscută romanță, în care putem recunoaște componente ale „icoanei” discutate mai sus : „Atât de fragedă, te-asameni/ Cu floarea albă de cireș,/ Și ca un înger dintre oameni/ În calea vieții mele ieși”. Fără a fi o pastişă, prima piesă din volumul dedicat „fecioarei în alb” al lui Petică apelează la linii și tușe de culoare aproape identice: „Pală-n rochia ei albă/ Stă feciara ca un crin:/ Întrupare fină, dalbă/ Dintr-un vis de cherubin”.

- Va urma -



IN MEMORIAM

A MAI CĂZUT O STEA, IAR DIONISIE DUMA A PLECAT ÎN CĂUTAREA EI

► Eleonora STAMATE

În miez de noapte, sub un cer copleșit de stele anemice, pleca singur, pe un drum nebănuț, Dionisie Duma, de pe un pat rece de spital județean pe care-și scria ultima filă a vieții sale.

Se închidea o carte cât o viață, o viață cât un poem: Bardul tecucean, Maestrul, Poetul, decanul de vârstă al poezilor tecuceni, Dionisie Duma, personalitatea tecuceană, care a fost în vârful piramidei culturale tecucene, pleca pe drumul amintirilor, pe drumul numai al lui, pentru a nu fi confundat, rămânându-i doar protecția îngerilor și amintirea soției lui dragi, D-na Flori.

În dimineața zilei de luni, m-a sunat Maestrul Vasile Sevastre Ghican și mi-a comunicat vestea cea tristă. Nu-mi venea să cred, în urmă cu câteva zile, vorbisem cu el la telefon. Dionisie mă sunase și mă rugase să trimit pe cineva, la el, acasă, pe motiv că are să-mi trimită, urgent, ceva. Drept pentru care am rugat-o pe o prietenă de-a mea să meargă cu bicicleta la el, întrucât știa unde locuia; iar prietena îl îngrijise în spital când a avut prima pareză.

A întâmpinat-o D-na Flori, înmânându-i un plic pentru mine.

Când l-am primit l-am sunat, nici nu l-am deschis, și l-am întrebat la telefon:

- Ce s-a-ntâmplat, Dionisie?

- Vezi că ți-am trimis 200 de lei pentru imprimantă...

- Dar, nu ți-a cerut nimeni niciun ban, eu ți-am donat imprimanta pentru Reprezentanța Filialei U.S.R. Iasi-Tecuci, din Casa de Cultura; chiar Tase Dănăilă a venit și a luat-o, și-ntr-un suflet ți-a adus-o, nu ți-a cerut nimeni nimic.

- Da, știu, a zis el, dar acum deschide plicul, eu îți mulțumesc pentru generozitate și să citești mesajul pe care l-am scris pentru tine.

Și, l-am deschis; erau banii, ce-i drept doar că pe hârtia care adăpostea banii era scris, la mașină:

- Eleonora, iartă-mă!

Ce-l apucase pe omul acesta, mi-am zis?

Avusese o premoniție, cea a MARII PLECĂRI și voia să se achite moral și material față de toți, să



nu plece cu remușcări, sau păreri de rău pe Drumul neîntoarcerii?!...

La vestea dispariției pământene a lui Dionisie mi-am amintit că l-am avut coleg la Școala „D.A. Sturdza” din Tecuci, unde, în amfiteatrul scolii, pe băncile pe care învățase și poetul Ștefan Petică, acolo am avut multe activități împreună cu Dionisie, cu Petre Rău, Coriolan Păunescu, Costică Oancă, Paul Sân-Petru, cel ce ne cânta și ne încânta cu mandolina lui vrăjită.

Multe zile internaționale ale poeziei s-au derulat în prezența lor și a elevilor mei din Cenaclul meu „Nichita Stănescu 2000” împreună l-am comemorat pe Grigore Vieru, am sărbătorit înființarea „Cenaclului pentru copii și tineret, Ștefan Petică 2007”, cenaclu pe care l-am transferat la Biblioteca municipală și de care mă ocup și în prezent. Și

Angela Baciuc a venit să-i cunoască pe actorii mei din Trupa de teatru „Satiricon”, trupă cu care am luat 60 de premii.

Din această trupă s-a ridicat actorul Andrei Răileanu, de la Teatrul din Sibiu, iar în prezent joacă în Germania.

Dionisie era un om prietenos, avea o inimă largă, avea cultul prieteniei, doar că din când în când se lăsa pradă unor influențabili care-l făceau să mai derapeze de la principiile prieteniei.

Spirit boem și visător, iubea femeia, și bine făcea, un poet adevărat o iubește, o adoră, o cultivă, o venerază!

Avea clipe alese pe care le împărtășea cu cei dragi. Bun gospodar, îi plăcea să se bucure de toate darurile anotimpurilor în preajma soției și a celor dragi.

Aveam amintiri frumoase, am mers împreună la Toamna Băcăuană, la Movileni la sărbătorirea Centenarului poetului-preot Alexei Mateevici, la inaugurarea, acum 8 ani a „Bibliotecii Eleonora Stamate 2010” de la Cărpăcești-Corod; și în multe ocazii de neuitat.

Dar boala îl făcea, de multe ori, să-și aducă aminte de OAMENII RĂI care l-au umilit în plină stradă sau în presa neculturală tecuceană, jignindu-l atât de grosolan.

A suferit foarte mult din cauza umilințelor pricinuite de intelectualii duplicitari și de multe ori îmi spunea:

- Eleonora, cel mai mare păcat al unui om este să-i umilești sufletul; pentru aceste umilințe m-am îmbolnăvit de diabet și... diabetul i-a fost fatal.

Ce-i drept, aveam boli comune și ne telefonam deseori, dar aveam și pasiuni comune, cum ar fi fotbalul, mă anunța întodeauna când juca Naționala de fotbal. Câte dezamăgiri îi producea naționala când înregistra eșecuri.

Cu mine, ca fan al Universității Craiova, și cu Conu Vasile Ghican ce mai discuta despre fotbal.

În rest, mi-a făcut prefețe la ultimele volume de versuri, colabora la revista „Tecuciul literar-artistic”, îmi dădea fotografii, materiale inedite, alteori îl publicam pe el cu grupaje de poezii, cu CV-ul activităților lui, amintiri despre poetul Ioanid Romanescu, fotografii, materiale cu Passionaria Stoicescu, cu traduceri din limba franceză a poeziilor lui Eminescu.

Pe vremea aceea, revista apărea cu banii Dr. Petru Blaj, așa a trecut revista prin diverse etape, banii erau puțini, cerințe mari la Tipografia Letea, iar reproșuri și critici multe erau în Tecuci.

Dar Dumnezeu nu ne-a părăsit, lui îi place cultura și sacrificiul pentru această revistă, și într-o

zi Primarul Eduard Finkelstein m-a chemat și m-a anunțat că va ajuta revista.

De atunci, am început să prindem forță și culoare. Adevărata revista a apărut când primarul Cătălin Hurdubae și Consiliul Local municipal au hotărât să subvenționeze revista, după un ex-primar-gropar al revistei, cel care a fost D. Tachel.

Cu atâtea „vitamine” revista a făcut „mușchi”, „n-a sucombat” și nu i-a dat satisfacție „satrapului”.

Dionisie, citind numerele 46 și 47 ale revistei, mi-a dat telefon și m-a felicitat:

- Eleonora, ești tare, bravo mă, nu mi-am închipuit că ești atât de ambițioasă și de talentată.

Obținusem chiar și acordul lui să-l public cu un grupaj de poezii bilingv rom-italiană, - poezii din ultimul volum.

Chiar el mi-a zis să alegem ce poezii vrem noi, adică eu și traducătoarea din italiană, poeta tecuceană Mirela Ianus Dinga, grupaj care va apărea în numărul 48 al revistei, și pe care nu a mai putut să-l vadă personal Dionisie.

Într-o zi, când era la mine în vizită Picrophonios cu soția, Dionisie i-a telefonat și l-a felicitat pentru articolul pe care l-a scris în nr. 47 al revistei.

Picrophonios venise să-și ia revista pentru că, toți colaboratorii care publicau în revistă, membrii Consiliului Local și instituțiile de cultură tecucene primesc revista.

Dionisie se împăcase și cu revista. La vestea tristei dispariții, colegii din cenaclul „Calistrat Hogaș” al Casei de Cultura Tecuci s-au mobilizat impecabil.

Ca vicepreședinte al Cenaclului „C. Hogaș” am fost încântată că toți colegii l-au însoțit pe Dionisie, președintele lor, pe ultimul drum.

Frumoasă inițiativă a avut Filiala Iași a U.S.R. care prin poeta Angela Baciuc și Florina Zaharia au adus coroane, iar din Italia, poeta Mirela Ianus Dinga, prin intermediul nepoatei sale, profesoara Beatrice Rotaru, a trimis o coroană, iar d-l Dr. Petru Blaj, medicul de familie al lui Dionisie i-a trimis o coroană și un ajutor de înmormântare.

Nobile gesturi creștinești și colegiale, umane. Scriitorii gălățeni Petre Rău, Coriolan Păunescu, sau un alt poet Marian Moscu, i-au spus adio lui Dionisie Duma.

A fost iubit de tecuceni, plină a fost Catedrala la slujba de despărțire, s-au spus versuri de adio care au răsunat printre lacrimi și regrete.

Drum lin, cu lumină, Dionisie!

Dumnezeu să te ierte și să te ocrotească!

Și fii pe pace... eu te-am iertat de mult!



REMEMBER

POETUL DIONISIE DUMA

► Ignatie GRECU

*Un înger se pleacă
și plânge întruna
pe una dintre cruci
pe care scrie simplu:
DIONISIE DUMA-
Poetul din Tecuci.*

Am aflat că a murit Dionisie Duma și m-a îndurerat știrea. Când moare un poet toate suspină. Și era într-adevăr un poet. Și se purta ca atare. Deși puțin boem, se manifesta întotdeauna foarte distins și elegant. Iubea pe toată lumea, dar mai ales pe cei care scriau. De la dânsul am învățat multe lucruri frumoase și bune. Tecuciul, mic oraș patriarhal, avea prin tradiție și câțiva poeți aleși printre care, în ultima vreme, Dionisie Duma strălucea mai mult.

Locuind o perioadă de timp în Tecuci, la o gazdă pe Strada Mare, în apropiere de locuința sa, mergeam foarte des pe la dânsul. Mă primea întotdeauna cu zâmbetul pe buze, întrebându-mă dacă am mai scris ceva. El mi-a bătut la mașină prima poezie. Era un Cântec de dragoste. Mi-a spus atunci fericit:

- Măi lordaceh, tare-i frumos!

Câtă însuflețire și dragoste de poezie putea să aducă acest om, aparent fragil dar foarte pregătit.

La el acasă l-am cunoscut personal pe Ioanid Romanescu – vechiul său prieten și marele poet ieșean, care descindea uneori bătut de himere și pe la Tecuci. Era o sărbătoare să-l asculți recitând din lirica sa incendiară.

Odată, am plecat cu poetul Dionisie Duma la Iași și am colindat tot orașul, de la un capăt la altul, recitând din Eminescu.

Sunt amintiri dragi care cu timpul au devenit sânge, apoi vers rar.

Dionisie Duma cunoștea foarte mulți poeți. Avea și o bibliotecă mare, plină cu volume de poezie, unde se retrăgea, visa nestingherit și scria. Îl prețuim îndeosebi pentru sinceritatea sa, cursivitatea și claritatea discursului, când era vorba de poezie și de marii noștri poeți, începând cu Eminescu,



până la Nichita Stănescu, pe care îl iubea și îl aprecia foarte mult.

Ne întâlneam deseori la Cenușarul de la Bibliotecă, apoi la Casa de Cultură din Tecuci – unde se citea și se comenta poezie. Veneau și câteva doamne, pe care Dionisie Duma le îndruma, arătându-le o mare afecțiune.

Erau vremuri grele și întunecoase. Dar noi, înflăcărați de darul poeziei, mergeam mai departe fără să ne tulburăm cumva într-un fel.

Apoi, eu am plecat din Tecuci și m-am însingurat tot mai mult. A venit Revoluția și marea deschidere. Am început să public precum toți ceilalți poeți. Îi trimetam mereu câte o carte. Se bucura. Îl vizitam ori de câte ori treceam prin Tecuci. Îmi dăruia și dânsul câte o carte. Ciocneam un pahar de vin împreună și ne aminteam cu drag de zilele de odinioară.

Sunt multe de spus. Dar mai bine ar fi să tăcem și să ne rugăm. Rugăciunea și lacrima aduc alinare acolo unde cuvintele sunt neputincioase.



REMEMBER

VIAȚA, CA ȘI LUMINA, DOAR SE ÎNTRERUPE

► **Constantin OANCĂ**

Oare maestrul a murit? Ca să pot răspunde la această întrebare trebuie să știu mai întâi dacă eu sunt cu adevărat viu, că aparențele îmi dau multă bătaie de cap. Nu, el n-a murit, doarme. Să-l învelim cu inimi, asta este partea noastră.

Credința împarte pe oameni în două categorii: în vorbitori de limbă română și vorbitori ai limbii nimănu. Maestrul Dionisie Duma lucra la cel mai frumos poem – limba română – pe care Nichita Stănescu o numea „patria de cuvinte” ori „o duminică”. De ce am spus „credință”? deoarece ea operează cu nemurirea, iar aceasta este darul cel mai mare pe care ni l-a pregătit Dumnezeu, cu specificarea că acest dar nu-i un dat, ci împreună lucrare a noastră cu EL.

În eternitate se intră în picioare. Cultura însăși, pe care noi într-un fel sau altul o slujim și pe care se bate atâta monedă, este o deșertăciune fără Dumnezeu, „o aparență foarte dură de a fi” (vorba lui Nichita Stănescu, cu care maestrul Dionisie era prieten, după propria-i mărturie). Dacă privim lângă noi constatăm cu ușurință acest lucru.

Bagajele pentru lumea cealaltă ni le duc înainte îngerii. Cultura trebuie să fie rodul inspirației divine, ca să poată rămâne în picioare. Acestea sunt bagajele noastre. Știm că între vorbă și scris numai scrisul rămâne. Spun asta nu pentru maestrul, o spun pentru mine; în situații din acestea înțelegerea noastră sporește, tinzând spre înțelepciune.

Gândind la luntrea lui Caron unii ar putea spune „Maestre, vânt bun la pupa!”, dar noi nu mergem în necunoscut precum Caron, noi mergem la Dumnezeu, așa cum ni se revelează El în Sfânta Scriptură. Adevărul despre om nu este unul de natură filozofică, ci unul de natură revelată, cum și Petre Țuțea o spune.

„Mergi, vinde tot ce ai, dă săracilor și vei avea o comoară în cer. Apoi vino, ia-ți crucea și urmează-Mă” zice Mântuitorul Hristos tânărului bogat din Evanghelie. Tânărul bogat de aici pot fi și eu, care mă cred bogat în cunoștințe, mă cred a fi un om de cultură.

Explicabil este faptul că suntem îndurerați. Este așa pentru că suntem prea legați de lucrurile văzute, trecătoare, iar omul nici el nu face excepție de la aceasta. Zice Mihai Eminescu: „Numai omu-i schimbător,/ Pe pământ rătăcitor”. Dacă medităm la cele spuse durerea se va preschimba, miraculos, în bucurie – cuvânt de ordine în creștinism. „Bucurați-vă!”, zice Iisus, ori de câte ori se întâlnește cu apostolii Săi. Așadar sus să ne fie inimile.

Maestre Dionisie, Dumnezeu să vă ierte, iar pe noi să ne lumineze. Amin.



IN MEMORIAM DIONISIE DUMA

Poetule!

Când pleacă un poet

Poetul fără somn și isprăvit de vise
Inert sub frigul sfinților din frescă
Cu ochi închiși inspiră zările promise
Ca îngerii știuți să vină să-l citească

Tristețea s-a întâmplat în catedrală
Ardeau acolo lacrimi și cuvinte
Și în iubiri măhnirea siderală
Când pleacă un poet moare un părinte

Chiar timpul e numit să-l pomenească
Doamne cărțile știu limba de citire
Ca îngerii să-învețe să citească
Iartă poetul că este elixir de iubire



Tristețea cuvintelor din catedrală

Plâng, cuvintele-n catedrală
S-a topit cel ce-avea dreptul
Să stea cu poezia-n strană
Dar ne-a lăsat măhnit poetul

Plâng, cuvintele-n catedrală
A fost răpit bătrânul mire
De cea mai aprigă fecioară
În ultima poveste de iubire

Adrian RACARU

În ceața crudei dimineți
se sting încet bieții poeți.
Rând pe rând, agale,
își poartă zbuciumata viață
și-n palma ta, cititorule,
așază un ultim gând!
O rugă înspre cer înaltă,
își lasă poezia lor de-o viață,
și-și pregătesc cuminiți
lunga călătorie...
pe care tu, din loc în loc,
să le presari din dulcea poezie...
Dar ce zărești pe chipul lor?
Se-așterne cruda resemnare?
Tu, Cititorule, aprinde candela
și nu uita, la ultima suflare,
aprinde, negreșit, și-o lumânare!!!
Așa se sting bieții poeți,
rând pe rând, agale...
În urma lor doar poeziile rămân
Și vechea noastră alinare:
*Poetule, poezia, ca și iubirea, nu doare
Când moartea este o nouă întâmplare!*

**(Eleonora STAMATE - „De ce plâng
Fluturii în fa minor”)**

La moartea poetului - Dionisie Duma -

Poetului Dionisie Duma la plecare

Eu am venit să spun că plec,
în altă lume
c-aici am spus de toate...
Ce-aș mai spune?
Am cunoscut viața,
limpezișul și involburarea,
am cunoscut pământul și văzduhul.
Eu n-am avut unde să mă pierd,
ci am avut unde să mă regăsesc
mereu:
în ochii atâtor dimineți și anotimpuri
în praful trecerilor
și în inima lumii.
M-am mai întors azi,
pentru ultima oară aici,
aici unde mi-am lăsat sufletul întreg.
Dar plec!

Plec să dorm pe brațul mamei mele
și să cunosc pajiștile raiului.
Am să vă ascult toate tăcerile
și toate zbaterile,
am să vă simt înălțările zborului
și greutatea anilor.
Într-o zi,
când ne vom revedea,
am să vă dăruiesc și vouă
litere luminate din cealaltă viață.
Vom continua să scriem împreună!
Dar... lăsați-mă să plec!
Am alte doruri.

Mihaela GUDANĂ

Nu ai avut noroc poete
Să mai revezi o primăvară
Un ghiocel ce se trezește
Din lunga noapte hibernală.

Nu ai avut noroc poete
S-oferi cu drag un măștișor
Parfum de flori să te desfete
Sub ceru albastru fără nor.

Nu am avut nici noi poete
Noroc să te-ntălmim scriind la masă
Să-ți recităm pe îndelete
Din poezia ta frumoasă!

... Și drumu-i lung de străbătut
Până la steaua ta divină
Când lași în urmă un trecut!
.. Noi îți dorim – Multă Lumină!

Mihai ȘTEFĂNIU



IN MEMORIAM

RADU CÂRNECI - URIAȘĂ DATORIE

► Ioan DĂNILĂ

O resimțim, paradoxal, cu cât încercăm să facem câte ceva pentru a-i cinsti memoria. Băcăuanii sunt cei mai îndatorați față de „omul cultural” Radu Cârneli, așa cum i s-a spus și cum a acceptat cu bună-credință. O ctitorie venită totuși dintr-o apreciazabilă tradiție – Revista „Ateneu”, întemeiată de Grigore Tăbăcaru și George Bacovia, în 1925, cu primul număr tipărit la Tecuci, fondată în seria ei nouă de Radu Cârneli în 1964 –, s-a străduit să semnaleze ziaristic tragica despărțire de un veritabil părinte al ei. În numărul pe ianuarie 2018, chiar pe prima pagină, Cristina Cîmpeanu publică un emoționant „Cântec de rămas-bun”, în care cititorul va descifra sintagme din poezia lui Radu Cârneli, marcate prin font italic: „puterea în iubire”, „regina majestuoasă”, „semnul de ntrebare”, „puterea blândă” sau, în final, „lacrima uscată”. În interior, un interviu inedit (luat de Cornel Galben în 1998) face cunoscută o taină: „Există în creația mea poetică un fir strălucitor care se cheamă iubirea”, iar un testament literar al celui omagiat, încredințat redacției în septembrie 2017: „Spre capătul drumului”, mărturisește că poezia sa exprimă „dragostea de țară, de stirpea din care ne tragem, de limba în care locuim”. Doi foști colegi de redacție scriu ca despre „Un om fericit” (Constantin Călin) și „Întru ființa de-a pururi...” (Calistrat Costin). Numărul pe februarie al aceleiași reviste aduce alte note jurnalistice: cronici la două cărți ale „poetului iubirii” („Amintiri din paradis” și antologia „Mari poeți ai iubirii”), semnate de Marius Manta și, respectiv, de Petru Solonaru; un interviu cu Magda Cârneli („Să continui măcar în spirit ceea ce tatăl meu a realizat acum peste 40 de ani în orașul în care m-am născut”); amintirea lui Valeriu Bogdăneț despre „Craul Carpaților” (titlul dat fotografiei înfățișând un cerb lopătar din Ocolul Silvic de la Fântânele, păstorit de Radu Cârneli), precum și promisiunea relatării unei întâmplări culturale derulate la București într-o zi specială: pe 14 februarie, Radu Cârneli ar fi împlinit 90 de ani.



Într-un text nesemnat, dar pe care-l ghicim ușor ca fiind al lui Calistrat Costin, Revista „Plumb”, tot din Bacău, așază un crochiu memorabil. Cel care „s-a stins puțin, lăsându-ne luminile cugetului și inimii sale pururi tânără pentru anii ce vor să vie”, era „om de superbă omenie, romantic, poet dintre cei aleși, îndrăgostit de viață, de lume, de cele frumoase”. Petre Isachi, redactorul-șef al revistei băcăuane „13 Plus”, laudă calitățile excepționale ale traducătorului Radu Cârneli, care „revează intuiție poetică, imaginație, creativitate, lexic adecvat etc.” Un post local de televiziune, EuroTV, a dedicat o ediție specială „Amintirilor din paradis” ale lui Radu Cârneli. Centrul de greutate al acesteia l-a constituit interviul luat de Viorel Cruceanu despre renașcentistul modern, cetățeanul universal Léopold Sédar Senghor, a cărui creație a fost tălmăcită de Radu Cârneli.

Seria rememorărilor continuă.

NICHITA STĂNESCU - 85

De dor pentru Nichita, înainte de cina cuvintelor

► Comandor Ion Răileanu Delanămoloasa



*Nichita, iartă-mă că plîng,
cu ochi nenăîng în prelungirea
cuvintelor
tale folosite în disperare.
Iartă-mă, că-n gînd,
în vis nepăgîn,
n-am venit să te știu necuvînt,
ca o frază de vînt.
Dar, Nichita, îți spun „bună seara”!
n-am venit, la tine,
cu un rîs pe limbă
și o floare de cuvînt,
încercînd să-ți descînt
cuvîntul din necuvînt.
Iartă-mă, că plîng,
cu un ochi năîng,
cu un ochi de vorbă,
plin de săgeți neterminate,
cu care să ucizi
lacrima care vrea să plîngă.
Iartă-mă, că-n ochiul nenăîng
plînge rîsul atingînd
aripa interioară
prin care mereu ai visat
de visarea zbaterii din piatră.
Nichita, cît de bucuros sunt
că am treptele limbii
prin care spun „te iubesc”*

*pe cuvintele tale.
Nichita, cît de trist sunt
că treptele mele plîng
pe cuvintele tale.
Nichita, cît de rîs sunt
pentru că gura mea
nu poate înghiți gura ta
cu buze și cu dinți și cu aripi.
Nichita, cît de vis sunt
pentru că, nu te-am putut
lua decît ca o pastilă
pentru lucru de răceală a sufletului.
Nichita, cît de neplîns sunt
cu aripile tale
petale de facere
ce îndoaie orice lumină.
Dar, Nichita,
sunt bucuros,
sunt trist,
sunt rîs,
sunt vis,
sunt neplîns,
pentru că tu, cu cuvîntul tău,
folosit în disperarea de are
m-ai făcut să fiu
omul care să te mănînce
la fiecare a lui cină cea de taină.*



VOCI BASARABENE

UN „LIROSOF”

(Victor Teleucă văzut de Theodor Codreanu)

► Adrian Dinu RACHIERU

În deja prestigioasă serie *O sută și una de poezii* a EAR (Editura Academiei Române), Theodor Codreanu, după ce ne-a oferit un Eminescu recuperat sub unghiul romantismului tipologic, respectând voința auctorială, pregătește o selecție din opera poetică a lui Victor Teleucă, însoțită, se înțelege, de un riguros studiu critic, plus reperele exegetice de neocolit. Nume prea bine cunoscut în lumea eminescologilor și nu numai, Theodor Codreanu a dovedit, de-a lungul anilor, prin exegeze temeinice, o benefică deschidere către spațiul basarabean. Încât, asumându-și misiunea de a se referi asupra creației lui Victor Teleucă, un autor nerăsfățat de critică, nebeneficiind de analize avizate, un V. Senic, de pildă, laudându-i deformant „patriotismul internaționalist”, Theodor Codreanu purcede, ca exeget de cursă lungă, la o adevărată evaluare, posibilă cu deosebire după *Piramida singurătății* (2000). Citindu-l prin Eminescu, criticul de la Huși descoperă „amplitudinea teleuciană”, așa cum anunța în monografia *În oglinzile lui Victor Teleucă*, indicând saltul către noul ethos transdisciplinar.

Interesat de emergența modelului eminescian în poezia basarabeană, Alexandru Burlacu sublinia rolul catalitic jucat de-a lungul atâtor generații, notând că acel „Eminescu al șaizeciștilor” marchează „întoarcerea la izvoare”, în contextul ofensivei realismului socialist. Printre excepțiile care fac figură aparte, ca relief axiologic și pondere problematizantă, criticul menționează, cu îndreptățire, și numele lui Victor Teleucă, ca valoare deja clasicizată. Încât, strădaniile exegetice mai recente au totală acoperire.

În peisajul liric basarabean, ispitit, lungă vreme, de închiderea în autohtonism ori de sirenele ruralismului idilic, cu răbufniri

oracular-mesianice, Victor Teleucă propunea un alt tip de scriitură. Traducător merituos, îndeosebi din literatura țărilor baltice, poetul-eseist anunța intelectualizarea acestui lirism. Preocupat de estetică, cu lecturi filosofice, mânat de impulsuri contradictorii (rod al unei „gândiri sisifice”), V. Teleucă contempla lumea la intersecția artei cu științele. Starea interogativă, alimentată și frisonată de realitatea implacabilă a destrămării, a amenințării golului ontologic dar și a credinței în armonie, insidios strecurată, întreține, totuși, neliniștea existențială. Înțelegând curgerea vieții ca un șir de „probe ale făgăduinței”, aflând că omul „e-o nebănuită rană” și că visata nemurire ar fi „o nerozie a timpului”, *lirosorul* (cum l-a numit, inspirat, M. Cimpoi) pendulează în *poezicerile* sale, amintind de „joaca” stănesciană, între mirarea îngândurată și seducția estetică (scutită, e drept, de condimentul jovialității). „Nisipurile gândurilor” se adună într-o clepsidră plină de dezamăgiri; acel *dincolo*, ultimul prag, așadar, iscă un „urlet mut, temut” fiindcă timpul nu poate fi învins. Iar *Întoarcerea dramaticului Eu* (cum suna titlul unui volum din 1983) consfințește că „totul e o încercare, nimic nu e desăvârșit”. Timpul, viața și scrisul definesc triada prin care dorința irepresibilă de a crea îngăduie *spectacolul „reflectării”*, personajul liric fiind captivul unui joc de oglinzi. Autorul „demiurgește” în „timpul cel bun”, conștiința sa e un univers în expansiune, cunoscând „dulceața amară a infinitului”. Fiindcă deschiderea, angajarea în Universal și, în paralel, efortul trudnic de a se înțelege pe sine îi accentuează tragismul. Să recunoaștem, poetul a evoluat fără rupturi spectaculoase, dar „blestematul de eu” îl aruncă, prin asumarea singurătății, în criză. Curgerea spre inexistență, descifrarea unor sensuri de prisos, chiar „probabilitatea de a fi” (cumpănind în câmpul

virtualităților) îi conferă doar o certitudine: „timpul poate fi numai pierdut”. Această hemoragie („din undeva în cândva”, din spațiu în timp) îl obligă să glorifice prezentul, firește nu în sens lozincard-propagandistic. Și pentru a ilustra o astfel de cugetare („îndărăt nu mă pot întoarce, pe loc nu pot sta”), poetul cultivă fragmentarismul și intertextualismul. Mesajul, crescând aparent-haotic, devine însă perceptibil doar la nivelul întregului. Primul volum postum (*Ninge la o margine de existență*, Ed. Cartea Moldovei, 2002), adunând „strigăte cioplite”, palpează cuviincios taina existenței, pragul din urmă, „marginea”. Cartea, gândită spre sfârșitul anului 1992 (mărturisirea, ulterior, autorul), aparține unui „visător pierdut prin viață”, cu „gândirea fierbinte”, înfățișându-se heteroclit, redundant. Și este rodul unor „deziceri de sine”, posibile reflecții poematice (considerate, corectiv, „reflectări”), volumul devenind – prin voia sorții – chiar „cântecul de lebadă” al unui autor care, debutând editorial cu poemul *Răscruce* (1958), urmat – imediat – de *La ruptul apelor* (1960) avea să-și definească singularitatea sa lirico-fisică abia peste patru decenii, prin *Piramida singurătății*, cum spuneam.

Dar meditațiile poetului-filosof, în transă interogativă, producând *texte poetice*, mai degrabă, riscă chiar – periculos și păgubos – să atenteze, prin densitate ideatică, repetitivă pe alocuri, asupra impactului emoțional, strivind fiorul liric. Lectura devine dificilă și, deloc întâmplător, cineva sugera, precaut, un consum „în doze mici”. Altminteri, Victor Teleucă, un „om turnat din cerneală”, e mereu interesant, plasându-se intuitiv în *transmodernism* (cum demonstrase, cu alt prilej, chiar Theodor Codreanu). Nici bonom, dar nici încrâncenat, Victor Teleucă ne face părtași, fără descărcări pasionale, la dialogul învolburat cu sinele în registrul meditației calme. Lirosafia sa, anexată esteticii transmoderne (ca fenomen de latență) îl definește – s-a observat – drept „cel mai nichitastănescian poet basarabean”.

Ca heraclitean temperat (vezi *Îmblânzirea focului*, 1971), trecut prin *poetica rupturii* (*La ruptul apelor*), Victor Teleucă porcede, *eminescianizând*, la căutarea drumului spre Ființă, așa cum dovedește opul *Improvizatia nisipului*, un fel de „ligament cosmic”, în

viziunea finului său exeget Theodor Codreanu. Ca înnoitor al limbii, *Poetul neliniștilor* declara încă din 1960, odelizând, că *O altă limbă mai frumoasă nu-i*: „E limba mea, pe care mama / mi-a pus-o-n suflet pentru drum / și-așa-i de nouă și bogată, / că n-o știu bine nici acum”.

Citit testamentar, poemul *Decebal* (muzică: T. Zgureanu) vorbește despre bătrânul pământ carpatic, zămisind „o baladă”: poporul român. În totul, cărțile sale trudite în anii de reclusiune, promovând un lirism filosofant, „rostogolind” contrariile se anunță – ne avertiza N. Dabija – ca venind „din viitor”. Într-adevăr, „turnura eminesciană” a liricii sale, fixată „în zona obscură a antitezelor”, cum demonstrează convingător Theodor Codreanu, creează dificultăți de recepție prin „invazia de antinomii”. Exploatănd dramatismul *cuvântului biform*, locuind poetic în „triumghiul Ocnitei”, Victor Teleucă face figura unui „heraclitean transmodern”, zice criticul, gestul său recuperator, blindat referențial, aducându-l – prin generozitatea Editurii Academiei Române – acasă.



Polvere di stelle luminosa



MENIREA CRITICULUI

ARS CRITICA ȘI MEANDRELE EI

REPERE TEORETICE

► Petre ISACHI

Toți cei care citesc și scriu știu că literatura nu face altceva decât să se traducă, să se explice, să se gloseze printr-o continuă hermeneutică intrinsecă și (auto)productivă. Literatura critică nu face nici ea excepție. Și ea vorbește, în primul rând, despre sine și-și configurează propriu său comentariu, confundându-se, în sensul originar, cu însăși conștiința, teoria și practica (originar didactică) a literaturii – un cuvânt „valiză”. Pe bună dreptate, critica, sora geamănă a literaturii, era considerată în Renaștere, un gen total ce includea explicația de text, reflexiile morale, sociale, filosofice etc., dar și filologia (identificată cu „literale frumoase”), critica gramaticală, exegeza, pedagogia, arta de a citi, retorica etc. În istoria criticii, ne aflăm de cel puțin două milenii, în continuă permutație și circularitate de termeni/ concepte ce confirmă teza că ars critica nu este autonomă, iar practic este incompletă și inefficientă, dacă nu este făcută din perspectivă inter- și transdisciplinară. În esență, ars critica este vocația/ capacitatea de a judeca Textele, prin înțelegerea și perceperea frumuseții lor, interpretându-le în corelație cu ordinea simultană, ideală, a capodoperelor scrise de predecesori. Nu e greu de intuit că apariția unei capodopere schimbă ordinea simultană a genului/ speciei.

Așa cum Pendulul lui Foucault oscilează la Polul Nord, într-un plan fix în raport cu stelele, tot așa hermeneutica criticului se modifică determinată de ordinea simultană a operelor anterioare. La rândul-i, asemenea Pământului ce se rotește în mod independent în jurul axei sale, Opera supusă interpretării, judecății de valoare, oscilează și supraviețuiește în jurul valorilor sale imanente. Menirea scriitorului critic este să înțeleagă – nu să laude, nu să blameze - ci să perceapă categoriile estetice care asigură longevitatea operei. „Înțelegerea” cere o exegeză de tip științific, istoric, ideologic, filosofic etc., iar valorizarea presupune judecarea valorilor estetice imanente ale operei. Se știe, valorile estetice, cele care generează emoția estetică, au topite în ele însele, celelalte valori: religioase, politice, filosofice, psihologice,

sociologice, economice, istorice etc., valori ce potențează mutațiile estetice ale Textului. Se înțelege că prima calitate a criticului literar ar fi capacitatea, vocația de a selecta, defini și analiza aceste valori. Nu poți face critică și nici istorie literară, fără spirit critic, adică fără o predispoziție spontană a conștiinței în care să predomine sentimentul de valoare. În ce ne privește credem că spiritul critic ține nu doar de spontaneitate, cât și de o „fatalitate” organică.

Demersul critic presupune libertate de spirit, libertate de apreciere, de gândire și de imaginație. În mod voluntar sau involuntar, criticul alunecă în timpul discursului, în demersul esteticianului, filosofului culturii, comparatistului, sociologului etc. Desigur că înainte de a fi „un discurs despre un alt discurs”, critica/ metacritica apărută implicit sub semnul pluralismului este un mod de a gândi despre un alt mod de a gândi. Ceea ce înseamnă că filosofia este inerentă criticii. Hermeneutica și critica au caracter de imanență, sunt absolut de nedespărțit. Sensul originar („hermeneia” = expresie, discurs, părțile discursului) este dublat de înțelegerea intențiilor auctoriale și de liberul examen al criticului. Aparent, „liberul examen al criticului”! Drumul în relația cu textul pare să fie la îndemâna tuturor: mai presus de neștiutori sunt cei care citesc, mai presus de cei care citesc sunt cei care rețin, mai presus de cei care rețin sunt cei care înțeleg, iar mai presus de aceștia sunt cei ce (re)creează. De fapt am vrut să ajung la întrebarea: cere înțelegerea unui Text știință de carte?

Știu din volumul lui Gh. Iorga, **Rândunica din nasul lui Buddha** că poetul Bo Juyi (dinastia Tang) avea obiceiul – incredibil azi – de a-i citi unei bătrâne de la țară, fără știință de carte, poemele sale și a le modifica, dacă aceasta nu le înțelegea! Prin urmare demonul criticii ar exista și în neștiutorii de carte, iar lectura textului se impune cu necesitate! Bătrâna (nu întâmplător aleasă „de la țară”!) face critică literară! Are nativ știința îndoii de tot și de toate, independență morală, refuză din instinct inerția în gândire și fuge de aserțiunile necontrolate de

propria-i conștiință. Este criticul ideal – credem noi -, care înțelege să-și formeze în orice conjunctură și pe orice latură doar opinii și convingeri strict personale! Fuga de prejudecăți livești a poetului chinez este plină de înțelepciune. Spiritul critic autentic caută procedee și judecăți individuale, descoperite organic, din necesități individuale, în funcție de problematica operei analizate. Ușor de zis! Primatul necorupt al Textului reprezintă pentru spiritul critic, o axiomă. Logica spiritului critic presupune: disocierea, discriminarea, selecția albului de negru, încât critica înseamnă, la nivel genetic, judecată: alegere, arbitraj, estimatie și verdictul ce implică spiritul filosofic de „distinguo”, încât demersul critic apare ca dușman declarat al promiscuității criteriilor, al confuziei și al nediferențierii noțiunilor de frumos, artă și literatură, de logic, util sau moral, al frondei impertinente și al respingerii brutale, fără argumente din Operă sau din ordinea simultană a Literaturii etc.

Fundamentală rămâne negația stimulatoare, fecundă, insatisfacția estetică deschizătoare de noi viziuni, nu negația tendențioasă. Se știe de la Pierre Bayle: „Defectele nu se dezvăluie decât omului de meserie, sau cititorilor care le caută cu spirit critic.” Critica ar trebui să fie principial și structural antidogmatică, aflată într-o permanentă adversitate față de clișee, poncife, șabloane, „metode” ce nasc rutină, anchilozare și sclerozare a gustului. Să fie împotriva infatuării de tip magister dixit, împotriva vidului solemn, sentențios și pseudodocloral, împotriva transferului de autoritate, al confiscării de autoritate. Am plecat de la premisa esteticianului Roman Ingarden care susținea că opera literară e un produs intențional care există atât în actele de conștiință (ale autorului și ale lectorului), cât și ca obiect real, concret, autonom. În acest sens am înțeles opera de artă/ literară ca o realitate eteronomă. Adică ea nu este nici închisă în propria ei imanentă materială, nici ideală, conceptuală, în sensul teoriei platoniciene a ideilor eterne, ci intențională. Primează intenționalitatea artistică.

Așa se explică de ce considerăm opera ca o structură imanentă deschisă, pe care experiența estetică a lectorului o completează cu propriile sale sensuri și trăiri. Unitatea structurală a operei se manifestă nu doar pe verticală (* formațiunile fonetice ale limbii; * semnificația cuvântului sau sensul frazei, fragmentului etc.; * obiectele reprezentate; * imaginile – „aparențele schematizate”, vizuale, auditive, imaginare prin care e înfățișată lumea reprezentată), ci și pe orizontală, printr-o dimensiune temporală, succesivă, ce presupune o dinamică compozițională, corelarea unităților constitutive, pauze, intervale, o anume ritmicitate etc.. Spiritul critic, deși subiectiv, se

vrea eminamente lucid, încât (de)mitizarea, (de) mistificarea și mutația valorilor de orice fel sunt implicate în alchimia discursului. Alergia conștiinței critice este provocată fie de falsitatea scriiturii, fie de emfază, neverosimil, grotesc, extravagantă, de o anume mitologie parazitară, prejudecată, cod inviolabil sau ierarhie propusă pentru eternitate.

Hermeneutul trebuie să recunoască în mod onest, prestigiul competenței verificate, al judecăților de autoritate argumentate din substanța textului, dar și al contextului. Considerăm că dreptatea – istoria literară o confirmă – este totdeauna de partea celor „doisprezece oameni care formează conștiința estetică a epocii” (G. Călinescu). Desigur, examenul critic specializat nu poate fi înlocuit prin sondaje plebiscite. Principiul de judecare nu este cantitativ, ci calitativ; „nu al pluralității vocilor, ci al competenței lor, nu al numărului, ci al greutateii opiniilor” (Adrian Marino). Altfel spus, să nu ne lăsăm contaminați, pe cât este omeneste posibil, de presiunile colective, de fenomenul modei, al judecăților subiectiv superlative, de „consacrările” reciproce, de entuziasmul gregar. Mai ales să nu uităm că „toate criticele sunt laude și toate laudele sunt critici.” Paradox aparent!

Discursul critic scris cu „cerneala” textului confirmă posibilitatea pluralității viziunilor, a înțelesurilor multiple, a interogațiilor. Spiritul critic analitic, antidogmatic, antitraditionalist, anticonformist etc. produce, prin însăși esența sa, noi interpretări în serie infinită și devine astfel un adversar ireductibil al sensului unic, rigid și definitiv al operei literare. Este cert că spiritul critic creează, spre deosebire de imaginație care doar imită. Criticismul congenital al creației a fost bine definit de G. Călinescu: „critica începe odată cu actul de creație”, încât primul critic al operei sale este însuși autorul. Ideea este exprimată și în butada „*când vreau să citesc o carte perfectă n-am decât o singură soluție: s-o scriu eu însumi.*” Prin urmare să scriem cartea perfectă!

Dar cum orice carte, inclusiv cea „perfectă”, cere o „critică totală”, mă văd obligat, procedând didactic, să-i ofer cititorului interesat, ce înțeleg eu prin acest concept, nu neapărat nou în istoria criticii. Iată în acest sens șapte argumente pro:

I. Necesitatea de a porni demersul critic de la un principiu de totalitate, ce presupune viziunea totală asupra operei se naște din ideea că literatura însăși implică cercul existențial, Opera unui scriitor, reprezintă la toate nivelele o structură, o unitate, o totalitate. De aceea criticul literar este obligat să interpreteze/ analizeze opera în totalitate și ca totalitate. Așa se explică de ce el se pronunță nu despre o poezie, ci despre toate poeziile volumului;

nu despre un capitol, ci despre tot romanul; nu despre un singur volum, ci despre toate volumele; nu despre antume, ci și despre postume etc. Cum se vede, travaliul criticului este imens... și lovit de zădărnice.

II. Nu te poți numi critic literar, dacă nu oferi o privire circulară de la tot la parte, de la fragment la operă, de la fond la formă, de la semnat la semnificat și invers. Altfel spus, orice aspect fragmentar am interpreta nu are sens decât integrat întregului. Critica literară este simultan „singulară” și „plurală”. Judecăm Opera în autonomia sa, dar și în toate conexiunile posibile.

III. Critica totală pe care opera o cere impune interpretului obligația unei viziuni integrale configurată într-un demers interpretativ ce revelă cititorului, o „convergență totală” a ansamblurilor, dar și a detaliilor scriiturii. Numai așa avem acces la totalitatea semnificațiilor, la rețeaua de relații semnificative, la sistemul semiotic al operei, la ceea ce căutăm etc.

IV. Întrucât nu există într-un Text, monopol semantic, nu poate exista nici rigiditate critică. Viziunea transdisciplinară/ interdisciplinară este absolut necesară și relevantă pentru realitatea poliedrică și caleidoscopică a operei. Se impune pluralismul metodelor, nu exclusivismul sau regimul analitic restrictiv, ci extrema disponibilitate în care toate grilele critice sunt posibile, necesare, dar nici una suficientă. Este cel mai important mijloc de a suprima dogmatismul din fașă. Așa se explică de ce hermeneutul trebuie să fie, când opera o cere, temalog, poetician, filosof, istoric al ideilor literare, comparatist, psihanalist, sociolog, critic și istoric literar, eseist, structuralist, semiotician, lingvist etc.

V. Aparent paradoxal, critica fiind „totală” este inevitabil selectivă, nu mecanică, încât demersul critic se scrie doar cu „cerneala” operei.. Astfel, schimbarea limbajului critic de la operă la operă devine o necesitate absolută. Suplețe, alternanță, integrare continuă a disciplinelor conexe, după necesități și rațiuni de oportunitate impune discursul critic diferențiat și polisemantic.

VI. Colaborarea criticii structuraliste, estetice, psihologice, sociologice, filosofice, semiotice, stilistice, matematice etc. într-un raport de integrare reciprocă, într-un tot unitar se dovedește aptă să reflecte opera în cvasitotalitatea punctelor de vedere propuse de scriitor. Obiectivul vizat, nu atinge întotdeauna, intuiția și argumentarea valorii originale a operei „explicate”, înțelegerea ei sintetică, originalitatea - câtă mai poate exista în postmodernism. Subliniem, așa-zisa critică „totală” nu înseamnă să spui tot ce se poate spune despre un autor și opera lui, ci de a invoca și folosi toate

procedeele critice impuse de totalitatea punctelor de vedere ale scriitorului ales spre a fi comentat în unicitatea lui. Specia eseului critic se impune parcă de la sine. Credem noi! Merită amintită opinia lui Paul Georgescu: „Un bun eseu critic este o dramă de idei”, o realitate organică complementară operei, am adăuga noi.

VII. Judecata critică prin cuprinderea integrală – simultan analitică și sintetică a operei – are caracterul concluziei unui act global de recepție determinat și cristalizat de totalitatea datelor și metodelor/ procedeele asimilate de critic. Dezideratul acestei critici născută din legitățile interne ale operei, presupune caracterul convergent și, în același timp, extensiv, progresiv al sintezei critice, capacitatea sa de integrare continuă, efectiv „deschisă”. Tentativele de conciliere ale istorismului, impresionismului, estetismului, scientismului și relativismului ilustrează aspirația spre interferare, sinteză, unificare și integrare metodologică. Funcționează odată cu abolirea cheilor unice de lectură, fascinația totalizantă, imanentă conștiinței interogative a criticului secolului XXI, ce nu exclude nici pe „ante-”, nici pe „post-”. De aici, folosesc expresia lui Roland Barthes, coexistența pacifistă a limbajelor critice, de fapt un metalimbaj critic sintetic, rezultat din pluralitatea simultană a metodelor cerute de Text sau, în limbajul americanului Kenneth Burke, o „supermetodă”, mai cuprinzător antimetodă, o ars critica magna.

Cititorul va fi înțeles deja, că așa-zisa critică estetică nu trebuie înțeleasă ca o metodă critică particulară, ci drept categoria generală a criticii generale ce înglobează progresiv, valențe multiple de ordin existențial, teoretic, istoric, sociologic, psihanalitic, antropologic etc. În sinteză: *totalitatea valorilor subsumate estetic implică totalitatea metodelor integrate critic*. Critica totală nu este un mixtum compositum, ci produsul unei totalizări organice, parametodice - o reală sinteză spre totalitatea și unicitatea operei literare. Înainte de a se constitui în program/ manifest estetic, critica totală reprezintă un „dat” al percepției critice, este însăși judecata critică nedisociată, deschisă, docufectivă. Desigur că nu putem spune absolut tot din perspectiva fiecărui punct de vedere propus explicit și implicit de scriitor! Tocmai (im)posibilitatea practică a criticii totale naște antiteza. Orice critică are ceva din ambiguitatea și autoritatea oracolului. Lăsăm deschisă întrebarea: trăiește oare criticul, doar ca parazit al spiritului topit în operă? Sau, altfel exprimat, în discursul critic, totul este derivat dintr-o umanitate de împrumut?



COMEMORARE - ELENA FARAGO

UN OM, O VIAȚĂ, O OPERĂ, UN DESTIN...

► Livia CIUPERCĂ

La sfârșitul fiecărui martie, când natura îmbracă vâl primăvărat, s-ar cuveni să ne-amintim de poeta ELENA FARAGO (Bârlad, 29.03.1878 – 4.01.1954, Craiova), murmurând împreună cu mugurii care nasc înspre lumină: „*lubește-mi mâinile și ochii / Și iartă-le dac'au fost clipe / În care n'au știut să-ți spună, / În care n'au putut să-ți dea / Atâta cât poate doru-ți le cerea...*”

Prin naștere, este moldoveancă (s-a născut la Bârlad, la 29.03.1878), dar prin generozitatea și frumusețea caracterului ei, Elena Farago aparține, deopotrivă, fiecărui colțișor din acest spațiu românesc. A fost timp de trei decenii director al Fundației „Alexandru și Aristia Aman” (astăzi, Casa memorială „Elena Farago”), precum și inspector la Azilul de copii, din localitate, fiii Olteniei cinstindu-i memoria.

Inima tresaltă, amintindu-ne (dacă vrem a ne aminti, dacă vrem să scotocim prin colecții și arhive) de fraze elogioase, demne prin verticalitatea lor, încrustate de-a lungul și de-a latul anilor de ieri!

Și-un demn omagiator fost-a, fără exagerate, confratele Geo Bogza, în binecunoscutul colțișor, săptămânal, al „Contemporanului”. Iată ce scria domnia-sa, la 1 martie 1974:

„Acolo, în capitala Olteniei, continua o bănie, datorită unei femei a cărei casă, cu ușa mereu deschisă, devenise o instituție: oricine îi trecea pragul, pleca mai bogat sufletește, mai hotărât să respingă urâtul și nedreptatea”. „Fie-mi îngăduit ca, din vuietul lumii contemporane, să întorc capul o clipă și să salut, printre atâtea umbre, nobila umbră a Elenei Farago”.

Iar despre această „instituție” vor scrie multe minți luminate, printre care unul, serios și demn, Radu Gyr!

Era demult, în primăvara anului 1943, la vremea când poeta înflorește la tâmpile, deja, 65 de primăveri.

O Doamnă distinsă, mamă a unei Cocuțe, deja celebre, poeta Coca Farago!

Așadar, prin condeiul lui Radu Gyr, ni se relevă un portret conturat în două ipostaze memorabile. Unul static, care are ca punct de reper contemplarea unei fotografii, prin ochii copilului-elev în clasa întâi, – iar celălalt, al concretului, din perspectiva adolescentului care va avea șansa dialogului cu îndrăgita poetă.

Fotografia incriminată, deține autograful poetei (talisman neprețuit!), fiind datat „Craiova, aprilie 1913”.

Un chip senin și calm, care (ne) privește de peste un veac.

Și iată-l pe Radu Gyr reconstituind un timp de poveste, prin ochii copilului de clasa I: „un chip de femeie, de o frumusețe gravă, cu totul deosebită, cu linia profilului ușor melancolică, cu frunte înaltă și privire adâncă, meditativă...”

Și chiar dacă n-am privi niciodată acea fotografie, și tot am avea puțința de a ne-o imagina, șoptind, în ritmicității mozartiene:

„Și iar mi-i sufletul la tine / Atât de întreg, / Atât de tot, / Că-mi sorb o lacrimă și-mi pare / Că cere, / Mângâie, / Și doare / De parcă tu ai plâns'o'n mine / De parcă ți-am venit de tot... // Așa!... dă-mi mâinile amândouă, / Și ochii amândoi mi-i dă / Deschiși adânc / Și mult / Și-aproape / Pân'vom închide-o subt pleoape / Aceeași stea topită'n două / De mult ce ia / De mult ce dă.. // Și calea gândului se'nchide / Doar lacrimile vad își cer... / Și nu mai am nici ochi, / Nici gură... / Pe valul mării ce mă fură / Privirile nu-și pot deschide / De cât fereastra dinspre cer...” (Și iar mi-i sufletul la tine).

Cel de-al doilea <portret> este unul al concretului, fizionomie conturată (de această dată), prin ochii adolescentului, al liceanului Radu Gyr.

Iată-l îndrăznind a se-nfățișa distinsei poete, prestigios director al Muzeului Aman, din Craiova,



Mama și fiica, acum zece ani

pentru a-l iniția! (Așa-s toți tinerii. Se vor ocrotiți și miruiți de-o dalbă stea!)

Elena Farago îi apare „solemnă, prea solemnă chiar”, „cap mare, de o stranie distincție”, „frunte înaltă, luminoasă, ochi ciudați, adânc pătrunzători, capabili de-a sfredeli inima și a intimida”, un „aer grav și impunător” Acest „chip de preoteasă antică și frunte George Sand”.

Câtă sensibilitate în această notație: Avea „aer grav și impunător”.

Și totuși, nimic despre suferința ființei (reale). Doamna Elena Farago era marcată de o suferință profundă. Însă Radu Gyr are grijă ca acea intimitate să rămână protejată, cu preaplecăta discreție!



Câtă dreptate în aprecierea criticului Eugen Lovinescu: „La Elena Farago nu vom găsi bucuria vieții sau exaltarea naturii, ci aprigul cântec al unui sentiment tiranic și fără bucurie, în care numai uneori plăcerea iubirii devine lăncezeală și blândețe, fără să cunoască frenezia”.

În viziunea poetei, durerea e reprezentată sub forma unui parc înconjurat de un gard negru, păzit de spini: „În parcul ce l-am privit prin spinii, / Înșiruiți de pază pe gardu-ți negru, / Ieri, / Erau așa de firavi în iarba verde / Crinii!...”

Elena Farago nu-și va ascunde, nicicum, încorsetările vieții, dar sub arcușul tainic a verbului șoptit. Sunt binecuvântări divine, de care nu avem dreptul a ne plânge:

„Trei frunze ruginite mai străjuiesc fereastra, / Din creanga despuiață ce stă să-mi bată'n geam, – / Atâta văd afară din coțu'n care mi-am / Făcut culcuș durerii și pentru iarna asta... // Tu-mi scrii și drag mă mustri de ce nu-ți spun ce fac; / O, dac'ai ști ce multe îți spune doru'n minte / Nu le-ai mai cere mâinii săracele cuvinte / Cu atâta trudă scrise din patu'n care zac... // Ce fac?... Îmi răbd durerea, mai plâng, mă mai agăț / De-o rază, ori de-o umbră, când îmi privesc fereastra, / Ori de vreo frunză moartă ca'n dimineața asta, / Și-apoi privesc în mine adânc și mult, – și'nvăț // Din cartea'n care's scrise aducerile-aminte, / Mereu

același cântec, deși'l știu pe de rost, / Și-l cânt ca să-i dau vieții, din tot ce drag mi-a fost, / Răbdarea și puterea de-a lăncezi'nainte... // Mi-l cânt în gând și atâta de calde'n stânga lor / Curg lăcrămile bune ce-mi dau putere minții, / Că plâng de mila celor ce'n prada suferinții / N'au nici măcar ce plânge când se gândesc că mor...” (*Scrisoare*).

La împlinirea frumoase vârste de 65 de ani, Radu Gyr îi dedică omului și poetului Elena Farago, distinsei amfitrioane care „prezida jupiterian, colocvii nocturne și gălăgioase de zei și zeite”, în salonașul ei, situat în spatele muzeului, un dar neprețuit. Un text omagiu – care o eternizează pe sărbătorită.

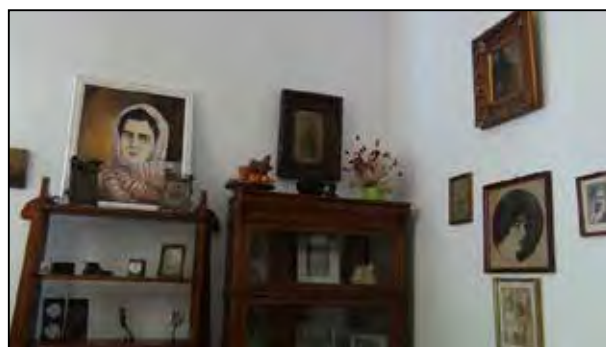
Ce e drept, autorul amplului articol (publicat în revista „Universul literar”, din 20 aprilie 1943), nu ezită să sublinieze calitățile care înobilează acest suflet generos: „inteligență, pătrunzătoare, dominate și pururea febrilă în entuziasm și inițiative, prietenă leală”. Dar nu ezită să sublinieze și anumite particularități, inevitabile, în fond, pentru mulți dintre noi. Așadar, Radu Gyr descoperă prolificii poete anumite zvâcniri de orgoliu.

Dar, pentru a împlânzi, cumva, tonalitățile vocii sale, ține să adauge, bineînțeles, – „ca la toți poeții lucizi și înalți în mândria stigmatului de aur pe care-l poartă”.

Dar ceea ce este de admirat, portretul-omagial, pe care-l conturează, în atâtea culori, și cu atâtea detalii, se vrea adresat și în numele prietenilor săi, ucenici ai sărbătoritei.

Așadar, în numele lui N. Milcu (1903-1933), Ștefan (Ionescu) Bălcești (1896-1975), frații Paul Constant (1895-1981) și Eugen Constant (1890-1975), Radu Gyr se simte îndreptățit să afirme că în toată adolescența lor, ei „au ucenicat la nicovala poeziei, sub zâmbetul, sub sfatul, sau sub dojana meșterei...”

Ce poate fi un mai nobil omagiu adresat mentorului ELENA FARAGO decât aceste nestemate rostiri?! Nouă, celor de astăzi, în primăvara anului 2018, în Anul CENTENAR, la o distanță de 140 de ani de la nașterea sa, să șoptim *Un bun rămas*: „Și vei pleca / Tu, ce n-ai luat din viața mea / Decât un azi, un singur azi / Fără de ieri și fără de mâine...”





ESEU

MIHAI CIMPO(I)ETICUL ȘI CUPRINDEREA VIDULUI DEMIURGIC

► Dr., conf. univ., Liuba LAVRIC-BOTEZATU

Dacă C. Noica spunea: „Cu Blaga triumfă românescul în filosofie”; noi, în măsura aceleiași deschideri fenomenologice, spunem: Cu Cimpoi triumfă cuprinderea vidului demiurgic românesc în cultura lumii.

Căile de arătare a demiurgului mihaicimpoian, după cum descoperim azi, sunt cele ale dialogului dintre milenii sub semnul omniprezenței, în/din diverse culturi sau chiar în aceiași cultură din unul și același. De exemplu, același Mihai Cimpoi atenționează partajat (*În Mari scriitori români: medalioane literare, ed. III-a, Silviu Libris 2008, pag. 26*) că „Axul secret al bacovianismului este impactul adânc al omului modern și al celui arhaic. Suportând teroarea istoriei, cel dintâi are nervi (de toamnă, de iarnă, de primăvară și chiar de vară, acesta agasând ființa prin „al zilei năduf”), pe câtă vreme cel de-al doilea o reflectează senin sau sub semnul eternei reînțoarceri...”. Iar „dialogul dintre aceștia, continuă academicianul [*ibid.*, pag.27], ar avea, după Mircea Eliade, motive de reproșuri reciproce. Omul modern, care nu poate fi creator decât în măsura în care este istoric și care își află sursa în propria libertate, ce apare ca libertate de a face istoria făcându-se pe sine, ar putea obiecta omul arhaic că acesta nu creează, deoarece este prizonier al repetării în infinit a primelor gesturi libere ale omului. Or, ar putea omul modern să facă el istoria în timp ce ea se face singură, fie că e făcută de un număr restrâns sau chiar de un singur om?” Este felul retoric prin care, la nivelul esteticii bacoveniene, Mihai Cimpoi, de fapt, își circumscrie și propria elocvență arhetipală,



înzestrat cu „libertatea de a face istorie, făcându-se pe sine”. E și un fel al marelui academician de a face politică? Da, și e un *da* puternic, dacă luăm în considerare sentimentul acut al lui același în același crez ale aceleiași simțiri, aceleiași Patrii în întregime - Limba Română - în fața căreia s-a simțit și ne simțim mereu îndatorați. Prin, cu

toții dimpreună: Tudor Arghezi, Lucian Blaga, George Bacovia, Ion Barbu, Mihai Cimpoi, aflați fiecare la un anumit pol al purtării rostului gândirii eminesciene, triumfă, mioriticomanolescian, mitologia zămislirilor noastre de la începuturi. Or, filosofia culturii identității cui ne are este una plăsmuită în chip mihaicimpoian astfel ca mai apoi să culmineze cu monumentalul *Dicționar Enciclopedic Românesc - Mihai Eminescu*.

Anume prin Mihai Cimpoi, ontologocentrismul pecetluirii noastre spirituale poartă re-marca universalității pogorâtă și înălțată demiurgic în toată tăria cuvântului vorbit-scris-trăit, căutat-regăsit și cântat în incomensurabilitatea Marelui Tot. Și tot așa, în chip demiurgic, continuă să-și puncteze coordonatele regăsirii identitare, în diacronie istoriologică și sincronie poetizată, întreaga operă mihaicimpoiană, de la primele *Disocieri* pâna la prezentele reluări ontologice, purtându-l la căpătâi pe Constantin Noica, care, în atenția întregii lumi, pretinde pe bună dreptate că „*românii sunt un popor care nu pur și simplu există, ci mereu devin*” (*Constantin Noica, Jurnal Filosofic, ed.II, București, 1990, pag.76*). Este, de fapt, cazul prin care putem dovedi cu orice ocazie că Demiurgul mihaicimpoian, pe scala lumii, este unul al românilor mereu în devenire. În viziune

critică, unul este demiurgul baironian, rimbaudian, dostoevschian, nietzscheian și cu totul altul este demiurgul mihaicimpoian în/prin care pulsează cu deosebită vigoare întreaga fenomenologie a datumului, acumulat genial de pretutindeni și (mai cu seamă de pe la clăcile simpozionare ale artei arătărilor noastre la față), frământată vârtos la vatra dorului responsabilității de resemnare/de răzbiere la suprafață, „mână-de-la-mână”, prin ră-suflecare de mâneci, cu un *Doamne ajută* la că-pătâi. Prin acel Meșter Manole mioritic, demiurgul mihaicimpoian este unul al ascensiunii împletirilor de mâini/de minți: național - universale, care în totalitate, assemblează traiectul devenirilor identitare - Eminescu, Creangă, Blaga, Bacovia, Arghezi, Sadoveanu, Druță, Stănescu, Vieru, și tot așa mai încoace. Nimic altceva decât un Mit al identității constituie întreaga operă eminesciană, care, după Mihai Cimpoi ia înfățișarea unei drame cu doi actori prin care vorbește însuși Marele clasic: *Privitor ca la teatru/ Tu în lume să te-nchipui:/ Joace unul și pe patru,/ Totuși tu ghici-vei chipu-i...// Viitorul și trecutul/ Sunt a filei două fețe...* „Este un teatru profund, ne convinge și de această dată domnia sa, căci, vorbind în termeni heideggerieni, însăși conștiința că Demiurgul stă inert în preajma omului eminescian ca om al acestei lumi generează existențialul mod de ființă... [ibid, pag.78].

De altfel, prin punerea față în față a omului heraclit cu omul eminescian, Mihai Cimpoi, în context complinitor, își câștigă veracitatea propriului drept la autodeterminare. Omul mihaicimpoian este omul eminescian prin genune, consubstanțial rețelei deschiderilor sale lăuntric-disociate spre universalitate, spre marea cosmogonie a întregului Univers. Fenomenologia spiritului mihaicimpoian, prin disociere/asociere, este una psalmică prin excelență. Este una a Psalmului biblic în toată configurarea eterogenității întregului, angajat pe struna identitară aflată sub semnul magiei mioritice de pogorâre a Ființei în Cuvânt... Și dacă două lexeme *Mihai și Cimpoi* îngemănează sintagma indispensabilă a felului zicerii noastre dintr-o singură suflare – *mihaicimpoian* - aceasta e pentru a pune în evidență forța împreunată/„îmbobușată” de sens a mariajului maieutic/propedeutic: *Cuvântul divin/normant-principial Mihai/Emanuel* - cuvântul uscat, care zace în inconștient spre a fi valorificat, și, respectiv *cuvântul umed – Cimpoi/fluieraș de fag..., de soc...,* ca și lungime de undă a interpătrunderii în lăuntru acufundat al doinirii, pe „*drumul*” eternei reîntoarceri - Pegasul! Pe când Mihai Cimpoi, pe bună dreptate, vede în

Ion Barbu „o deschidere spre înaltă Cumpănă”... (*Mihai Cimpoi, Mari Scriitori Români: medalioane literare, ed.III-a, Silvius Libris 2008, pag.31*), iar în Nichita Stănescu „*barbianul mod intelectual al Lirei,*” care „precede și chiar prelungește știința”..., „veracitatea carteziană” (*Mihai Cimpoi, Nichita Stănescu: logocentrism și ontocentrism - tăcerile și plăcerile textului. Literatură și Arta, Nr.15, 2015*), noi, chiar în persoana domniei sale, vedem introvers/extravers barbianul mod intelectual al preocupărilor savante de deschidere spre Cumpăna echilibrului fizicii/metafizicii moderne: esență-chintesență/ materie, mișcare...

Ca și indiciu fenomenologic existențial/existențialist, prestața sa optimă de explorator al identicului este să scoată în evidență valori. Și o face cu brio!

Avem aici în vedere că valorile, ca atare, purtând în sine alură demiurgică, sunt predispușe existențial substanțial/consubstanțial, la reconstemnarea unui spațiu permanent al libertății de/ în creație, în care creatorul/furnizorul de valori să fie mereu în siguranță, mereu asigurat/angajat cu/la „**posibilitatea de reconstemnare creativă a sinelui**”. (*Liuba Botezatu, „Principle of Graciousness and longing, of the authenticity of our becoming versus the interference: multiple intelligences – multiple graces”, pages 342-360, Educational Alternatives, Vol. 11, part 2, 2013, www.scientific-publications.net*). Spațiul reconstemnărilor creative, cunoscut/recunoscut ca drept unul al *libertății de manifestare*, după convingerile noastre, nu poate fi conceput înafara unui indicator demiurgizat purtând/repurtând în sine/prin sine alură de principiu sensibilizator normant în toată compexitatea profunzimilor. Este de menționat și faptul că acest principiu al proeminenței - în permanență personalizat, în contextul luărilor noastre de atitudine, poartă un nume - propriul său nume: Mihai Cimpoi, incifrat continuu prin Eminescu ca drept fenomen istoriologic de excepție pe tabla noilor valori ale lumii.

ERATĂ

Cerându-ne scuze, dintr-o regretabilă eroare a tehnoredactării revistei, acest articol i-a fost atribuit unei alte personalități.

Redacția

CENTENARUL MARII UNIRI CU BASARABIA LA TECUCI

BASARABIA 100

► Daniela ALECSĂ

Pe 27 martie 1918, Sfatul Țării a votat unirea Basarabiei cu România, Basarabia fiind astfel prima dintre provinciile istorice care s-a unit cu România. La 100 de ani de la proclamarea unirii acestei provincii românești cu țara mamă, încă se mai poate vorbi despre spiritualitate și identitate românească, românii de pe ambele maluri ale Prutului regăsindu-se din ce în ce mai mult în aceeași istorie, în aceeași tradiție, chiar dacă **destinul comun al Basarabiei și României a fost anulat la 28 iunie 1940, în baza pactului „Ribbentrop-Molotov”**.

Pentru a pune în valoare acest moment istoric, instituțiile de cultură tecucene împreună cu administrația locală, au organizat în Parcul Central al orașului o adunare festivă la care au participat instituțiile tecucene de învățământ, cercetași din

cohorta „Oltea Doamna” precum și un număr impresionant de tecuceni.

Adunarea a fost deschisă prin intonarea Imnului de stat al României urmat de un Te Deum rostit de reprezentanți clerici ai Protoeriei Tecuci.

În alocuțiunile rostite pe parcursul desfășurării evenimentului, a fost menționată importanța acestui act istoric care nu ar trebui să dispară din conștiința națională, fiind considerat un prim pas spre Marea Unire din iarna anului 1918.

„Unitatea națională, așa cum a fost gândită, nu este de-a pururi pierdută, chiar dacă în 2018 Basarabia este lipită de trupul României doar în inimile celor care mai simt românește. Unitatea națională este o realitate veche... De secole, dorința de unire este exprimată pe ambele maluri ale Prutului, cu tragedii și sacrificii înșirate în timp, pe care generațiile de azi și cele de mâine au datorat





să le cunoască...Cred că a venit momentul, în anul primului centenar al României mari, ca fiecare dintre noi...să lăsăm vocea reînviată a istoriei să ne fie pavăză, călăuză și îndemn” (fragment din gândurile rostite de către edilul orașului Tecuci, Cătălin – Constantin Hurdubaie).

Evenimentele din spațiul românesc care s-au desfășurat în acea perioadă, au fost consemnate în documente care, în mare parte s-au păstrat până astăzi. Unul din aceste documente este *Declarația de Unire a Sfatului Țării*, rostită la Chișinău acum 100 de ani, semnată de *Președintele Sfatului Țării, Ion Inculeț, Vicepreședinte, Pantelimon Halippa, Secretarul Sfatului Țării, I. Buzdugan*. Declarația a fost lecturată într-un cadru festiv de către Daniel Dojan – arhivist la Muzeul de Istorie „Teodor Cincu” Tecuci.

Gândului de unitate națională transmis de către Declarația de Unire semnată la 27 martie 1918, i-au răspuns și tecucenii prin transmiterea românilor de peste Prut a unei telegrame, semnată de protopop Nicolae Conduratu. Textul acestei telegrame a fost citit în fața tecucenilor de către

Viorel Burlacu – manager al Muzeului de Istorie „Teodor Cincu”.

Cântecele despre români, despre unire și libertate s-au născut dintr-un adânc sentiment de trăire românească. Românul a așezat aceste trăiri în lada de zestre și atunci când sufletul a cerut, el a cântat. Iar în Parcul Central din Tecuci, românul a simțit că trebuie să cânte, și a cântat. Alături de gândurile rostite despre unire, s-a făcut prezent și gândul cântat de către soliștii Casei de Cultură Tecuci - Roxana Dăncianu, Alexandra Zaharia și Claudiu Vișan – referent, Casa de Cultură Tecuci.

Ca frații, uniți în cuget și simțiri, mândri că suntem români și dornici de a păstra cultura, limba și simțirea românească, în același moment, atât în Piața Publică din Cahul cât și în Parcul Central din Tecuci, s-a lansat un frumos tricolor format din 100 de baloane, scandându-se „Trăiască unirea Basarabiei cu România, de-a pururi și întotdeauna”. La final, aproape toți participanții au înconjurat statuia domnitorului Al.I.Cuza într-o mare Horă a Unirii.

EVENIMENT CULTURAL TECUCEAN

**ALEXANDRU PAPADOPOL-CALIMAH,
UN ISTORIC PENTRU NEUITARE**

► Viorel BURLACU

În marea galerie a personalităților tecucene cu reprezentări extrem de valoroase în aproape toate domeniile: istorie, literatură, economie, tehnică, medicină și cu recunoașteri până la nivelul Academiei Române, un loc central îl ocupă Alexandru Papadopol-Calimah, o personalitate de mare complexitate: istoric, dregător, om politic.

Intelectual cu reală notorietate, s-a dăruit și s-a implicat în toate marile evenimente ale vremii sale. A fost un militant neobosit pentru înfăptuirea Unirii Principatelor iar prin articolele sale publicate în *Steaua Dunării* și în alte publicații, s-a remarcat ca unul dintre cei mai convingători susținători ai partidei unioniste, alături de Vasile Alecsandri,

Mihail Kogălniceanu, Costache Negri și alți căzuși ai Unirii. Apropiat consilier al domnitorului Cuza, l-a slujit cu credință și devotament din poziția dregătorilor pe care acesta i le-a încredințat: prefect al județului Tecuci, ministru la Culte și Instrucțiune Publică sau la portofoliul Externelor.

Ca istoric s-a implicat mult în cercetarea arhivelor, a vechilor acte voievodale, și s-a impus în reconstituirea unor momente și profiluri de personalități din istoria Principatelor. Monografia sa consacrată domnitorului moldovean, Gheorghe Ștefan, dar și *Scrisoare despre Tecuciu*, pe care o reedităm acum, după mai bine de 130 de ani de la apariția ei în *Covorbiri literare*, rămân referențiale





pentru toți cei interesați de istorie și de personalitățile care au marcat trecutul țărilor române.

Deși există unele controverse referitoare la anul de naștere al cărturarului tecucean, aproape toate sursele biografice sau bibliografice precizează clar anul 1833. De aceea am considerat oportună publicarea acestui studiu, acum în anul în care se împlinesc 185 de ani de la nașterea lui Alexandru Papadopol-Calimah (15 ianuarie 1833) și 120 de ani de la trecerea sa la cele veșnice

(18 iunie 1898).

Dacă la acest demers inițiat de Muzeul de Istorie „Teodor Cincu” adăugăm și dezvelirea, cu sprijinul Primăriei Tecuci, a unei plăci comemorative pe locul unde a fost locuința istoricului, atunci omagiul nostru adus eminentului cărturar și om politic este unul oportun, dar mai ales binemeritat. Acolo, în „casa cu plop” de lângă Gimnaziul de băieți, lua ființă pe la 1875, unul din primele saloane literare ale târgului de altădată. Aceste inițiative trebuie văzute ca un modest semn de recunoștință față de personalitatea celui care a fost primul tecucean intrat în rândul „nemuritorilor” membri ai Academiei Române (1876). Este cumva și o contrazicere a ideii că tecucenii nu-și prețuiesc îndeajuns personalitățile culturale reprezentative, lăsându-le în uitare.

În cuvântul de întristare, la căpătâiul lui Alexandru Papadopol-Calimah, colegul său de Academie, istoricul Grigore Tocilescu spunea: „El stă în fruntea acelei generațiuni heroice de oameni mari, ce reprezintă acele valuri de cultură, care determină soarta unui popor pe pământ (...) produsul unei singure, unice cugetări care s-a produs adânc în suflet unui simțământ: iubirea de patrie, Unirea, mărirea neamului românesc! O generație plină de ideal: la ei totul pentru națiune, nimic pentru ei!”

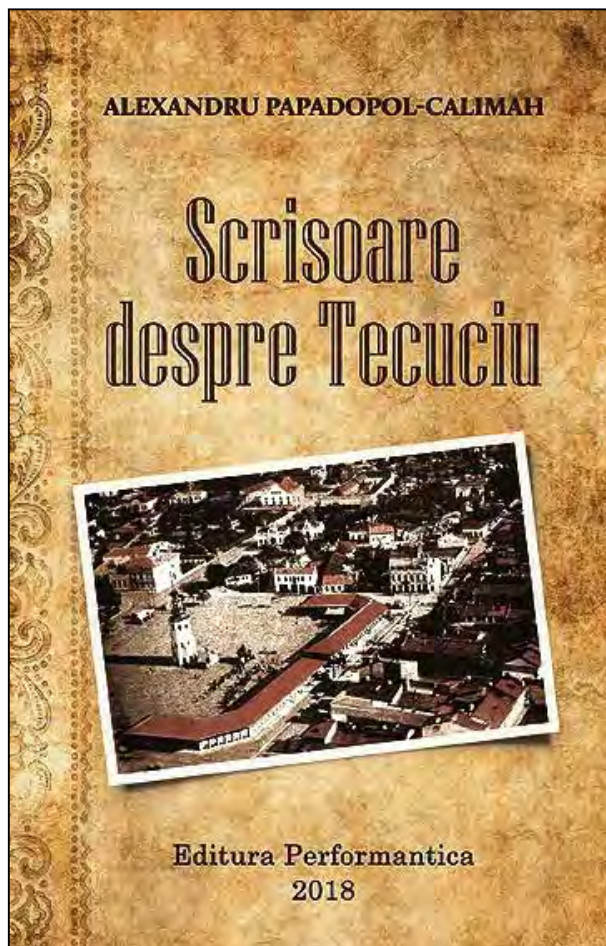
Pentru meritele sale deosebite în cercetarea istorică și implicarea alături de *generația unirii*, în așezarea temeliei statului român modern, a fost distins cu Ordinul *Steaua României* în grad de

Ofițer și Ordinul *Coroana României* în grad de Mare Ofițer.

Textul studiului „*Scrisoare despre Tecuciu*” a fost transcris păstrând întocmai conținutul și forma inițială a redactării, fără a se face intervenții în conținutul acesteia. Am operat totuși unele corecturi impuse de normele ortografice și de punctuație actuale, remediind astfel inerentele omisiuni și greșeli de tipar. Singurele intervenții pe care le-am făcut sunt:

- îndreptarea tacită a greșelilor de tipar și a scăpărilor evidente;
- am păstrat, cu mici excepții limbajul și forma de exprimare specifice autorului și vremii sale;
- evitarea pe cât posibil a cacofoniilor;
- completările și corecturile făcute în text sunt indicate prin paranteze drepte []; Toate aceste intervenții sunt departe de a impieta valoarea textului, oferind cititorului de azi, o mai mare fluentă în lectură și unitate redacțională.

Editorul aduce mulțumiri tuturor celor care s-au implicat direct sau indirect în derularea acestui proiect cultural definitoriu pentru ideea de a restitui publicului larg cât mai multe valori autentice, ale culturii tecucene.



EVENIMENTE CULTURALE

► Daniel DOJAN

**Expoziția „Tecuciul de Odinioară”
Cahul 2018**

Muzeul de Istorie „Teodor Cincu” Tecuci în parteneriat cu Universitatea de Stat „B.P. Hașdeu” Cahul a organizat un prim proiect comun în orașul de peste Prut. În anul 2018 între cele două instituții



a fost semnat un parteneriat de colaborare ce a dat startul unor activități cultural-științifice care se vor desfășura pe parcursul anilor următori. În 2017 reprezentanții universității au participat activ la multe activități ale muzeului în Anul Centenarul Marilor Victorii: Mărăști, Mărășești, Oituz, cele două instituții și-au dat mâna din punct de vedere administrativ și au demarat o serie de proiecte. Primul proiect din protocol a fost organizarea expoziției „Tecuciul de odinioară” ce cuprinde 24 de imagini document care prezintă clădirile de patrimoniu tecucene, contribuția tecucenilor la desfășurarea Primului Război Mondial, cât și implicarea acestora în Actul Marii Uniri de la 27 martie 1918. Vernisajul a fost deschis de Conf.univ. dr. Ion Ghelețchi care a prezentat pe scurt muzeul tecucean. În cuvântul său Prorectorul Conf. univ.dr. Sergiu Cornea: „Din partea Universității există deschidere pentru orice colaborare și activitate comună. Deși nu este primul proiect la care participăm, este primul care se desfășoară la Cahul, iar acesta este un salutar pentru studenți în primul rând, cât și pentru dascăli.” Prezentă la eveniment, doamna Consul General al României la Cahul, Anca Corfu, a subliniat cât de benefic este pentru ambele instituții faptul că muzeul tecucean este prezent la Cahul cu o expoziție care prezintă o parte din istoria orașului. Participarea Consulatului la toate activitățile cultural-științifice este una activă și constantă și de fiecare dată diplomații vor da curs acestor invitații. Directorul Teatrului Republican Muzical Dramatic „B.P. Hasdeu” din Cahul, actorul Gheorghe Mândru a declarat că sunt necesare activitățile muzeale la Cahul și că acestea ar trebui să vină anul 2018 și din partea instituțiilor cahulene. Activitățile culturale ar trebui multiplicare și desfășurate în comun așa cum s-a întâmplat și în trecut, cu implicarea tuturor responsabililor culturali de pe ambele maluri ale Prutului. Conf.univ.dr. Costin Croitoru a transmis salutările Muzeului Brăilei „Carol I” exprimându-și totodată bucuria că și alte instituții muzeale sunt prezente la Cahul cu activități concrete contribuind astfel la diversificarea vieții cultural-științifice a universității și a orașului. Managerul muzeului, Viorel Burlacu a prezentat pe scurt expoziția subliniind că această reprezintă un imbold și o invitație pentru a descoperi Tecuciul de astăzi, dar

și comorile sale istorice. O telegramă transmisă de tecuceni către Sfatul Țării, în aprilie 1918, după realizarea Unirii Basarabiei cu România, a fost înmănată Prorectorului Sergiu Cornea, ca simbol al unirii în prag de Centenar. Domnului Conf.univ.dr. Costin Croitoru i-a fost înmănată această telegramă, pentru Muzeul Brăilei „Carol I”, pentru a unii nu numai cele două maluri ale Prutului dar și cele două instituții muzeale. În final arhivistul Daniel Dojan a prezentat expoziția, prezentând cele două componente ale acesteia: Tecuciul în Primul Război Mondial și Tecuciul de odinioară. Implicarea familiei Cincu în dezvoltarea și modernizarea Tecuciului a fost una esențială, bunicul Tudoran Cincu a ctitorit Biserica Sf. Ioan, fiul acestuia Anton Cincu a donat Spitalul construit în 1904 și nepotul Teodor Cincu a donat clădirea care astăzi găzduiește muzeul. Astfel familia Cincu a avut o contribuție hotărâtoare în modernizarea orașului. Totodată a fost evidențiată participarea activă a tecucenilor din Reg. Al 6-lea de Linie nr. 24 Infanterie Tecuci la actul unirii din 1918, atunci când au asigurat ordinea în Chișinău oferind un climat de siguranță Sfatului Țării, care la 27 martie 1918 a votat Unirea. Evenimentul a continuat cu lansare volomului „Scrisoare despre Tecuci”.

Înființarea Filialei Cahul a Clubului de Istorie „Excelsior”

Clubul de Istorie „Excelsior” a trecut Prutul deschizând o filială la Universitatea de Stat „B.P.Hasdeu”. Actul de constituire a filialei a fost semnat de managerul Muzeului de Istorie „Teodor Cincu” Tecuci, prof. Viorel Burlacu și de prorectorul universității, Conf.univ.dr. Sergiu Cornea.



Coordonatorul filialei a fost desemnat studentul în anul III al Facultății de Filologie și Istorie, Dumitru Zaharia, care se va ocupa de activitățile clubului. Clubul de istorie „Excelsior” din cadrul muzeului tecucean, este un grup cultural-educativ care are scopul de a promova istoria contemporană și istoria locală în rândul tinerilor. Din acest grup cultural-educativ pot face parte elevi și studenți ai instituțiilor de învățământ care sunt pasionați de istorie ori doresc să cunoască istoria într-un mod direct, participativ.

Lansarea volumului „Scrisoare despre Tecuciu” Cahul 2018

Lansarea volumului a avut loc în laboratorul de istorie al universității, unde au fost prezenți aceiași invitați dar și alți dascăli care s-au alăturat evenimentului. Moderatorul evenimentului Conf. univ.dr. Ion Ghelețchi a vorbit despre importanța marelui cărturar Alexandru Papadopol Calimah care a avut legături și cu orașul Cahul. Cuvântul de prezentare a volumului a fost oferit managerului Muzeului de Istorie „Teodor Cincu” Tecuci Vorel Burlacu: „În marea galerie a personalităților tecucene are un loc central și Alexandru Papadopol-Calimah, un cărturar de mare complexitate: istoric, dregător, om politic. Intelctual cu reală notorietate, s-a dăruit și s-a implicat în toate marile evenimente ale vremii

sale. Unionist și apropiat consilier al Domnitorului A.I.Cuza, l-a slujit cu credință și devotament. Ca istoric s-a implicat mult în cercetarea arhivelor, a vechilor acte voievodale. Printre altele a mai scris o monografie consacrată domnitorului moldovean, Gheorghe Ștefan, dar și studiul istoric „Scrisoare despre Tecuciu”, pe care îl reedităm după mai bine de 130 de ani.

La acest demers inițiat de Muzeul de Istorie „Teodor Cincu” Tecuci adăugăm și dezvelirea cu sprijinul Primăriei Tecuci, a unei plăci comemorative pe locul unde a fost locuința istoricului. Aceste acțiuni trebuiesc privite ca un modest semn de recunoștință față de personalitatea celui care a fost primul tecucean intrat în rândul nemuritorilor membri ai Academiei Române.”





PRIETENI DIN BASARABIA

AȘCHII DE CER (XXXI)

► Acad. Nicolae DABIJA

1. Una dintre „crimele” invocate de preoții din Templu lui Iisus, pentru care merita să fie răstignit, a fost tinerețea Sa: „*N-ai nici cincizeci de ani și l-ai văzut pe Avraam*”, i-au reproșat aceștia, nedumeriți. La 70, 80 sau 100 de ani – vârsta patriarhilor – cele enunțate de acest bărbat din Nazaret ar fi avut mai multă greutate. Dar la 33 de ani – un copil aproape – , cu mustață abia mijită, cu barbă nerăvășită, și cu plete care nu semănau cu ale profeților pe care-i cunoșteau: ca un pământ în ninsoare – cum să-l crezi? Arhieriei și-L doreau bătrân fizic, și nu bătrân doar în cuvintele și faptele sale. Un Mesia, din punctul lor de vedere oarbă, trebuia să arate altfel: ca falșii prooroci, cei care purtau plete lungi până în călcâie și bărbi care să le stea ca un scut dinainte, sau ca preoții cărturari, care deschideau gura doar ca să se facă neînțeleși.

La 33 de ani, Iisus își încheiase Lucrarea, o vârstă la care unii dintre patriarhii vremii Sale abia se nășteau.

2. Iisus știa că va fi răstignit. El se ruga „*Părinte, de voiești, depărtează paharul acesta de la mine... Dar nu voia Mea, ci voia Ta să se facă!*” (Luca XII-42).

El s-ar fi putut salva.

Ar fi putut să fugă din Ierusalim. Ar fi știut cum să se ascundă pierzându-se, cu chip schimbat (cum li se arătase la trei dintre apostolii săi pe Muntele Tabor), printre oamenii simpli care-L iubeau.

Când e prins de soldați înarmați, Petru vrea să-L elibereze cu sabia, tăindu-i o ureche lui Malhus, o slugă a arhierelui, care era unul dintre cei mai agresivi prinzători ai Mântuitorului.

În loc să se folosească de panică și să dispară în întinericul din grădina Ghetsimani, Iisus se apropie de Malhus și-i așază palma sa pe urechea sfâșiată, tămăduindu-i-o pe loc.

Ar fi putut să-i pedepsească cu puterea dumnezeiască pe cei care-L loveau cu pumnii și picioarele, pe arhieriei care-L judecau, pe rățăciții care-L scuipau, pe soldații care-L biciuiau și-l trântiseră crucea de o sută de kilograme pe spatelul

încovoiat ca să urce cu ea Dealul Golgotei, pe cei care-L bătuseră palmele-n cuie...

De pe cruce, El se roagă de Tatăl Ceresc nu ca Acesta să-i pedepsească, ci să-i ierte pe cei care-L batjocoresc: „*Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac*” (Luca XXIII, 24).

Dacă ar fi avut un moment de ezitare, de cumpănă, de răzgândire și El ar fi ales să trăiască, destinul omenirii ar fi fost altul, oamenii ar fi fost azi alții – ar fi rămas la fel ca mai înainte de Învierea Sa – fără nădejdea mântuirii și fără credința în puterea lubirii celei Fără-de-Moarte, și n-am putea vorbi azi de om, ca ocurență unică de extindere a Împărăției.

Prin alegerea condiției umile de Dumnezeu-Om, El a ales să fie Omul-Dumnezeu.

3. Într-o biserică, atunci când oamenii se așază în genunchi, persoane de diverse înălțimi, constituții fizice, poziții sociale etc., devin egali.

Dacă Cel de Sus ar slobozi atunci pe orizontală, pe deasupra capetelor, la un centimetru distanță, sabia Sa – Sabia Duhului – nu ar cădea niciun fir de păr, pentru că, vrei să crezi, în acele clipe nici Dumnezeu nu mai vrea să-i deosebească pe păcătoși de vrednici, pe răi de buni, pe cei cu șansa mântuirii și cei fără această șansă, binecuvântându-i deopotrivă.

4. Copilul când se roagă se încrede. Tânărul când se roagă iubește. Adultul când se roagă trăiește. Bătrânul când se roagă, meditează.

Din păcate, nu totdeauna știm să ne rugăm.

Dar – numai rugându-ne învățăm să ne rugăm.

Și să aflăm că rugăciunea nu e cuvinte, ci stare.

Rugăciunea curată e cea în care totul e cucerit de stare.

Ea poate fi zădărnicită de gândurile care-ți trec prin minte,

De grijile care te macină, de dispoziția indispoziția care te domină.

Omul nostru, de regulă, își spune

rugăciunea, rostindu-i cuvintele, dar gândindu-se la altceva.

Ruga sa, a omului cu griji pământești, se rânduiește de cele mai multe ori cam așa:

„Tatăl nostru care ești în ceruri...”

„...Încă n-m aruncat grăuntele la păsări...”

„Sfințească-se numele Tău...”

„...Câte grăunțe mi-au mai rămas? Trebuie să mai cumpăr vreun sac...”

„Vie împărăția Ta...”

„Cât o fi acum la piață kilogramul?”

„Facă-se voia Ta...”

„S-o fi scumpit de luna trecută...”

Și tot așa.

Grijile noastre înghesuie rugăciunea din gând.

Nu putem scăpa de acestea nici la întâlnirile noastre cu Domnul:

„Bine ai venit, Fiule”.

„Oare n-am lăsat robinetul la baie deschis?!”, îți zici în gând mai înainte de a răspunde cu voce tare.

Procedăm exact așa cum facem când ne spunem rugăciunile: una să gândim și alta să se audă. Și atunci de ce să ne mai mirăm că Cel de Sus, care ne ascultă mai mult gândurile și mai puțin cuvintele, rămâne surd la rugămințile noastre și nu ne ajută?!

5. Un bătrân, Ion Sârghe, îmi arată o foaie pe care o mângâie, parcă palma lui ar luneca pe creștetul unui copil, și-mi spune:

– Ceva mai demult le-am povestit copiilor despre anii mei de Siberie.

Dar ei se plictiseau.

Se hârjoneau, se hlizeau, în timp ce eu plângeam.

Mă prefăceam că nu observ.

La un moment dat unul a zis:

– Hai, bunicule, povestește-ne mai repede. Că ne grăbim.

Eu nu puteam povesti mai repede, nici mai scurt. Am întrebat:

– Unde vă grăbiți?

– Păi, care la piață, care la școală, care la joacă. Avem și noi viața noastră, mi-a explicat unul dintre ei.

Am rămas singur, cu ochii-n lacrimi.

N-am vrut să plângă și ei cu mine. Nu de asta m-am simțit singur.

Când n-ai cui povesti prin ce-ai trecut, despre cele pe care le-ai suferit, rămâi singur cu suferința ta în continuare. Tu și cu ea. Ca și cum n-ai mai avea și copii sau nepoți.

A trecut mai multă vreme, și ei tot nu aveau timp să asculte.

Într-o zi mi-am luat inima-n dinți:

– Ascultați-mă că vă plătesc.

Dar ei n-au vrut să asculte nici pentru bani.

Și atunci cineva m-a sfătuit:

– Dar mata scrie ceea ce ai fi vrut să le spui.

Și iată am scris...

Îmi zice, și-mi așază fila cu care venise în față.

Dar pe ea nu era scris decât o singură frază: „Of! Of! Și iară of!” Această interjecție conținea toată povestea suferinței lui din Siberia, unde fusese deportat, și rezumatul vieții sale. A omului care mi s-a prezentat Ion Sârghe.

6. O familie are mulți copii. Ograda îi este plină cu băieți și fete de diverse vârste. Într-o zi cineva îl întreabă pe capul familiei:

– Câți copii ai? Optsprezece? Douăzeci?

– Nu mai știu.

– Cum așa?

– Dacă-i iubesc, nu-i mai număr.

7. Pe peronul gării: o femeie care plânge zâmbind și care își șterge lacrimile din când în când pentru ca să i se vadă surâsul, e precum lumina



tristă a unei icoane ce se ascunde după razele șterse pe care le împrăștie timid din interiorul ei, ca să nu se știe că e făcătoare de minuni.

E ca o carte de rugăciuni care se deschide singură la o anumită pagină în fața rugătorilor orbi care o citesc cu buricele degetelor.

Viața acestor ființe neapărate (neajutorate) făcută scrum, luminată de un jăratoc mocnind, cu chip de mucenice care urcă pe rug cântând psalmi. Așa le văd.

De unde au învățat aceste ființe neapărate să plângă zâmbind sau să suradă plângând?

Nu atât resemnarea în fața durerii și nici suferința care mângâie le face să suradă astfel.

Ele știu că Dumnezeu le va șterge lacrimile, atunci când vor ajunge înaintea Lui.

Acesta mi s-a părut cel mai autentic portret al basarabencei din toate secolele: zâmbind printre lacrimi.

8. „După fiecare răz bunare ca și cum trebuia să-mi iau viața de la capăt”, mi s-a mărturisit odată de mult cineva. Arăta obosit, ca și cum abia terminase de prășit un lan de porumb de câteva hectare.

Mi s-a făcut milă de el. De aceea m-am străduit să nu mă răzbun pe nimeni vreodată.

Dacă i-aș fi urât de-a lungul vieții mele pe toți cei pe care ar fi trebuit să-i urăsc, n-aș fi avut timp să trăiesc.

9. O femeie o ajută pe alta în vârstă să treacă un șanț. Ultima suie malul cu greu, sprijinindu-se într-un baston. Cealaltă o îndeamnă:

– Hai, hai! Mai îndrăzneț! Of, parcă n-ai mâncat azi!

Femeia mai în vârstă se opintește gâfâind, apoi când ajunge sus, îi spune cu reproș celeilalte:

– O să te văd eu ce-o să faci tu când vei fi la vârsta mea!

Bătrâna, care e curioasă să afle ce va face prietena ei când va fi ca ea, are 90 de ani. Femeia mai tânără are vreo 40.

Dar bătrâna e gata să mai trăiască jumătate de veac doar ca s-o poată vedea pe cealaltă cum se va munci să treacă șanțul atunci când va fi și ea o bătrână neputincioasă de 90 de ani.

10. Brățara de la ceas – reminiscență din vremea când oamenii purtau lanțuri: ca aceștia să nu uite că sunt sclavii timpului.

11. Fericirea e ceva ce am trăit fiecare dintre noi în copilărie și adolescență. După aceste două vârste, clipele de beatitudine care te-au binecuvântat au fost legate de alte sentimente, de alte înțelegeri ale lucrurilor: de bucuria de a dăruia nu doar de aceea de a ți se dăruia, de capacitatea de a te putea bucura de bucuria altuia, și de a găsi motive de împlinire sufletească acolo unde nu credeai că există, de capacitatea de a trăi în prezent, nu doar cu amintirile trecutului sau cu visele viitorului, aceea de a te mulțumi cu puținul și de a te regăsi în lucruri aparent lipsite de importanță, în cărți, în creație, în comunicarea cu semenii etc.

Într-un interviu, un poet, Romulus Vulpescu, afirmă: „Când e omul fericit? Atunci când e îndrăgostit”. Grecii din Antichitate credeau că un om care e iubit doar acela poate fi cu adevărat fericit. Și o stare și alta însă mi se par incomplete.

Aș complini cele două componente ale fericirii astfel: „A fi fericit? Să fii îndrăgostit de cineva care te iubește”.

12. Unii ies la pensie când le îmbătrânesc visurile.

Odată cu omul, ies la pensie și visurile lui. Mai ales cele pe care n-a îndrăznit și nici n-a știut cum să le realizeze.

13. E multă pizmă și invidie în neamul nostru, omul mediocru nu va admite niciodată că există cineva mai bun (mai priceput, mai performant) ca el. Acesta nu-i va ierta semenului său „norocul”, crezând că dânsul îl merita mai mult, doar că – fără să fi muncit, fără a se osteni, fără să fi depus efort, precum consăngeanul lui „norocos”.

Despre acesta o vorbă întreabă și răspunde:

– Care ochi văd cel mai bine?

– Ochii pizmașului.

– De ce?

– Pentru că, de regulă, omul invidios și pizmaș vede și ceea ce nu este.

14. Un fântânar mi se mărturisește: „Sap până lacrimile mele se întâlnesc cu cele adunate sub pământuri”.

15. Un șef, obișnuit ca cineva să-i scrie discursul cu orice ocazie, când am intenționat să-i ofer o diplomă pentru că asistase o zi întreagă la una dintre manifestările culturale, m-a rugat să-i sugerez ce ar trebui să spună drept răspuns.

– Să spunei simplu: „Mulțumesc!”

– Atât?

– Atât.

– Atunci vă rog să-mi scrieți cuvântul pe o foaie, ca să nu-l uit.

Am descoperit astfel că mulți oameni politici nu cunosc toate cuvintele limbii, iar, cel mai necesar dintre ele, acest „Mulțumesc!”, îl rostesc numai dacă îl au scris pe o filă.

16. Lucian Blaga dormea cu manuscrisele sale sub cap, de teamă să nu i le fure cineva.

Dacă ar fi făcut la fel, artistul plastic și prozatorul Leonid Popescu și-ar fi publicat de mult al doilea roman al său, la care a lucrat cinci ani încheiați și care i s-a furat recent din mașină.

Îi spun prietenului meu, ca să-l consolez: „Unica șansă a hoțului pentru ca să scape de pedeapsa lui Dumnezeu, care veghează și de manuscrise, ar fi ca acesta să-l publice cât mai curând cu numele tău și să te invite la lansare”.

17. În copilărie mi se vorbise despre o parabolă care mi se pare plină de tâlcuri și azi.

Un gospodar se duse la preot și i se plânse:

– Fac bine la toată lumea, am meșterit un pod pentru oameni, am săpat o fântână pentru sat, am pus o răstignire la intrarea-n localitate, dar consătenii mă urăsc pentru binele pe care li-l fac, mă vorbesc de rău că fac toate astea nu pentru dâșii, ci pentru slava mea deșartă. Ce au ei cu mine, părinte?

Preotul îl scoase atunci afară din lăcaș și-i arată o livadă care creștea în spatele bisericii.

Livada era plină cu pomi roditori și cu pomi sterpi de rod. Cei dintâi aveau crengile rupte și aproape că erau fără frunze. Cei neroditori își aveau ramurile semețe și frunzele țănoșe.

– Uită-te la acești copaci. În cei care nu rodesc mai aruncă oare cineva vreo piatră, se urcă copiii să-i frângă ramurile cu tot cu roade sau să-i rupă frunzele? Ba bine că nu! Oamenii aruncă pietre doar în pomii cu fructe. Așa ești tu, fiule, ca și pomul cel plin cu roade. Deci, nu te supăra pe cei care aruncă în tine cu pietre... Bucură-te, și iartă-i!

18. La Ipotești mi se spune că la începutul secolului trecut mai trăiau bătrâni care îl cunoscuseră pe Mihai Eminescu.

Unul dintre aceștia a fost rugat să povestească ce știe despre fiul căminarului Gheorghe Eminovici. Și acesta a început să-și depeze amintirile.

– Îl țin bine minte: venea prin sat pe când era elev la Cernăuți, apoi mai da pe aici și-n

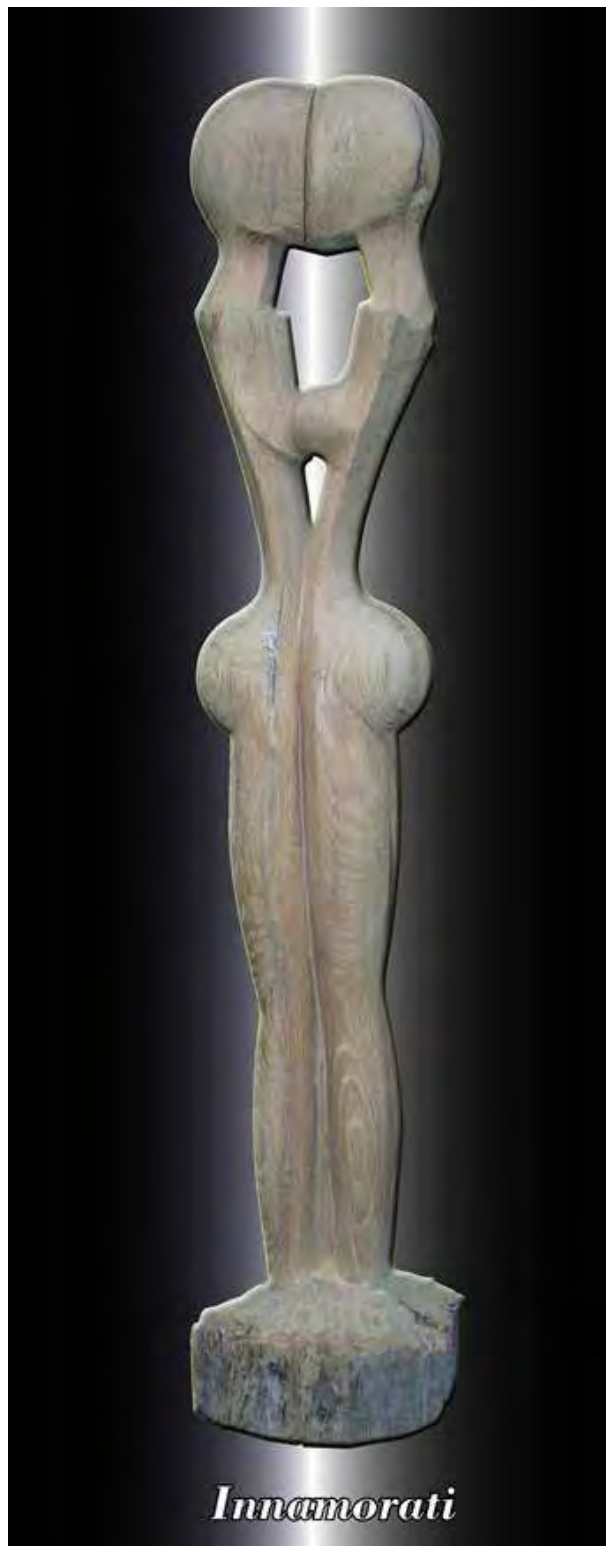
vacanțele lui de student la Viena și Berlin, pe urmă o dată a sosit și cu o femeie bălaie. Dar după aceea n-a mai auzit nimeni de dânsul.

19. Îmi place, în toamnă, să mă plimb când picură de sus.

Dacă am ploaie – îmi fac rost de o umbrelă.

Iar dacă am umbrelă – îmi fac rost de o ploaie.

Tuturor – sănătate!





CUGETĂRI

GÂNDURI RĂZLEȚE

► Dan MOVILEANU

1. Important pentru omenire este ca Pământul să nu se abată din drum.
2. Orice groapă serioasă crede despre sine că este o ... prăpastie.
3. În profunzime nu înseamnă neapărat și în adâncime.
4. În fiecare dimineață clopotul le spune unora „noapte bună!”
5. Darwin a demonstrat științific că printre maimuțe încă mai sunt și oameni.
6. Între cruce și semnul plus uneori nu-i nicio diferență.
7. Dacă „rezolvi” o necunoscută, nu înseamnă că ești matematician.
8. Înțelepciunea este încă în căutarea unor capete goale.
9. Dacă sari în sus de bucurie, ai grijă să revii tot în picioare pe Pământ.
10. Ca să fie sigur că va fi lăudat măcar după moarte și-a scris singur necrologul.
11. “Doamne, ce maimuțoi!” și-a zis în gând, o maimuță, privindu-l pe om.
12. M-a obligat să suflu în alcooltest, deși am recunoscut că sunt beat de fericire!
13. Nu toți „cititorii” în stele sunt astronomi!
14. Mergeți zilnic la orelist, ca să auziți când vă sună ceasul!
15. Medicul legist a stabilit că acel canibal a murit de ulcer!
16. Și unii măgari au glasuri umane.
17. Ca să gândească și el la rece, s-a închis într-o cameră frigorifică.





INTERVIU

CU ADRIAN ALUI GHEORGHE

► Angela BACIU

*** Când vor pierde legătura cu literatura vremii lor, cu poezia, cititorii vor fi în postura cosmonautului sovietic abandonat în spațiu pentru că nu și-a plătit cotizația la partid...**

*** Poezia reprezintă foaia de temperatură a unei epoci.**

*** Poezia e atunci când femeia care naște în durerile specifice aude fanfara militară care intonează marșuri în parcul din centru orașului, în timp ce brutarul tocmai ciupește de obraz o piine pe care a scos-o din cuptor, iar alpinistul utilitar, tot urcând, a părăsit spațiul posibilului dînd nas în nas cu Dumnezeu...!**

Paznicul ploii sunt eu!

A.B. - Recent, cartea Dumneavoastră „Paznicul ploii”, apărută la editura clujeană „Limes”, a primit premiul pentru poezie al Filialei Iași a USR pentru anul 2010. Ce mai înseamnă un premiu pentru un poet, pentru o carte, într-o vreme în care analfabetismul pare să acapareze publicul larg? Și nu mă refer la indivizii care nu ar ști să citească, ci mă refer la indivizii care nu mai citesc cărțile vremii lor!

– O carte care ia un premiu, la acest nivel, e o carte care are destin. Sau așa ar trebui să fie. Am să reiau, însă, o parte din cuvintele pe care le-am spus la premiere: „Poezia a rămas aceeași inutilitate frumoasă, fără de care scopul în sine ajunge un ade-vărat scop fără de sine...! Pentru că poezia este si-nele scopului, nu-i așa? Poezia nu îndeplinește nici un rol în societate, de asta e bine să ne bucurăm că este, încă, tolerată. Poezia, ca orice artă în general, reprezintă foaia de temperatură a unei epoci, a lumii în procesul ei de tîrîre spre un orizont presimțit, nici-odată atins. Să nu ne plîngem că poezia nu mai are cititori. Dimpotrivă. Poetul trebuie să se bucure cu fiecare cititor pe care îl pierde pe drum, acesta ar fi (este) semnul sigur că se îndreaptă pe o cale numai a lui...!” Cît despre analfabeți, să știți că niciodată nu au fost mai puțini. Și nu analfabetismul e problema, ci problema gravă e că analfabeții sînt acolo unde nu ar trebui să fie: în politică, în afaceri, în Parlamentul European, în administrație, la catedră, în școli...! Sau, mai pe scurt, după cum spunea un actor interbelic: La noi proștii nu sînt prea mulți, sînt prea sus ! Societatea noastră pare să fie în faza în care își pregătește ieșirea din istorie, datorită creditării prostiei. Cui nu-i este rușine că este reprezentat în Parlamentul European de „gigei” sau „vadimei”, de

alte figuri „de succesuri”, merită să i se tragă „cîmpia română” de sub picioare. Rușinea ar fi, de altfel, primul pas spre o posibilă redresare.

A.B.- Care este povestea „paznicului ploii”? Unde a început ea și cum a prins viață? Cine e paz-nicul ploii? Cât contează titlul unei cărți în prefigu-rarea destinului acesteia? Care e poemul cel mai apropiat de sufletul autorului, din această carte?

– Paznicul ploii sînt eu! Dar sînt, în același timp și ploaia. Sînt și norul în care mustește ploaia. Sînt și norul care naște, cu adînc sentiment de ma-ternitate, ploaia. Sînt răpăitul ploii de pe un geam care nu ascunde nimic...! Titlul acestei cărți e, cred, un reziduu al unor ritualuri presimțite, din carne și din ritmul sîngelui, care își dezvoltă continuu propria poveste, propria curgere. Paznicul umbrei, paznicul zăpezii ... ! Să păzești zăpada să nu se topească, în martie, iată superbia inutilității care ne hrănește. Titlul unei cărți e numele său din buletin. Ca autor, cînd dai numele final cărții ai sentimental că ai ie-șit de la „starea civilă”. Care ar fi poemul pe care îl prefer, din această carte? „Metamorfoza”, de exem-ple, e un poem greu, îl scrii cu sufletul pe masă, nu știi dacă mai scapi după aceea. Dar cînd scrii nu te gîndești să scapi, te simți ca vîntătorul care a dat de urma fiarei magice al cărei trup nu la văzut nimeni vreodată, deși toată lumea vorbește despre ea. Nu mai contează cine e vîntătorul, cine e vîntătorul, hăitui-rea e totul. A fost comentat mai mult poemul „Cum a dispărut orașul grecesc Cnossos”, de exemplu.

De o vreme nu mai sînt interesat să duc la capăt cărți unitare, proiecte lirice definite. Îmi place să scriu poezii pur și simplu, să nu semene între ele

decît prin sensibilitatea pe care le-o imprim. Îmi cre-
ez ipostaze, îmi creez chipuri sub care să mă arăt
...! De asta, toate poemele din carte sînt părți dintr-o
poveste cu sfîrșit amînat.

*A.B.- Ce mai înseamnă un premiu literar în
lumea noastră destul de confuză?*

– Cred că un premiu literar e un prim pas spre
risipirea confuziilor.

În afara ierarhiilor nu putem ieși din păguboa-
sa „cultură de masă”. Premiile stabilite de un juriu,
oricît ar fi de contestate, de relative, sînt repere pen-
tru eventualul cititor care caută să descopere lite-
ratura timpului său. Nu ne așteptăm
la premii stabilite de cititori, poeții
par să fi pierdut pe drum, de multă
vreme, pe cititori. Oricum, nu premi-
ile fac literatura, poezia e dincolo de
premii. Dacă ne gîndim, totuși, că la
Olimpiadele grecești primeau lauri
atleții dar și poeții, lucrurile capătă
un oarecare sens. Atleții alergau pe
orizontală, poeții forțau limitele pe
verticală. În final s-au întîlnit pe un-
deva, cred!

*A.B.- Dar, bursele, turneele,
participarea la târguri de carte, co-
locvii, în vremurile în care trăim, sunt
un stimulent pentru noua generație? Se mai întoarce
aceasta spre poezie, se mai citește?*

– E vorba de noua generație de cititori? Cînd
vor pierde legătura cu literatura vremii lor, cu poe-
zia, cititorii vor fi în postura cosmonautului sovietic
abandonat în spațiu pentru că nu și-a plătit cotizația
la partid. Nu știu dacă e cu adevărat așa, dar îmi
place să cred că vor suferi niște consecințe pentru
indolență, pentru lenea de a citi, de a se conecta
la sensibilitatea culturii care le-a dat cetățenia. Că
un popor se identifică prin istorie, dar se recomandă
prin cultură. Dacă te îndepărtezi de cultura ta „na-
tală”, nu mai știi cum să te prezinți, te bîlbîi, devii
un frustrat. Nu moralizez pe nimeni, poetul nu poate
să-și dreseze, totuși, cititorii cu biciul. Deși ar fi o
soluție.

*A.B.- Îmi place să îi întreb mereu pe interlocu-
torii mei (primesc răspunsuri incredibile) ce înseam-
nă Poezia... Pentru dvs. ce înseamnă Poezia?*

– Poezia e atunci cînd femeia care naște
în durerile specifice aude fanfara militară care in-
tonează marșuri în parcul din centru orașului, în
timp ce brutarul tocmai ciupește de obraz o pîine
pe care a scos-o din cuptor, iar alpinistul utilitar, tot
urcînd, a părăsit spațiul posibilului dînd nas în nas
cu Dumnezeu ...! Și în timp ce femeia care naște

simte că din pîntecele ei va apărea un curcubeu, o
mierlă își ascute ciocul de o piatră ca să încerce in-
tonarea unei Missa solemnis, cum nu s-a mai auzit
niciodată. Mai putem adăuga aici și varianta în care
pisica papă mierla iar fanfara militară este dirijată de
un pitic îmbrăcat în straie de clau. Mai mult, copiii
din parc rîd de pitic și aruncă în el cu cocoloașe de
hîrtie. Un cocoloș de hîrtie lovește în cap pe jude-
cătorul orașului care decide ca toată lumea să fie
arestată, inclusive mierla care tocmai este înfulecată
de pisică.

Preocupați de această degenerare a eveni-
mentelor, mai nimeni nu este atent la faptul că feme-



ia tocmai a născut un prunc care o ia de-a bușilea
spre orizontul său trăgînd după el viscerele mamei,
deșirîndu-le... Tot deșirîndu-le, în scurt timp femeia
dispare. Probabil că și asta e poezia...!?

Ce e poezia pentru mine? E un truc, e un mod
de a-i ține pe ceilalți de vorbă ca să nu vadă ce tra-
gedie se întîmplă dincolo de realitatea (lor) vizibilă.
Poezie e și faptul că noi vorbim acum despre poezie.
Ne prefacem că nu știm că sub coaja oului viața ro-
dește deja moarte. Sau mai simplu, după cum spu-
neam într-un poem din „Paznicul ploii”: „Poezia este
luxul săracilor” (râde).

*A.B.- Vorbeam cîndva, într-un interviu, cu re-
gretatul Mircea Zăciu despre poezie și soarta ei (iată
cum ne aducem mereu aminte de marile valori, ce
bucurie că putem face acest lucru!)... În opinia dvs.
poezia și literatura română merg pe un drum bun?
Suntem conștienți de valorile noastre?*

– Spuneam într-un text din cartea de debut:
„Nu ținta spune ceva despre tine, ci oboseala călătō-
riei”. Într-o vreme, în prima tinerețe, făceam călătōrii
mai lungi cu bicicleta, treceam prin sate și ne amu-
zam, noi, companionii, bicicliștii, întrebînd pe cîte un
sătean: „Nu vă supărați, drumul acesta duce pînă la
capăt?” Sau: „Nu știți, mai este mult pînă departe?”.
Primeam răspunsuri fel de fel, bieții se implicau să

ne demonstreze că sîntem pe drumul cel bun. Așa și cu drumul în literatură, orice drum e bun dacă duce pînă departe. Sau orice drum e bun dacă duce pînă la capăt.

A.B.- Chiar am merita un Premiu Nobel?...

– Premiul Nobel e o convenție, nu toți cei care l-au luat îl merita, nu toți cei care au aspirat la el și nu l-au luat, nu l-au meritat. E și o loterie și ca la orice loterie prima condiție e să-ți cumperi bilet, să participi. Noi nu am promovat nici un scriitor pînă la nivelul vizibilității din ceardacul Academiei Suedeze, am mizat pe hazard. Iar hazardul produce miracole cel mai ades în mințile infantile, prea rar în realitate. Părem să fim în relație cu „premiul Nobel”, după atîtea discuții aprinse, cam cum sînt copiii în disputele privind locul în care Moș Crăciun își are depozitul cu jucării. Cînd creștem mari descoperim că depozitul acesta nu există și ne amuzăm de naiva noastră întreprindere. Nici premiul Nobel nu există, e un miraj care își mută sensul și destinația și adresa în fiecare an. Cît nu avem un premiu Nobel, sîntem o literatură tînără, predispusă la orice aventură estetică. Un premiu Nobel ar fi o povară ca o moștenire cu care trebuie să te porți musai cuviincios. Dacă m-ar consulta cei de la Fundația Nobel cărui român să acorde premiul, aș face o tombolă la care i-aș pune să participe pe mai toți scriitorii optzeciști. Cred

că pentru serviciile mele aș reține un zece la sută din bani...! (râde)

A.B.- Sunteți un scriitor important din literatura română contemporană, mi-a plăcut întotdeauna să mă apropiu și „să culeg” amintiri, dacă vreți, despre prietenii literare și vieți prezente sau trecute. Ce prietenii v-au marcat adolescența, tinerețile, școala?

– Am avut prieteni de o constanță aparte, care mi-au îngăduit multe, căroră le-am suportat multe. Pe mulți mi i-am cîștigat încă din copilărie și le port aceeași căldură care îmi inundă creierul și inima cînd îi evoc. Mark Twain, Karl May, Alexandre Dumas, Jules Verne, Daniel Defoe, Arkadi Gaidar, Petre Ispirescu, Jack London, Ion Creangă, Dimitrie Bolintineanu, Eminescu. Apoi, crescînd, am cîștigat alții, de la Blaga la Dostoievski, de la Kafka la Edgar Allan Poe, de la Pessoa la Rilke, de la Bulgakov la Camus ...

Lor li s-au alăturat Daniel Corbu, o vreme, Aurel Dumitrașcu, o viață, Nicolae

Sava, Radu Florescu, mereu. Apoi „Grupul de la Durău”, o prietenie care a căpătat amprenta umbrei Ceahlăului, cu întâlniri periodice, relaxate, familiale, din 1993 și pînă în ziua de azi: Cassian Maria Spiridon, Gellu Dorian, Mircea A. Diaconu, căroră li s-au adăugat în timp, la întâlnirile noastre, mai mult sau mai puțin sporadic, Liviu Ioan Stoiciu,

Radu Săplăcan, Luca Pițu, Ion Zubașcu, Lucian Vasiliu, George Vulturescu, Vasile Spiridon, Florin Săsărman, Constantin Arcu, Christian W. Schenk...! O lume. Ei, lumea asta m-a format, la ea m-am raportat, de ea am fugit ca să o pot căuta mereu.

A.B. - Dar destinul literar? Din păcate, din ce în ce mai mulți prieteni ne pleacă și ne amintim cu drag de ei, spun mereu că ei rămân acolo, cu totul, cu poezia și cu sufletul chiar în mintea noastră...! Cu ce scriitori ați avut momente de răgaz și înțelepciune, de bucurie și petrecere?

– Nu avem încotro, din păcate sau din fericire, toți ne vom aduna, cîndva, într-un popor mai bun, sub stele...! De multe ori ne spunem, în viață, că moartea poate fi o scăpare de lucruri mult mai rele. Sau de lucruri mult mai grele...! Cu ce scriitori am avut momente de răgaz și înțelepciune, de bucurie și petrecere ...? Mi-e greu să fac acum distincție între cărțile cu care am avut momente de bucurie și petrecere și scriitorii în piele, oase și caracter cu care am avut momente de răgaz și înțelepciune. La un moment dat se confundă. Oricum, am cultul prieteniei, tratez egal pe prietenii de pe pămînt ca și pe cei plecați dincolo. Gîndiți-vă, dacă printr-o răsucire a sorții m-aș fi născut în altă parte, în Banat (sau în Luxemburg?) de exemplu, aș fi avut în preajmă alți prieteni, aș fi avut alte repere. Oare acei prieteni, alții, cu alte temperamente, cu alte comportamente, m-ar fi modificat? Aș crede că nu... Important e ca eu (el) să mă raportează (să se raporteze) continuu la principiile care țin o prietenie vie, în afara acestora nimic nu are miez. Ar trebui să-l evoc aici pe Aurel Dumitrașcu, prietenul, fratele, cel care a zbughit-o prea iute pe sub geana norilor ...! El a fost, pentru mine, Enkidu, cel cu care am vînat lei ...! Și erau, pe atunci lei al naibii de agresivi, dar i-am biruit, pentru că eram tineri și naivi și flămînzii.

A.B. - Dacă ați putea să revedeți pe cineva astăzi și să-i spuneți o vorbă (mă refer la cei plecați la înger) pe cine ați dori să revedeți?

– Da, ar fi un exercițiu de imaginație și, de altfel, toată viața îmi este, ne este, un exercițiu de imaginație... Lui Eminescu, de exemplu, i-aș spune... Na, ce i-aș spune lui Eminescu? Cred că i-aș spune: lertare că te banalizăm cu fiecare generație în parte ...! Că Eminescu, spre nenorocul literaturii române, a apărut la începuturile ei și nu la amiaza ei, complexînd-o. Acel complex, ca lumina stelei ce-a murit, ne urmărește încă ...! Ce i-aș spune lui Caragiale? Nene lancule, ai cîștigat pariul, mofangiul român a umplut toate golurile din societate. Ce i-aș spune lui Ion Creangă, ca vecin de Humulești ...? Cred că aș exprima o mirare: Cum de știu cireșele din cireșul care e hotar între casele noastre să se pîrguiască

la dată fixă de aproape două secole? Că eu stau pe ceardac, privind mîhnita Cetate din zare și subțirele fir al Ozanei și nu dau de capăt acestei nedumeriri. Și apoi prietenii, dispăruții din geografia spiritului nostru ca meteoriții care pleacă prin univers să întâlnească planete mai fericite: Aurel Dumitrașcu, Dan David, Ion Pecie, Ion Zubașcu, Radu Săplăcan, Laurențiu Ulici, Emil Iordache, Mariana Marin, Radu G. Țeposu, Al. Condeescu, Iustin Panța, Ioan Flora, Nicolae Alexandru-Vest, Maria Anegroaie, Constantin Stan, Petre Stoica și mulți alții.

Lor le-aș înscena cam ceea ce apare în dialogul Ghilgameș-Enkidu: „- Spune-mi, prietene, spune-mi, prietene./ spune-mi care-i legea lumii subpămîntene pe care o cunoști!/- Nu ți-o voi spune, prietene, nu ți-o voi spune:/ dacă ți-aș destăinui legea lumii subpămîntene pe care o cunosc, te-ai porni pe plîns!/- Ei, bine, fie, vreau să mă pornesc pe plîns!/- Ce ți-a fost drag, ce-ai mîngîiat și era pe placul inimii tale,/ este astăzi pradă viermilor, ca o haină veche./ Ce ți-a fost drag, ce-ai mîngîiat și era pe placul inimii tale,/ este astăzi acoperit cu pulbere./ Toate acestea sînt acum cufundate în pulbere./ Toate acestea sînt acum cufundate în pulbere...” (Tableta XI).

După acest dialog verificat de cîteva milenii cred că nu se mai poate spune nimic. Nimic.

A.B. - Sunteți un scriitor prezent și extrem de activ, tocmai ați primit un premiu, dar, cred că deja pregătiți altceva, ce aveți scris acum pe foaia de lucru de pe birou?

– În general nu am planuri, mă las tîrît de pulberile de litere pe care le stîrnesc, sînt curios pînă unde mă duc. Ideal ar fi ca toate paginile să fie testamentare, așa cum fiecare clipă de viață este definitivă. Îmi amintesc aici un vers din Mazilescu, îl reproduc din memorie: „nu știu cum, de acolo de pe deal privi odată pentru totdeauna...”. Tot ce facem e „odată pentru totdeauna”. De asta, planurile sînt o neputință. Mai mult, nu devoalez planurile de la masa de scris pentru ca nu cumva neputința să fie și mai mare.

A.B. - Se spune că scriitorii nu pot trăi singuri, dar, scriu singuri. Dacă ar fi să mulțumiți cuiva pentru ceea ce sunteți, cui ar trebui să mulțumiți?

– Mulțumesc Universului că e atît de mare, de nepătruns, inepuizabil ... Dacă ar fi fost epuizabil, azi am fi fost niște ființe tare încîlcite, frustrate, sufocate, captive în propriile limite. Așa, însă, avem destul loc să ne desfășurăm imaginația, să ne descărcăm nebunia individuală. În una din cărțile mele mai vechi am un poem de mulțumire, stați să îl caut: „După ce am făcut cerul și pămîntul/ după ce am muncit opt ore și jumătate/ într-un birou/ în care și cuvintele

miros a cerneală/ după ce am făcut cumpărăturile/ și am plătit în avans dreptul la zilele următoare/ după ce am constatat că nu poți/ pune întrebări tot timpul/ fără să te înspăimînte răspunsurile/ și în timp ce spiritul meu și al altora/ plutea peste ierburi și ape/ am inventat o ființă după chipul/ și asemănarea mea i-am dat duh/ am culcat-o în patul meu/ și acum văzînd că și acest lucru e bun/ scriu poemul de mulțumire”. Ei, da, acelei ființe îi mulțumesc cu suma fiecărei zile. Mai am și altora a mulțumi, lista e lungă. Dar de fapt, tot ce face un om într-o viață, e un ritual de mulțumire adresat inefabilului și celorlalți.

A.B. - Dar fericirea...? Sunteți fericit?

– Fericirea absolută nu o ating decît idiotul și sfîntul. Noi, ceilalți, care nu sîntem nici una, nici alta, mimăm doar fericirea. Unii o mimează așa de bine că îi scot din minți pe cei din jur care le declară imediat război...! Dar vă asigur că e doar o chestiune de interpretare a unui rol.

A.B. - În timpurile pe care le trăim, schimbările sunt iuți: dispar reviste și ziare, cărțile apar din ce în ce mai mult în format electronic, „era” laptop-ului ne închide parcă și dispare tot ce e valoros și trainic, nu se mai vorbește de curenți literare, e o evoluție sau o involuție?

– Depinde din ce unghi, din ce perspectivă privești...! Pentru noi, care am prins și alte vremuri, ale lentorilor, ale unei amînări fără perspective, mai ales în comunism, ni se pare că vremurile au luat-o razna. Pentru cei născuți în aceste vremuri însă, totul pare normal, dinamismul e natura lor intimă. Pe lumea asta puține lucruri sînt valoroase și trainice și ele sînt aceleași de la începutul vieții și mai toate sînt configurate vieții și iubirii. Orice e în afara acestora sînt mijloace, sînt nuanțe. Dispar reviste și ziare? Apar reviste și ziare. Apar cărțile pe format electronic? Ne vom adapta. Curente literare sînt precum curenții marini, se orientează după înclinarea axei planetei. Cu fiecare scriitor se prefigurează un nou curent literar, trebuie să luăm ceva distanță ca să îl intuim, să îl înțelegem. Niciodată nu au fost scrise atît de multe cărți mari, niciodată nu au fost atît de prost citite cărțile importante. Părerea mea!

A.B. - Politicul ar trebui să facă parte din viața scriitorului? Ar fi un avantaj sau un dezavantaj?

– Dar politicul face parte din viața fiecăruia, fie că ne implicăm, fie că nu ne implicăm. Noi, acum, dialogînd, punem țara literară la cale, de exemplu. O împărțim în republici literare, facem guverne interimare scriitoricești...!

Dacă scriitorii s-ar fi implicat în politică, din 1990 încoace, ar fi fost un mare act de generozitate din partea lor, pentru că s-ar fi dăruit unei cauze

generale, și-ar fi risipit pumnul lor de metafore sau smocul de povești pentru binele unui popor. Oricum, nu s-ar fi confundat pînă la identificare (cred) cu ha-ita de hiene (hienele, ca specie, să mă ierte!) care a ocupat prim-planul politicii. Ar fi fost niște modele mai credibile și mai ușor de digerat pentru generațiile tinere. Sau am fi spus ca Einstein: „Nu cred în educație. Singurul tău model trebuie să fii tu însuși, chiar dacă acest model e de groază”. În viața asta am lucrat unsprezece luni în mina de cărbuni, la Lonea și am fost patru luni deputat în Parlamentul României. Din mină, din șut, parcă ieșeam mai curat...!

A.B.- Criza despre care se vorbește și care se simte în jurul nostru ne-a făcut să ne îndepărtăm puțin, nu reușim să ne mai vedem prea des, scriitorii nu se mai deplasează prea mult, nu mai au loc întâlniri cu publicul, unii chiar s-au retras din viața publică...! Ce ar trebui făcut, după opinia Dvs., să fie o legătură mai bună între autor și public? Dvs. vă cunoașteți publicul?

– Fiecare autor e, de fapt, un sadic vînător de cititori. Tactica e una extrem de minuțios pusă la punct. Noaptea autorul nu doarme și pune la cale tot felul de strategii de prins în plasă cititorul, cititorii. Scrie povești, ca să-l prindă. Scrie poezii ca să-l vrăjească. Scrie eseuri ca să-l buimăcească. Îl bles-temă uneori, a se vedea cazul Arghezi. Îl momeste în cele mai obscure locuri, apoi îi trage realitatea de sub picioare. Numai dacă iei proza lui Mircea Eliade, de exemplu și deja ai o mulțime de capcane întinse bietului cititor. Dar nici cititorul nu se lasă... Cînd

vede o librărie, trece pe partea cealaltă. Cînd vede un perete de cărți se gîndește iute la cutremur și la posibilitatea surpării acestuia, de asta se refugiază în locuri mai sigure, crîșma sau magazinul de fleacuri importante. Lupta e dură și pare a fi pe viață și pe moarte. Autorul vrea să-i plaseze cartea în mîna cititorului, ca pe o grenadă cu cuiul de siguranță scos, cititorul ia grenada și o aruncă iute spre autor. E o luptă grea, cad mulți și dintr-o parte și din alta...! E plină lumea de monumente care îi celebrează și pe unii și pe alții.

A.B.- Dar și scriitorul e cititor...!

– Da, dar e unul resemnat...

A.B.- Acest dialog a fost prilejuit, de fapt, de premiera volumului dvs. „Paznicul ploii” de către fi-liala lași a USR. De asta, haideți să ne întoarcem la carte și să ne lăsați un poem pentru cititori...

– Vă las, de fapt, toată cartea. (râde) Dar vă propun, pentru acest moment, o probă...!

Dar lucrurile nu se opresc aici

Sînt un cîmp de bătălie dar lucrurile nu se opresc aici.

Sub pielea mea sînt îngropați morții după fiecare asalt în fiecare por se adună zeci de cadavre care îmi întunecă orice perspectivă personală. Sînt cimitirul cel bun al familiei cu nume scrise pe pietre care într-o zi vor dispărea în plesnetul norilor șampanizați. Va fi furtuna de dinaintea liniștii?

Dar lucrurile nu se opresc aici

Luptătorul de la Marathon coboară din cînd în cînd ca să vestească lehamitea de după izbîndă. Învînșii coboară și ei istoria le-a dat dreptate pulberea rodește deopotrivă în valea mănoasă a Nilului

dar și în pustiul cel mai promițător, artiștii dezastrelor pun semnătura pe pînzele mari satisfăcuți că Dumnezeu și timpul merg pînă la capăt.

Dar lucrurile nu se opresc aici.

Uneori morții din mine se mai ridică și atacă o fac cu ultimele lor recunoașteri publice; dar patria lor nu e întotdeauna și patria mea cum cauza lor nu e întotdeauna și cauza mea. De asta îți zic:

nu te speria, nu apleca fruntea, nu dezerta.

Rămii în contact.

(Piatra Neamț – Galați, 30 octombrie 2011)

- interviu publicat în cartea „Despre cum nu am ratat o literatură grozavă”, Ed.Junimea, 2015



Dedicată a Zăvoaia Sireea



ESEU

PRIMUL RĂZBOI MONDIAL - TRAVERSAREA UNUI LABIRINT. EXPERIENȚE ȘI REVELAȚII

(continuare din numărul 47)

► Prof. dr. Ana DOBRE

Marți și miercuri trăiește intens prezența/absența Ilonei, iar *joi*, ziua trădării în calendarul cristic, află că tatăl Ilonei pleacă la Făget să ajute o rudă la muncile câmpului. *Vineri*, ziua „i se păru strâmbă, fără-râmată și plină de un miros acru”. Din această stare îl scoate Ilona, împreună cu care ia parte la slujba Prohodului de Vinerea Mare, într-o totală desprindere de realitate, o transă mistică. *Sâmbătă*, are o întâlnire cu preotul Boteanu căruia i se mărturisește despre modul în care aflase alinare nu în cărți, ci în tumultul vieții, înfruntând greutățile. „Cred, cred, părinte! Toate fibrele inimii mele numai credință râvnesc, chiar dacă mă sfâșie îndoielile și întrebările!...”, i se confesează el. Înțelegând de la preot că „iubirea e una și nedespărțită, întocmai ca credința”, că inima cuprinde „în aceeași iubire și pe Dumnezeu și pe tovarășa vieții mele și pe mama copiilor mei”, în aceeași transă mistică, o cere în căsătorie pe Ilona, având încuviințarea lui Vidor, preotul Boteanu oficiind slujba de logodnă.

Vestea că alți trei țărani fuseseră prinși în zona interzisă a frontului, urmând a fi judecați, condamnați și executați se înscrie în simbolismul de fundal, una din umbrele exterioare ale tabloului. Metamorfoza lui Apostol este interioară. El inspiră lacom *lumina*, într-o încercare disperată de abstragere. Participă la slujba de Înviere și, transfigurat, trăiește la dimensiunea sacrală ritualul marelui eveniment al creștinătății, alături de ceilalți: „Toți oamenii cântau cu fețele albe de bucurie. Și glasurile fâlfâiau ca niște stegulețe de pace și se ridicau în văzduhul limpede și se înălțau tot mai sus, până la tronul mângâierilor cerești...”

În prima zi de Paște, alte vești tulbură liniștea aparentă: cei trei țărani vor fi executați a doua zi de Paște, împreună cu alți patru. Apostol Bologa apare, în dialogul cu căpitanul Klapka, resemnat, total deconectat de la real, dar luminat interior: „Acuma nu mai vreau nimic. Acuma Dumnezeu îmi poartă de grijă și mă călăuzește...”

După câteva zile de liniște nefirească, Apostol Bologa e obligat, în *joia luminată*, să se confrunte cu realitatea, obligat să răspundă dilemei interioare datorie sau conștiință. Este chemat la cartierul diviziei pentru a fi numit în juriul Curtii Marțiale, întrucât alți doisprezece români (număr simbolic, prin sugestia celor doisprezece apostoli ai lui Iisus) fuseseră prinși. În interior, drama lui Apostol se consumă implacabil. Refuzând onoarea de a face parte diu juriu, hotărăște să dezerteze, fiind prins în noaptea de joi spre vineri, moment al cărei simbolism trimite iarăși către scenariul cristic, asociat tainei și trădării. Comportamentul său este atins de o religiozitate înfiorată, dezvăluindu-se *omul*: „Își făcu cruce cu evlavie, ridicând ochii în sus. Cerul era negru ca și pământul. Crucea îi aprinsese în suflet lumina încrederei, iar împăcarea îi arăta calea...” Vinerea luminată reia ritualul Vinerii Patimilor, într-un paralelism revelatoriu ce sugerează destinul cristic al eroului. Așa cum Iisus fusese acuzat de conspirație împotriva Imperiului Roman, Apostol Bologa este suspectat de a fi condus grupurile de spioni. Chiar atribuirea unor pedepse rușinoase: răstignire pentru Iisus, spânzurare pentru el, se înscrie în același scenariu mitic al destinului martiric.

În simetria celor două execuții care deschid și închid romanul, jertfa este asociată morții ca izbăvire, ca ieșire din cercul incertitudinilor. „Sub cerul cenușiu de toamnă ca un clopot uriaș de sticlă aburită”, seara, într-o zi umedă și sumbră de noiembrie, pe „câmpia neagră”, execuția lui Svoboda deschide ușa unui labirint întunecat pe care-l va traversa Apostol Bologa pentru a înțelege întregul calvar al soldatului sfâșiat între datorie și conștiință. La final, proiectată în aureolă, pe fondul zorilor unei zile de primăvară, execuția lui Apostol Bologa intră într-un ritual sacru al manifestării iubirii universale în aura unei lumini simbolice care-l însoțește la ieșirea din labirint: „Atunci Apostol fu împresurat de un val de iubire izvorâtă parcă din răunchii pământului. Crestele munților se desenau pe cer ca un ferăstrău uriaș cu dinții tociți.

Drept în față lucea tainic luceafărul vestind răsăritul soarelui. Apostol își potrivea singur ștreangul, cu ochii însetați de lumina răsăritului”. Glasul preotului se stinge în urechile lui: „Primește, Doamne, sufletul robului tău Apostol...Apostol...Apostol...”

Războiul are reflexii diferite în opera lui Liviu Rebreanu și Camil Petrescu. Dacă la Camil Petrescu, războiul acționează pe *corpul fizic* în traversarea celor două experiențe fundamentale autentice, dragostea și războiul, punând personajul într-un triplu conflict – cu sine, cu lumea, cu universul, la Liviu Rebreanu, acționează pe *corpul sufletesc*, personajul traversează un labirint interior pentru a ajunge la sensul metafizic al vieții și al morții. Ștefan Gheorghidiu se desparte de trecut, de „tot trecutul”, *vechiul testament* pentru el care descoperise *noul testament*, pentru a se elibera de fantasma geloziei care tindea să-l anihileze, anihilându-i capacitatea de a alege. Apostol Bologa își asumă moartea, care este o altă formă de manifestare a vieții spirituale. Unul se salvează ca *bărbat*, descoperind puterea lui *eu vreau* în raport cu propria opțiune, celălalt ca *om*, descoperind puterea iubirii universale.

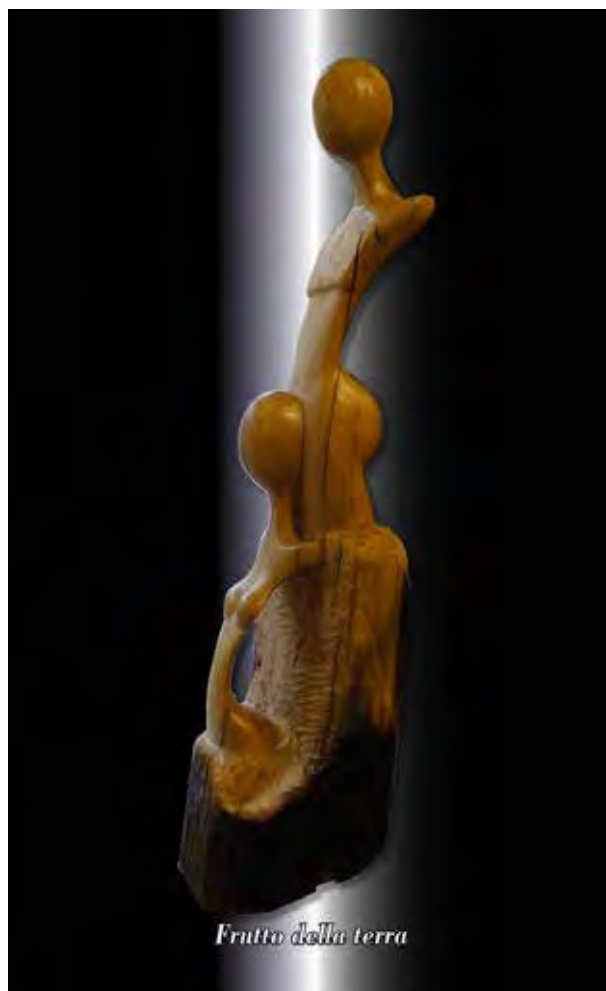
Cele trei etape ale evoluției interioare, gândite de Liviu Rebreanu în conceperea personajului său – *cetățeanul, românul, omul* corespund treptelor nitzscheene ale *supraomului* – *cămila, leul, copilul*, trepte care-l scot dintr-o condiție spirituală precară, orientându-l către afirmarea propriei voințe. Triplul conflict în care-și pune Camil Petrescu personajul, cu sine, cu lumea, cu universul, ar putea fi pus în aceeași viziune nitzscheeană în aspirația spre afirmarea propriei voințe, a *supraumanității*, căci Ștefan Gheorghidiu caută, prin șirul de metamorfoze interioare, clipa de afirmare supremă a voinței individuale.

Viziunea lui Camil Petrescu asupra războiului, realistă în sensul dezeroizării afirmate de Stendhal sau de L.N.Tolstoi, se concretizează în imagini vizuale memorabile care surprind decăderea omului la stadiul animalității. Poezia *Mâna* surprinde în imagini de o grea materialitate ipostaza omului care se simte absorbit de neant: „Ca pe Oedip, după stupida faptă./ O mână nevăzută și caldă/ Mă poartă/ Printr-o imensitate de Nimic/ Lichefiat și negru. (...)// Cu greutate lunecând,/ Îmi smulg picioarele/ Și înțeleg înfiorat/ Că pământul/ Mă vrea,/ Mă suge lacom./ Cu buze vâscoase de noroi...” Soldatul camilpetrescian, care a luptat „pe margini de genuni”, „ca o turmă”, „cu simțurile grele de dezastre”, conștientizând situația-limită „aci la marginea vieții”, se identifică unui alt timp: „Sub binevoitoarea lumină siderală/ Nu mai trăim în timp/ Și calendarul/ A reintrat în forma lui astrală”. El apare ca o zeităte înlănțuită tragic de circumstanțele care îi refuză conștiința („Încerc să mă desfac din arzătorul cerc”), obligându-l să trăiască la

nivel gregar, la limita umanului. *Înălțarea* este, însă, posibilă. Cum spunea și E. Hemingway, omul poate fi înfrânt, dar nu nimicit: „Mi-am ridicat/ Greoaiele perdele ale sufletului.../ Și-n el,/ Ca într-o cămăruță albă de spital,/ A năvălit ușoară,/ Imponderabilă/ Bucuria luminoasă de afară./ Iar peste tot/ E-atâta alb și nou/ De-mi pare/ Că-i azi o ideală-aniversare”. Așa cum sublinia George Călinescu, „...n-avem a face cu un reportaj despre război, ci cu o viziune personală a lui, cu un spectacol straniu, apocaliptic, de un tragic grotesc, asemănător cu tablourile primitivilor, narrative, hilare, grave”.

Experiența pe care a trăit-o la maxima intensitate a *corpului fizic*, transpusă de Camil Petrescu în versurile din *Ciclul morții*, poeme scrise în 1917, pe front, poate fi considerată, după cum sugera autorul însuși, ultima parte a romanului *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*. Aceeași viziune apocaliptică fixează tragedia individului care, în marele spectacol al dezastrului de proporții cosmice, este un simplu figurant, fără determinare proprie, la stadiul unei *subumanități* lipsite de șansa ascensiunii spirituale, fără șansa afirmării voinței individuale.

Camil Petrescu se concentrează, din experiență proprie de combatant, pe imaginea haotică, mizeră, absurdă a războiului, înregistrând faptele



exterioare, căci conștiința, la care, fervent, „cu ochii halucinați lăuntric” de spectacolul *jocului ideilor*, se raportează lucid personajele sale, este anulată: „Nu știm/ Nici unde mergem,/ Nici unde ne găsim/ Alături la fiecare dintre noi,/ La dreapta sau la stângă,/ În față sau în spate/ Sunt alții,/ De care ne lovim mergând/ Când ranița alături ne-abate...” O scenă de luptă din capitolul *Ne-a acoperit pământul lui Dumnezeu* e o apocalipsă, „un spectacol straniu” de un „tragic grotesc” (G. Călinescu), resimțită acut de individul stors de umbra oricărei umanități: „Ne privim unii pe alții cu o nedumerire de animale duse la abator. (...) Oamenii fug în toate părțile, ca o adunare în care a lovit trăsnetul. (...) Cădem cu sufletele rupte, în genunchi, coborâm speriați, ne aruncăm jos, care cum putem, câți mai suntem, mai ales acoperiți de pământ și fum cum arătam acum. E o schimbare de sus în jos, ca și când ar fi căzut tâmpla cerului și jumătate din priveliște s-ar fi răsucit ca într-un ochi bolnav, ca într-o oglindă, dintr-o dată întoarsă”.

Labirintul pe care-l străbate Ștefan Gheorghidiu este un spațiu dominat de haos, absurd, fără repere, mod de a sugera conflictul eroului cu universul. Tragedia războiului este trăită de Camil Petrescu *direct* și plenar, în calitate de combatant, și *indirect*, prin personajul care-i impune rememoraarea, personaj care este, de fapt, cel puțin în partea a doua a romanului, un *alter ego*, la modul absolut-individual, ca om al ideii, solitar, și colectiv, ca om care are revelația solidarității, prin comunicarea directă a suferinței cu ceilalți, împărțindu-se aceași experiență a morții.

Pentru această generație, războiul a fost experiența decisivă, căreia nu i s-au putut sustrage. Camil Petrescu își exprima această convingere astfel: „...tânărul care abia devenea scriitor (avea 22 de ani în 1916, n.n.) și-a spus că niciodată, el care a cerut intrarea în război, nu se va mai putea privi față în față cu conștiința lui, și mai ales că nu-i va mai putea privi în față pe cei care au luptat pe front, dacă nu va fi fost și el acolo alături de ei. Cu alte cuvinte, că el nu va putea fi, dacă nu va cunoaște ceea ce ei au cunoscut, niciodată, un scriitor adevărat...” Necesitatea de a trăi experiențele generației este afirmată și prin intermediul personajului Ștefan Gheorghidiu, ca modalitate de delimitare de propria individualitate: „Îmi putusem permite aceste gesturi până acum, pentru că aveam un motiv și o scuză: căutam o verificare și o identificare a eului meu. Cu un eu limitat, în infinitul lumii, niciun punct de vedere, nicio stabilire de raporturi nu mai era posibilă și deci nicio putință de eliberare sufletească...” Eroul nu poate absenta de la „experiența definitivă” a celorlalți: „...n-aș vrea să existe pe lume o experiență

definitivă, ca aceea pe care o voi face, de la care să lipsesc, mai exact, să lipsească din întregul meu sufletesc. Ar avea față de mine, cei care au fost acolo, o superioritate, care mi se pare inacceptabilă. Ar constitui pentru mine o limitare”.

Traversarea labirintului înseamnă pentru Ștefan Gheorghidiu o *coincidentia oppositorum*: timpul interior și timpul exterior, iubirea și războiul, se confundă. El se poate elibera de iubirea lui „de oraș”, despărțindu-se de tot, „absolut ot” – „tot ce e în casă, de la obiect de preț, la cărți... de la lucruri personale la amintiri. Adică tot trecutul”. Criza se încheie, personajul se pregătește pentru alte intrări, disponibil pentru alte labirinturi.

Liviu Rebreanu surprinde drama intelectualului transilvănean în condiții istorice social-politice vitrege; Camil Petrescu, drama intelectualului european. Însă nici unul, nici altul nu fac roman politic, din același *instinct creator*, realizând, în viziune artistică proprie, tragedia umanității într-un moment care se lipsește de libertatea individuală pentru a răspunde doar imperativului necesității.

Primul Război Mondial a fost șansa istorică a românilor de a-și reîntregi țara – România Mare. Scena istoriei se pregătea pentru a primi o altă generație despre care Mircea Eliade spunea că era o generație „fără vreun program stabilit de dinainte, fără un ideal de realizat”. Împlinirea idealului unirii lăsa libertate generației sale pentru fapta culturală, eliberată de politic: „Eram liberi să descoperim nu numai izvoarele tradiționale, cum ar fi cultura noastră clasică și literatura franceză, ci absolut totul”... Un alt absolut pe care generația lui Mircea Eliade l-a visat traversând un alt labirint, pregătirea pentru o „adevărată deschidere”. Revenirea la acea *la belle époque* de dinainte nu a mai fost posibilă. A rămas o iluzie la care se va întoarce generația anilor '20, considerată, într-un alt context tragic, sub presiunea *terorii istoriei, generația pierdută*. Metamorfozele eului ținesc mereu același ideal: descoperirea eului și afirmarea propriei voințe pentru afirmarea supraindividualității. Războiul are dubla lui dimensiune, raportată interior și exterior, individul și colectiv, în complexitatea determinărilor psihologice și sociale. Raportarea universală creează sensul și condiționează căderea în timp, cu asumarea unui destin – individual și colectiv, căci omul rămâne o ființă socială.

BIBLIOGRAFIE:

Camil Petrescu, *Versuri. Nuvele*, Postfață și bibliografie de Ion Cristoiu, Editura Minerva, București, 1985;
Camil Petrescu, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, ediția a II-a, Prefață de Marian Popa, Editura Albatros, București, 1974;
Liviu Rebreanu, *Pădurea spânzuraților*, SC Active Business Development SRL, București, 2016.



ESEU

GRIGORE VIERU, SIMBOL AL UNEI ZODII TRAGICE

(continuare din numărul 47)

► Prof. Dr. Narcisa Florentina BOLDEANU



Conturând un portret critic al operei vierene, Mihail Dolgan semnalează că poezia lui Grigore Vieru „realizează un contact liric de mare emotivitate cu existența omului contemporan în toată frumusețea, măreția și dramatismul ei. Întreaga creație a poetului – și versurile pentru copii, și cele pentru maturi – e străbătută de multă lumină și omenie, de mult frământ și sublim, de un cuceritor lirism. Toate acestea fac să aibă un ecou dintre cele mai vii în inima cititorului” [5, p. 240]. Iar criticul Alex Ștefănescu opinează că poezia lui Grigore Vieru „este expresia unei sensibilități ieșite din comun, aproape dureroase. (...) Duișia, delicatețea feminină, dorul sfâșietor de casă părintească, adorarea mamei, apartenența sufletească irevocabilă la lumea satului, tonul tânguitor le-am întâlnit și la Serghei Esenin. La Grigore Vieru apare, în plus, un sentiment de responsabilitate” [14, p. 78].

Deosebit de important este faptul că Grigore Vieru se manifestă ca un poet cetățean cu atitudine critică față de realitățile Moldovei Sovietice, ca un mărturisitor al istoriei în care trăia. El observă că *noii civilizatori* au adus cu ei nu doar principiile politicii bolșevice, dar și noi deprinderi, rânduiești. În condițiile de dominare, țăranul din satul moldovenesc este obligat să lucreze la colhoz, la plantațiile cu tutun și sfeclă de zahăr. Terenurile arabile, altădată bogate de aurul grâului, sunt înnegrite acum de *pomi ciudați de tabac*, care emană otravă. În discursul rostit în fața Adunării consacrate împlinirii a 90 de ani de la votarea Actului Unirii Basarabiei cu România (27 martie 2008, Chișinău), discurs rămas în istorie ca *testament*, poetul vorbește despre țara schimbată peste noapte în colhoz: „imediat însă după cel de-al Doilea Război Mondial, nu am mai locuit într-o țară, ci într-un colhoz. Într-un uriaș colhoz numit Uniunea Sovietică, într-un enorm colhoz economic, dar și într-un nesfârșit colhoz spiritual, unde ni se

fura munca sau eram nevoiți s-o furăm noi înșine, unde ni s-a furat credința strămoșească, frumusețea Limbii Române și istoria neamului” [15, p. 375].

Confiscarea tradițiilor, a îndeletnicirilor moștenite din bătrâni, depozitarea și înlocuirea limbii autohtone, precum și a valorilor identitare, îl determină pe moldoveanul autentic să se închidă în sine, să supraviețuiască în taină cu lumina lui Dumnezeu. Grigore Vieru are ca model pe mama sa - Eudochia, femeie puternică de la țară, superioară spiritual prin învățăturile ortodoxiei, femeie care se identifică cu patria însăși, cu tradițiile și istoria acesteia. În ordinea dată, sunt relevante considerațiile cercetătoarei Catinca Aghache, în opinia căreia Grigore Vieru „își așază poetica sub semnul identificării cu lumea (...). Ca la nici un alt autor din acest spațiu literar, mama – femeia – maternitatea se identifică în plan metaforic, cu Patria, cu țărâmul etern, cu destinul istoric basarabean (...). În contextul ideologiei oficiale sovietice, strigătul poetului *Mamă, tu ești patria mea!* reprezintă o formă eroică de atitudine civică în fața procesului de ștergere a identității naționale a basarabenilor” [16, pp. 172-173].

Criticii și istoricii literari, dar și jurnaliștii sau simplii observatori ai culturii basarabene, au constatat o apropiere a poetului de viața civică, nu doar prin lira propriu-zisă, ci și prin pozițiile publice. În acest sens autorul devine un simbol poetic al Basarabiei, un simbol al civismului, manifestându-se ca un incomod tribun al românismului. Analizând comportamentul public al poetului, scriitorul Mihai Sultana Vicol mărturisește: „L-am întâlnit întâia oară pe Grigore Vieru în ziua de 27 august în Piața Marii Adunări Naționale de la Chișinău. Venise însoțit de Ion Vatamanu, Nicolae Dabija, Spiridon Vagheli, Leonida Lari, Mihai Cimpoi. (...) Discursul lui din acea zi a devenit un rechizitoriu la adresa ocupantului sovietic.

Cuvântarea sa era întreruptă de aplauze îndelungate. Îl știam ca poet și nu ca tribun. Vorbele lui au scurtcircuitat mulțimea adunată. Avea neclintita convingere că unirea trebuie să se înfăptuiască. Cuvintele îi erau cursive, limpezi și directe. Vorbea pe înțelesul tuturor și mulțimea l-ar fi urmat până la Prut pentru a da jos sârma ghimpată, dacă el le-ar fi cerut să-l urmeze” [17, p. 57].

Chiar dacă era îndrăgît de cetățeanul moldovean, chiar dacă era simpatizat de multe organizații politice, chiar dacă se implica direct în viața cetății, Grigore Vieru a refuzat să facă parte dintr-un partid sau dintr-o grupare politică. Crezul lui era unul împărțit în mod nepărtinitor de către basarabeanul-român autentic. De aceea trebuie să înțelegem de ce poetul în 1989, când a luat ființă Frontul Popular, a declarat cu toată responsabilitatea și sinceritatea: *Nu fac parte din nici un partid politic. Doar din Partidul Limbii Române*, iar doi ani mai târziu, pe 28 iunie 1991, împreună cu poezii și scriitorii Ion Vatamanu, Leonida Lari, Nicolae Dabija jura cu mâna pe Biblie următoarele: *Jur în fața lui Dumnezeu să nu vâru cuțitul în inima fratelui român de peste Prut și să nu fac pe placul Satanei care ne-a tulămanit. Să lupt până la capătul vieții pentru Unirea cu Țara* [17].

Numindu-l *Poet al Cetății*, criticul și prietenul Mihai Cimpoi – cel care, de altfel, realizase în 1968 prima micro-monografie dedicată creației lui, *Mirajul copilăriei* – subliniază că în manifestările sale publice, Grigore Vieru utilizează „întregul instrumental al retoricii clasice – exordiu, perorația, repetiția (anaforică, epiforică, refrenică), invocația, adresarea, argumentarea persuasivă, metafora plasticizantă și revelatorie, îngroșarea grotescă, întrebarea retorică, afirmația apodictică, interogația, imprecizia, toate înmuiate în *nemânia*, în tonul iertător creștinesc. Tonul general e polemic, tunător-afirmator sau tunător-negator, *temeiurile etice* invocate devenind *argumente etice*” [18, p. 37]. În același plan de idei, Arcadie Suceveanu observă în volumul colectiv *Un discipol al lui Orfeu*, întocmit de Raisa Vieru, soția poetului, că era „cât se poate de firesc ca acest spirit chtonic, de *poeta loci*, confruntat cu noile realități social-politice de la sfârșitul anilor '80 și resimțind cu toată ființa teroarea istoriei, să îmbrace toga mesianismului social, să-și schimbe acordurile lirice, fragede și delicate, în dangăte de bronz, în clamori etice și imprecții stigmatizatoare” [19, p. 32].

Numeroase parcursuri cultural-istorice ale autorilor de pe ambele maluri ale Prutului relevă faptul că asumându-și poziția de tribun, poetul lovește cu verbe tăioase în cei care sunt împotriva țării, împotriva limbii, a familiei și a folclorului. Iată ce consemnează despre poet mai tânărul confrate într-ale lirei, Valeriu Matei: „Verbul lui devine tăios, izbucnirile publice poartă necruțătoarea lavă a arderii slinului și nepăsării. Neliniștea poetului e aidoma unui fluviu pe timp de arșiță. Celor mai mulți le potolește setea și le înrouează sufletul” [20, p. 46]. Putem afirma că în ipostaza dată, acest *Goliat* al Moldovei, cum îl numește Stelian Gruia, este preocupat de soarta națiunii ca de propria-i soartă, ca de soarta mamei sale. Bunătatea și armonia națiunii, precum și aspirațiile ei trebuie să corespundă cu acelea ale familiei creștine. Poezia lui Grigore Vieru se construiește ca un monument național, deoarece în ea se cuprinde întreaga istorie a Basarabiei; în ea este inserat cotidianul și viața în toate manifestările ei. Autorul ridică un edificiu al cuvintelor ce exprimă tradiția românească, însăși inima Basarabiei, cu însetatul dor de dreptate și adevăr. Altfel spus, lirica sa se construiește ca o *amplă și eficientă acțiune socială* [21, p. 362]. Tot ceea ce descoperim atât în lirica lui Grigore Vieru, dar și în discursurile lui publice, vine din iubire: iubire față de mamă, de patrie, de Dumnezeu, de femeie, de tradiție, de frate, de limbă, iubirea e roua poetului, cum rezultă și din poemul *Biblioteca de rouă: Frate, / am văzut țări bogate / în care aș fi rămas / la fel de sărac. // Frate, / e plină lumea de punți / pe care trebuie să le treci / înfrățindu-te cu dracul. // Frate, / eu pot muri oricând, / dar nu și oriunde. / Eu nu pot muri / decât cu chipul răsfărât / în acest geniu al ierbii / care e roua. (Roua Carpaților)*.

De o simplitate aparentă, dar și complexă, poezia lui Grigore Vieru emană forță și înomenire, transmite un sentiment profund ce te apropie de natură și cosmos, de tot ceea ce este luminos și frumos în această lume. Poetul inaugurează prin poezia sa o *imensă și fremătătoare metaforă* [16, p. 117], mereu purificatoare, împreunează elementele universalului cu cele ale umanului, ne îndeamnă spre adevăr, sacru și armonie, care trebuie să reprezinte preocuparea cea mai înaltă a omului. Din acest punct de vedere putem afirma că eul biografic se suprapune peste poezia însăși a lui Grigore Vieru, construind o originală dimensiune mitologică a neamului contopit simbolic cu ființa poetului.

POESIS

ADRIAN ALUI GHEORGHE

Biblioteca

Cît mai avem ca timp?, întreabă condamnatul.
O clipă, îi răspunse călăul.
O ultimă dorință, îmi este îngăduită, domnule călău?
Dacă nu am ști noi prețul vieții, cine să-l știe? De
asta,
domnule condamnat, teritoriul meu e viața -
viața de aici
sau viața de dincolo
în esență e același lucru
le deosebește nuanțele.
Care vă este dorința, domnule condamnat?

Ultima mea dorință, domnule călău, este să mă lăsați
să citesc cărțile din biblioteca aceasta
am început demult acest lucru,
dar ori nu am avut dispoziția necesară
ori nu am avut timpul necesar
ori lumina nu a fost întotdeauna cea potrivită
mai am mult de citit
domnule călău, știți foarte bine
că fără de mine biblioteca asta își pierde utilitatea.

Au murit acuzatorii, au murit gardienii
și cei care l-au condamnat
și copiii lor au murit;

Au venit să îl pună în libertate
dar el nu a stat să îi asculte.

În jurul lui se dezvoltase o întreagă viață
socială un bîlci femei prostituție

Îl mai întrebau
dar dumneata pentru ce ai fost închis?
Pentru vina de a fi ucis o bătrînă cămătăreasă
pe cînd mă numeam Raskolnikov;
pentru vina de a fi incendiat Roma
pe cînd mă numeam Nero;
pentru furtul unui diamant mare cît hotelul Ritz.

Da, grele fapte, da grea pedeapsa.
Au încercat să îl scoată cu forța
voiau să construiască ceva



În locul bibliotecii
un supermarket
o centrală eoliană care
să macine vîntul
dar nu au reușit
să-l înduplece.

L-au condamnat din nou
pentru obstrucționare
socială a intereselor comune
tot la moarte
și i-au îngăduit
o ultimă dorință:

Cu buzele albite
cu ochii împăienjeniți de pleoape
cu sprîncenele înspicate

s-a afundat în bibliotecă
și nu, nu l-au mai găsit vreodată.

Fericirile

Fericirile
 Fericirile
 Fericirile
 Fericirile
 Fericirile
 Fericirile
 Fericirile
 Fericirile
 Fericirile

Fericirile
 Fericirile
 Fericirile
 Fericirile

Carnea e sfîrtecă de o contradicție de termeni
 pe patul de moarte trupul se tîrîie pînă la margine și
 se aruncă în hău:
 mai suna-veți pentru mine stele din sînge?
 mai afla-veți unde se varsă sîngele tuturor?

Fericirile
 Fericirile
 și acum îi așteaptă viața la cotitură
 Fericirile
 era aproximativ,
 oricum mai urma ceva care ar fi schimbat ordinea
 lucrurilor
 Fericirile
 vinovăție

Fericirile
 Fericirile
 atît de puțin -
 Fericirile
 și le-a mai rămas o mulțime de mărunțiș
 cu care pot să joace pe mize obscure la zaruri

Fericirile
 Fericirile
 și de acolo n-au mai știut dacă să se întoarcă acasă
 să aducă pîinea ca un trofeu
 sau să rămînă ca martori ai propriilor ascensiuni

Fericirile
 Fericirile
 și cu unii și cu alții am fost în cîrdășie
 pe cînd fluturele spîrgea crisalida
 pe cînd floarea depunea mărturie cu propria
 mireasmă

Fericirile

dar le mai lipsește un moment de ură
 Fericirile
 cînd eu sînt pe cale să adun la un loc
 stelele din două nopți diferite

Trăiesc laolaltă cu cîțiva morți
 și cu cîțiva vii
 de prea multe ori morții îi încurajează pe cei vii:
 rezistă, rezistă,
 l-am auzit pe Dumnezeu cu urechile mele spunînd
 că viitorul nu-i atît de negru!

O mulțime de lucruri nu le-am trăit dar mi le amintesc
 pe altele le-am trăit, dar le-am uitat

Fericirile
 că viața nu e mai importantă
 decît o călătorie în care sufletul trage hoitul după el
 ca să-i arate ce lucruri minunate
 ar fi avut de pierdut
 dacă ar fi ezitat să se nască

Fericirile
 Fericirile
 îi urmăresc și pe unii și pe alții
 se tîrăsc pînă în centrul orașului,
 chiar de mai multe ori pe zi,
 de fiecare dată o fac cu determinarea cu care ar
 săvîrși
 un ritual.

Trag cîte o linie pe perete
 la fiecare plecare, la fiecare sosire.

Poate că într-o zi ar trebui să le spun
 dar poate că e mai bine să nu știe.



POESIS

LILIANA URSU

ODĂ BIBLIOTECII

azi noapte în vis am scris
 tot domul bibliotecii naționale
 ca pe un brad de Crăciun l-am împodobit
 cu poeme despre cărți și labirinturi,
 despre un evantai și o scoică și o fată din Levant
 despre orașele invizibile din sângele ei,
 despre bucuriile simple și grădini plutitoare
 despre cum scriu berzele cerul deasupra portocalilor
 despre uimire și încântare și mireazma florii de
 scortîșoară
 am scris și despre chei fericite și ferestre ce dau
 spre oceane,
 despre o dragoste ca un concert baroc cu Veneția
 la picioare
 despre colombaje și mușcate și despre stâlpul
 îngerilor
 care mai ține lumea în picioare și rugăciunea vie.

am scris și am scris
 până ce pe Dom fiece cuvânt
 s-a întrupat în câte o rază de aur de 24 de carate
 sau în câte un candelabru cu cristale și mii de oglinzi
 până ce toată biblioteca lumina și cerul și pământul
 scăldată într-o cosmică splendoare
 și-n jurul ei, fericit, Chagall plutea
 trăgând după sine cometa Vitebsk și biblioteca din
 Alexandria
 iar trecătorii din Place de la Republique priveau
 și nu se mai săturau de această lună nouă ,
 plină cu cărți și manuscrise
 și scrisă toată numai și numai
 cu *poeme*.

CASA GALBENĂ DIN SIBIU SI TELURUL

Casa mea lămâie,
 casa mea grapefruit
 casa mea cu ferestre- hublouri
 prin care de privești
 vezi Marea Neagră și pe Ovidiu
 și oceanul Pacific și pe Tess
 la fereastra ei din care și ea vede Sibiul
 și pe Franz Joseph Muller în mica mansardă



descoperind *telurul*.

Cândva am fost un bijutier
 aș vrea să te privesc
 cu toate cuvintele mele,

aș vrea să te privesc
 cu toate așteptările mele
 din stații de tramvai, de tren, din porturi și aeroporturi,
 din strada Balanței, din strada Jepilor , din boulevard
 de la Victoire
 și să-ți dăruiesc, în sfârșit,
 și luminile și umbrele
 și aripile mele

aș vrea să te îmbrac în aur
 amintire !

CEAȘCA DE STARSBOURG

„Căzuse în mine sămânța unei lumi noi”
 Lucian Blaga

Ceașca de Strasbourg adună amintiri,
 până și vocea care anunța

“Stația Galia, stația Broglie, Piața Kleberg”

Ceașca de Strasbourg adună plecări și sosiri,
migrațiile sufletului, radiojurnale,
primii cireși înfloriți în Piața Arnold
dar și soare, mult soare ,
plantații întregi de cafea sorbite-n ploioase dimineți
în studioul meu de pe boulevardul d’Anvers.

Ca într-o piramidă ședeam
îmbătățită de mireasma clipei,
biroul acoperit cu papirusuri
și cu poeziile studenților mei,
tineri jaguari ai scrisului
pe ploaie, pe zăpadă, pe aripi de berze
mereu același dialog sublim
al inimii cu cuvintele,

parfum al ochilor,
uitare în Frumos...

CUVINTE SCOASE DIN UITARE

piue, dârste și vâltori
cuvinte-comori, salvate cuvinte
cu iz de lână ca spuma laptelui
și de liliac și levănțică,
precum vechile cergi
la rândul lor salvate
în câte un muzeu al satului astral.

teascuri de fructe, coșere de uscat poame,
în sfârșit, un chimnicar sau paturile
pentru mere, pere și gutui
din șura cu minuni de la Apold
și o catargă, cuvânt catarg
de fapt o mică sanie
pentru aducerea lemnului din pădure,
pentru focul cel de toate zilele.

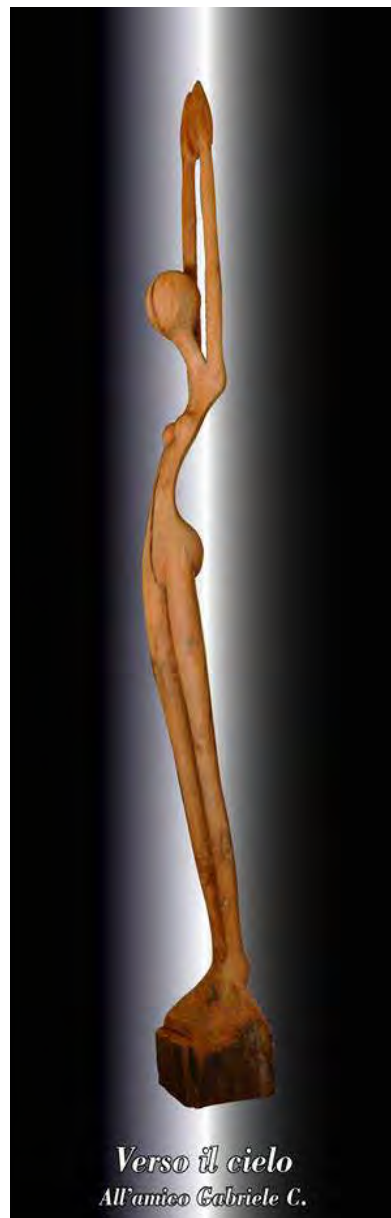
talpa, ușorii, rosturile
într-un cuvânt salvat și salvator: casa
pe muche de deal,
pe povârniș de munte
sau dintr-o stelară vale,
case ca o auroră boreală
în palma lui Dumnezeu așezate
și sub Acoperământul Maicii Domnului
sau
despre mica, marea poveste a vieții
din satele mele transilvane
roștite când și când
de o gură
din Rai.

DIN RĂCĂDĂU DINSPRE PĂDURE

Doamne, cum mai cade soarele în pădure
Prin năvodul atâtor frunze, atîtor ani.
Ploaie de aur, ploaie de argint,
Ghiociei.

Stingher copacul
Devenit
Frunză.
Spre seară.

Ursoaica urmată de cei trei pui
Cară noaptea în spate
Doamne, cum mai cade foamea în pădure
Ploaie neagră,
Ploaie care plouă în sus
Din gura lupului
La pândă.



POESIS

IGNATIE GRECU

Dimineața, cuvintele

Dimineața, cuvintele
iau forma unor păsări
subțiri, străvezii.

Seara, însă,
pline de har,
se înalță la cer
și, cântând,
devin stele
luminând veșnicii.

Degetul stelei

Beat de osteneala cântecului,
a ațipit
într-un pat de petale
înfășurat în miresme.

Punți ușoare se-ntind
din floare în floare
lunecând în sus,
un vis cu mărgean de rouă.

Degetul stelei a atins,
nu din întâmplare,
foișorul unui crin
plin de mireasma cântecului,
inima sa.

Măceșul

Nimeni nu-l ia în seamă.
Între două triluri de pasăre,
mic, dar plin de țepi,
fără veste,
a înflorit.

Ziua se-ntregește
ca o sferă de aur
cu mireasma lui.



Dacă vântul,
în seară,
obosit de preumblare,
atât de pribeag,
îmbrățișând-o,
nu o sfarmă.

Balustrada

De atâtea ori
se lăsa mângâiată
de umbra palmelor noastre.

Acum odihnește
în legănare de vânt
o albă ghirlandă tremurătoare
de pescăruși.

Ai zice, fără a greși,
o spumă ridicată de aripi,

în freamăt,
gata de zbor.

Ultimul vals

Ultimul vals al lui Strauss
în seara de vară
când,
rând pe rând
luminile liniștit se aprind
la ferestre.

Pe fundul unui lac
cu ape de smarald
tremură,
sfioase lacrimi,
stelele.

Aceeși tristețe

În loc de amintiri,
aceeași tristețe
și norii grei, încetoșați,
plini de picături cerești
plutesc peste pământul însetat
al inimii.
Ca întotdeauna.

Corabia zilei

Corabia zilei o poartă
vântul ce suflă împotriva
clătinându-se mereu încercată,
de furtuni cu valuri uriașe.

Trimite în grabă, Doamne, trimite
harul tău cel binecuvântat
s-o ducă printre stânci și ispite
la limanurile cele dorite
de Tine, numai de Tine.

Enigmă

Marea carte a nopții
cine oare o deschide,
înstelată,
peste captele noastre pleșuve
și citește în șoaptă
cuvinte rare,
pe care în zadar
o viață întreagă

ne străduim
încercând
să le aflăm tâlcul.

În umbra subțire

Pe cer
desenul nici unui nor.

Soarele în jilț de foc
judecă pământul.

Amiază dreaptă.

În umbra subțire a unui ram
mierla nu încetează
totuși
să cânte.

Zi de zi

Zi de zi,
pe sub pomi,
plini și grei de rod,
cu crengi în blândă legănare
până-n pământ,
trecând,
adusu-mi-am aminte de mine.

Cineva a ridicat glasul
și m-a întrebat:
-Unde-s faptele tale, spune-mi?

Atunci am plâns cu amar zicând:
-Cât de sărac sunt!
-Cât de sărac!

Vis de toamnă

Fără număr
stoluri plecând.
Grafitti pe cer.

*

Frunze căzute.
Bârci ancorate
în portul luminii.

*

Prin aurul înserării
stol obosit de gânduri
vâslind
revine acasă.

POESIS

LIVIA CIUPERCĂ

GRENADIERUL

Eroului de la Râmnicu-Sărat și Oituz

Pâlpâie-o stea
dintr-un înalt de veac
surâs mângâietor
pentru-un domnesc oștean!

Cu-o singură aripă –
brațul drept
ești înșuflețit
de-un singur dor
măreț
un zbor spre Marea împlinire.
Grenade, băieți, grenade!

Cu brațul amputat
Cu pieptul sfârtecat,
Cu dreapta și cu dinții
Grenada-ți fuse ținta
Grenade, băieți, grenade!

Pui de erou
Ai fost –
și-n veci rămâi
plămadă spumegând
nemărginirea
la Râmnic și Oituz...
Grenade, băieți, grenade!

Tu îți rotești
Și azi privirea
Gest, în etern –
Salbă-a Jertfirii Centenare.

Și dac-ar fi
să se-mplinească-un vis
(Și cât de mult eu mi-aș dori!)
sămânță purtată de vânt
să devii
peste-acest plai



brazdă roditoare
torță triumfală
talisman al biruinței
În prag Centenar!

Într-acest labirint
Sufocant,
Tu,
Constantin Mușat,
Grenadierul –
rămâi
pecete a divinului
la Templul Marii Uniri
Facă-a binecuvântării!

Cuvântul meu apune-n van,
dar fapta ta – pecete sacră,
surâde-n veacul nost' aniversar!

SECVENȚĂ CENTENARĂ

La Arhivele Naționale Istorice ale României
Zi mohorâtă de iarnă
Privesc împrejur
Dosare, dosare, dosare...
Inventare, inventare, inventare...
Și totuși...
În stânga-mi
Pe-un căruț cu roțile
– un bust –
Un bronz strălucind în orbite
Cine-i?
Întrebător spre domnul cu aparatul foto în mână
Gest cucernic
'mi întinde o mapă...
„Văitoianu”
O, Doamne!
Generalul Arthur Văitoianu,
în postura de comandant al
Armatei a II-a Transilvania!
Dar inima-mi zvârcolește-n durerea
dublei suferințe:
Sighet și profanarea sarcofagului de la Mărăști ¹!



Generalul Arthur Văitoianu (14 aprilie 1864 – 17 iunie 1956) s-a dovedit un adevărat erou pe câmpurile de luptă. Eroul de la Mărăști! După Unirea cea Mare, a îmbrățișat politica (deputat, senator, consilier regal, ministru). Deși la o vârstă înaintată, a cunoscut și șapte ani regimul detenției de la Sighet, acolo unde au murit mari patrioți români: Ion Pelivan, Iuliu Maniu, Alexandru I. Lapedatu sau colegii generali Cihoski, Glatz, Popovici, Rășcanu! Bustul în bronz al generalului Arthur Văitoianu, opera sculptorului I. Dimitriu-Bârlad odihnește tăcut și uitat în incinta Arhivelor Naționale Istorice Centrale ale României (inventar 1452).



POESIS

VIOLETA CRAIU

poem-dronă

un vis se proptește într-un miracol
unele străzi cu nume ciudate
nu au mai văzut de ani buni borduri și pavele noi
podul acela fantomă devenit atât de dorit
se pierde în licitații neeligibile
Dunărea scade vară de vară tot mai mult

pe strada Olimpului se muncește de zor
pântecul drumului eliberează rădăcinile moarte
muncitorii se transformă noaptea în zei
cu aripi prinse la tălpi toarnă asfaltul fierbinte
peste calea de acces către școală
elevii nu învață astăzi

parcărilor au devenit la mare căutare
șoferi și motocicliști turează motoarele din
teribilism
stau de vorbă, fac gălăgie
privând orașul furnicar de somn
unii se simt vinovați
dar se transformă în surzi și orbi, pentru eternitate

Rugăciune

Rugăciunea
deschide un orizont întunecat,
timpul căpătând un alt sens:

Un chip divin îmi zâmbește

În genunchi, cu mâinile împreunate,
cer îndurare,
mă rog să fiu iertat,
să mi se șteargă toate păcatele...

Conștiința mereu în schimbare
percepe universul nemărginit -
Viața și moartea aleargă în mod constant,
supraviețuirea este doar hazard.



Gândurile sunt scoase la licitație:
întâmplări, dorințe, bucurii
estompate în amăgiri
mențin trează bizareria!

Teama inundă sufletul candid,
visul se oprește la marginea îndoiieli,
ochii descoperă trupul obosit
și răstignirea Lui!

În genunchi, cu mâinile împreunate,
mă rog.

În cimitirul Sfânta Maria

Aglomeratie în cimitir de Sfânta Maria Mare!
Aproape la toate mormintele arde câte o lumânare,
Preoții cântă Veșnica lor pomenire!
Tămâierul se dă din mână în mână
și se-mparte pomană
pentru cei plecați la cele veșnice...

Umbrar ocrotitor verdele pomilor:
pe Aleea Eroilor Patriei
se asfaltează de zor
muncitorii de la drumuri transpiră la amiază
sub dogoarea soarelui
se toarnă asfalt din mila unui sponsor...

Nu mai sunt bani din Fondurile Europene -
mulțimea parțial îndoliată
așază buchete de flori printre morminte...

unii se tânguie că nu vor apuca un loc de veci:
nu va rămâne nimeni neîngropat
mama pământ îi va primi pe toți
chiar dacă pirul este greu de stârpit...

un bărbat silabisește înscrisurile de pe cruci:
Recunoștință, neuitare, datorie, onoare!

Lectură

Citesc titlurile articolelor
Apărute în ziarul de marți -
Dacă amestec cuvintele
Aș putea scrie un poem
Cum a sugerat Tristan Tzara
Nimeni nu l-ar citi
Critica mă va desființa ca pe mulți alții

Sosesc americanii by night
Vizele de afaceri emise la Moscova, desființate
Noi proteste, cel mai mare miting din țară
pe autostrada de la Vest spre Est,

Medicii români ignoră penitenciarul
invocând tulburări de ordin psihologic
O excepție de abuz în serviciu
închisori supraaglomerate

Împrumutații în valută, defavorizați
Berea este activată în România
Iar prețul caselor vechi scade
Dieta cu cafea verde este la mare căutare

Lupta împotriva gripei aviare,
teribil de spectaculoasă, se extinde -
Schizofrenia și democrația - un fenomen social,
Costă aproximativ 2,6 miliarde de dolari

Viața desprinsă din fotografii digitale

Se modelează după știrile zilei -
Divorțurile sunt în creștere
A început festivalul de film la Cluj

Mâncare expirată aruncată la gunoi
Copiii mor de foame, de boli incurabile
Lipsa medicamentelor din spitale
Dosar pe masa ministrului sănătății

O incursiune cu mascați
În interiorul ambasadei din Liban
Reduce exodul imigranților
Tensiunile politice îi neliniștesc

La granița Uniunii Europene de est
Avioanele și tancurile de luptă
Provin din Germania și Polonia:
Nu-ți deranja vecinul că ajungi în instanță!

Tendențele sociopate se răsfrâng
În rândul demnitarilor corupți
Dar cui îi mai pasă de inundații,
de culturile Bio?

Deturnare de fonduri publice
În Tenerife... carnaval
Seism de 5,1 grade pe scara Richter
Tineri amendați pentru o postare pe facebook

Avertisment: sfârșitul lumii, apocalipsa
Pe Marte un robot a strâns probe de sol
Mistere înfricoșătoare ascunse în deșert
Măine va fi cer senin...

Singuri cu dragostea lui Dumnezeu

Speri să nu te prăbușești
Disperarea te înstrăinează, te ucide
Poemul scris
Arde hârtia mototolită.
Amintirile se prăbușesc,
Visarea se despică în uitare
Totul devine monoton de dureros...

Pe alea minciunilor trupurile firave
Arată goliciunea -
Nesătule de dorul pasiunii!

Viața se scurge prea repede
Prin fisurile prezentului

Și nu există leac
Să pui pe rana trecutului
Balsam de ierburi.

Bătrân și trist, cauți în tomberoane
Suportul supraviețuirii:
Un petec de hârtie colorată plin de
resturi de mâncare,
Sau o bancnotă ruptă
Aruncată din întâmplare

Dintr-o eroare descoperi
Că Paulo Coelho și-a găsit iubirea
ajutat de Univers...
Iar hazardul loteriei vizelor
De care agățaseși speranța
Și ideea de aventură
Nu-ți oferea nimic spectaculos

Singur cu dragostea lui Dumnezeu,
Doar speri!

Încă un asalt

Încă un asalt, câmpul se deschise la orizont,
Drapelul tricolor flutura energic,
Iar sunetul trompetei răsună ferm
Înainte! Pe aici nu se trece!

Se auzeau glasuri în văzduh...
În inimă mai saluta curajul, vitejia,
o lacrimă tristă pentru cei căzuți.
Bocancii roși de drum
lăsau urme ale istoriei nescrise.

Având ranița de soldat în spate,
Se închinău la Dumnezeu, sperau...
Din toate părțile răsăreau scânteii,
gloanțele secerau trupuri tinere
ce nu au cunoscut trupul de femeie,
culcat cuminte în așternuturi albe,
privire galeșă în oglinzi de cristal,
pătate de lumina oarbă,
a nopților inexistente în calendar.

Costumul de ginerică
așezat pe umerii unui scaun înalt
așteaptă ziua victoriei!

Busuiocul din tinda casei și cel dintre perne
ghicise ursitul al cărui chip strălucea într-o medalie
așezată pe masă în camera cu miros de levănțică...

Stejarul despicat de un obuz fumega straniu,
iarba se apleca sub povara grea a hainelor
prea mari pentru unii dintre soldați:
balsam pentru picioarele degerate!

O bubuitură puternică și lupta continuă:
sub ploaia de pământ reavăn
semințele de grâu abia încolțiseră!

La anul pâinea va fi puțină...



Come appaio. Come sono
Dedicata a Ilma Hodzic

POESIS

GHEORGHE A. STROIA

STRĂINE...

Mă uit
în ochii tăi,
străine...
și zău, îți spun,
dacă te știu,
nu-mi amintesc
nicicând de tine,
nu te cunosc,
deși ești viu!

Mă uit
la chipul tău,
străine...
și-ți văd în barbă
albe fire,
iar pielea parcă-i
de mestecăn,
pe fruntea-ți
mută de uimire.

Mă uit
la părul tău,
străine...
și pare tot
un munte nins,
ce ai făcut
cu negrul nopții,
și unde-i
visul tău întins?

Mă uit
și-n suflet,
da, străine...
și văd doar
văi adânci de dor,
văd culmi aprinse
de regrete
și-n ghiocei,
clipe ce mor!

Mă uit
și-n lacrimă,
străine...
și aflu-n ea
tristeți-cărări,
văd bucurii
cu gust de fum
și-n roua lor,
doar depărtări.

Mă uit
prin tine,
da, străine...
și aș dori
să te văd iar,
mai vesel
și mai bucuros,
știu că în suflet
mai ai jar!

Mă uit
și parcă, zău,
te-aș ști....
și parc-aminte
îmi aduci
de cineva
care mi-e drag,
te rog,
oglinda s-o arunci!



DE CE-ȚI MAI SCRUI?...

Iubitei mele mame

*De ce-ți mai scriu,
De ce-ți mai scriu? -
Tu niciodată nu răspunzi,
În nopțile târzii și reci,
Plâng, dară nu m-auzi!*

*De ce-ți mai scriu,
De ce-ți mai scriu? -
Tu niciodată n-ai să vii,
În zilele fără sfârșit
Plâng, dară nu mă știi!*

*De ce-ți mai scriu,
De ce-ți mai scriu? -*

Tu niciodată n-ai plecat,
Iar sufletul mereu tânjește
Să afle de-i adevărat!

*De ce-ți mai scriu,
De ce-ți mai scriu? -*
Tu niciodată nu mai vrei
S-ajungi, în zorii lucitori,
Aromă-n florile de tei!

*De ce-ți mai scriu,
De ce-ți mai scriu? -*
Tu niciodată nu ai mas,
Călătoria-i tot mai grea,
Iar loc nu e pentru popas!

*De ce-ți mai scriu,
De ce-ți mai scriu? -*
Tu niciodată n-ai să știi
Dacă sunt vesel ori sunt trist,
Ori plâng cu lacrimi de copii!

*De ce-ți mai scriu,
De ce-ți mai scriu? -*
Tu niciodată nu vei arde
Decât în ochii cei duiosi,
Și-n inimile noastre calde!

*De ce-ți mai scriu,
De ce-ți mai scriu? -*
Tu ai plecat și totuși ești,
În suflet arde vâlvătaie,
Tu, plai de doruri sufletești!

*De ce-ți mai scriu,
De ce-ți mai scriu? -*
Tu, mamă, iconiță sfântă,
Ești Cerul coborât în noi
Și Dumnezeu care Cuvântă.

DE-I NOAPTE ORI E ZI...

Îmi curg ades prin vene
amare lacrimi dulci,
doar vântul mă întreabă:
- Străine, und' te duci?
Ce cauți pe cărări
de tine nici știute,
peste nisipuri reci,
de dincolo de munte?

- Tu, vântule șagalnic,
te rog nu mă certa,

mă ia pe-a' tale aripi,
și du-mă, nu mai sta,
mă-nlănțuie pe-o stâncă,
mă leagă de un nor,
dar adu-mi lângă mine
al dragei mele dor!

Înfinge-mi-l sub coastă,
că pe-o durere mută,
din care iasă-adesă
un cânt de alăută,
dă-mi ploaia și zăpada
sub geană să le-aștern,
galeră să îmi fie
doar vulturul etern!

Să smulgă pic cu pic
al vieții dram de sânge,
pentru care nici colbul
nu are de ce plânge,
să-mi sfarme în bucăți
și sufletul murdar,
spre stele să-l arunce
să-l facă-n veci hoinar!

Și te mai rog ceva,
să nu uiți, te implor,
a florilor mândrie mi-o dă
când am să mor!
M-oi stinge în tăcere,
de-i noapte ori e zi,
știu că-n sămânța vie,
rod nou voi încolți...

LINIȘTE...

Și mie mi-e dor,
de dorul dorului
din Dorul de El...
Aștern dorul meu,
însângerat de patimi,
lângă Tălpile-l goale,
amiroșind a crini,
îmi pun zălog
dorul de El,
lângă poalele Cerului,
plângând...
Și Lui îi e dor de mine,
mă așteaptă,
iar Lacrima lui imaculată
îmi spală maculatele visele,
în fiecare dor din noapte.

- Doamne,
de ce nu unești
dorurile noastre,
poate, așa, se așterne...
Liniștea!?

NU ERA...

Nu era mai mare
decât un grăunte,
dar era roșie
ca rugurile primăverii
aprinse peste dealuri.

Nu era mai agitată
decât norii sângerii,
dar era grăbită
ca talazurile mării.

Nu era mai bună
decât luna de pe cer,
dar era caldă
ca pâinea crescută
din boabele de aur.

Nu era mai limpede
decât firul de apă,
dar era curată
ca lumina candeliei.

Nu era mai aspră
decât gerul iernilor
de zăpezi pline,
dar era veselă
ca glasurile copiilor
peste derdeluș.
A trecut timpul
ca un fum,
brazdele-i sunt
riduri adânci,
bate mai rar,
mai apăsător,
simte mai des,
mai dureros,
inspiră mai încet,
mai temător,
arde, însă,
de dorință,
e încă vie.

Of, inimă, ce bătrână ești!

FULGER STINGHER...*Mamei mele, Aurica*

Te strig pe nume,
nu-mi răspunzi,
te chem pe lume,
nu m-auzi,
picuri de ploaie,
dor și foc,
ești toate
prinse la un loc.

Te chem în vis,
dar nu apari,
ca luna-n zori,
încet dispari,
ești floare rară,
gheață, frig,
ești dor nestins,
mereu te strig.

Te chem mereu,
dar tu mă lași,
aud pe stradă
ai tăi pași,
ești liniștea
de peste timp,
fulger stingher
de pe Olimp.

Acum te chem
în amintire,
Tu, dulce mamă,
dulce fire,
n-ai vrea să vii
să stăm la masă,
nu poți veni
mai des pe-acasă?

*
* *

M-am mutat într-o poezie,
undeva departe, departe,
dincolo de lume...
Aici, soarele
răsare
și îl văd...
Seara, luna apare
și o contemplu...
Cerul e mai viu
și îl simt...

Aerul e mai aromat
și mă inundă...
Timpul însuși aleargă zi de zi,
din zori și până în noapte
și nu mă obosește...
M-am mutat într-o fereastră
mai albastră,
deschisă către stele,
n-o voi închide... niciodată!

URMELE...

Urmele pe care Poezia
le lasă în noi
sunt adânci:
sunt petele de soare
ale Conștiinței
ori umbre
din Întinericul original,
sunt flori desprinse din astre
ori culese din priviri.
Urmele Sale
sunt fire de praf cosmic
rătăcite în suflete
îmbrăcate în rouă,
Urmele Sale
ne nasc,
ne cresc,
ne schimbă,
ne preschimbă
în (ne)muritoare stele pitice
din Galaxiile (ne)Uitării.
Urmei Sale
îi suntem datori
cu Sufletul...
răsărit din unicul bob
de (în)Dumnezeire.

Stroia Gheorghe, din volumul în curs de apariție LINIȘTE =
SILENCE (traducere în limba engleză Elena Angelica Androni)



POESIS

HORIA ZILIERU

ȚARĂ DE BASM

În suflet, unde râuri spală aur
și crinii nasc cu graiuri din părinți,
și din polen miresmele fierbinți
în candeli ning cenușile de laur,

ca luna treci prin nouri, fără moarte,
vecia ta iluminând departe.

Se-mpacă printre umbre în uimire
de-a rîndul vîrste-n relief stelar,
pe prundul unui ochi urzit cu har
În care stăm nuntind: mireasă, mire,

ca în clepsidre măsurînd spre creste
roți ferecate, turme și poveste.

Și trupul ni se-ncheagă în rostire
ca duhu-n suferinți cu vatra jos,
în lamura tiparului frumos
din care zeii-ar bea ca din potire,
și doina-n gînd despovărlînd podoabă
stăpîină face inima și roabă.

Și aripi arcuindu-și harfe-alese
par vulturii în piscuri cu zăpezi,
sub pleoapa sorocită cînd visezi
că lacrima beteală caldă țese.

În leagănul pădurii de aramă
e dragoste-n rodire, jertfă, vamă.

Păstorul Mioriții-ngroapă spițe
legînd de-un spațiu firea cu un fun
cu pui de aur, cloșca - și acum,
peste neant, miraculoase vițe

ciorchinii viselor ridică-n raze:
opale și safire, smaragde și topaze.

Prin ele văd semințe luînd vestminte
lunatice, și respirînd prin oase



focul bătrîn cu limbi armonioase –
puterea sîngelui ce nu asfinte –

și-un ornic de legendă, la chindie,
întoarce dulcea ta copilărie.

Și turle scapără în depărtare
ca aurori de cerbi pe-nghetușul pur,
cînd brazii îi dezbracă de azur
în văi de noapte ape sfinte, clare,

și-albina trece în otăvi hotarul,
albastrul crug, troiane, nectarul.

Grădina ta prin rădăcini mă cheamă
părinților pe drumul dintre nori
cu sunete de scut și lănci în cor,
spre ursitoare de-nceput. La vamă,
din matcă-n dorul-dor, cu flori albastre
e moștenit mormîntul gurii noastre.

POESIS

DUMITRU BRĂNEANU

Toamna aceasta

toamna aceasta
cu hohote de frunze
neastâmpărată
ți-a furat amintirile,
hoțomanca!...
ți-a lăsat un gol în suflet
cât o inimă de mare
întuneric sticlos
ca ochiul de șarpe
și o tristețe
cât un secol de singurătate,

ți-ai desfrunzit vara
cu ploi metafizice,
prea multe amăgiri
ți-au descărnat visele,

mesteceni tulburând somnul toamnei
în pacea înfiorată
vorbea tăcerea noastră
erai un vas de cucuteni
în care am pus vorbele acelea
după care tânjesc de o vreme

azi încă te mai caut
arheolog de inimi
sub atâtea ceruri de iubire,

și totuși toamna aceasta
plină de înțelesuri
ți-a desfrunzit cărările
până la ispita ce sunt

XXX

simt cum îmi răvășești zilele
mă buzunărești de vise
cum scotocești prin gânduri
și nu-mi mai găsesc ideile
însoțite de un stol de taine



Doamne nu mă risipi prin lume
petală cu petală
mai am încă mult de iubit
și încă nu s-a făcut dimineață.

Îți visam venirea

îți visam venirea
/ce n-a venit niciodată/
pășind prin mine
ca printr-un tunel de lumină
și o sete mă cuprinse
amintiri curgând –n cascade
și-n inima gândului
visam să fiu pleopă ochiului tău
în culoarea așteptării
să-ți sorb arșița buzelor
fereastră spre altă lume.

De pe un mal pe altul

Tu stai pe un mal, eu pe altul
Și între noi curge așteptarea
Ca o tăcere bolnavă de dor
La marginea umbrelor noastre
Să înverzească timpul secunde
Și primăvara să înflorească
Un pământ al dorințelor noi.

Vara

Ard tălpile soarelui
pe grumazul gândurilor
aerul dogorit
răstignește
zâmbetul florilor
Luna plânge-nserare
peste vise risipite
pe aleile verii
umblă fluturi desculți

Lacrimă de înger

sângele alb de iarnă
tăcerea căzută în genunchi
și ruga ta
lacrimă de înger
spală cuvintele
de rugina iadului
încă umbra ta
însângerată
de somnul amintirilor

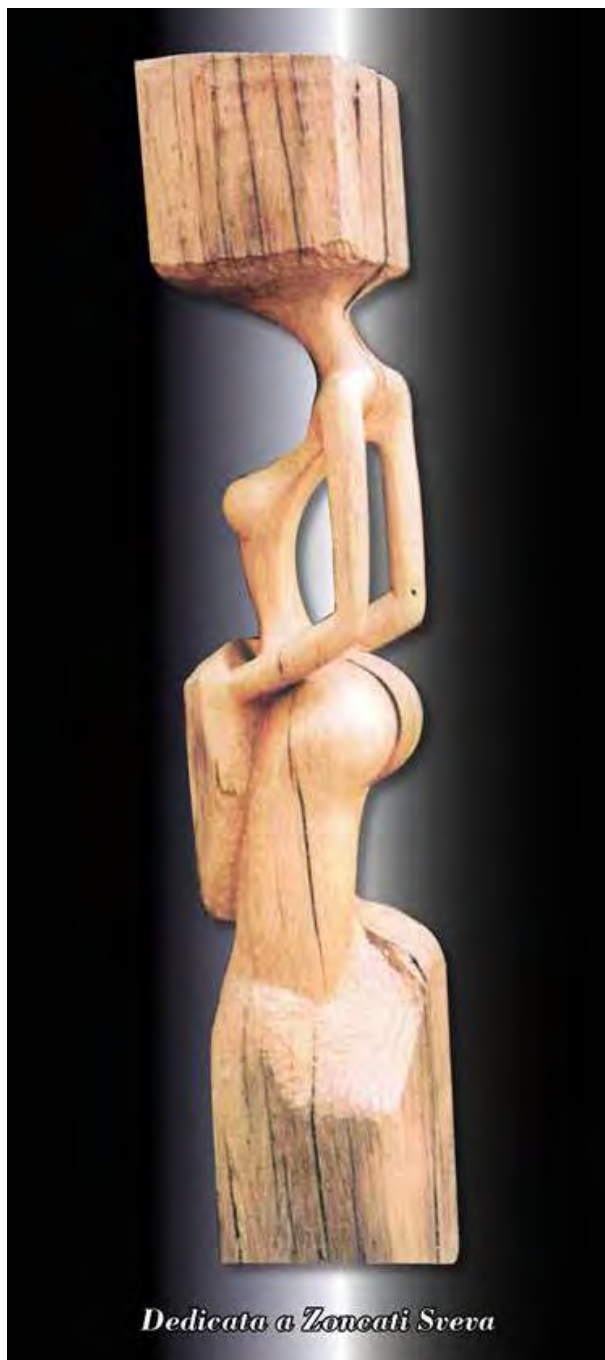
Suntem două toamne

suntem două toamne
pierdute întrun joc de contrast
ochii tăi
au culoarea
frunzelor ruginite
și sunt cer
și-mi lasă gust de dor
în suflet
octombrie e luna
când amândoi am dat

bunăziua
cu un strigăt
adânc de viață
de s-a auzit până la Dumnezeu

Încă mai port

Încă mai port lumina
în zilele fără tine
și-mi ajunge cât să încălzesc
oul dragostei
cât embrionul din el
să devină iubire
trandafirul care-mi crește-n piept
sfidează cerurile
e semn că n-am murit
întunericul
și-a deschis prăvălie
pe strada singurătății
mâinile tale de copil
adună dimineți
pentru somnul zăpăcit de mistere
din care voi lipsi o vreme.



POESIS

VASILE SEVASTRE GHICAN

Din volumul de versuri
„Adio Terra, bună dimineața Paradis”

1

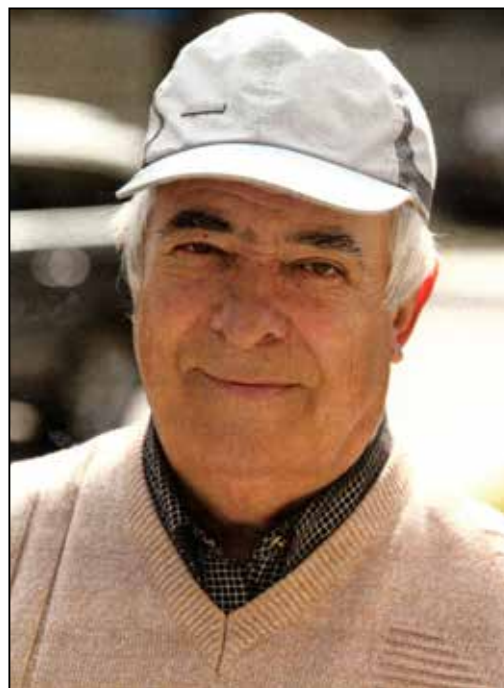
Colecție specială de inimi speciale
inadmisibilă celor cu suflete de piatră.
Vine din ceruri spre a naște alte ceruri
pentru cei ale căror averi sunt cuvintele;
Ediție specială pentru vremuri apocaliptice –
a nu se lăsa la îndemâna
celor ce nu au încredere în sine –
adică acelora care se tem
să-și trimită toate grijile la culcare;
Suntem prea aproape de moarte
spre a ne permite a ne bate joc de viață...
adică acolo unde ajungând
întoarcerea ne va fi imposibilă –
vrem sau nu vrem, mâine
alții vor gândi în locul nostru.

2

Copiii mor bătrâni de atâtea suferințe
primite de la preatriștii lor părinți –
prostia lumii le apasă pe inimi
iar viața lor este
un alt început de apocalipsă;
copiii mor de cancere pentru că omul
dorește să fie preaslăvit de averi –
(fericirea săracului o moviliță de pământ
vecină cu somptuosul cavou al bogatului)
acoperite Doamne cu sfintele Tale aduceri aminte –
acum la fel ca atunci porțile încuiate
ale sufletelor niciodată pregătite de plecări.

3

Sălbatică pajiște prin stele
lângă obosite inimi de stânci
înalte miresme adună
pentru plecarea pe marele drum –
la vreme de aspre păcate
iubirile voastre se transformă în serum.



4

A venit vremea, oameni, să vă pară rău
că i-ați bârfit pe poeți,
cei care v-au iubit necondiționat;
cei care vara croiesc costume salcânilor
dornici să iasă la pensie,
să fure umbre născute în păduri –
doar ei vă vor recunoaște păcatele
după chip și asemănare.

5

Eu nu mai aștept niciun anotimp
așa cum nici anotimpurile
nu mai așteaptă pe nimeni;
iarna cânt cum cântă cucul –
vara urlu precum lupul ...
ce să fac – reprezintă generația
celor care plantează ghiociei pe asfalt.

6

Doar viermii simt aerul
din imediata lor veșnicie
însă Dumnezeu nu i-a înzestrat
nici cu inimă, nici cu suflet
identici celor îmbătați de averi și putere
doar durerile – instincte născute
să pună răni pe frontispiciul clipei –
lacrimi rupte din bucata de pâine a săracului
(altfel cancerul ar fi fost demult iradicat) –
dar așa trebuie să murim
după plăcul impertinențelor viermi
în cimitire cancerigene
pregătite nouă de parlamentari analfabeți!

7

Sunt mulți cei care au tupeul
să-i spună banului pe nume
dar stăpâni cu adevărat
îi sunt doar cei care au călătorit
cu mai multe mii de avioane în lume;
De ce omule toate legile tale sunt făcute
să rupă zilnic din sărac
mici sau mari bucăți de moarte?
Când va învăța animalul din tine
să facă diferența dintre vilă și mormânt?...
și doar știi că moartea ne bate zilnic în ușă!...

8

Ceaușescu a fost acela
care a inventat cuțitul cu zimți,
tip ferăstrău – cu care vânzătoarea
tăia pâinea în două, apoi în sferturi
pentru muncitorii care intrau
în cele trei schimburi: Da, se lucra
în trei schimburi, singura metodă
de-a nu ajunge fabrica la fier vechi...
dar până la urmă tot acolo s-a ajuns –
mânați fiind de cei care astăzi
ne împart fericirea la gamelă!

9

Voi pleca pe lungul drum al himerei
și de voi întâlni oameni
care m-au lovit în viață
voi preacinsti spusele lui tata:
„Băiete, dă-i lacrimii tale bocetul mării
și adună-ți dușmanii

în jurul unei pâini aburinde
și nu uita nici un zâmbet acasă...”
Între o himeră și mama ei
veșnicește infinitul lui Dumnezeu:
Doamne, cântecul ploii dat mie la naștere
acum, în ce inimă sălășluiește?

10

Țin durerea în brațe ca pe o femeie, –
ea îmi aduce aminte
că pentru a muri
nu-ți trebuie curaj, ci grație;
La unul din poli
durerea poartă beteală și dantelă
la celălalt capăt doliu și veșnicie –
ambele cazuri acuză că ai fost
o sărmană frunză plimbată de vânt:
din munte în mare,
din biserică în logodnă
din tine în mine,
din tine în toate!...

11

Cu siguranță așa a dorit Dumnezeu
ca și acest an să treacă neumlerit(???) de cuvinte:
O părere de rău, un munte de regrete
(fericire aruncată la coșul istoriei),
un pom bolnav de tuberculoză poetică;
îmi convine să respir sentimentele naturii –
să miros „a sărăcie și a salarii promise
în alegeri”, mai lăsați-mă în pace
să-mi trăiesc viața după plăcul poziei

12

Gata, pentru „cei aleși”
cancerul a fost iradicat;
Într-o grădină a crescut
un cancer cât pepenele;
Pe ramuri fructele,
în lanuri plantele
imită și reușesc
să devină cancere:
Gata, de cancer nu se mai îmbolnăvesc
decât nourii, pădurile și apele,
în rest să nu ne facem griji
cimitirul, cel mai spațios
Depozit de cancer!

POESIS

NICOLETA CRĂILĂ

absentia

toate obiectele au înnebunit de tristețe
când le-ai atins
umblai cu palmele peste ochi
dar eu ți-am zărit chipul întins la maxim
pe ușă ca picioarele unui păianjen
zvâcnind de prea mult
ascult distanța din ele

cât să se-ntindă existența ta
un afiș mare la intrare

plecat să își vândă irealitatea

unui profesor de matematică

jumătatea ta de pat atârând de un fir de păr alb
frământat de absență
la marginea ei mai exiști în proliferarea obiectelor
ce cresc prin pereți prin podea prin
matematica secretă a somnului încă urci muntele
încă mai strig în urma ta cadavre
pe care le-ai udat în serile în care
eu cântăream doar 39 de kile
este o repetiție îmi explicase maria și
am zâmbit pe jumătatea mea
jucam țintar cu păsări dispărute

nu mai aștept să vii sau să pleci
am 51 de kile

dacă e să scrii poezie

lasă-te legată la mâini
străine îți vor căuta printre organe
cuvintele cele mai potrivite de spus
la moartea ta să nu plângi
știi bine că
țipetele de durere sunt toate la fel
iar poezia nu se scrie sub anestezie

**în căi**

joc amânat în
idee coboară
fereastră în
cheie cuprins
necuprinsul în
crustă de sens
raportat la
lăcustă adoarme
sub liră o
frântă cuprinsă de
zar și de
muscă

din ceva din cumva

îți crescuse o ceară pe umeri
cu miros dulce
corpul tău luase forma unor cozonaci
chibrituri lumânări zambile
pe lucrurile grele
ai așternut lumină din scânduri
și sfoară la capătul ei
o gâanganie tristă îți șoptea
ținându-te de mână

bătea vântul peste toate formele zilei
și le împrăștia
vântul și clopotele dimineții
dimineața o cârpă umedă rece uitată
în sertarul de sus

bărbatul de la capătul celălalt

mereu văd un bărbat la capătul celălalt al patului
meu
cu ochii de un albastru decolorat
în care citesc
cum bărbatul urcă zilnic 11 trepte
în urma mea
la a 11-a se oprește mereu
mă privește mirat
eu îi zâmbesc
cuțitul cu mânerul albastru din mâna lui stângă
în a căruia lamă citesc
cum bărbatul locuiește la capătul celălalt al patului
meu
și mă ține de mână

dansul lebedei prin muscă

lipsite prea aproape cădeau
pe deasupra în lanț
uneori se surpă de tot
când din fire se nasc
readuse la loc
e prea multă lumină și cad

egale în părți ca distanță

poezie chirurgicală

ei au spus

răul vine din alimente
mereu
în timp ce creșteau în jur
ca niște semințe

și m-am așezat la masă
să tac puțin despre asta
doar că

subiectul fusese deschis între timp
cu un forceps

atâta noapte există în margini încât merg alb

nu-mi cere să exprim inexprimabilul
decât prin cuvinte
care să își verse conținutul în gol
ca să poată să zboare

e ca și cum tu nu vrei să vezi diferența
durerile mici bat pasul pe loc
poate doar uneori câte-o străfulgerare
în negura fântânii

singur absurdul naște corpuri vii
care pulsează
la corpuri distanță de corpul
locuit

atâta noapte există în margini



POESIS

FARAON RALUCA

automistificare

i-am umplut de praf pe împlânzitorii neliniștii mele
ce să fac dacă nu știu decât să sap în piatra ei
ca un pietrar stângaci care se crede sculptor?

confuzie

nu știu unde să mă duc
cineva a încuiat marea cu cheia
și muntelui i-a pus zăbală
orele au călușuri de spaimă
și dimineața e o victimă
a violului întunericii
în sala de bal a visului
în toate colțurile
îmi păzește sever trezirea
câte o apocalipsă
a... în zadarului

stăruind asupra mișcării

zidul acela suferă amarnic
păsări îi creșteau înăuntru
îl devorau în timp ce secunde
îi umezeau temelia – icoană sieși
nedezmintită
și mâna ta îl sprijinea
oprindu-i căderea
și mâna ta îmbrățișa
binecuvântată fie sfărâmarea

instanțele culpei

a fi vinovat nu înseamnă
neapărat a comite o crimă
mersul tău normal
zâmbetul înjumătățit
siguranța că nu vei muri
sunt motive clare pentru a fi culpabil
desigur, e un rit al vremurilor
când zeul claustrat în vanitatea ta
râde sfidător până la capăt



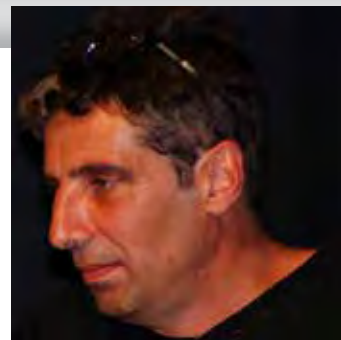
am spus „da!”
respirării noastre comune
și bății de inimă care doare
ca o mireasă damnată
să nu fie atinsă de mirele ei
niciodată!

beau din vinul aspru –
poem ai cărui struguri s-au amărât
în toamna sfârșitului de lume
gustul pelinului păstrează în memorie
tălpile femeilor care au zdrobit
inima poetului – poet cu oasele încălcite
în așteptarea unui răspuns
al unei întrebări niciodată rostite
beau până via întreagă se contorsionează
și ne sugrumă unul altuia căutarea

Îmbrățișează-mă când mi-e frig. Lipește-mi oasele de carne!
Îmbrățișează-mă când mă preling în durerea sângelui din altare.
Îmbrățișează-mi fiecare nume în parte
Cât timp mă rătăcesc din moarte-n moarte.
Dar nu mă-mbrățișa când una pe alta răsuflările ni se cheamă.
Te rog nu! Îngerului meu i s-a făcut brusc teamă!

POESIS

ADRIAN PAPARUZ



1.

tu nu mă poți îmbrățișa
de parcă Dumnezeu
te-a lăsat fără brațe
nici urechi nu mai ai
pentru inima mea mută
arsă în aceeași
flacăra cu iubirea
cândva puteam să-ți aprind cerul
cu stelele din sufletul meu
dar nopțile acelea s-au topit
și s-au scurs în cenușă
amintirile au rămas încuiate
într-un alt univers
dar eu am rămas
înăuntrul tău
respir odată cu tine
ochii tăi
ai mei sunt
m-am ghemuit
atât cât am putut
să nu deranjez nimic
prin tine
și aștept cuminte diminețile
aștept nopțile
ca timpul să se întoarcă
pentru că mereu se va întoarce

2.

ne jucăm
de-a iubirea
pe cățarate
tu pe un pisc
eu pe o altă
adâncă tristețe
din trecut
nimic pe pagina unu
nimic pe pagina un milion
de ani dacă vor trece
tot acolo
sculptat în fiecare celulă
din mine
va rămîne strigătul mut

tu

tu

tu

repetare absolut firească

a bis

abis

de la primul scâncet

la ultimul oftat

ne jucăm

de-a iubirea

cățărați pe eternitate

3.

scrinul bunicii

are cireșele coapte

încă în lemn

umbra mamei

scrie pe el o poveste

despre Dumnezeu în exil

e iarăși Crăciun

în casa mea

ard stele verzi

într-un brad de plastic

părinții mei

sunt pe aceeași stea

după un sfert de secol

deschid pentru ei

o șampanie din alt veac

prin fereastra

care dă spre infern

oamenii aleargă fericiți

către moarte

au uitat pentru ce s-au născut

pentru ce există

și eu mă întreb

dacă sufletul
e doar o memorie de plastic

din scrinul bunicii
între timp
au crescut două cireșe

sub o altă fereastră
Isus tocmai și-a primit
smirna aurul și tămâia

4.
trebuia să vină o zi
când ochiul tău
mă va fi închis sub pleoapă

să se-ntâmples un timp
fără timp
unde amintirile singure
ne vor fi regăsit împietriți
în așteptarea unui miracol

trebuia să te crucific
pe retina mea
să sângerez de fericire
în piața publică

să râd de sub pietrele
aruncate de nevinovații planetei

trebuia să te simt
din nou în mine
cum urci
cum urci
ecou de dumnezeire

trebuia nu-i așa
ca toate întâmplările
neîntâmpinate
să se deschidă
pe pagina o mie
a acestei vieți trăită în braille
ca un curcubeu
fără nici o culoare

5.
lasă-mi o ușă deschisă
chiar dacă viscolul
îți bântuie amintirile

chiar dacă ploaia
îți amestecă lacrimile
cu neantul

chiar dacă viața
ți se umple de iarnă
lasă-mi măcar o fereastră
oricâte tristeți îți vor biciui
liniștea

lasă-mă să cutreier
în noapte iubito
să te caut aiurea
nebun
prin tot universul

lasă-mi o speranță
deschisă
să pot adormi cândva
obosit
la tine în suflet

6.
cuvinte înod noaptea
cu cearceafuri de lună

dimineața le-alung
în vântul zeilor

în curte plouă cu tine

cineva îmi bate în inimă
canțonete

ascult și mă legăn
pe visurile tale despuiate

dezleg vorbe
de blestem să mă pot izbăvi

fără visuri ochii tăi
închid ferestrele raiului

eternitatea pândește
din colțul buzelor

surâsul tău spart
decolorează viața

de singurătate oare cât voi răbda?

fă-mi loc în liniștea ta



POESIS

CORINA MATEI GHERMAN

SFÂRȘIT

Urechile pustii
De atâta tăcere
Singurătatea
Bate la colțul de sus
Ușa-i deschisă...jumătate
Cad gânduri
Spre portul cu catarge
Incendiate
Tăcerea din infinit
Lucește pe cuvântul verde
Sfârșit.



NU AVEA CULORI

Nu avea culori
Scumpe curcubeul peștelui
Inteligent
Norul naufragiat
Din cupola ochiului meu
Vulnerabil
Mă îndepărtează...depărțării
Planete ridate se îmbălsămiază
Profanând
Puritatea veșniciei.

ULTIMA RUGĂ

Visul în extaz de primăvară
Enigma dăruirii nemărturisită
Ce lumină glaciara lunecă
Ochiului meu atât de obișnuit
Un sfârșit de început
Ultima rugă a dimineții.

ÎNTR-O CLIPĂ

Clipa care îți surâde
Tânără...netulburată
Isconditoare puritate
Vine de pe poteci
Nepăzite de îngeri
Așteptări...dorințe...
Într-o clipă vor străluci
Mă vor arde
Închizându-mi rănilor
Pe nevenirea visului

ORBITE VIZIBILE

Dorințe cu orbite vizibile
Rătăcesc prin febra așteptării
O nouă zi cu planete de nori
Cine se va naște plângând?
Cine va muri zâmbind începutului?
Deportată din geana visului subscriu verticalei
oarbe
Văzând propria-mi metamorfoză.

CUM

Spune-mi
 Dacă mâine nu voi fi
 Cine va fi atunci
 Pentru cuvintele obosite de lumea rece
 Albia uitării deschisă curge
 Cum s-o opresc pentru o secundă
 Spre a-ți dăruia timpul prelungit
 Cum.....

ÎN ZORI

În vis n-am zburat pe auzul norilor
 Niciodată n-am pictat dansul zorilor
 Acum un crâng din cer o carte îmi scrie
 Un vârf de nor recită o poezie
 Răsăritul culege lacrimi din rouă
 Pictam.....și eu..... și tu.....
 Eram.....amândoi.

ACELAȘI LOC

Acolo
 Cu toată puterea
 Întreagă
 Nu mai știu
 Te voi aștepta
 Pentru ultima clipă
 Devorând un roman
 De dragoste
 La clubul sfinților apostoli
 O literă...un singur sens...
 Mă îndeamnă
 Spre căutările tale.

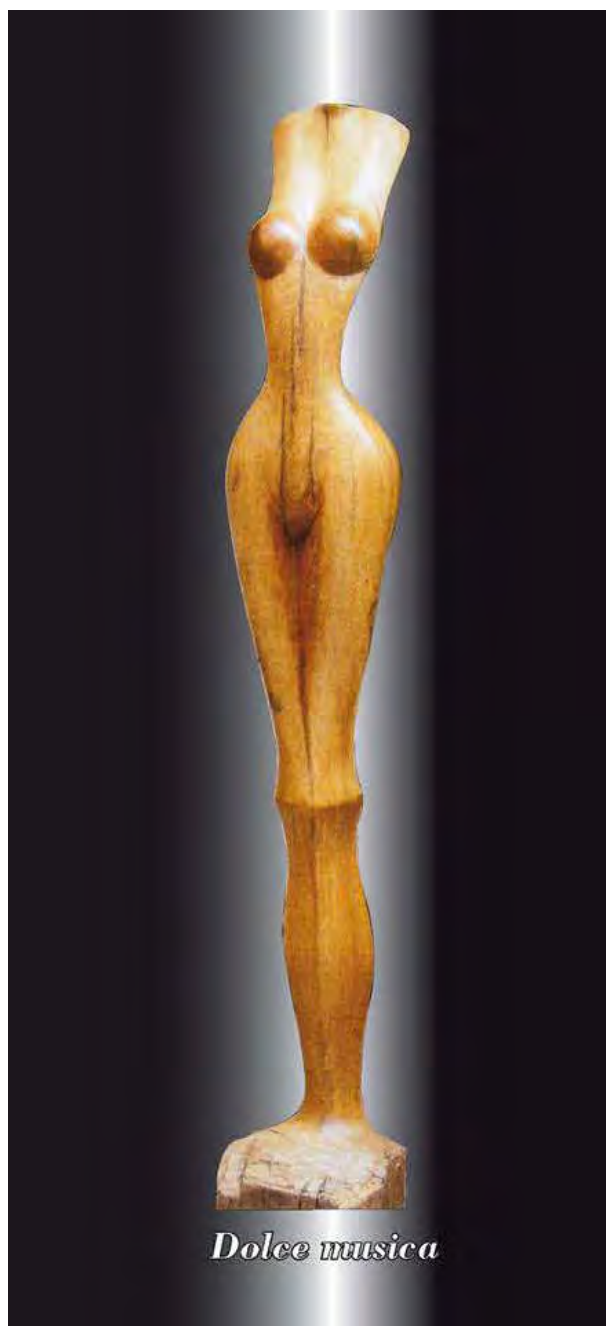
FĂRĂ PAȘAPORT

Unde să revărs atâtea speranțe
 Sunt într-o mare care ucide
 Adâncurile
 Poate în zborul abia înmugurit
 Nu-l întâmpin
 În fericirea risipită așteptării
 Număr clipele iubirii
 Fiorul care a trezit în zori
 Zâmbetul fecioarei

Secunde ce curg în albia timpului
 Fără identitate...fără pașaport...
 Spre paradis.

OLIMP NAUFRAGIAT

Coroană de flori din trupul dimineții
 Speranțe vechi nerăsădite
 În grădina zeului obosit
 Acolo...
 În Olimpul noului naufragiat
 Nici formă...nici trup...nici suflet..
 Respectăm răsăritul acela
 De plagierea curcubeului
 Scojind în spectrul tabloului.

*Dolce musica*

POESIS

CRISTINA CÎMPEANU

De-ai ști

(Veronicăi Porumbacu)

(Veronica Porumbacu – „Știi tu când pământul/
tăcerile-și sună/ și clipa când vântul/ se face
furtună?”)

Știi tu, Veronico
clipa în care
dau brânci unui dor
s-alunece-n mare?
De-ai ști, Veronico
cum prins de-un val
se-ntoarce dorul
veșnic la mal...

Știi tu, Veronico
clipa în care
fac vânt unui dor
să zboare în zare?
De-ai ști, Veronico
pârdalnicul dor
cum drumul reface
în chip de cocor...

Știi tu, Veronico
clipa în care
dorul sub brazdă
să doarmă îmi pare?
De-ai ști, Veronico
cum dorul stă treaz
și crește din el
o iarbă turcoaz...

Știi tu, Veronico
clipa în care
dorul răsună
într-o cântare?
De-ai ști, Veronico
cum vreau să-l sufoc
și el tot mai cântă
cu jale și foc...



Știi tu, Veronico
clipa în care
arunc cu dorul
să ardă în soare?
De-ai ști, Veronico
cenușa-i nu pier
ci-mi umblă prin minte
în nopți cu himere...

Nu-i așa?

Dacă din întâmplare ai fi micul prinț
și-ai locui departe, pe-o stea solitară
și n-ai avea acolo decât o singură floare
pe care-ai îngriji-o ca să nu moară
nu-i așa că uneori, doar uneori
poate când vântul ar bate-n câte-o rafală
și dorul meu ar ajunge la tine plângând
ai rupe din ea să-mi trimiți o petală?

Odă pământului

O, câtă mulțumire și câtă satisfacție
că te-ai născut pe Terra cu forța-i de atracție
– de nu mai urmărești în drumul tău cocorul
de-ți urlă neputința, de-ți obosește zborul
te sprijină pământul și-ți curmă chiar durerea
pe urmă iarăși zbori așa cum ți-este vrerea –
dar ce te-ai fi făcut dacă erai, amice
pe una din planetele numite și pitice
pe Pluto, Ceres, Eris, atât de neînsemnate
acolo cine, cine te-ar mai fi dus în spate?

Ca vântul

Câtă dreptate Omar avea
(cam cât de aici până la stea)
atunci demult când îți spunea
îți tot spunea și-ți repeta
să nu te-ncrezi, căci într-o zi
te vei culca, te vei trezi
și-o mână-ntinsă va lovi
sărmane, cât vei suferi...

și mai spunea Khayam, persanul
(o, da, spunea în mai tot anul)
tristețea vine cu toptanul
ori dă năvală cu noianul
că ești savant, că ești neghiob
tu pentru ea ești doar un bob
grăuntele ce-l face zob
după ce-l ține-o vreme rob...

mai bine stai într-o tavernă
cu becul mic cât o lanternă
găsește-n vin pacea eternă
ori amăgește ziua ternă
cînstește ca de sărbătoare
încet-încet ieși din vâltoare
cînstește iar, timpul să zboare
până la viața viitoare...

fii slobod deci, fii înțelept
nu căuta de-i drumul drept
(o, de-aș putea eu să-l îndrept!)
hai, trage-adânc aer în piept
și stinge focul, bea-ți amarul
în vale sună clopotarul
(o clipă cât se bate-amnarul)
în cer se joacă iarăși zarul

și aștrii se rotesc mereu
(sunt aștri vechi, ca de muzeu)
rotesc nebuni, la apogeu
cine ești tu, cine sunt eu
nu vei afla și n-are rost
să te gândești la tot ce-a fost
a fost mai bun, a fost mai prost
trecutu-i dus, trecut anost...

să curgă vin din poloboc
să bei pentru puțin noroc
acum când lumea-i la soroc
și fără bani să faci un troc
hai, bea licoarea sângerie
cât inima ți-e încă vie
(e încă vie dar pustie)
s-o umpli cu melancolie...

fii liniștit, te-mbată vinul
chiar de-are gustul ca pelinul
hai, mai cînstește pelerinul
și nu-ntreba ce-i cu destinul
mai bea o cupă, să te-ntraci
în cupă poți chiar să te-neci
acolo să rămâi pe veci
oricum ca vântul te petreci!

Sunt zile

Sunt zile-n an când zorile se sparg
se sparg, sărmane în cioburi mici
atunci se-nfoaie-n mine un arici
sunt zile-n an când zorile se sparg...

Sunt zile-n an când zorile-s grăbite
și eu rămân c-un vis neterminat
e-un vis al nopții greu ca un păcat
sunt zile-n an când zorile-s grăbite...

Dar vor veni în ani și alte zile
în care încă se vor sparge zori
și nu vor ajuta nici brațe-ntregi de flori
da, vor veni în ani și alte zile...

Și-atunci să știți, eu nu voi fi aici
pe un maidan voi fi cu inima
când sus în cer se va mai naște-o stea
atunci să știți, eu nu voi fi aici...

POESIS

VIRGIL ANDRONESCU

APUS DE RĂSĂRIT

minunat ar fi ca Luna să explodeze-n întuneric,
iar Soarele să moară-n zori. pământul să se-afunde
într-un somn anemic, iar eu să plec într-o a doua zi.
ar fi firescul astei lumi banale ca să se ducă omul

în ce de-a doua zi din săptămână- cu ochii cerșetori după un Soare,
cu sufletul tânjind după un clar de Lună.
la fel și-n viața mea deșartă a existat un plâns de Oarecare
și a mai fost și-o altă zi de marți și-o Lună galbenă, cu palidă duhoare.

frumos ar fi ca marți să explodeze Soarele în răsărit.
așa cum Luna să crape-n întuneric, să dea de știre că nu am fost nimic,
că nu voi fi decât ce-am fost:
apus de răsărit!



SEMNE ȘI CUIE

am trăit cândva demult...când încă se mai putea scrie:
cu-n bețișor pe pământ, pe pământul de pe sicrie;
când încă inima îmi mai ardea mocnit, aprinsă de o scânteie,
când încă destinul nu-mi era înlănțuit și în mine trăia o femeie.

acum vorbesc ca un mut, prin semne de poezie,
albe ca oasele din pământ înlănțuite de scânduri și cuie.
cine încă mă mai ascultă?! doar cerul albastru și negru pământul
care încă mă mai rabdă, care încă ma mai frământă.

chip săpat în alabastru
și de înger și de fiară.

PĂCATUL NAȘTERII FĂRĂ DE VOIE

mi-a rămas sufletul la tine, bătut în piroanele dizgrației,
și de-atunci port pe inimă coroana de spini a ne iubirii tale.
gânduri nebune mă ținutiesc pe catafalcul vieții
ca atunci când încă trăiam în tine prin tine prin noi.

după moartea de moarte nebună a umbrei mele rătăcite
pe ziduri de alabastru, cărând crucea de lemn putrezit

MOARTEA VIEȚII

am plecat
la plimbare
cu moartea
pe drum a murit
coasa din mine
viața din ea...

a păcatului nașterii fără de voie într-un iad tot mai prezent.

tot ceea ce am aflat pe drumul acesta străin
este că Iisus nu S-a născut
și nici nu a murit
pentru mine!

DINSPRE PĂMÂNT SPRE CER

o particulă de sânge sânge din sângele meu s-a
scurs precum stropii unei ploii
la început de primăvară dinspre pământ spre Cer

Dumnezeu a prins-o-n palma Sa
și-a mai făurit o stea
...

În memoria iubitului meu frățior
Vasilică Andronache. Bunul Dumnezeu, odih-
nească-i sufletul curat!

AURĂ DE CER

Dumnezeu mi se plimbă prin gură-
mă rog înjurând...
dacă vreau ning,
dacă vreau aduc ploaie sau vânt,
știi cum să fac să-l aduc
pe Dumnezeu cu picioarele pe pământ.

dacă vreau ning ori aduc ploaie, ori vânt;
nu mai vreau să trăiesc muribund.

de mine, Dumnezeu nu se despoaie
- aleargă nebun cu mine în cărcă, prin ploaie
viu muribund.

Dumnezeu, mi se plimbă prin gură râzând!

SĂRUT FRANȚUZESC

tristețea mă sărută pe gură
mă mângâie pe ochi
încă de la plămădire.

nu mă pot desprinde de ea
nici dacă-mi șterg cuvintele
și grimasa și privirea.

și vai...
cât de iubit sunt!

se vede...
nu-i așa?

cu fiecare sărut...

BLESTEMAT

am intrat în viața asta provizoriu
am trăit-o profund și însetat
nemeritat mi-a fost și iluzoriu
tărâmul vieții și visul blestemat

să știi Lumină să știi tu Întuneric
că nu am vină și de la voi refuz
să mă accept să mă revendic
trăiesc blestemul vieții în confuz

sunt unicul care trăiește provizoriu
sunt om și nu-s deloc de lăudat
nemeritat îmi sunt și iarăși iluzoriu
trăiesc un vis urât de neiertat.

PE-O DIAGONALĂ DE X ȘI 0

timpul nu a ucis copilul din mine
doar l-a îmbătrânit
așa am ratat eu întâlnirea
cu marile bucurii ale vieții
în timp ce-mi calibram opera
pe-o diagonală de X și 0
bifând astfel numai istoria ratării literare
la schimb cu pierderea fericirii!

ZAHĂR ARS

plouă mărunț, miroase a zahăr ars
dincolo de singurătatea amară
farurile autoturismelor
clipe moarte zidite-n asfalt
oriunde aș fugi numai întuneric
și ploaia mărunță,
amară spală suflete umilite
nimic imaginar, doar zahăr ars,
siluete umane oglindesc în asfalt
întunericul nopții.

POESIS

ADELA RACHI

îmi așez ochelarii pe nas
și-mi închipui un loc
unde putem trăi fără datorii
străbunicul meu a ajuns în america
la 28 septembrie 1906
s-a îmbarcat la trieste
pe sofia hohenberg
împreună cu prietenul său
aducea \$10 în țara asta
(spun evidențele insulei ellis)
mâinile tinere pentru muncă
ochii albastru-verzui
17 years old 5'4 tall
apt
să citească & să scrie
destinația finală wheeling virginia
doarme întins
pe podeaua clasei

a III-a
ah iar au venităștia de la electric
cu scările lor până
la cer
nu o să mai termin
niciodată
poemul ăsta care îmi
ținea de urât
și care la urmă
m-ar fi costat
câteva zeci de lei

era destul de plăcut
pentru un început de decembrie
aerul căldicel ca ieșit din roțile unei mașini
comparație făcută de-un poet de la noi
râurile se revărsau peste câmpii



în țara aia mică cineva a dezgropat
un profet
nu știu de ce de l-a dezgropat
nu știu de ce era profet
i-a sărutat craniul
și-a băut de-acolo cu pumnul
apă cu mocirlă a sorbit-o ca pe-o
apă sfântă zicea el iar cei care l-au crezut
erau supărați rău pe ceilalți
asta mie mi s-a părut foarte tulburător
va veni vremea când oamenii
se vor urî între ei pentru
mult mai puțin
nu vom mai dori
să ieșim din visele cu râuri de lave
să viețuim prin case străine
acolo unde odată
mama ținea ciocolata
neagră
toate sertarele sună a gol

sunt diferită acum mă bucur
de soare cu o precizie calculată
de la răsăritul până la apusul lui
pot atinge și cele mai firave obiecte
cu umbrele lor de fum
le pot
trece dintr-o zi în alta
fără să le pretind schimbări spectaculoase
care ar putea secătui rezervele
de schimbări ale lumii noastre
dacă privești atent
bulevardele și autostrăzile în mișcare
nu mai înțelegi
de unde a început totul
faci un semn
în locul în care ai stat și-ai privit
te îndepărtezi
aerul lovește cu putere
într-un piept sănătos
lăsându-i urme adânci
un câmp brăzdat de-a latul
un singur anotimp
nu-ți fie teamă
va rămâne locul acela
în care ai stat și-ai privit

un bănuț pentru gândul tău
cu el să-ți cumperi o sanie adevărată
pentru o iarnă lungă și grea
caii de la sanie acoperiți cu păture calduroase vor
necheza
așteptând vor scoate ierburi pe nas fără nicio
putere magică
povestea asta umblă cu o poveste după ea
nu știu încotro s-o apuce
în zdrențe cerșind pe la mese
în timp ce orașul
își serbează ziua poveștilor
la fiecare zece minute se rostogolește de trei ori
peste cap

o cum stă Dumnezeu lungit pe-un șezlong la
același soare
la care stăteam și noi astă-vară
crezând cu tărie că zilele și nopțile acelea au fost

făcute
și pentru noi
deranjați doar de puțin nisip între degetele de la
picioare
poate și de câteva griji nu-mi amintesc
a intrat salariul pe card
ne trebuie haine noi în curând va începe școala
ar fi bine să ne mutăm prea trist prea multe
amintiri în casa asta
culorile toamnei îmi vorbesc despre hainele în
care te-am pus în mormânt
se lasă tăcerea uit de soare păstrez o speranță
micuță
cât un bob de nisip
n-o las să plece
țin de ea

zi cu cer mohorât
toată după-amiaza ea a ascultat muzică
și s-a gândit la vârsta ei
când zâmbește arată ca o femeie
abia trecută de patruzeci de ani când nu
zâmbește
nu știe cum arată
apele din oglinzi vor rămâne netulburate
ea va reuși să se mențină într-o stare de echilibru
urmată de starea de neliniște urmată de starea
de echilibru
va continua să plouă
el va spune că vremea rea e aici să rămână
ea nu va spune nimic
nu se va mai gândi la vârsta nimănui

știu poeți care se hrănesc
în fiecare zi cu câte-o bucată de cer
știu poeți care se hrănesc cu pământ
în fiecare zi câte-o bucată de lut
cu puțină zăpadă atunci când e cazul
mai știu poeți care nu se hrănesc decât cu
întuneric
după o anumită oră e foarte ușor de găsit
alții cu bucăți mari de lumină adunată între
ferestre
dar mai sunt poeți care se hrănesc numai și
numai cu alți poeți
de aceea poeții sunt atât de rari
sunt chiar pe cale de dispariție

LYRA ÎN DEBUT - BRĂILA

ALINA MARIETA ION

Callipteris

Se făcuse ziuă.
Ce bine,
mai trecuse încă o noapte pământească.

Cam un sfert de ceas
ai stat cu înfățișarea
unui bătrân serios
apoi te-ai așezat într-o parte.
Te prefăceai că nu auzi nimic
dar îți jucau în cap ochii
și mă trageai de mână strâns
ca să-ți văd în pupilă
lumea *lor*.
Mi-ai zis într-o șoaptă,
înghițită cu bule răătăcite de aer,
câteva cuvinte, frânte

să știi că acolo n-o să mai fie întuneric, nici frig!

Și când pe obraji ți-a plutit un zâmbet larg
ai conchis
tu ai văzut cum arată o sânziană!?

O coajă de banalitate

Stai plictisită în mansardă
te privesc când clipești
și mă legăn în amurgul genelor tale,
timpul și ceasul mă duc la capătul lumii.

Mai rămâi,
ești atât de frumoasă!!

Beneficiile bătrâneții

După ce ai gustat din darurile vieții
aștepti marea recompensă,
pentru că ai fost curajos
și pentru că ai înfruntat cu maturitate
întreaga lume,
dar ajungi să te trezești
că nu mai poți duce pâinea
cum trebuie la gură,



îți zici că experiența contează
te hrănești iarăși cu gânduri,
auzi cum bate toaca
e seara,
prinzi vecernia prin ziduri
și ca un copil,
te bucuri.

Arșiță

Printre coaste obosite
se vede
cum focul din inima ta
arde mocnit.

Atâtea parjoliri inutile
s-au scurs
direct în pământ
dar ai mai vrea
să mai poți
încă greși.

Devânt
Să ții minte
ca om, ți-ai trăit viața
până la capăt
unde ai murit
de două ori.

O dată când sufletul
s-a dus
și apoi când te-am strigat

pe nume,
pentru ultima oară.

Aleile paradisului

Privește în ochi o femeie frumoasă,
ai să vezi cum a fost plantat
întâiul pom al lumilor
și apoi sădită grădina
iubirii.

Ai să simți fiecare piatră de sub picioare
dacă vrei să urci pe munte, până sus,
cel mai înalt loc din Paradis
din care curg râuri,
o să auzi cum se prăvălesc norii
peste castani.

De vrei să te întorci
o să găsești aleile pline
de flori crescute
fără greșeală.

Și mâine, ia-o de la capăt!

Destin

Te-ai născut într-o mare singurătate
și-ai trăit tot așa.
Într-o zi,
pădurea rece te-a strigat pe nume
șoptit, ca să nu s-audă-n cer.
Ai tresărit de bucurie,
și-ai mers, ai mers mereu
până când ai ajuns în inima ei.

Acolo ai descoperit un lacăt încuiat
pe-o ladă veche de zestre
zvârlită cât colo, înspre răsărit,
și sub privirile tale
s-a sfărâmat în mii de bucăți.

Înăuntru, o cruce de lemn,
o sticlă cu mir,
mărgelile înșirate pe ață de tutun,
agrafe negre de păr
un pieptene de os, o oglinjoară rotundă
înghesuiau o cutie de tămâie
și un pachet cu lumânări
în lungul lăzii.

Într-un colț stătea cămașa neînflorată
din canepă sălbatecă,

ai clipit încet și ai înțeles.
Ceea ce trebuia s-a făcut
nimic nu ți-a mai fost străin.

Cu noaptea-n cap

S-a terminat toamna
norii mijesc prin griul lor o ninsoare,
e frig mamaie
nu te mai găsesc printre atâtea
morminte străine,
bate vântul și-mi pătrunde în oase.
Mă uit în jur să-ți văd numele scris
pe o cruce de lemn lăcuit
dar simt numai
cum orbesc
și mă trag de șireturi,
la picioare,
trei căței născuți ieri,
ziua târzie de toamnă
când ai scăpat în sfârșit
de pe aici.
Măcar spune-mi te rog,
te mai doare?

Deslușire

Cui nu i-a ars
măcar o dată în viață
sufletul
nu o să înțeleagă
din ce se hrănește
flacăra lumânării
ce-și mistuie
până la capăt lumina.

Status

Orașul ăsta nu este al meu
eu doar vin și plec,
nu-s de pe aici
trăiesc în mine de la un timp încoace.
Mă port pe străzi
de parcă le-aș cunoaște
și oamenii îmi plac,
dar tot străini îmi sunt.
Clădiri imense
ermetice și reci
mă fac în lumea ochilor
complice.

Și totuși
orașul ăsta nu e al meu.

**SALONUL DE LITERATURĂ UNIVERSALĂ
„C. D. ZELETIN”****PAUL CELAN – TRADUCERI NEOBLIGATE**

► Traduceri de Adrian GRAUENFELS

Pomul de crăciun

Pom de crăciun, ce frunze albe ai în noapte
părul mamei mele și el era albit
Aveam o slujbă, mare cât un oraș
Mama mea cea cu părul alb, nu venea acasă
și nu ploua, norii goneau peste noi
mama plângea pentru orice fleac

stelele sunt sclipitoare, rotunde
reci și fără viață
viața mamei mele a fost toată de plumb
ușa casei sale stă ruptă de vremuri
înapoi ea nu se mai întoarce...

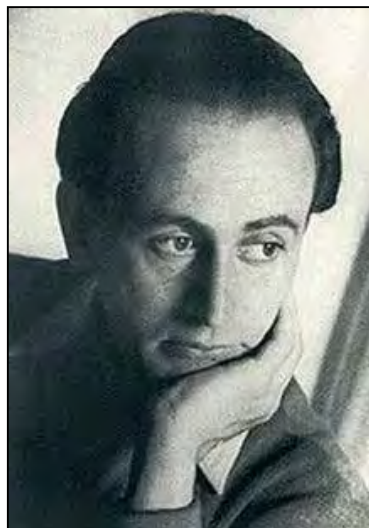
Nispul din urne

verde ca mușchiul e casa uitării
în jurul ei
trubaduri fără capete

pentru ei bat tobe, făcute din iarbă
și părul pubic devine o umbră hașurată
cu degetul în nisip ți-ai desenat sprâncene
mai lungi decât roșul buzelor
mai uscat decât cenușa urnelor
din care îți hrănești inima

În memoria Franței

îmi aduc aminte: cerul Parisului, toamna și fumul...
târguiam flori și inimi și flori care să se deschidă
puse în apă
și în camera de la mansarda noastră ploua
vecinul, domnul Paul, ne vizita adesea
un domn slab, bun la jocul de cărți
mă bătea mereu, mi-am pierdut irișii ochilor
tu mi-ai împrumutat părul tău

*Paul Celan*

I-am pierdut și pe el, m-a învins fără milă.
A plecat, ploaia l-a urmat
eram foarte bine morți, și totuși respiram

Migdala

În migdală - cine locuiește în migdală?
Neantul
Nimeni nu locuiește în migdală
Sunt locuințe și locuințe.

În neant - cine locuiește ? Regele.
Acolo regele stă, Regele.
Acolo el locuiește și locuiește

Părul evreiesc, nu va încărungi
Și ochii tăi evreule - unde-ți stau ochii?
Ochii tăi locuiesc într-o migdală

Ochii tăi, în neant locuiesc
Ei locuiesc în Rege.
Așa ei locuiesc și locuiesc

Părul omului, nu încărunțește
E o migdală goală, albastrul regal...

Dezordine în cuvinte

Nu buzele mele, gura ta, privesc
nu în fața porții, străinul, el
nici cum e ochiul, pentru lacrimă.

Șapte nopți, cerul roșu, se făcu roșu, cel mai
șapte inimi, adânc, la poartă degetele bat
șapte roze, mai târziu,
fântâna a început să curgă

Plecarea orbului

Unui nevăzător, azi:
eternitatea este plină de ochi
în ei se îneacă imaginile
așa cum au venit
ca să estompeze
lipsurile limbii tale
pe care le înlocuiești cu gesturi
care nouă ne par
un dans al cuvintelor
făcute din toamnă, mătase și nimicuri.

O Seară la Brest

La Brest, înainte de apusul înflăcărat
în cortul din care sare leul
acolo ți-am auzit cântecul
acolo te-am văzut, Mandelshtam

Cerul atârna peste potecă
Pescărușul se rotea peste macarale
iar cântecul tău se numea întotdeauna „Baobab”

Am salutat tricolorul
cu vorbe rusești potrivite
erau lucruri pierdute și lucruri bune de păstrat
inima, era un locaș care bătea puternic și repede.

În timpul nopții, atunci când pendulul iubirii bate
între întotdeauna și niciodată,
cuvântul tău vine să se alăture lunilor inimii
și ochiul tău albastru,
e furtuna care trănțește cerul pe pământ.

În pădurea îndepărtată, e o livadă de vise, înne-
grită

Expirația ne mângâie
și vidul gonește spațiul, la fel de enorm
ca și expectanțele viitorului.

Acela, care acum se scufundă și se ridică
Îngropat, se ridică pentru ochiade initime:
sărut între orbi, cu privirile încrucișate,
tulburi, așa cum stăm și mestecăm timpul cu
gura.

Figură dublă

Fă-ți ochii în cameră, o lumânare,
privirea dumitale... un fitil,
fă-mă destul de orb
ca să-l aprind.

Ba nu !
Faceți altceva.

leșiți în pragul casei voastre
folosiți-vă visul,
faceți saboții să vorbească
la zăpada spulberată
pe creasta sufletului meu.

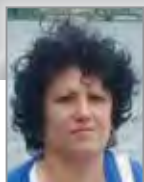
Psalm

Nimeni nu ne va frământa din nou cu pământ și
cu lut,
nimeni nu va arunca cuvinte peste praful nostru.
Nimeni.

Lăudați-vă, nu-i nimeni în jur
Trebuie să vă mulțumim
chiar vreau o floare de anis
la întâlnirea cu tine

Nimic, asta am fost, suntem și
rămânem înfloriți:
Roza neantului
Trandafirul nimănui.

cu stil, cu suflet luminos,
admir apusul lângă far, ravagii de cer,
o coroană roșie
iese din cuvântul violet pe care l-am cântat,
Deasupra și dedesubtul
coloanei vertebrale.



SALONUL DE LITERATURĂ UNIVERSALĂ „C. D. ZELETIN”

DIONISIE DUMA - IN MEMORIAM

► Traduceri de Mirela IANUȘ DINGA



RUGĂ

Mai spală-mă, Isuse, de păcate
Iar eu, cu lacrimi Te-oi spăla pe față
Și du-mă, drept, spre dincolo de viață
Întru lumina zărilor curate!

Nu mă lăsa, în drum, pe jumătate
Numai în zbor cu-o singură aripă
Dă-mi mîna Ta, salvează-mă în pripă
Când urlă Moartea, singură-n Cetate!

Însemnul Tău e Crucea de pe spate
Și rănile ce-Ți sîngeră din umăr
Sus, pe Golgota, inima-Ți mai bate

Printre oștenii-Ți credincioși mă număr
Și spre lumina zărilor curate
Mă du, Isuse, fără de păcate!

* * *

Unde erai tu
când s-a instalat
ura
între pereții
camerei noastre
sihastre?
Și neputința
de a ieși din
această încercuire
nedreaptă?
Îngerii se visau
între viață și
moarte
și aripile lor
delimitau ziua
de noapte.

PREGHIERA

Gesù, dai peccati lavami ancora
Io con le lacrime la tua faccia laverò
E portami, diritto, oltre la vita, però
Dentro la luce limpida ora!

Non lasciarmi nel cammino a mettà
Soltanto in volo con un'unica ala
Dammi la mano e salvami, falla
Quando la Morte grida sola in città.

Il tuo segno è la croce nonostante
Le ferite alla spalla sanguinando
In alto, sulla Golgota, il tuo cuore bate.

Fra i tuoi fratelli me ne faccio parte
Verso la luce mi stai portando
Senza peccati, Gesù, ma pregando!

* * *

Dov'eri tu
quando si è instaurato
l'odio
tra le pareti
del nostro camerino
eremo?
E l'impotenza
di uscire da
questo accerchiamento
ingiusto?
Gli angeli si sognavano
fra vita e
morte
e le loro ali
delimitavano il giorno
dalla notte.

BACOVIANA

Privește ploaia care plânge
În parcul veșted, solidar
Și-adună florile de sânge
Din goana vântului barbar!

Căci iarna fulguie din spate
Și-n alb îmbracă vechiul burg
Cântă soldații în Cetate
Și plâng iubitele-n amurg!

MAMEI

M-ai ferit de apă și de foc
Și în vis mi-ai zămislit destinul
Adunând durerile și chinul
Noptilor de veghe – la un loc.

Ți-am fost drag; m-ai legănat în joc
Sângelui i-ai dăruit culoare
Te-ai rugat, pe pernă, la culcare
Îngerului să îmi dea noroc.

Se agită apele în scoc
Holdele în lanuri mari se coc
Numai eu m-am străduit puțin
Somnul veșniciei să-ți alin!

A ÎNVIAT DIN NOU

*poetului martir, VASILE VOICULESCU,
in memoriam*

Mă doare rana ta ce nu se vede
Ea nerostită plânge în tăcere
E un coșmar când nimeni nu te crede
Și-n jurul tău nu-i nici o mângâiere.

Când nu se văd, nici soarele, nici luna
Și cerul a căzut cu tot cu stele
Iar zilele ți-s prinse în zăbrele
În suflet se dezlănțuie furtuna!

Nu te-ntrista! A mai rămas SPERANȚA
Un înger ți-o vestește ne-ncetat
un punct într-un ungher s-a luminat

Încet, încet se năruie distanța
spre noi lumina și-a-nchinat balanța
A ÎNVIAT DIN NOU CELAȘTEPTAT!

BACOVIANA

Guarda la pioggia che piangendo
Nel parco molto solo, secco
Fiori di sangue raccogliendo
Insegue il vento cieco!

L'inverno nevica dietro
L'antico borgo bianco veste
Soldati cantando nel retro
Amanti piangono al celeste!

ALLA MAMMA

Dall'acqua mi hai protetto e dal fuoco
E il destino nel sogno mi hai concepito
Dolore e sofferenza che tu hai percepito
Con veglia delle notti nello stesso luogo.

Mi hai amato; in gioco e nella culla
Hai dato al sangue colore e destino
Hai pregato sempre sul cuscino
Un angelo per un po di fortuna.

Le acque agitate nascondono il volto
I campi aspettano di già il raccolto
Soltanto io ho fatto quasi niente
Per l'eterno sonno avvolgente!

E RISORTO DI NUOVO

*A poeta martire, VASILE VOICULESCU
in memoriam*

Mi fa male la ferita nascosta
Piange in silenzio, senza parole,
Un incubo è nella fede la sosta
Intorno a te alcun raggio di sole.

Quando non vedi, ne sole, ne luna
Di stelle pieno il cielo cade
Dietro le sbarre nei tuoi giorni accade
Tempesta sorda, senza fortuna!

Non essere triste! C'è sempre SPERANZA
Un angelo porta la novità
Nel angolo luce arriva di già

Piano, piano sparisce distanza
Verso di noi la luce avanza
QUELLO ASPETTATO E RISORTO GIA!

CA DOUĂ PĂSĂRI*Poetei MIHAELA ALBU*

Se estompează umbrele spre cer
 Eliberând pământul de păcate
 Un clopot vechi la mănăstire bate
 Cadența unui Timp aurifer.

Ce liniște domnește în Cetate!
 Se-aud în zare razele cum curg
 Însângerând colinele-n amurg
 Și veșnicia apelor curate.

E plin văzduhul de atât mister
 Și taine ce rămân nedelegate
 De nu vîi Tu să le-nțelegi pe toate
 Se rup nemătgînirile și pier!

Pamânt și ape; sub același cer
 Plutim ca două păsări speriate!

CINCI POEME

Vreo cinci poeme am să-ți scriu din Nord
 De m-or lăsa durerile de cord

Iar ochii tăi ce m-au privit blajin
 S-or lumina din candela de vin

Mă ia cu friguri; nu te mai visez
 Și ziua trece; iar mă nevrozez

Vraciu-n rețete caută un leac
 Să-mi domolească febra-n care zac.

Cum cinci poeme nu-s o mare sumă
 Nu le-aș dori în opera postumă!

MI-A RĂMAS

Mi-a rămas un gând virgin
 Dinspre codrul de arin

Îmbrăcat în lungi poteci
 Te recheamă să-l petreci

Și s-auzi că-n toamna lui
 Cântă doina dorului.

Eu te-aștept să vii din zări
 Și mă sting în lumânări!

COME DUE UCCELLI*Alla poetessa MIHAELA ALBU*

Spariscono le ombre verso il cielo
 La terra liberando dai peccati
 Campana vecchia suona per i santi
 Cadenze d'oro, tempo al monastero.

Quanto silenzio regna in città!
 Raggi di luce piangono in bufera
 Colline insanguinate alla sera
 Nell'acqua chiara dell'eternità!

E l'aria è piena di segreti
 Misteri che rimangono serrati
 Non trovo te, sapiente fra i tanti
 Confini rotti, semplice, aspetti!

Terra e acque; sotto questo cielo
 Due uccelli - chiave del mistero!

CINQUE POEMI

Cinque poemi, ti scriverò, amore,
 Dal Nord, se passerà un po' il mal di cuore

E occhi tuoi, che prima guardavano divino
 Ricevono la luce che brucera nel vino

E prendo febbre; non ti sogno più
 Il giorno passa; è mi sento giù

Il guaritore cerca la cura in ricette
 Per prendere la febbre a colpi di machette

E cinque poemi si come non è molto
 Dall'opera postuma appena le ho tolto!

MI E RIMASTO

un pensiero vergine in fretta
 Mi è rimasto verso l'ontaneta

Vestita già di lunghi sentieri
 Ti chiama oggi, ti chiamava ieri

E in autunno, come dire,
 Di brama il canto si fa sentire.

Io ti aspetto all'orizzonte
 Bruciando il lumino della sorte!



INSCRIȚII

ÎNSEMĂNĂRI DESPRE ISTORICUL LITERAR G. G. URSU

► Prof. dr. Nicolae SCURTU

Biografia profesorului, istoricului literar și poetului G.G. Ursu (1911–1980) necesită o cercetare riguroasă deoarece acest autentic cărturar a ilustrat, admirabil și consecvent cu sine însuși, *istoria literară locală*, publicând unele cărți și contribuții esențiale.

Instruit și format de G. Ibrăileanu în școală de *emoții estetice* a Universității „Al. I. Cuza” din Iași, profesor secundar în Fălticeni, Bârlad, Tecuci, Galați și București, profesor universitar în București, istoricul literar G.G. Ursu a întreprins fructuoase cercetări literare într-un areal istoric și geografic de o mare însemnatate culturală.

Interviurile, anchetele, frecventarea arhivelor și bibliotecilor, precum și epistolele trimise unor

scriitori sau martori ai unor evenimente literare și culturale demonstrează, fără echivoc, temeinicia și acuratețea unor portrete și „figurine” din viața literară a Moldovei de odinioară.

Epistola, necunoscută până acum, este trimisă poetului și prozatorului Atanasie Mândru (1883–1962), care a participat intens la viața literară a orașului Bârlad, în care s-au format și afirmat un impresionant număr de poeți, prozatori, traducători, jurnaliști și memorialiști.

Această epistolă se constituie, de fapt, într-o prețioasă mărturie de istorie literară, din care aflăm modul cum chestiona G.G. Ursu pe unii dintre membrii Academiei Bârlădene.

Profesor la Liceul „D.A. Sturdza” din Tecuci, G.G. Ursu citește enorm și propune comentarea unor cărți elevilor săi „din a opta”, care erau familiarizați cu cele mai importante apariții din literatura română și universală.

*

Tecuci, 30 noiembrie 1943

Mult stimate domnule Mândru,

Cred că vă închipuiți câtă plăcere mi-au făcut scrisorile d[umnea]voastră, împreună cu minunatul articol de amintiri. Ele veneau de la unul dintre scriitorii care au cinstit prin opera lor numele Bârladului, a unui scriitor ajuns pe culmea senină a carierei sale.

În special, mă simt legat de stegarii de la *Făt-Frumos*¹, cărora cercetările mele le-au închinat o parte din truda lor. Despre Emil Gârleanu am scris un studiu, publicat sub forma unui ciclu de 16 articole, în *Orizonturi*, revistă gălățeană, despre D. Nanu² și Bârladul poate veți avea prilejul să citiți în *Convorbiri literare*, actualmente sub tipar.



Am citit cu emoții și interes deosebit articolul d[umnea]voastră despre Iorga și Marghiloman, așa de frumos, de bine rotunjit, pe care considerându-l de-o rară valoare educativă îl voi citi elevilor mei de clasa opta, căroră le sunt diriginte; ei cunosc numele d[umnea]voastră deoarece le-am vorbit și despre *Făt-Frumos*, când le-am făcut istoricul mișcării sămănătoriste.

Ați prins cu atâta spirit de nuanțare sensul fiecărui surâs al lui Marghiloman, al acestui adevărat cavaler în viață, după cum ați pus în lumină sufletul generos al lui Iorga, exprimat în ajutorarea tinerilor scriitori de talent.

Aș vrea ca articolul acesta să apară în *Păstorul Tutovei*³, alături de un articol al meu mai amplu despre d[umnea]voastră. Sper că voi obține de la conducătorii revistei ca amândouă să apară împreună.

Pentru ca articolul meu să fie mai documentat, vă rog să binevoiți a-mi trimite date despre familia d[umnea]voastră, bunici și părinți, atmosfera bărlădeană în copilărie, îndeosebi amintiri de la *Făt-Frumos* (mi-amintesc că într-un mic necrolog al lui Gârleanu făcut de d[umnea]voastră în *Convorbiri* ați dat informația prețioasă că într-o ședință a lui *Făt-Frumos* ați primit o telegramă de felicitare pentru revistă de la însuși Maiorescu).

Mă interesează în grad extrem legăturile scriitorilor cu regiunea natală. Am să vă trimit ultima mea lucrare, *Tecuciul literar*, ca să vedeți spiritul în care lucrez.

Poate veți binevoi să creionați figuri bărlădene: Cațafani, de la „Paloda”, pe „feții frumoși” Gârleanu, Nanu, Tutoveanu, Moldovanu, tovarășii de ideal ai d[umnea]voastră, poate veți vrea să-mi scrieți despre primele poezii și debutul în publicistică.

Mai erau prin Bârlad pe-atunci și alte personalități, poate pe lângă „figuri” veți așeza în lumina observației și anumite „figurine”. Articolul meu s-ar intitula tot *A. Mândru și Bârladul*, fiindcă nu mă gândesc să pot cuprinde toată întinderea activității d[umnea]voastră, deocamdată.

Articolul l-aș scrie după apariția romanului *În cumpăna vremii*⁴, în care, după cum mi-ați scris, ați evocat și Bârladul, ca și Corneliu Moldovanu în *Purgatoriul*⁵.

V-aș ruga să trimiteți pentru biblioteca liceului nostru, pe adresa „Patron” din Tecuci, un exemplar care va fi plătit din fondul bibliotecii, ca să-l am și să-l pot utiliza la timp⁶, să nu se întârzie prea mult. Țin mult să am romanul, îndată după apariție, căci cărțile ajung mai greu în provincie.

În același[i] număr s-ar putea publica și poezia cu parfumul locului natal pe buze, așa cum așa de sugestiv scrieți, pe care iarăși vă rog să mi-o trimiteți.

Articolul de amintiri este așa de impresionant, încât mă determină a vă sugera ideea de a vă scrie memoriile, așa cum trebuie să facă toți scriitorii noștri după 60 de ani.

Ați cunoscut atâtea scriitori, ați trăit în atmosfera literară specifică a vremii, ați văzut oameni și locuri, puteți să dezveliți o comoară fără fund, care e îngropată în sufletul d[umnea]voastră și care așteaptă să strălucească în lumină.

Faceți un mare serviciu și istoriei literare, în același[i] timp faceți operă de pură artă care se citește cu adevărată încântare. Mi-amintesc de articolul scris în amintirea poetului Ștefan Petică, utilizat în lucrarea mea *Tecuciul literar*, după cum m-a încredințat deplin cel despre Iorga și Marghiloman.

Marghiloman avea dreptate când vă sfătuia să folosiți darul observației atente. Mi se pare că și Dragomirescu avea încredere mai ales în talentul d[umnea]voastră epic. Iată de ce aștept cu înfrigurare sporită romanul d[umnea]voastră.

Neapărat, când mă voi mai repezi la București, am să vin cu domnul Tutoveanu pe la d[umnea]voastră. Nu degeaba se spune despre d[omnu] Tutoveanu și despre mine că suntem grav atinși de „bârlădenită”.

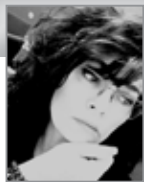
Avem orgoliul Bârladului și mi se pare că un orgoliu destul de îndreptățit. Am respirat un aer curat de preocupări idealiste, am învățat cultul literar, în Bârlad.

Terminând cu învoirea d[umnea]voastră, vă rog să primiți, mult stimate și iubite domnule Mândru, tot devotamentul meu,

G. Ursu

Note

- Originalul acestei epistole, inedite, se află în biblioteca profesorului Nicolae Scurtu din București.
- 1. *Făt-Frumos. Revistă literară*. Apare la Bârlad, bilunar (15 martie 1904 – 15 mai 1906 și 1 martie – 1 aprilie 1909, sub direcția unui comitet.
- 2. G. Ursu ~ *Poetul D. Nanu în Convorbiri literare*, 76, nr. 7-8, iulie-august 1943, p. 453-466.
- 3. Nu a apărut în revista *Păstorul Tutovei*.
- 4. A. Mândru ~ *Cumpăna vremii. Roman [Ediția întâi]*. București, [Fără editură], 1943, 672 pagini.
- 5. Corneliu Moldovanu ~ *Purgatoriul. Roman. Volumul 1-2*. București, Cartea Românească, [1922], 344 pagini (1) și 392 pagini (2).
- 6. G. Ursu a publicat, cu o lună înainte, articolul *A. Mândru și Bârladul în Vocea Tutovei*, 53, nr. 10, 15 octombrie 1943, p. 1-2.



INTERVIU DIN FLORIDA

TÊTE-À-TÊTE, NIG ȘI POETUL MIHOK TAMAS

► Nuța ISTRATE GANGAN (Florida)

„Poezia e oglinda perfectă a ființei umane: cine crede despre ea că e goală de conținut, își trădează propriul emptiness”(MT)

Doamnelor și domnilor, stau de vorbă astăzi cu un bărbat tânăr, atrăgător, tall dark and dangerous și poet pe deasupra. Și nu poet întâmplător ca mulți alții, ci unul autentic, cu acte în regulă. Deși sunt absolut convinsă că poetul s-a născut cam în același timp în care s-a născut și bărbatul și că studiile n-au făcut decât să rotunjească anumite colțuri și să șlefuiască anumite asprimi. Sau să le intensifice, nu-i așa?

Citind despre și de Mihok Tamas, am descoperit un personaj fascinant. Interviu pe care îl aveam în minte a devenit discuție în no time, un adevărat tête-à-tête.



Mihók Tamás (n. 1991) este poet și traducător literar. A absolvit Facultatea de litere la Universitatea din Oradea, (specializarea română-engleză – licență, 2013; literatura română – relevante europene – master, 2015). Pentru obținerea diplomei de licență, a susținut lucrarea „Elementul creștin în poezia lui Vasile Voiculescu”, iar pentru disertație, teza „Ludicul în poezia română și în poezia maghiară”. Șerban Foarță și Varró Dániel. A studiat la ELTE Budapesta timp de doi ani, ca bursier (ACBS respectiv Erasmus).

A publicat două volume de poezii „Șantier în rai” (2013) și „winrar de tot” (2015), ambele la Editura Tracus Arte. Prezent cu un grupaj de poeme și cu fragmente de proză în antologia Cercul literar de la Oradea (2012), coord. Marius Miheș. A tradus în limba maghiară antologia Constantin Virgil Bănescu – „Zidul de mătase” / „Selyemfal” (Ed. Syllabux, Budapesta, 2015) și volumul de poeme „4 a.m. Cantosuri domestice” / „Hajnali négy. Otthonos énekek” de Radu Vancu (Ed. Syllabux, Budapesta, 2016). Colaborări cu reviste: *Familia*, *Echinox*, *Poesis International*, *Mozaicul*, *Conta*, *Scriptor*, *Discobolul*, *Itaca* (Irlanda), *Szörös Kő* (Slovacia), *Alternanțe* (Germania) și altele.

Câștigător al premiului „De-aș avea...”, acordat de revista de cultură *Familia* (2014) și a alte premii. Inițiator al trupei *Liter@ctorii* (alături de Semida Ilieș), al *Maratonului orădean de poezie* și al revistei *Orașul 2d* (coord. Dana Sala). Are în pregătire două traduceri integrale de volume de poezie: Krusovszky Dénes – „Când te strici” respectiv Balázs F. Attila – „Cravata lui Villon” (din maghiară) și, totodată, o antologie de versuri proprii.

NIG: Mihok, Ești mult prea tânăr pentru toate acestea. Numai citind ce scrie mai sus, regretul că nu am făcut Literale mă nenorocește.

Ești (cum spuneam și da, îmi place să mă repet) the whole package.

Când ai scris prima poezie și de ce? Care a fost declanșatorul?

MT: Hai să așez în locul formulei „the whole package”, una mult prea generoasă și pentru care îți mulțumesc, un calambur ce cred eu că mi se potrivește mai bine: „the whole pack of ages (!) lived simultaneously” (iată că încerc să țin pasul cu tine în ce privește romgleza). Vorbesc de un fel de status quo, o senzație de ultimatum perpetuată (sau: reluată) de hopurile pe care mi le conferă

poezia. Am încercat să surprind acest fenomen în „winrar de tot”: „iar nopțile / tu vii spre mine deodată / cu toate vârstele tale / cu toate urletele tale de groază”. Cred că nu a existat un declanșator articulat hotărât. Totul s-a întâmplat treptat: au fost mai multe șuturi în fund care m-au lansat în spațiul literelor.

NIG: „O criză paternă, o nelegiuire la care am fost martor și totodată constrâns să tac, discriminări etnice mizerabile din partea unui dascăl drag mie, un periplu religios încheiat cu un agnosticism benign” (MT)

Apoi Bacovia. Apoi te-ai apucat de scris. Cu nelegiuirea I can relate, vorba americanului: această nelegiuire a răbufnit de multe ori în scrisul meu. Spune-mi de câte ori te-ai întors iar și iar, mental, la locul acelei nelegiuiri și apoi te-ai așezat la masa de scris, „cu furie nouă, cu resemnare nouă sau cu un calm afurisit pe care nici măcar nu încerci să ți-l explici”?

Sau, mai bine zis, cum stai cu iertarea?

MT: Dacă deschid sau mă amestec în niște polemici e din cauză că-s mare amator de spectacol. Prozatorul Răzvan Petrescu zice într-un text că „doar efectele ne mai salvează de absurd”. Îi dau dreptate. Pasivitatea, în opinia mea, nu e bună, decât pentru a-ți încărca bateriile. Cât despre paradigma răcă-iertare/răzbunare, iată ce cred: că lucrurile firești și evidente ies la suprafață mai devreme sau mai târziu, și chiar și cei care militează în moduri dintre cele mai radicale pentru dreptatea lor, au în străfundul conștiinței o lanternă roșie, oricât de mică ar fi ea, care îi acuză la nevoie. Deci ar fi de prisos să caut să mă răzbun eu pe oameni, atâta timp cât au propriul lor jandarm încorporat – câteodată mai corupt, ce-i drept. Prin urmare, în deplinătatea naivității mele mizez pe acel dispozitiv natural și iert mereu. Schimbările de replici, când apar – și știm cât de important e spiritul critic în a evolua, trebuie să urmeze un curs intuit măcar în parte înaintea declanșării lor, și să se desfășoare în așa fel, încât ambele tabere să-și însușească niște deprinderi; altminteri ne întoarcem în preistorie.

NIG: Eu trăiesc într-o țară în care rasismul nu va pieri niciodată. În România există discriminări etnice majore, există discriminare și între grupările care vorbesc aceeași limbă, știu cu ce se mănâncă drăcia asta și nu am nici cea mai mică problemă să vorbesc despre bigotism, rasism

și discriminare. Cum este să fii poet maghiar în România zilelor noastre? Cum este să fii român maghiar în Ungaria?

MT: Sincer să fiu, mă bucur că, în sfârșit, îmi pune cineva aceste întrebări. În legătură cu apartenența scriitorilor la o anumită cultură, sunt de părere că limba în care au ales să scrie reprezintă criteriul primordial. O știm și de la sociologi, ne luminează și Eliade, care, deși în exil, susținea că româna e limba în care visează, totodată sim-



„Sunt născut din părinți maghiari și, în același timp, mă consider un fanatic al limbii române”

NIG: Bacovia. Și mai cine? Dintre cei de demult, dintre cei de astăzi?

MT: Da, Bacovia, prima simpatie... Dar abia după ce am evadat din „cimitirul tinereții mele”, din aerul ăla de liceu îmbâcsit de formalisme, am simțit adevărata putere a poeziei. Înainte, deci, conjunctura ostilă – sau cel puțin opacă – efectiv îmi bara acest capriciu. Abia ca student am dobândit disponibilitățile necesare pentru a vizita biblioteca ca pe-o oază a poeziei de calitate. Sunt extrem de recunoscător profesorilor de la facultate, fără ajutorul cărora m-aș fi pierdut în fauna livrescă. Atunci am început, deci, să citesc de plăcere. Din maglavaisul de scriitori ale căror cărți mi-au ținut de urât în perioada ce-a urmat, i-aș aminti pe: Charles Bukowski, Charles Baudelaire, Guillaume Apollinaire, Mihail Șişkin, Matei Vișniec, Max Blecher, Tristan Tzara, Urmuz, Gellu Naum, Dumitru Țepeneag, Leonid Dimov, Ioan Moldovan, Ioan Es. Pop, Constantin Virgil Bănescu, Șerban

Foartă, Radu Vancu, Varró Dániel, Jónás Tamás, Závada Péter. Cam aceștia au fost cei care n-au mai vrut să plece, dovadă că nici până azi n-am reușit să mă sustrag – și de ce aș face asta? – influenței lor.

NIG: „WinRAR „ – „mântuitor all in” – „scorțioasă și kafka”, – „shipwrecked with saint peter” – „stalking our fucked up dream” – poezia ta este modernă, cu substanță, ușor protestatară, ironică și autoironică. Scrii cu claritate dar ai și un fel ermetism blând, studiat. În genere, astăzi este apreciată poezia total dezbrăcat de metaforă, textele acide și parcă nițel plate, fără trăire sau cu trăirea mascată la maxim; poezia are uneori aerul unui anunț mortuar sau al unui fapt divers; lumea în care trăim ne forțează să scriem poezia pe care o scriem... La tine am întâlnit însă:

„pe părul tău împletit/timpul coboară-n mătăanii”

„un cer elastic se întinde/între noi și umbrele noastre împăiate/pe peron – ultima zvâcnire/dintr-un scurtmetraj previzibil”

„niciodată/nu m-am reîncarnat/dintr-o sculptură”

Ești unul dintre cei mai echilibrați „nebuni autentici ai orașului”. Cum găsești acest echilibru?

MT: Când zici „modern” te referi la termenii tehnici respectiv inserțiile de jargon englezesc? Acest limbaj e orchestrat de cotidian, nu-l aleg eu, el mă alege. Cât despre echilibrul amintit, cel pe care încerc eu să-l surprind e între elanul teribilist al sufletului și măsurile manieriste aplicate acestuia din exterior (adică, în speță, de societate). Izbucnirile naturaliste sunt frumoase pentru că sunt în sine verosimile, dar ele respectă grila unui mimesis depășit în artă. De aceea, în textele mele, încerc să construiesc mai degrabă ipostazele transfigurative ale acestor trăiri în așa fel, încât ele să dobândească aceeași credibilitate. Altfel spus, caut să surprind spații dezordonate ca pe urmă să le montez cu mîgală, probând astfel limitele elasticității limbajului.

NIG: Alții au nevoie doar de un gram de inspirație, unii sunt vizitați de muză atât de des încât te întrebi dacă e muză și nu grafomana de la etajul superior. Unii au nevoie de o mare iubire să scrie, sau, da, de o mare iubire ratată ca să exploateze toată furia și deznădejdea și să o transforme în poezie. Baudelaire lua hașiș, Hemingway de multe ori își trăia mai întâi romanele apoi le scria, plus

că alcoolul i-a fost „always a very dear friend” iar Nichita, ah Nichita...

Tu de ce ai nevoie să scrii? Cel mai mult și cel mai mult?

MT: Majoritatea poezilor de azi nu s-a dezmințit de vechile obiceiuri de a scrie sub influența stărilor (iarbă – noile generații, alcool – „veteranii”). Nu știu în cazul lor cum se manifestă aceste „tregeri”, dar despre mine pot spune că, fără intervenția vreunei substanțe, sunt permanent carne de tun pentru propriile-mi viziuni. Ele vin de la sine, nu am nevoie să scobesc în gaură de șarpe. Har domnului, mi-am format un mecanism de autosugestie straniu, prin care să-mi pot genera colaje și efecte imagistice dintre cele mai diverse – un joc de măști instant și necostisitor. Dacă nu-mi voi suci mințile complet, voi putea spune la sfârșitul jocului că asta a fost tot ce mi-am dorit. Muzele mele sunt eșecul, trăirile ireversibile, și, de cealaltă parte, scurtele guri de aer pe care le iei atunci când vrei să-ți validezi corvezile. Am avut și mari iubiri, două la număr, pe care versurile scrise atunci mi le-au absorbit din zonele de unde nu-mi dădeau pace.

NIG: Este fascinant să vorbești atât de bine o altă limbă încât să-i poți înțelege poezia. Ai tradus poezie ungurească, ai tradus și poezia românească în maghiară. Văd uneori traduceri din engleză în românește care sunt departe de original, traduceri care transformă frumoasa și originala piesă într-un fel de aliterație simpatică și neplăcut zgârietoare la urechi.

Cât de important este ca literatura să fie tradusă de un specialist și nu de un simplu vorbitor de altă limbă?

MT: Vai și-amar de scurgerea pe care am reparat-o eu. Tot așa și cu textele transpuse în alte limbi de către indivizi neavizați. Când faci traduceri literare – și nu fac decât să reiau vorbele mai-experimentaților mei colegi de breaslă –, trebuie să ai în vedere câteva principii, printre care: 1) limbaj adecvat. 2) context (cultural și/sau socio-politic). 3) eficiență în extindere. 4) claritate (încerci să păstrezi un flux user-friendly). Încălcarea oricăruia dintre acestea poate duce la dezastru.

NIG: Nu poți să scrii bine dacă nu citești mult. Unui tânăr și talentat poet i-aș recomanda să citească mult, fie poezie, fie proză, biografiile marilor scriitori, critică literară, estetică. Ești filolog. Doctorand. Există, ca peste tot, riscurile meseriei,

nu-i așa? Ți s-a întâmplat vreodată să scrii ceva și recitind să îți spui: „Frate, calm down, reia textul, ai cam dat-o mult prea mult în Bukowski/Nichita/Whoever”

MT: Am pățit asta în multe rânduri, și cine nu. Treaba stă cam așa: până nu ajungi să subordonezi forțele celorlalți (pe care ți le alimentezi admirându-le) capacităților tale, nu vei reuși... Și aici intervine nivelul de respect al propriei scriituri: ori ai într-adevăr ceva de spus, ori, mai devreme sau mai târziu, te dai în stambă. Mi-am amintit de o fază nostimă: Într-o seară mă plimbam în centrul orașului cu o mână de prieteni – unul dintre ei tocmai „agățase” o tipă. Cum-necum, fetișcanei numa’ nu-i tăcea gura, îndruga verzi și uscate căutând să ne tachineze pentru a ne face o impresie bună. Tocmai vorbeam cu iubitul ei despre poezie & stuff când fata, cu un chip fantomatic, mă-ntrepu: „Tu ești tâmpit?! Păi de ce scrii atunci, dacă nu pentru a fi renumit, huh?!” Da, unul din momentele acelea când te-ai scuza din orice motiv, plauzibil sau nu, să poți dispărea în voie de pe fața pământului. „Te-ai gândit vreodată că piesele trupei Cigarettes After Sex rulează în timpul a mii de acte sexuale simultane de pe Terra? Cauza asta a artei cât de nobilă ți se pare?” i-am răspuns, și cel puțin am reușit să îmfund în hohotele celorlalți discuția șchioapă. Poezia e oglinda perfectă a ființei umane: cine crede despre ea că e goală de conținut, își trădează propriul emptiness.

NIG: Există o linie fină între a aprecia/absorbi și a imita. Citesc destulă poezie în care regăsesc prea mult starea de Nichita sau starea de Bukowski, să zicem, că tot l-am amintit. Unde este limita?

MT: Maturitatea scriitoricească vine odată ce înțelegi în ce mod se integrează sedimentele adunate de prin părți în mesajul și gesturile tale. Pentru asta trebuie să vezi experiențele livrești – oricât de fascinante și inegalabile ar fi ele – ca pe niște jaloane și, totodată, să-ți cultivi un ochi de scouter.

NIG: MT, ai 25 de ani. Ai publicat două volume de poezie, în 2013 „Șantier în rai” și în 2015 „winrar de tot”. Cam des, ar spune „specialiști”. Se spune că un volum ia ani și ani, trebuie lăsat să dospească, să se învechească precum vinul, etc/ etc... Nu prea ai ținut cont de asta; a fost grabă, nerăbdare sau pur și simplu ai închis un proiect ca să poți începe altul?

MT: Nu mi-e rușine să recunosc că m-am grăbit să public prima carte. Acea putea să rămână lejer în manuscris, nu se supăra nimeni. Dar vezi, așa a fost să fie, și ea, chiar dacă nu a cunoscut o circulație largă, a constituit piatra de temelie pentru ce urma să se-ntâmple. Dacă nu publicam „Șantier...”-ul, nu intram în contact cu oameni importanți pentru parcursul meu literar de până acum, și, deci, probabil c-aș fi stagnat. Acesta este cercul vicios de care amintesc unii autori, care, intenționat sau nu, au rămas pe tușă.

NIG: Scrii și proză.

MT: Mai nou sunt setat pe un prozaism evocator chiar și-n poezie. Mă preocupă ce anume e trauma, cu ce se mănâncă? Cum se poate ca un lucru ce-ți aparține, era parte organică din tine, moare, se înstrăinează. Proza e mai deschisă la astfel de investigații, în timp ce poezia mai mult problematizează. Scriu și proză, dar deocamdată nu am un proiect atotcuprinzător. O vreme mai tatoniez terenul prin reviste – odată tot se va-nchea ceva.

NIG: Ce face astăzi poetul Mihok Tamas? La ce lucrezi?

MT: Mă bucur că mă-ntrebi. Trec prin cea mai aglomerată perioadă a mea; încerc să-i fac un mic sinopsis. Anul ăsta mi-am început studiile doctorale la Universitatea „Petru Maior” din Târgu Mureș cu o teză despre poezii bihoreni (români și maghiari deopotrivă) dintre anii 1880 și 1989, avându-l ca profesor coordonator pe domnul Al. Cistelean. În continuare, pregătesc o antologie în maghiară a poezilor promoției 2000 de la noi – undeva la 20 de voci; cartea va vedea lumina tiparului în luna februarie a anului viitor. Tot cam pe-atunci va apărea la Editura Charmides volumul „Când te strici” al poetului maghiar contemporan Krusovszky Dénes, în traducerea mea. Nu în ultimul rând, e pe țevă noul meu volum de poeme, „cuticular”, care, dacă totul merge strună, va apărea în trei limbi (română, maghiară și franceză), la trei edituri diferite. Pe lângă acestea, voi organiza la Oradea, în noiembrie, în colaborare cu domnii Peter Sragher și George Volceanov, un atelier de traduceri literare de 4 zile, în care traducătorii vor face pereche cu autorii traduși în vederea unei mai bune comunicări. Și, dacă-mi mai rămâne o fărâma de timp, tot în urbea mea, alături de poetul Mihai Vieru, voi porni o serie de lansări de carte. Cam astea.



„sunt permanent carne de tun pentru propriile-mi viziuni”

NIG: Pentru că tot veni vorba despre traducători și pentru că i-ai adus în discuție pe domnii Sragher și Volceanov, zilele trecute vorbeam cu traducătorul Adrian G. Sahlean despre un articol apărut pe site-ul traducătorilor Fitalit (site-ul Filialei Traducătorilor Literari a Uniunii Scriitorilor), scris de domnul Radu Popa care afirmă că „traducătorul nu este un creator”.

Adrian Sahlean, cunoscut pentru traducerile sale din Mihai Eminescu, îl contrazice printr-un drept la replică dându-i un exemplu, după părerea mea, grozav:

„Iată o ilustrare din literatura franceză cu care dl. Toma este probabil familiar:

Chanson d’automne, de Paul Verlaine (o strofă va fi suficient):

Les sanglots longs
Des violons
De l’automne
Blessent mon cœur
D’une langueur monotone...

O traducere consacrată în română sună astfel:

Al toamnei cânt
Viori de vânt
Îl plâng topite
Lovindu-mi lin
Sufletul plin
De corzi rănite.

Dle Toma, cum s-a făcut saltul calitativ la formularea poetică? Prin expertiză lingvistică, acumulare de vocabular? Nu prin contribuția creatoare a traducătorului literar? Sper să meditați și la varianta Google:

„Mult suspinele
Viori
Cădea
Înfășurată inima mea
Pe un moleșeală monoton.”

Mihok, în opinia ta de tânăr traducător, este traducerea literară și un act de creație?

MT: Traducătorul literar este prin definiție un re-creator, deci, implicit creator. E de la sine înțeles că oricât de solide ți-ar fi cunoștințele lexico-gramaticale, ba poți fi țăis la toate capitolele, dacă n-ai imaginație și spirit selectiv. Și spun cu riscul de a întărâta o-ntreagă emisferă a traducătorilor literari: Cine susține că actul traducerii nu implică efort creator, nu-și iubește meseria (care, în cazul lui, nu este vocație).

NIG: MT, scrii bine, publici, traduci. Trăiești din poezie ? Normal, vreau un răspuns fără un gram de metaforă.

MT: Nu, poezia nu e un business care să atragă profit material și nu va fi niciodată. Autorii marilor romane, la care se adaugă cei ai bestsellerurilor cu vampiri, hobbiți și tot felul de creaturi – eventual ei. La noi, nici cel mai bine cotați scriitori nu pot pretinde acest lucru. Știm cu toții ce prost stăm ca țară la capitolul citit. Personal, apreciez revistele care plătesc onorarii colaboratorilor. Sunt două, chiar trei astfel de publicații cu care colaborez în mod constant. Despre câștigul din drepturile de autor pe cărțile publicate doar atât: la 100 de volume vândute de editură, ești remunerat cu o sumă echivalentă cu trei pachete de țigări. Curat răsfăț!

NIG: După regula „nimeni nu e profet în țara lui” tu îți traduci poezia și proza în engleză, eu îți dau o listă cu revistele literare americane care plătesc dolari frumoși pentru articole și poezie și uite așa „ne scoatem”, The Sun, de exemplu, plătește binișor, în cazul în care ești selectat.

„We pay from \$300 to \$2,000 for essays and interviews, \$300 to \$1,500 for fiction, and \$100 to \$500 for poetry, the amount being determined by length and quality”

Succes în continuare, Mihok.

MT: Mulțumesc, asemenea îți doresc! Mă bucur că am stat de vorbă. Pe curând!



CUGETĂRI

GÂNDURI RĂZLEȚE

► Dan MOVILEANU

18. Întotdeauna afli lucruri noi citind o carte mai veche.
19. Uneori ești obligat să faci apel la maimuța din dotare.
20. Pe întuneric a confundat fitilul unei candelă cu acela al unei ghiulele.
21. Nu mai avea cu cine vorbi, l-au părăsit până și gândurile.
22. Orfeu a îmblânzit, cu lira sa, toate animalele, dar și pe unii oameni.
23. Toți bărbații căsătoriți sunt viteji în gând!
24. Fiindcă nu-i erau de nici un folos, și-a aruncat toate gândurile la coșul de gunoi.
25. De nenumărate ori mi-am dorit ca măcar o Fată Morgana să devină reală!
26. Ambițiosul urcă treaptă cu treaptă și pe scara spre eșafod.
27. Dacă Justiția e oarbă, înlocuiți-i balanța cu un ... baston alb!
28. Abia când o ia pe „ulei”, adevărul iese la suprafață.
29. L-au aruncat în apă cu o piatră filozofală legată de gât.
30. Cei cu orizonturi largi au, uneori, puncte de vedere foarte înguste.
31. Azi, până și canibalii au devenit mizantropi!
32. Ca să nu se rătăcească, mergea în sens giratoriu.
33. Ironia mângâie obrazul subțire și-l mușcă pe cel gros.
34. Pentru un pitic orice mușuroi este un munte.
35. Pedofilii te obligă să declari că nu-ți iubești copiii!
36. Și licuriciul crede că este o stea.
37. “Retrogrado!” îi strigă becul electric unei lumânări.





CRITICĂ LITERARĂ

O CARTE DESPRE TEATRU
ȘI NU NUMAI

► Marian BARBU

Poetul și gazetarul profesionist Dan Lupescu, director fondator al revistei **Lamura**, din Craiova, s-a gândit premonitoriu la faimoasa zicere latină: că *verba volant, scripta manent*. Și cu toate precauțiile pe care le-a oferit presa – cotidiană, săptămânară, lunară, trimestrială ori anuală – în imediata producere a unui eveniment cultural, indiferent de grandoearea lui, nu se poate substitui durabilului pe care îl reprezintă, totuși, o carte.

De aceea, ca unul implicat pe deplin în manifestările de cultură desfășurate în Craiova, s-a desprins, nu cu ușurință, de actul jurnalier al momentului, preluându-l ca atare (cu toate diligențele ce se impuneau), trecându-l într-o carte, doldora de informații și comentarii diversificate.

Trebuie să recunoaștem, fără spirit partizan, că orașul Craiova, după 1990, n-a

cunoscut niciodată vreo manifestare culturală de anvergura **Festivalului Shakespeare**. Prin forța împrejurărilor, create și întreținute de toate instituțiile de profil culturale, din Craiova, dar și de cele similare din țară, începând cu Bucureștiul, centrul atracției și nobilă gazdă a devenit **Teatrul Național, „Marin Sorescu”**. Clădirea, amplasată foarte aproape de kilometrul (zero) al Municipality, pe parcursul celor aproape două săptămâni a oferit publicului asistent și numeroșilor specialiști, din țară și din străinătate, spectacole de anvergură din creația *Marelui Will*, ca și colocvii ori dezbateri, concludente în mare măsură pentru numeroasa asistență.

De acum, cartea lui Dan Lupescu, intitulată **Teatrul Național, Craiova, Shakespeare Festival** (spiritul Olteniei – spirit european), face parte din Colecția Patrimoniu Cultural Național,



patronată de revista **Lamura**, Editura Alma, Craiova, 380 p., format 24,5/17,3).

Teatrul în sine, ca entitate culturală distinctă, devenită de referință internațională, prin participarea la aproape o sută de festivaluri (în 2014 înscrisesse 97 !), a înregistrat 350 de reprezentații, în mai puțin de 10 ani, din 35 de țări ale lumii. La acest capitol al recunoașterii euro – asiatice se înscriu și cele 12 premii internaționale, alături de cele o sută naționale.

În fața unei asemenea deschideri de netăgăduită valoare, Dan Lupescu care a studiat fenomenul numit *Teatrul „Marin Sorescu”*, din Craiova, și a ajuns la onoranta concluzie cum că acesta, timp de un deceniu (1990 – 2000), „a rămas (...) unicul teatru din România selectat la absolut toate edițiile *Festivalului Național de Teatru*”.

Ca orice istoric de teatru, cu aplombul observației în vârful condeiului – că doar de asta s-a angajat să devină ziarist profesionist de anvergură ! – Dan Lupescu și-a compartimentat vastul material, pe capitole și subcapitole – opt la număr. Le-a intitulat reprezentativ și semnificativ, cum devine *Thalia și Melpomene*,⁽¹⁾ *Trepte spre glorie* ⁽²⁾, *Miracol pe Terra* ⁽³⁾, *Craiova – Shakespeare Festival* ⁽⁴⁾, *Voci ale echipei de aur* ⁽⁵⁾, *Fulgurații* ⁽⁶⁾, *Diamantul din zenitul Coroanei*⁽⁷⁾, *Epilog deschis* ⁽⁸⁾, *Addenda* (de același autor).

Sunt nominalizați zeci de actori – dintre cei mai prestigioși (dar oare care dintre ei n-au fost prestigioși ?!) și regizori ca Silviu Purcărete, Vlad Mugur, Mircea Cornișteanu, John Llsom (Anglia), dar și actori ca Ilie Gheorghe, Tudor Gheorghe, Leni Pințea – Homeag, Valentin Mihali, Valer Dellakeza, Emil Boroghina (într-un anume timp și directorul teatrului), Ion Colan.

Sunt comentate anumite spectacole – atât din țară, cât și ale unor trupe străine- Rusia, Japonia, Rep. Moldova, Lituania ș.a. Din țară, reținem (selectiv): *Jocul vieții și al morții* (Horia Lovinescu), *Gaițele* (Al Kirițescu), *O sărbătoare princiară* (Teodor Mazilu), *Jocuri crude* (Alexei Arbuzov), *Fluturi, fluturi* (Aldo Nicolai), *Rețeta fericirii* (Mircea Ștefănescu), *Un tramvai numit dorință* (Tennessee William), *Nora* (Henrik Ibsen), *Jocul de-a vacanța* (Mihail Sebastian), *A treia țepă* (Marin Sorescu), *Iona* (Marin Sorescu), *Mușcata din Feresastră* (Victor Ion

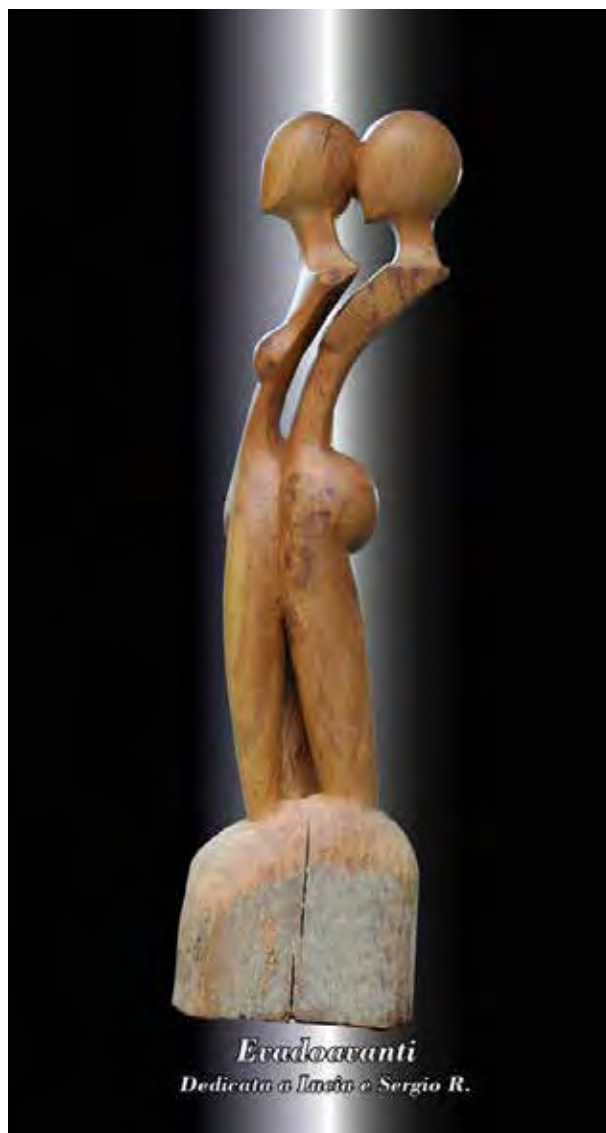
Popa), *Vărul Shakespeare* (Marin Sorescu), faimosul spectacol... *Faust* (la Sibiu și Craiova), în regia inegalabilului Silviu Purcărete. Etc.,etc. Toate jucate pe scena Naționalului, cum ne-am obișnuit a zice.

Un omagiu aparte a fost adus lui Ștefan Iordache („înlocuitorul meu”, cum îl numea Marele Radu Beligan).

Așadar, Dan Lupescu s-a întregit, cu această meritorie carte de teatru, în formula deplină a unui teatrolog, lângă înaintașii săi – Al. Fireșcu și Ctin Gheorghiu. Și toți lângă neuitatul Ioan Masoff (1904 – 1985).

P.S.

Cartea este însoțită de o bogată... iconografie – alb-negru și policromie, care se referă la reproduceri din cronicile dramatice, apărute în cotidianul *Cuvântul libertății* și în trimestriala *Lamura*.



Eradicanti
Dedicată a lui Ștefan Iordache și Sergio R.



POEM ÎN PROZĂ

DESAGA CU MERINDE PENTRU LUNGUL DRUM

► Lucia OLARU NENATI

Nicăieri nu se topește mai curat în miere de soare obosit galbenul toamnei auguste decât în plaiul din inimă, acela pe care îl duci cu tine către orice liman și pentru care plângi când cineva rănește numele său cel înalt cu arme de jar și cuvânt. Ceva din ființa sufletului tău se frânge în zilele albe ale Învierii pe care n-o petreci la biserica ta, ducând coșul cel alb la sfințit precum făceai, copil, cu bunica de mână în neasemuitul și durerosul topos al Bucovinei și nu știai pe atunci cât ești de fericit.

Acum rătăcești prin lumea cu atât de înalte și trufașe clădiri și cauți urma unei bisericuțe de lemn unde să nu fi singur și părăsit în seara Crăciunului tău, în noaptea Învierii și-n dimineața cristalină de Bobotează, să poți fi tu cu tine și cu Dumnezeuul tău, cu „Isus din țara ta”, (așa cum l-a povestit mult-pătimitul Nichifor Crainic), acel Isus parcă mai blând decât alții și mai înțelept, care parcă ar cânta o doină din fluier atunci când primește ruga ta de iertare pentru cei la el înălțați, dar și de spor și ajutor pentru cei ce mai ară încă țărâna aceasta, spre roadă râvnind, chiar dacă pe atâtea alte meleaguri depărtate trebuit-au să plece, pâinea cea de toate zilele sale s-o câștige trudind...

În ghemul acela din desaga sufletului tău hăituit de atâtea alți dumnezei și atâtea alte ispite și țărături și graiuri, în ghemul acela ai îndesat ca să încapă merindele lungului și neștiutului drum: amintirea casei bunicii când înflorea dimineața, în mai, prima leaie și te făcea să plângi de povara roșului său, mai frumos decât putea micul tău suflet să ducă; drumul spre dealul cu cruci unde l-ai condus și l-ai așezat, ca-ntr-un leagăn de humă, pe tata și pe tatăl tatălui tău și pe tatăl ăstuia, chiar dacă bunicul nu prea doarme aici, ci prin cine știe ce alte neștiute Siberii, iar tatăl lui hrănește rădăcina cine știe cărui brad din înaltul Oituz; dar ei vin, totuși, aici de oriunde ar dormi, la Moșii de vară și de iarnă, să bea lacrimi și ceară prelinsă

pe inima de grâu a colivei și pe împletitura aurie a colacului ce nicăieri în lume nu strălucește mai rotund.

Acolo, în ghemul din desaga cu merinde ce ți-ai luat-o la drum, se aude foșnind și coroana de aur și purpură a codrului de pe colinele tale, acela ce știe să moară toamna atât de frumos, învățându-te lecția-mplinirii; și murmuratul *Tatăl nostru*, țărnam de liman al oricărei disperări; arama sonoră a clopotului Buga ce tot mai așteaptă să audă *sunând din corn odată*; și, frăgezindu-ți încă sufletul de *suferința dureros de dulce*, povestea *Plopilor fără soț* și vitejia de cavaler în suman a lui Harap alb; și inima gerului dintâi când dealul ți-a îmbrățișat jocul cu sania printre nămeți, strângându-te ca tata-n cojoc; merele și nucile primei colindări de copil cu glas zugrumat de emoție; durerea frumuseții apusului pe câmpie când carul se-ntorcea trudit dintre nepermis de galbene holde; și cuvintele, parcă atât de dulci răsunând, cum nu știai că sunt, până să-nveți a da „buna ziua” în alte rostiri...

Acolo, în ghemul acela cu merinde, ca să-ți ajungă pentru cât mai mult timp în vremi secetoase de singurătate, când ți-o fi dor să auzi vreun cuvânt de-al tău, acolo ai stors, răsucind ca pe rufe, esențe ale tarâmului tău, de unde te tragi către lumea cea mare și despre care nu știi cât de mult aparții și-ți lipsește, decât atunci când n-o mai ai lângă tine, la fel cum simți tăria aerului doar atunci când, sub ape, nu mai poți să respiri.

De aceea îți zic: adună-te, Gheorghe, adună-te loane, în miezul de suflet al acestui cuvânt, găsește-ți puterea, găsește-ți tăria și află-ți lumina izvorâtă din glia acestui pământ. Oriunde ai fi, mai aici sau departe, învață-ți copiii dulcele grai ce din vechi l-ai primit, păzește-ți averea din lume și suflet și nu risipi ce de sus ți-a fost dat; găsește și nălță-n slavă pe acei dintre-ai voștri ce vrednici în toate s-au dovedit.



PROZĂ

MINUNILE DOCTORULUI ODISEI

► Violeta IONESCU

La ceasul când intră murga-n sat, cum spun localnicii de la Sforul Muntelui – o așezare cocoțată deasupra lumii, foarte aproape de cer - câteva băți în geam îl treziră pe doctorul Pavel din amorțală. Stătea întins pe canapeaua cabinetului, cu o carte în mână, să treacă timpul. Dar lumina scăzuse și literele se ascundeau în cuvinte, cu greu le mai putea deosebi. Nu-i venea să se dea jos, să aprindă lampa. Zgomotul îl surprinse. Se ridică, trecu în hol și deschise. Din prag, o femeie acoperită cu un suman lung și o broboadă cu franjuri îl privea cu niște ochi măslinii, atent, iscoditor.

- Cine ești dumneata?, o întrebă.
- Bună seara. Sunt Ana a lu' Săvan a Petrei.
- Ai nevoie de ceva? Poftim, intră.

Femeia trecu înaltă pe lângă el și se opri în mijlocul cabinetului. O invită să ia loc și se așeză și el de partea cealaltă a biroului.

- Ce te aduce la mine?
- Don' doctor, știți, eu mi's Ana a lu' Săvan a...
- Știu, mi-ai spus.
- Ș-am venit să...

Se opri. Tăcerea se prelungea supărător.

- Spune, de ce te-ai oprit?
- ...Să vă spun că mi's grea.
- O, foarte bine, felicitări, se înveseli Pavel, e o veste bună. Ești măritată?
- O, cum să nu!
- Mai ai copii?
- Am avut, da'... or murit demult!
- Câți ani ani?
- Păi, asta-i mai greu de spus, că la acte cică

m-am născut alaltăieri.

- Cum „alaltăieri”?! se încruntă Pavel.
- Păi dacă așa scrie! S-a dus taica să mă declare și la Sfat l-a întrebat când s-a născut copilul, iar el a spus că alaltăieri, că chiar așa era, și așa m-a și trecut: „Alaltăieri”. N-a greșit, zău... întări femeia, convinsă că spune un lucru foarte serios.

– Bine, acceptă Pavel. Dar după socoteala dumitale, cam câți ani sunt de atunci?

– Păi, ultima oară erau... vreo nouăzeci, maică. Acu nu mai știu, că s-or mai fi adunat.

Doctorul ridică sprâncenele, privind-o perplex. După cum arăta, nu părea să aibă mai mult de cincizeci, cu variații minime.

– Cum nouăzeci, femeie, cred că i-ai încurcat dumneata. Scoate-ți broboada, dezbracă-te, să te consult.

– A, nu!, protestă ea, adunându-și mai strâns sumanul, nu e nevoie, că s-a uitat la mine doctorul Odisei... El m-a trimis la dumneata, să mă-nscrii la catastif.

– El te-a trimis? La mine?, făcu Pavel, nevenindu-i să creadă. Dacă te-a consultat, de ce nu te-a luat și în evidență?

– Păi, nu v-am zis? Zice că alde matale să mă treci pe catastifele alea, nu el.

Doctorul Pavel abia se abținu să nu izbucneasă în râs. Cum vine asta? Maestrul o consultă, iar lui i-o trimite să o înregistreze. Și totuși, în sfârșit, după atâtea luni de tăcere, de ignorare totală, măritul doctor Odisei, marele „vraci” al locurilor și localnicilor de la Sforul Muntelui, uite că acceptă să-l ia în seamă, îi trimite un pacient. Un caz! Și ce caz! Bine, numai să nu fie o glumă proastă. Dacă va trebui să facă pe registatorul, o va face. Ucenicia începe cu munca de jos.

– Ai fișă la noi?, se hotărî el să intre în joc.

– Ce să fie?

– Fișă! Nu știi ce este o fișă medicală? Un document de sănătate.

– A, de sănătate, da, că sănătate am...

– Cum ziceai că ți-e numele de familie?

– Păi, nu-ți spusei? Ăsta-i: a lu' Săvan a Petrei.

Căută în dulapul fișier și găsi, incredibil, o fișă cu acest nume. În dreptul datei de naștere era trasă o linie și, în paranteză, trecut cu aproximație: 1928.

„Nu se poate!” O mai privi o dată. Incredibil!

– Câți copii ai avut? o întrebă ca să mai câștige timp.

– Trei, da' au murit în război, sărmanii...

– În care... război, mătușă?

– În ăsta, ultimul, ce, nu știi?...

Așadar, acum... 76-77 de ani, copiii acestei femei erau majori, aveau vârsta încorporării în armată!, socoti el, din ce în ce mai surprins.

– Bărbatul dumitale câți ani are?

– Cam cât mine, tot așa...

– Oh, m-ai lămurit!

Doctorul Pavel rămase cu fișa în mână, căutând să înțeleagă ceea ce nu era de înțeles. Femeia din fața lui, departe de a arăta a nonagenară, e pe cale să dea naștere unui copil?! Ca-n Sfintele Scripturi! S-o fi rugat mult, cine știe... De ce îi trimite doctorul Odisei un astfel de caz? Dar dacă se înșală, dacă nu e ceea ce pare sau vrea să pară... E nevoie de mai multe investigații. Și totuși... Interesant, mai mult decât cazul

în sine, curios și poate unic, îl preocupa acum motivul pentru care doctorul Odisei îi arunca din înălțimile sale „olimpiene” această provocare.

Și, deodată, mintea i se luminează. Da, acesta trebuie să fie secretul, marele secret pe care doctorul le-gendar și pe jumătate nebun din vârful acestei creste izolată de lume îl ascunde aici, așa cum se ascunde și el de ani de zile, învăluit în tăcere și mister, ca în fuioarele unui cocon de mătase! Asta trebuie să fie!

Revelația aproape că îl amețea, ca un vin tare, amăru. Se uita la femeia din fața lui, care îl privea și ea, așteptând liniștită, ascunsă în broboadă, să fie descoperită, tot așa cum statuile îngropate stau cuminți și își așteaptă răbdătoare arheologul care să le scoată la lumină. Se simțea de parcă ar fi ajuns undeva, sus, sus de tot, pe platoul unui munte, înconjurat din toate părțile de hăuri. Nimic de care să se agațe, nici în sus, nici în jos. Ce potecă să caute? Din vârf nu se coboară oricum. Căările se surpă, casc hăuri, stârnesc avalanșe. Nu, nu așa. De acolo, doar caprele negre mai sar, din stâncă în stâncă.

*

..La Sforul Muntelui nu-l aștepta nimeni. O telegramă ajunsă prea devreme, cu o lună în urmă, când încă nu-și lichidase treburile lumești, a spulberat, se pare, speranța localnicilor că noul medic ar mai ajunge vreodată la ei. A doua depeșă, pierdută pe drum sau nemailuată în seamă, și iată-l acum pe peronul gării de munte, singur, cu perspectiva urcușului pe proprie răspundere, a trei kilometri de drum către sat.

Ca un scufundător, trase adânc aerul în piept, până simți că i se taie respirația. Își potrivea rucsacul în spate, ridică valizele și porni. Calea era una, i se explicase, nu avea cum se rătăci. Și nici drum de întoarcere nu mai era...

Dimineața căzută pieziș de pe creste trecea ca o greblă prin negura albăstrie a brazilor. De o parte și de alta, stânci înalte se ridicau, străjuind urcușul ca niște metereze, ferind poteca de ochii lumii dinafară. Singur cu apăsarea de piatră, își auzea pașii scrâșnind pe pietriș, stârnind ecoul altor pași care parcă îl urmăreau îndeaproape. La un moment dat, ecoul se multiplică. Se opri, nu se înșelase. Din urma lui chiar urca un bărbat îmbrăcat în port muntenesc, cu pălăria de postav trasă pe frunte, cu desaga în spinare, sprijinindu-se în băta. Omul căta în jos, urcând. Abia ajuns în dreptul lui, ridică fața, îl măsură încet, de la ghețe până în vârful creștetului și brusc se înveseli:

– Ei, ziua bună, domnule! La noi mergeți?

– Bună să-ți fie inima, bade. Dacă ești din satul de sus, la voi merg.

– D' apăi de un' să fiu? D' aci, de un' se bat munții în capete. Turist?

– Nu... chiar. Sunt medicul cel nou. Pavel mă numesc, îi zise, întinzându-i mâna.

Omul i-o strânse cu ceva semănând mai mult a scoarță de copac.

– Să trăiți! Io mi-s Pătru. S-o-ntâlnit Pătru cu Pavel, na, ca să vezi cum le potrivește ăl de sus! Așa ne adună pe unii cu alții. Pavel, zici? Și mai cum?

– Pavel Pavel. De două ori Pavel.

– I-a uite ce potriveală! Va să zică așa. Îmi pare bine. Mie-mi spune Pătru a lu' Pătru a Petrei, c'asa-i p'aci, pe la noi, avem nume mai lungi, ca să ne deosebim. Știam că veniți, dom' doctor, adică am auzit, că la noi umblă veștile ca vântu'. Da' asta a fo' mai demult. Gândeam că v-ați răzgândit.

– Așa este, am mai avut niște treburi de terminat.

– Deci, tot turist, conchise omul și o luă înainte, încet, la pas, fără să se uite înapoi.

Pavel zâmbi cam într-o parte. O fi știind omul asta ceva.

La o cotitură, văzându-l pe doctor că găfăie, omul se oferă să-l ajute la bagaje, dar Pavel nu acceptă. Drumul înainta, pierzându-se mereu pe sub zidul de piatră al muntelui, pe sub arcade de ierburi agățătoare ori bolți de frunziș. La un moment dat, doctorul se opri să-și mai tragă sufletul.

– Mai e mult?

– O țără. Nu vă pierdeți inima, acu ajungem.

– Ce mai face doctorul Odisei? se hotărî Pavel să întrebe, dar cu grijă, să nu pară prea curios. Omul acesta, cu toată sărăcia vorbeii lui, era din miezul locului și trebuia să știe.

– Ce să facă? Minuni! N-ați auzit? Da' se vede treaba că nu-l mai țin puterile, de v-a chemat și pe dumneavoastră.

– Ce fel de minuni?

– Ei, o să vă spuie el. Mata ești încă verde, da' dacă rămâi la noi și te dai frumușel pe lângă el, înveți multe. Te coci! Că zice vorba: „dacă nu ai moș, să-ți iei!”

Închis în el, omul urca suflând din plămâni ca din niște foale, fără să se oprească. Avea aerul că știe multe, dar nu e dispus să împărtășească și altora. La urma urmei, vorbea cu un străin întâlnit pe cale, de ce și-ar deschide porțile sufletului? La un cot, se rezemă în toiag și îl privi mijit. Pavel, rezistă:

– Mă... examinezi?

– Mă uit și eu să văz cum atrată o stea cu coadă!... Nu vă mirați, c-am mai avut d'alde astea, care n-au ajuns bine, că și-au pus coada pe spinare și... p'aci ți-e drumul!, arătă el drept spre vale, dar nu pe drum, ci de-a dreptul, pe costișă. Nu vă supărați de vorbă rea.

– Nu, bade, că dacă mă supăram ușor rămâneam acasă, la gura caloriferului, nu băteam drumul până aici. Să știi că eu nu mă sperii așa ușor. Eu sunt mai al dracu' decât cel care împarte răbdările!

– Ei, așa să fie, dom' doctor, cum zici dumneata! Da' mai vedem!

În tunelul verde, întunericul se rezema greoi pe drumul bolovănos. Din fundul văii se auzea fâșâit subțire de ape repezi.

– Uite, acuș întrăm în gura satului, îl încurajă Pătru, deși nu se vedea încă nicio gură și niciun sat. Drumul urca, urca... Până unde?

– Înalt mai e și muntele ăsta, bade Pătrule! De ce v-ați cocoțat așa de sus? Mai aveți puțin și ajungeați la cer, acolo unde se fac cu adevărat minunile!...

– Phii!, pufni omul râzând și proptindu-se în băț. Să știi că ai dreptate! Păi, de la noi până la stele nu-i decât o zvârlitură! Sara, când răsar licuricii deasupra capului, doar să-i culegi cu pălăria... O să-ți placă la noi, domnule doctor, o să vezi, o să-ți placă și o să rămâi.

– De unde știi, bade Pătrule? Adineauri nu erai așa de sigur.

– Ei, acu parc-așa îmi spune mie inima. Și rar mi-a fost dat să mă înșele!

*

Agățat de povârniș ca un cuib de vulturi, satul se înșira de o parte și de alta a unui drum tăiat în carnea muntelui ca o felie de piatră. Cu cât înainta printre casele cu bârne, cu acoperișuri din șindrilă sau draniță, printre gardurile din răzlogi, prinse în zig-zaguri cu pari, lui Pavel i se părea că nu urca, ci dimpotrivă, cobora într-un trecut foarte îndepărtat. Treceau pe lângă el, salutându-l respectuos, bărbați cu căciuli din dimie, alții cu pălării de postav, purtând cămăși cu arnici, prinse de ȋțari subțiri prin curele late, bătute cu ținte înflorate din alamă sau cositor. Treceau femei cu broboade peste cămășile cu fluturi, cu fote lungi, încinse cu brâie, încălțate cu opinci legate cu ațe de păr... Așa trebuie să fi arătat și dacii, la vremea lor. Un loc oprit în timp, ca pe Columna Traiană...

Pătru a lu' Pătru a Petrei îl însoți până în dreptul unei case ce stătea mai mult într-o rână și-l lăsă la poartă. Placa pe care scria cu litere de o șchioapă „DISPENSAR” era atârnată șui pe o margine de acoperiș. Casa din lemn scorojit, cu clanța ruginită, părea să nu fi fost locuită de multă vreme. Acest loc părăsit să fie cabinetul medical al satului și tot aici locuința lui? Primarul, anunțat, sosi la fața locului, cu o ofertă împăciuitoare:

– Dacă nu vă place, vă găsim altă casă. Dar eu aş zice că, aranjată cum se cuvine, merge. Și e mult mai bine aici, aveți liniște, nu vă deranjează nimeni...

– Cum adică „nu mă deranjează”? Eu am venit până aici ca să nu fiu deranjat? Aici nu-i „Dispensar”?

– A, ba da, este, dar noi, știți, nu prea avem nevoie. La noi, oamenii nu au de ce să meargă pe la doctor. Sunt sănătoși tun.

– Ei, nu mai spune! Foarte bine, Atunci, ce rost mai am eu aici?

– Păi asta eu nu am de unde să știu. Doctorul Odisei v-a chemat, el să vă spuie. Uitați-l că se apropie.

Nu era greu să-l deosebești pe doctorul Odisei de oamenii satului. Înalt, viguros, herculean aproape, îmbrăcat cu un costum subțire, deschis la culoare, cobora în lungul uliței, agale, cu mâinile la spate și cu pălăria cu boruri late umbrindu-i fața până la bărbie. Înclina ceremonios capul în stânga și în dreapta, răspunzând salutarilor care nu mai conteneau. Ajuns în dreptul noului venit, se opri, cercetându-l pe noul venit de sus, cu o privire închisă.

– Sunt doctorul Pavel, bine v-am găsit, încercă tânărul o deschidere.

– Mă bucur, mormăi bătrânul sec, după care ocoli cu detașare valizele rămase în mijlocul drumului și trecu mai departe.

Ceea ce urmă, zâmbetul stânjenit al primarului, scuza „așa e el, dar e un om minunat”... nu făcură decât să-i întărească lui Pavel iritarea la adresa „omului minunat care face minuni”. Oricum era hotărât să nu dea înapoi. Hotărât să locuiască în casa aceea căreia nimeni nu vroia să-i treacă pragul.

Prin ușa în sfârșit deschisă, ieșea în cerdac un miros de podele putrede și urină de șoarece. Tocmai îi veni să întrebe unde se dădeau consultațiile în vremurile bune ale practicăii meseriei sale pe aceste meleaguri, în cazul în care ea s-ar fi practicat aici vreodată sau să se intereseze unde își exercita „olimpianul” minunile, când primarul, călcând pe firul logic al necesității, ținu să precizeze:

– De fapt, știți, cabinetul medical propriu-zis este la domnu' doctor acasă. Aici se țin numai hârțiile. În caz că vine vreun control, pac! Le ia și le arată. Dar, după cum ați văzut și dumneavoastră, drumul e cam lung până la noi și controalele nu prea vin. E, cum v-am spus, o liniște perfectă, o să vedeți. Treaba merge strună, mai zise el, frecându-și mâinile cu satisfacție.

„Dacă merge singură și strună, înseamnă că magicianul n-a lucrat în zadar. Bun. Așadar, pe mine mă instalează acolo unde se țin hârțiile, așa că, dacă vine vreun control, pac!... Dar cum nu vine...”

– Soră, moașă, aveți pe aici?

– Avem, cum să nu! Onorific. Pe post, n-a fost chip să vină nimeni. Dar nu-i bai, la așa ceva, toată lumea se pricepe... E o meserie care se transmite, ca să zic așa, din tată-n fiu...

Pavel îl privi surprins și dintr-o dată. „Iată o chestie deșteaptă”, își zise, zâmbindu-i de data aceas-ta prietenos și îngăduitor cu faptul că cineva poate ajunge primar chiar fără vina lui... Din acest moment, relația lor merse ca pe apă, pentru că Pavel se văzu în stare să-i treacă acestui om cu vederea orice, numai să-l ajute să-și repare „Dispensarul”.

Rămas singur, se trânti pe un scaun să se odihnească puțin și să reflecteze. Sala care despărțea cabinetul de camera lui de dormit, chilerul din spate, care corespundea cu un cotlon unde, după părerea primarului, se putea „și” găti, arătau ca după cutremur. Ar fi putut foarte bine să dărâme șandramaua sau să-i smulgă eticheta fluturată acolo în bațjocură. Dar se

hotărî să rămână. Și să reziste. Întâi, avu grijă să dea jos pancarda cu jalnicul însemn că acolo ar putea exista un loc de vindecare a cuiva.

Vara trecea pe nesimțite, culmile îmbătrânite începuseră să se exfolieze, schimbându-se la față, cerul cobora mai galben pe stânci și aerul mirosea mai dulceag a rășină și a rumeguș purtat de vânt din gaterile pădurii. Timpul a dovedit că ajutorul primarului nu fusese doar o vorbă în vânt, pentru că, datorită lui, Pavel a reușit să schimbe fața clădirii. Oamenii se arătau binevoitori. „Dacă tot a venit un dom' doftor care vrea să stea, au zis ei, păi să-i facem loc de stat, nu?” Așa că, în ziua când ultimul cui a fost bătut și inscripția fu reinstalată deasupra ușii, toată lumea a răsuflat ușurată.

Veni și vremea dotării cabinetului medical, la care primarul făcu din nou dovada bunăvoinței sale. A mers până în pânzele albe, numai să-i facă rost domnului doctor de mobilierul de care avea nevoie. Pentru instrumentar, medicamente de urgență, material biologic pentru analize, trusă chirurgicală de urgență, Pavel coborâse de mai multe ori în oraș, în ciuda zămbetelor în doi peri de pe fețele mai marilor Direcției Sanitare Județene.

Elanul și optimismul lui Pavel avură totuși un moment de cumpănă, când ajunse în fața hârtiilor. A spune că evidențele erau „la pământ”, însemna să afirmi că ar fi existat, cât de cât. De cel puțin zece ani, fără exagerare, fișele de consultații ale locuitorilor de la Sforul Muntelui nu mai fuseseră completate, nemai-vorbind de catagrafii pentru vaccinări sau de evidența bolilor cronice. Dezastru! Se întreba stupefiat: cum, de zece ani nici măcar un inspector de la Sanepid nu a urcat până aici? Cum e posibil așa ceva? Nu, nu se poate! Și „olimpianul” ăsta șade bine mersi, impasibil, fără să îndrăznească nimeni să se atingă de el? Asta chiar că nu s-a mai pomenit nicăieri. Dar ce-i aici, ținut al nimănui?

Începu serios să se întrebe care putea fi, în situația aceasta fără precedent, relația cauză-efect: oamenii nu au fișe pentru că sunt sănătoși sau sunt sănătoși pentru că nu au fișe?... Cum să te descurci în acest labirint?

Ei bine, omul care deținea cheia tuturor răspunsurilor de la Sforul Muntelui se plimba în fiecare dimineață cu mâinile la spate, în josul și susul uliței principale, răspunzând politicos la saluturi, ca un mare comandant de oști care își trece în revistă trupa. Continua să exercite acest ritual, zi de zi, la oră fixă, încât Pavel nu trebuia să se mai uite la ceas când simțea că i se urcă în vârful limbii toate întrebările. Dar de fiecare dată, în lupta cu sine însuși, biruia, convins că pânda era reciprocă și că tăcerea lui îi va scoate odată și o dată pe adversarul său din sărite.

Între timp, își vedea de treabă, întocmind catagrafiile copiilor și adulților după registrul primăriei. Scrisa invitații la vaccinări pentru copii, pe care le dădea oamenilor în mână, ca să nu se piardă, programându-i pe mai multe zile, de când începeau în mod normal, în

toată țara românească, campaniile de vaccinări. Făcu rost de seringi și ace și de tot materialul necesar pentru această muncă de care se simțea responsabil. Și așteptă.

Așteptă o zi, două, o săptămână. Satul parcă intrase în pământ. Nici măcar cei care îl vizitau din când în când pentru câte o partidă de șah sau pentru a-l anunța cum e vremea, nu mai veneau. Nici pe la porți nu mai întârziu, iar dacă ieșeau în uliță, se grăbeau să ajungă cât mai repede la treburile lor. Parcă erau vorbiți.

Doctorul Pavel începu să se înfurie. Trecu la rugăminți, amenință cu amenzi, sesiză primăria, dar de data aceasta primarul ridica din umeri, zicând că problema îl depășește. De la doctorul Odisei, oamenii știau că nu au nevoie de nicio vaccinare și „ce spune doctorul Odisei, e sfânt!”

Își călcă pe inimă și întrebă pe vreo câțiva dacă făcuseră în viața lor vreo injecție. Singura explicație pe care putu s-o obțină avu darul să-l încurce și mai mult:

– Pruncii îi înțepă don' doctor la naștere, iar pe la treizeci de ani trec toți pe la el și le mai dă o porție.

– Da' nu ăsta-i secretu', domnule doctor!, îi șopti la ureche mama Rada, vecina de peste drum, căreia probabil i se făcuse milă văzându-l cum se perpelește. Am îngropat eu rădăcină de matrunda la toate răspântiile satului, de aia nu se atinge boala de noi, maică!

– Matrunda? Ce superstiție mai e și asta?

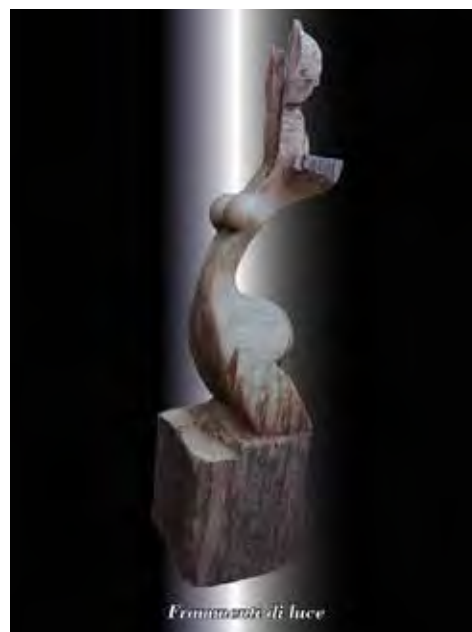
– E, e, spune-i cum vrei, da' să știi matală că are efect. Satu' nostru nu are numa' un doftor!

– Știu, are doi.

– O fi cum zici. Da' mai are și pământu' cu pădurea și vâlceaua și are și ceru' cu puterea lui. Nu suntem singuri, maică, așa cum vă'nvață pe voi pe la școlile alea...

Pavel nu înțelegea nimic. Greu va fi de scos ceva din inimile acestor oameni!

- Va urma -





PROZĂ

BLACK

► Katia NANU

Când a intrat tanti Firica, lumea s-a despicat. A rămas numai coșciugul acoperit cu flori, deasupra căruia pâlpâia lumina leșioasă a lumânărilor de la cap. Oamenii s-au dat deoparte și de alta, lăsându-i cale liberă către frate-său, Neluțu, care odihnea între garoafe, cu mâinile pe piept.

— Cum te-ai dus tu, Neluțule!, ieși din pieptul bătrânei, drapată în negru din cap până la picioarele noduroase, cu glezne cât butucul. Cum te-ai duuuuuss...

Anica, fiica cea mare a Firicăi, căscă ochii cât cepele, rotindu-i apoi împrejur, căutând o confirmare a uimirii ce o încerca precum o furnicătură în pantofi. Dar rudele cernite, cu fețe palide de la lumina chioară și cu trupuri vinete, îmbrăcate în haine de doliu, își țineau privirile plecate, cucernic și temător.

Firica era cunoscută pentru ura smolită cu care își urmărea fratele de ani buni, pentru vorbele grele aruncate la nunți, botezuri sau în mijlocul uliței, de față cu vecinii. Simpla ei prezență în mijlocul capelei în care lumina intra anevoie, printre bătrânele văduvite de culoare, bărbații în haine de îngropăciune și nepoții aduși cu forța să aprindă o lumânare de sufletul mortului, dădea fiori și împietrea frigul străveziu al locașului de sub pământ.

Anica tremura de neodihnă și de griji. Se ocupase de înmormântare și acum căuta speriată către golul din capul scării, de unde trebuia să apară preotul.

— Numai de n-ar spune vreo măscare când o veni părintele, îi șopti ea soțului său, sosit cu mașina de la oraș special pentru înmormântare.

— Cum te-ai dus tu, Neluțule, dintr-o dată te-ai dus, ca o lumânare te-ai stins!... hohotea Firica la căpătâiul mortului, cu capătul basmalei negre căzută peste mâna întepenită a fratelui său.

Fane, soțul Anicăi, flancat de alți doi gineri, tot ai Firicăi, nu se obosi să-i răspundă nevaste-si. Ar fi tras o țigară, dar scările către ochiul de lumină înghețată de afară i se păreau prea alunecoase. Doar n-o să-și rupă gâtul aici, sub biserică, în capela strâmtă și aglomerată. Mai bine rezistă, o să fumeze după slujbă, nu poate să țină mult. Neluțu și-a trăit traiul și-a mâncat mălaiul. Că mălai mare a fost

și el! Toată viața a stat cu ai bătrâni în fundul ăsta de lume, el i-a îngropat, el le-a făcut pomenile, nici nevastă n-a avut, nenorocitul. Doar sfada cu Firica ce-i mai colora viața. Frate și soră s-au dușmănit și s-au certat ca chiorii pe avere până la sfârșit. Sfârșitul lui.

— Nelule, Neluțule, de ce-ai murit tu frate, cui m-ai lăsat? hohotea monoton Firica, acompaniată acum de vreo două babe din sat, bocitoare cunoscute.

Rudele, în haine negre, cu colăcei și batiste în mână, se regrupaseră în spatele ei, trezite din amorțeală de strigătele de durere ale femeii. Vecinii stăteau de cealaltă parte a sicriului, întepeniti de frig, căutând cu obrajii aburul cald al lumânărilor aprinse. Se decupau pe albul peretelui, mănjindu-l cu umbre lungi, pâlpâitoare.

— Uite, acum vezi, are și mama suflet! șopti Anica spre bărbatu-său, vârându-i un cot ascuțit în moalele pântecului. Tot l-a iubit ea pe nenea, orice-ai spune, doar i-a fost frate bun!...

Fane icni și scoase un sughiț aprobator din adâncul pântecului rotunjit de bere. Ceilalți doi gineri încuviințară, clătinându-și creștetele descoperite.

— Cum te-ai dus tu, Neluțule, frățioare, cum te-ai dus fără veste, striga Firica, deja cu câteva octave mai sus, de parcă puterile îi reveniseră dintr-o dată.

În ochiul alb al ușii, acoperind lumina slabă de afară, preotul desenat cu tușe sigure, negru mat, se opri ca năuc, cercetând scara abruptă, cu treptele cenușii de la gheața murdară. O pală de vânt îi flutura anteriorul deasupra capetelor plecate ce înconjurau coșciugul. Crucea ridicată îi dădea junghiuri în omoplat și binecuvântarea i se opri în gât la gândul coborării. Firica, ridicând ochii din care curgeau lacrimi grele, îl văzu și îl incluse scurt în jelanii ei.

— Da, vino părinte, vino părintele să-l vezi pe Neluțu mort ca toți morții, să-l vezi rece și cu mâinile pe piept, cum se duse, părinteeeee! Vino, părinte, să-l ierți de păcate, că mi-a lăsat copii fără bani, fără avere. Înghiți-l-ar pământul și pe mine odată cu el! Unde ai plecat, Neluțule, cu banii mei? Unde-ai ascuns banii, nenorocitul?!...



PROZĂ

LEGEA PIPĂITULUI PUBLIC

► Constantin HORBOVANU

Am auzit că, după discutarea și aprobarea mai multor legi și documente de mare importanță pentru țară, printre care creșterea salariilor parlamentarilor, iarăși creșterea salariilor parlamentarilor, indexarea salariilor parlamentarilor, cât și altele, referitoare la locuințe, mașini, secretare etc., Parlamentul României a hotărât, în sfârșit, să dezbată, după sărbători, și mult așteptata lege a pipăitului public, lege mai importantă decât cele ale învățământului, sănătății, cadastrului etc., fără de care societatea noastră nu va putea coti, cu adevărat, spre unde trebuie. În calitatea pe care o am, de consilier adjunct al Comisiei mondiale de așchiere primară a coarnelor de iac, cunoscător, deci, în ale legislației și ale politicii de orice fel, doresc să arăt importanța adoptării acestei legi, chiar dacă ea nu va fi, sută la sută, pe placul tuturor românilor. În primul rând, legea va trebui să aibă două liste anexe, cu ce se poate pipăi și cu ce nu, că omul, la beție, nebunie sau prostie, pipăie multe, vrute și nevrute! Apoi, pe articole, să se arate, pentru fiecare obiect în parte, de ce nu este sau de ce este bine să-l pipăim. Zilele trecute, o gestionară, de la alimentara X, striga unui cetățean: – Nu pipăi pâinea! Dacă toți ar face așa și ar avea mâinile murdare, unde am ajunge?! În lipsa legii și manipulată de forțe obscure, gestionara a făcut două greșeli: 1). L-a jignit pe om (chestia cu „mâinile murdare”) și 2). A mințit. Ea ar fi trebuit să spună așa: – Domnule, pipăi-o cât vrei, cum vrei, îți dau și un scaun, dar pe răspunderea dumată. Când vei merge la spital, să-ți scoată cuiul sau sârma ruginită din deget și să-ți facă injecție antitetanos, să nu zici că n-ai

știut la ce riscuri te-ai expus! Pentru cei care încă nu se pot debarasa de asemenea riscuri, legiuitorii ar putea găsi o soluție de compromis, de tranziție, de genul: în fața fiecărui raion să se pună o pâine. Alături, o pancartă, pe care să scrie „Pâine pentru pipăit”, iar lângă pancartă, o trusă de prim ajutor. Sunt obiecte, pe care nu le putem cumpăra, dacă nu le pipăim. La mine, în apartament, a venit iarna

și-mi trebuie palton. Paltonul trebuie pipăit? Sigur că da, să-mi dau seama dacă materialul este natural sau sintetic, moale sau tare, forma, densitatea... Dacă intru într-un magazin, cu intenția de a-i cumpăra soției o fustă și nu găsesc ceva ca lumea, în schimb zăresc o gestionară tinerică, frumoasă, subțirică, îmbrăcată cu o fustă (fustiță) interesantă, să mi se dea voie s-o pipăi (fusta), să văd cum este materialul, dacă-i moale sau tare, densitatea țesăturii, forma, rezistența... cât și altele, iar dacă-mi place, s-o întreb de preț, unde poate fi găsită și cât de pretențioasă este la călcat. Dar, înainte

de toate, legea trebuie să explice ce înseamnă cuvântul „public”, că la pipăit ne pricepem noi!... Ne pricepem și la găsit fisuri în legi. Doriți un exemplu? Dacă legea va interzice pipăitul, intru în magazinul amintit mai sus, cel cu fuste, ochesc gestionara tinerică și frumoasă, strig tare că, la buticul din colț, s-au adus haine vechi din Occident, lumea dispăre cât ai zice pește, iar eu mă dau la pipăit, că legea nu-mi interzice. Poate nu-mi interzice nici gestionara, dar, oarecum, sunt acoperit.

Din volumul „Înțelepciunea umorului”, 2014, Editura Mușatinii, Suceava.



IN MEMORIAM

**POEȚI AI GENERAȚIEI DE LA 1939 - FONDATORI AI
REVISTEI „MEȘTERUL MANOLE” (I)
OVID CALEDONIU****CĂLĂTORIA DIN URMĂ**

Veniți, o prieteni dragi, curând n-o să mai fie
Nici-unul dintre noi ce azi cântăm întruna,
Senine seri, voi, ceasuri de melancolie
În care-adoarme gândul și-ngălbenește mâna.

Și vom păși-n convoi de lungi poteci de seară
O, va fi timpul sur ca-n trista adolescență
Și nimeni n-o să plângă, nimeni să tresară,
Vom asculta tăcuta norilor cadență.

Târziu de tot, ajunși cu fețele rănite,
Pe țărmul unei zile ce încă n-a apus
Ne strecurăm, în liniști, făpturile-ostenite,
Cu ochi să mângâiem Singurătăți de sus.

Veniți, o, prieteni dragi,veniți acum cu mine
Și strângeți mâna scoică, mereu, lângă urechi
Se-aude-n ea lumina stelelor senine
Și-a lunii ce vinuește din cornurile vechi.

IA-MI, DOAMNE-ACUM, TRISTEȚEA

Ia-mi, Doamne, acum, tristețea întinsă, grăitoare
Și șterge-mi urma adâncă a pașilor târzii.
Întunecă-mi și steaua și cine noaptea, oare,
Va plânge lângă arbori, când zorii s-ar ivi?

Dar ochii-acești-albaștri, treziți în depărtare,
Sub nu știu care ceruri, de frunze scuturate
Și mâna obosită ce-apasă fruntea mare
Nu mi le lua, că toate-s prea tinere, curate.

Grădina ta pustie va sta mereu sub stele
Și ploaie nu va da ca toate să-nverzească.
O, lasă-mi doar privirea și mâinile mele
Cu care-nsemn lumina ta dumnezeiască.

Și casa ta de rodii și toamne ne va fi plină,
Un vânt aromitor pe rând le va străbate,
Vezi cerul străveziu și fața mea senină,
Tăcutul meu tovarăș de Singurătate?

ÎNCEPUT

Aceste daruri, azi, de nimeni știute,
Cheamă-le, Doamne, spre soare apune,
Clipele, orele, triste, tăcute,
Se-nghesuie-n colțuri gata să sune.

Și singur sunt iar, pe a vremii câmpie,
O zare mă-ndeamnă să fiu cel dintâi.
Pe-o piatră aștept ca noaptea să-mi fie
Mireasă de neguri cu fruntea de lămâi.

Voi treceți mereu, nimic nu vă pasă
De oamenii singuri ce-n lume s-au dus.
Vânturile stau în cale să ne iasă
Când batem, cu luna, în poarta de sus.

SUNT MARELE CÂNTEC

Sunt marele cântec ce-o să vă cuprindă
Sfioșii mei frați de doruri, de moarte,
Cerul ce-și scutură astăzi în tindă
Frunzarul de liniști, pe-o toamnă, departe.

Pe-aici mereu trec bătrânii osândiți,
În noapte trudiți să vânture taine.
O zare-i înveșmântă, dar voi o să fiți
Crengi înverzite să vă pună la haine.

Pășesc după ei sub înaltele stele
Ce tremură-n noi, încet, ca niciodată.
Sunt verzile tăceri pe urmele mele
Când fruntea mi-o ridic să fie mai curată.

Sunt marele cântec, de ce nu cântați,
Azi, largile poteci de singurătate?
Voi treceți prin ape și-o clipă mai stați
Să iasă din neguri și ultimul frate.

Prof. ILEANA GEORGESCU – TULICĂ



EXPRESII CELEBRE

15. „A SPUNE AMIN”

„Dire Amen” / „To Say Amen”

► Theodor PARAPIRU

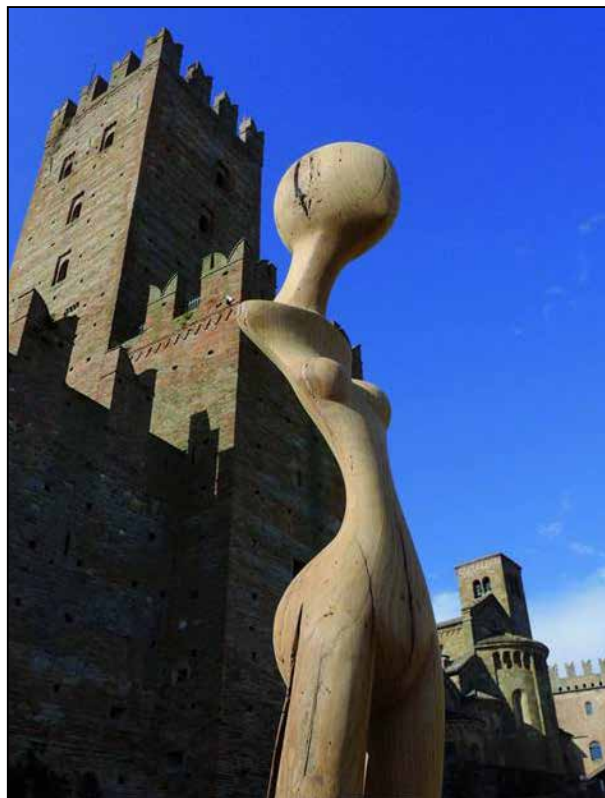
Rostirea cuvântului „Amin” are specificul pecetii de nedesfăcut. Sensurile sale – ebr. *amen*, „cu adevărat”, „cu siguranță”, „așa să fie” – se aplică implacabil circumstanțelor, devenind temelie a credinței în Dumnezeu.

În *Vechiul Testament*, conținutul semantic este investit în *jurământul de blestem* individual sau colectiv. Astfel se întâmplă cu femeia bănuită de infidelitate („Și această apă aducătoare de blestem să intre în măruntaiele tale, ca să-ți umfle pântecul, și să-ți putrezească coapsele! Și femeia să zică: Amin, Amin.”, *Numerii*) dar și cu întregul popor pe muntele Ebal (v. *Blestemul de pe muntele Ebal*) când cuvântul consfințește de 12 ori fundamentalele rigori ale devoțiunii, ale supunerii și ale respectului față de Dumnezeu, de la care nu se admit abateri („Blestemat să fie cel ce nu va împlini cuvintele acestei legi, nici nu le va face! Și tot poporul să zică: Amin!” *Deuteronomul*). La fel stau lucrurile și în universul *binecuvântării*: „Și răspunse Benaia, fiul lui Iehoiada, regelui, zicând: Amin; așa să zică și Domnul Dumnezeu domnului meu, regelui!” (*Regii*, I); „Binecuvântat fie Domnul, Dumnezeul lui Israel, din veci în veci! Și tot poporul zise: Amin; și laudă pre Domnul.” (*Cronici*, I); „Și Ezra binecuvântă pre Domnul Dumnezeu cel mare, și tot poporul răspunse: Amin, amin; și ridicând mânele lor și plecându-se, s-au plecat Domnului cu fața la pământ.” (*Neemia*). Finalurile cântărilor de *Psalmi* încunună sentimentul devotamentului omenesc necondiționat pentru divinitate: „Binecuvântat fie Domnul, Dumnezeul lui Israel, din veci în veci! Amin și Amin.” (*Psalmul* 41); „Și binecuvântat fie marelui său nume, și umple-se tot pământul de mărirea lui. Amin și amin.” (*Psalmul* 72); „Binecuvântat fie Domnul în veci. Amin și Amin.” (*Psalmul* 89) etc.

În *Noul Testament*, cu excepția lui Iisus Hristos care, din perspectivă divină, așază cuvântul *Amin* la începutul discursului său, în celelalte cazuri, *Amin* este situat la sfârșit, ca formă

de legământ total: „Căci atât de multe făgăduințe ale lui Dumnezeu sunt într-însul așa; de aceea și printr-însul Amin, lui Dumnezeu spre mărirea prin noi.” (*Epistola către Corinteni, II*). Sensul apoteotic al lui *Amin* este dat de identificarea lui Hristos cu el: „Și îngerului din Laodicea scrie-i: acestea zice Aminul, martorul credincios și adevărat, începutul făpturii lui Dumnezeu...” (*Apocalipsul lui Ioan*). Întoarcerea lui Hristos pentru reînnoirea lumii stă sub semnul atașamentului suprem al credinței în Dumnezeu și în recuperarea condiției dinaintea de *păcat*, marcate prin fabulosul *Amin*: „Zice cel care mărturisește acestea: așa, viu curând. Amin, vino, Doamne Iisuse!” (*idem*).

„A spune Amin” este metaforă pentru închiderea definitivă și irevocabilă a unui discurs, a unei situații.





DESPRE FILOSOFIA CREAȚIEI

ÎN CONTINUARE VREAU SĂ-MI PĂSTREZ*

► Valeriu VALEGI

În continuare vreau să-mi păstrez *aplombul creator*, dacă se poate și-n alte modalități de exprimare. Timpul nici nu mă presează (am ajuns totuși la un ritm al meu!), dar nici nu-i pot pune răbdarea la încercare... Sunt destule regiuni interioare care așteaptă a fi decodificate, dar marea problemă/ iluminare este că plăcerea scrisului nu m-a părăsit. Nu am dreptul s-o ignor. În numele talanților primiți scriu pătruns de sinceritatea ce mă locuiește. Cineva îmi mărturisea mai deunăzi că lui nu i s-au strecurat în suflet demonii creației, și atunci cum mi-aș permite să fac abstracție de acest lucru? Nu-i pot replica în niciun fel. Îmi văd de scris mai departe.

„... patima iubirii de argint nu-și are pricina în cele firești, ci numai în voia liberă cea foarte rea și stricată. Boala aceasta, când găsește sufletul căldicel și necredincios, la începutul lepădării de lume, strecoară într-însul niscai pricini îndreptățite și la părere binecuvântate ca să oprească ceva din cele ce le are.” (Sfântul Ioan Casian)

Ce poți face la vreme de caniculă? Un fel de *n-ai mai fi* și altul de *ce rost are* pun stăpânire pe firea ta, iar provocărilor din jur urmează să le răspundă altcineva. Cine? Întorci capul în stânga și în dreapta, dar nimeni nu-și face simțită prezența. Și totuși cine urmează să răspundă provocărilor? Până la urmă tot tu vei fi acela. Uite, aici trebuie să te contrazic: lasă lucrurile să evolueze de la sine; să vedem dacă se întâmplă ceva. Se vor schimba polii, vor seca mările și oceanele lumii? Fii sigur că nu! Morala e că mereu trebuie să fii pe fază (una din expresiile cele mai uzitate) și să nu lași pe mâine ceea ce poți face în prezent. Același lucru spune și cea mai recentă prietenă felină, care tocmai trece pe sub fereastra mea. De la o pisică dixit!

De o manifestare majoră a ploii am avut parte în ultimele două zile. Abia mă obișnuisem cu starea caniculară a lunilor din urmă. Nici nu știu când și cum au trecut. Mă tot îndemn să fiu atent la firea mea, la curgerea conștientă a ființării. E o mare taină în această ființare, pe care cu greu mă stăpânesc să n-o tulbur. Cele câteva texte cu aspect de poem, transcrise cu înfrigurare, nici nu m-au bucurat dar nici nu m-au întristat îndeajuns. Ele fac parte, sper, dintr-un proxim sumar al cărții la care lucrez.

Nici acum, după atâția ani de la despărțire, nu-mi dau pace ecourile păstoasele sfaturi și cimilituri încredințate de bătrânul blajin, *bunelul*. Acele sunete calde, inflexiuni brodate pe pânza vântului de un suflet ajuns deja la amiază mi-au oprit în loc zburdălniciile, cum tot astfel și lighioanele aflate întâmplător (cu totul întâmplător!) prin preajmă fost-au amprentate de aura acestui bătrân providențial. El a fost providența vieții mele! Câte uși și ferestre se vor fi deschis într-o primăvară perpetuă (primăvara rămâne anotimpul meu regal) fără nici cel mai mic efort, grație inimii cuceritoare a bătrânului din poveste! O poveste care prinde contur de efigie.

Acum, de când el nu mai este mi-e tare frig! Doar gândul la paltonașul cumpărat de el, la începutul unui decembrie viforos din anul 1962, mă ferește de un posibil îngheț. Ai mei erau mereu în întârziere din motive de jenă financiară, iar eu eram nevoit să înfrunt cu pieptul gol vitregiile anotimpului alb. Minunea săvârșită de bunelul atunci mi-a luminat întreg parcursul școlar; altfel poți relata luptele lui Ștefan cel Mare de la Războieni, tu căftănitul cu un paltonaș pe cînste,

nu-i așa? Peste alți ani el avea să-mi cumpere un costum verde (eram un adolescent deja în vacanța de vară în clasa a X a de liceu), salvându-mă astfel de măsura impusă de părinți de a munci efectiv pentru a câștiga un ban. Ehei, câtă apă pe Dunăre să fi curs de atunci?

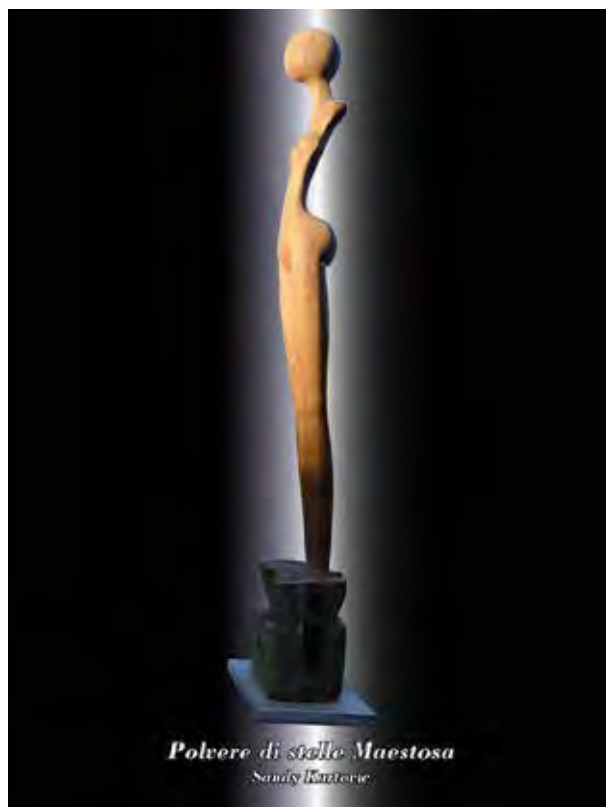
Or fi comorile acele chei nepotrivite pentru sufletul meu? Comorile căutate pe brânci și apărute la nevoie cu o viață de om? Comorile rânjind pe fețele celor mici și tulburând nopțile când trupul are atâta nevoie de refacere? În prezența unor astfel de comori nu-și au rostul plăcerile adevărate. Comorile gândite numai așa, poate doar destine de jefuitori și aventurieri cu mințile rătăcite să atragă. Reformulez: or fi comorile o nadă întinsă sufletului și eu nu știu? Ca să mă vindec de lingoarea venind dinspre aceste comori, trebuie să rup, puțin câte puțin, din fantasma crescută în viermuiala banilor adunați de prin cele mări și oceane... Mă trezesc alergând după măsura comorilor adevărată din sufletul oamenilor.

Când lingorile și neputințele cu iz de lene îmi dau târcoale, îmi fac o cruce și mă rog pentru întărirea sufletului. Pentru un timp mi se limpezesc lucrurile în minte și continui să-mi provoc norocul, așa cum socot de când m-am maturizat să tot fac. Dintre toate nevoile mele, cea mai stringentă mi se pare confruntarea permanentă cu limitele care mi-au fost sădite în ființă. Cel mai mult mă doare indiferența unora la toate cele ce se petrec sub ochii noștri, fără ca nicio milionime de centimetru din trup să nu-i doară. Știu ei, măcar bănuiesc, cu cine ne însoțim toată viața, fără ca nici un nerv al nostru să nu clipească? Dar când ne-om duce de pe acest pământ (pentru că așa e în firea lucrurilor), cine ne urmează în fiecare faptă pe care n-am fost în stare s-o desăvârșim? Lehamite mi-e să cultiv o nesfârșită lamentație. Pentru cine?

Se lăsa boarea toamnei peste cartier. O destindere plină de un început de liniște ocupa întreg peisajul. Vecinii tot dădeau târcoale pomilor fructiferi, iar nopțile de după Sfânta Marie mare se răcoriseră bine spre dimineață. Vecinii mei

erau atenți la marea schimbare ce avea să se întâmple ca în fiecare an, și totuși altfel... Destui se învredniciseră cu o bucată de vie, aptă să le potolească setea dar mai ales bucuria de a bea comod din ulcele de lut în curtea lor, acea licoare profirie, amintită des prin biserici ca fiind *sângele Domnului*. Tata reușise pentru început să planteze cinci butași în fața casei. Strugurii erau sortiți pentru hrana noastră cea de toate zilele. Ei nu ne ajungeau pentru obținerea licorii amintite, și de aceea mai în fiecare toamnă tata se tocmea în târgurile orașului și cumpăra câte o jumătate de căruță cu struguri negri, bine copti, destinați anume pentru vinificație. Procedura de obținere a vinului nou era relativ simplă: prin presare cu picioarele goale. Pentru acest lucru părinții apelau la prieteni și cunoscuți cu pricepere. Era ca un ritual al înfloririi pe dinăuntru. Ai mei erau cei mai fericiți în acel moment, iar mie îmi creștea inima precum creșteau puii de rândunică de sub streșina casei noastre, într-o noapte cât într-o lună. N-o să uit acei saci rotofei care de îndată erau stâlciți în ritmul de metronom suigeneris al picioarelor goale, puternice și luminate de un astru interior. Și uite cum iarăși în acea toamnă nu mai aveam nevoie de apă de băut; mă visam un tânăr navigator pe Gangele gândurilor mele!

*Fragmentele fac parte din volumul *Cu umbrela prin ploile acide*, aflat în lucru.





TEATRU

LACRĂMI USCATE

► Victor CILINCĂ

sau „Mam' selle Sophie”
sau „Arișca și arola”
ori „SOPHIE SE VEDE CU SERGE!”
sau, simplu, „SOPHIE”

Propunere de piesă de teatru pe tema Centenarului gălățean de Victor Cilincă



PERSOANE:

Sophie Teodorescu: tânără educată, uneori destul de frumoasă, conservatoare, cultă, deși de condiție modestă, studentă medicinistă, după șocul unui bombardament, rămasă oarbă. Motiv pentru care, fiind și medicinistă, e găzduită în casa Carnabel. Nu e „o partidă”, căci are tată necunoscut și dotă mică.

Serge (Sergiu!) Delara: sublocotenent, fără ocupație civilă, obligat de uzanțele militare să nu divorțeze de soția necredincioasă, însă... apărât împotriva acesteia de armatele română și germană.

Ecaterina Carnabel: soția celebrului doctor gălățean Carnabel, implicată în conducerea activității Crucii Roșii xxx și în activități de binefacere.

Alexandru Carnabel: important medic și organizator de spitale pe timpul Marelui Război – un uriaș pe cât de blând, pe atât de neiertător, un exemplu aproape imposibil de urmat!

Svetlana: servitoare de căpătuială în casa Carnabel, nu foarte tânără – o refugiată basarabeacă hâtră, miloasă cu soldații de

proveniență internațională, delăsătoare însă hotărâtă și omenoasă.

Sică: un copil oltean refugiat, răzlețit de părinți și de frați, găsit de un asistent al medicului conte Vladimiroff... într-un cojoc furat de un rus și găzduit de familia fără copii Carnabel. Un mic viclean care luptă în felul său mititel cu nedreptățile războiului.

Boris: servitor prin împrumut în casa Carnabel, bărbății noștri fiind pe front: un maior chirurg rus, contele Vladimiroff, care a operat alături de medicul gălățean, s-a descotorosit astfel de ordonața care... neștiind franceza, îl încurca. La Carnabeli, traduce Svetlana; oricum, rusul nu mormăie decât două cuvinte: „Băstro, băstro!”

Misitul: Un fost paracliser, „paracliser obișnuit. Obișnuit cu morții”, care supraviețuiește din vânzarea obiectelor jefuite de la cadavre de soldați sau civili – „fără osebire, că nu se cade”.

Mam' selle Clothilde: membră a misiunii medicale franceze – soră medicală voluntară la Spitalul Militar Francez din localul pensionului Notre Dame de Sion.

Madam Caliopi: O vecină intrigantă, care trăiește degeaba.

DECOR:

O cameră cu tapet de hârtie, care păstrează o oarecare eleganță. Un candelabru spart pe mijloc. Intrarea în casă, nevăzută publicului, este prin culisele din stânga. În fund, spre dreapta, un dulap cu uși de sticlă, prin care se văd cărți îndesate, mai să spargă ușile. Alături, spre dreapta, un dulăpior mai înalt, tot cu uși din sticlă, cu flacoane. Pe un geam, e lipită o reclamă la „Koprol” – dușmanul constipașii. În stânga, unde (nu se vede în culise) este intrarea servitorilor, o masă de toaletă cu oglindă ovală, cu un îngeraș din porțelan și câteva sticle pe care scrie „Apă de Cologne”. Un vraf de ziare (un curent de aer le frunzărește, la începutul piesei, pe fondul sunetului de vânt). În fund, central, o fereastră mare, cu multe ochiuri, fiecare susținut cu benzi din hârtie în X. Unul dintre ochiuri este crăpat. Când în scenă e ziua sau înserare, prin geam se văd crengi cadaverice, o turlă înnegrită de biserică și un cer mai mult acoperit de fum. Pe perete, la stânga, înrămat, un portret al cuplului regal. Alături, într-o ramă, un afiș cu „De vânzare în librării”, pentru cartea „De la Pământ la Lună”, de Jules Verne și un alt afiș, cu o sticlă: „Apă de Vichy – leac fără greș! Pentru băi de șezut”. Sub tablouri, scaune cu spătar, ca într-o sală de așteptare, și încă vreo câteva dispuse mai spre centrul scenei. O scândură va scârțâi mereu atunci când va fi călcată.

Între tablouri, o pendulă oprită. De câte ori intră în scenă, doctorul Carnabel își consultă ceasornicul cu lanț și, deschizând geamu pendulei, mută acele acesteia „la exact”, apoi oftează și ridică din umeri. Un fotoliu cam hârbuit, uriaș – „fotoliul domnului”.

Pentru că îmi enervează privirea convenția aceea cu decor tăiat la jumătatea înălțimii fundalului, eventual tăiat în zig-zag, deasupra pereților cu tapet, spărgând un tavan invizibil, atârână, vizibil aproape în întregime, un avion nemțesc cu două aripi, tip „Taube” („Porumbel”): a căzut peste casă iarna, când nu se pot executa reparații...

Scena 1

Doamna Carnabel, Svetlana

O arie din Caruso, cu volum mare. La un moment dat, sunetul e acoperit de o vibrație, de zgomotul motoarelor de avion, din ce în ce mai apropiate, apoi izbucnesc exploziile bombelor. Se aud geamuri vibrând în ramele lor, ca la cutremur. În scena umbră, doamna

Carnabel stă în fotoliul soțului, ținând elegant în mână o ceașcă pusă pe o farfuri-oară. Muzică Caruso, cu volum mare. La un moment dat, sunetul e acoperit de o vibrație, de zgomotul motoarelor de avion, tot mai puternic, supărător (o dușumea falsă de la rampă tremură, acționată dinspre culise, și saltă, scoțând ceva praf), apoi izbucnesc exploziile asurzitoare ale bombelor (cade „var”, ca o ninsoare, din tavanul – turn de scenă), o lumină orbitoare de reflector mătură, prin geam, scena, și înțepă ochii spectatorilor!). Doamnei îi tremură ceașca (se aude!) dar nu pare altfel afectată. Se aud geamuri vibrând în ramele lor, ca la cutremur. Apoi totul se liniștește. Tăcere. Se aude sunet de geam spart.

DOAMNA CARNABEL: Nu e nimic, ochiul acela tot era spart. Cădea el orișicum cândva... (tare) Svetlană, Svetlană! Puturoaso! (își inspectează, circumspect, poala. Vorbește singură) Dacă aveam cafea, ca pe vremuri, și nu era ceașca goală, cred că-mi pătam tercotul! (tare) Svetlană, ce, nu ți-e frică mai tare de stăpână decât de aeroplan! Hai, vină, că s-a isprăvit spectacolul și crez că m-am calmat! Cât vrei ca să țină? Or aruncat și dâșii cam ce bombe au avut la îndemână și, „Achtung, Brăilă, că ne întorcem vesili ușurei de la Galați!”

Intră Svetlana, speriată, cu părul despletit, tremurând.

SVETLANA: Vaaai, și mă mai spăimântai, conită! Am zâs io că pân-acușica mi-o fost! Io nu-s așa, cu inimă de ofițereasă, ca aldi dumitali!

DOAMNA CARNABEL: Hai, lasă fată bocitul pe mai târziu și dă fuga iute-iute-iute la cel copil! L-a prins bombardamentul singurel și drăcușorul acesta, cât o fi el de impertinent uneori, tot încă nu s-a obișnuit cu exploziile. Noi îl avem în răspundere, până – și dacă – i s-or găsi părinții, saracul... Și... vezi să nu cumva să facă-n pat de frică! Sau prin dulăpior, ori pe unde s-o mai fi ascuns de data asta. E mic, nu poate înțelege că de ce ți-i scris...

SVETLANA: Ufff! Și doară îi tot zâsei plodului ista: „Mă, de cum auz șeva venind, dă fuga în tranșeu’ den curte!” Da’ el nu, că sunt gândaci coloșă, că îi frig, umed și întunec, iară zdrăngăneala di bombi parcă îi și mai aproapi...

DOAMNA CARNABEL: Ieș, caută-li! (Svetlana o ia la fugă, dar rărește pasul când nu se mai simte urmărită cu privirea.) Crezi că nu te văz?! (Svetlana țâșnește afară. Doamna, singură): Or fi gândăceii din tranșea noastră ceva de spaimă pentru copil, dar dacă eram ca bieții soldații noștri pe frunt, supti de ciorchinii de păduchi, de nu mor gângăniile alea nesătule decât stropite cu gaz lampant! Și de unde gaz?! Cum să nu facă bieții oameni, flămânzi și așa dezbrăcați iarna, tifos?! Și doar s-a cheltuit un miliard pentru înzestrarea armatei până la război, ca apoi să ni facă apel tot la populațiune ca să doneze bani pentru obiele – bielele picioare ale soldaților! Câte n-au degerat, câte a trebuit să amputeze și soțul meu, săracul... (tare) Caută-l și sub pat! Adă-l! (pentru ea) Câteodată uit că-i un biet pui de refugiat, cine știe al cui și den ce oameni... Ba mă tot amăgesc c-ar fi al nostru, gălățean, dar un al nostru needucat. Of, la război ajungi să vorbești și singură-n încăpere și tot să ți se pare că te ascultă... (Bat clopotele și ea se uită spre pendulă) Iacă-tă, cred că e un ora, că bat clopotele de încetarea alarmei: pleacă înapoi aviația nemțească de la Brăila... Ei, pe urmă ne mai tragem și noi sufletul până la șase, că nemții ăștia sunt exacti precum ceasornicul elvețianului: abia atunce, la șase punct, vin și zeppelinele de seară, de supraveghere – rar aruncă ceva, mai mult manifeste, cum cică să ne predăm să ne fie bine, că regele e trădător al casei sale germane și s-a pus preț pe capul său... Urmează zeppelinele de noapte, dar după unsprezece, ca să ne ție încă trei, acele abia vin cu bombele de noapte... De Paști, ni le tremeteau ziua, ca să le vedem că-s legate cu panglicițe frumoase... Ei, astă-vară, când mai auzai, ca înainte de război, cântând fanfara în Grădina publică... cântând, cu fireturi, când „Valurile Duznării”, când „Marșul Radețki”, când melodia plăcută, tot lui Ivanovici, „Marșul Regimentului 11 Seret”, știai precis că pendula a bătut de șase – în casele cu pendulă, desigur... Acuma „bat” ora avioanele xxx Taub – auzi, „Porumbel”, pe nemțește!, ori Fokker-ele, cele cu trei rânduri de aripi... (fredonează ceva)

Scena 2

Doamna Carnabel, Svetlana, apoi madam Caliopei, Sică și Boris

Năvălește madam Caliopei, gâfâind, asudând, pășind ca o rață, apăsând cu palma stângă pieptul revărsat și agitând arătătorul dreptei, până îi va reveni suflul. Se liniștește și tot ridică de pe ochi voaleta neagră, care tot cade la loc.

MADAM CALIOPI: Păi bine, madam Carnabel, se poate să lăsați pe refugiata cea de la dumneavoastră să iasă pe strade, în văzu' lumii, la brațoleță cu ditai ofițerul, frumușel? Măcar să fi fost unu' hâd, poate că nu băga lumea de seamă, da' așe...

DOAMNA CARNABEL: Ce-i cu.... Sophie? Ce ofițer, noi nu cunoaștem nimic! E o invențiune, vă conjur dară, puneți-mă grabnic în curent cu ce știți, madame Caliopei! Sophie trebuie să fie în biblioteca noastră, acolo se ascunde ea la bombardament. Miroase cărțile, le mângâie și le plânge, săraca...

MADAM CALIOPI: Am zis cu toții brava c-ați fostă ră filotimi, c-ați primit de milă o streină, că părea fată cuminte... O fi ținut domnu' doctor Carnabel și contu că ea a fost – cât o fost – surioară medicală la dumnealui, că a și urmat – m-am informată io – și câțiva ani din Medicină, da' la București, unde se cunoaște cam ce depravare e...

DOAMNA CARNABEL: Lucra, într-adevăr, ca soră medicală, la Spitalul Spiridoniei, când a căzut prima bombă, din zeppelin. Țin minte precis, căci a fost prima bombă a războiului: noaptea de 12 decembrie 1916, a căzut asupra străzei Cuza, la Scara Moruzi. Mititica a făcut un atac nervos, de atunce nu mai vede deloc! Și se chinue să bâjbâie și acuma, o duce ăsta micul până la Spitalul Crucii roșii deschis în Liceul Alecsandri, măcar să spele feșele de sânge. E chiar bine să nu le vezi... Soțul meu o apreciază mult pentru dăruire, zice că ar fi ieșit din ea un medic excelent dacă nu... Ei, chiar și acuma, când e cum e, tot mai merge la răniți și îi mai ogoiește din vorbe... Cum e oarbă, mititica, tare se chinuie când răniții neștiutori de carte carte cer să li se tot citească și răscitească scrisorile, îi cer să le spună ce scrie. De parcă nu ți se cere să scrii că acașă e bine, să nu ducă vitejii noștri și grija casei! De aceea o să și facem un comitet cetățenească, care să tulbure zvonurile false...

MADAM CALIOPI: Ei, asta-i acum! Cum o să le cetească o oarbă unor văzători?

DOAMNA CARNABEL: Păi, ei îi descriu fiecare literă în parte și așa petrece săraca ceasuri întregi la o singură scrisoare... Și mai pune de la ea. Fată cu memorie, medicinistă, se străduie să ție minte la fel până ce le cetește și data viitoare. Acolo, cu răniții, dar și acasă, împletește, pipăind, ciorapi din lână deșirată, pentru sodați. Uneori pipăie câte o carte, rostogolește foaia, miroase litera, rostogolește... Și cântă încetisor, să nu ne deranjeze. Ce rău spui dumneta poate să facă o așa ființă cu atâta de simțire?! Uite, într-o zi am prins-o că, nesupravegheată cum poruncisem, se apucase să taie lemne...

MADAM CALIOPI: Păăă!!! Eu tocma' despre nesupraveghere și zic! Iar de văzut, nu mai pun ce-au văzut alții, nici nu importă, spui numa' ce-am văzutără anume eu, ezact și nemijlocit!

DOAMNA CARNABEL: Și ce anume, doamnă, nu NE mai fierbeți atâta, *madame*! Ce-i reproșați și unei bete oarbe?!

MADAM CALIOPI: Păi, îi REPROȘĂM numai ce-o să zică toată lumea că-i chiar de reproșat: că, oarbă-orbă, da' ăștea doi, pardon de expresiunea birjărească, da' ei se iubește pe strade ca chiorii, fără de rușine! Desfău în vremile noastre, madam Carnabel, ce desfău și ce mai depravare, vorba poietului nostru gălățean, comuna noastră e ca Sodoma și **Govora**!

DOAMNA CARNABEL: Da' vină odată cu copilul ăla, Svetlană! (disperată că o are pe cap singură pe Caliopi, căeia îi răspunde fals veselă) Sophie o fi ieșit cu rusul, cu ordonanța cari ne slujește, la aer! Că nu poate rămâne toată vremea numai în colivie la noi, oameni bătrâni!

MADAM CALIOPI: Doamnă, tocma' ce v-a ieșit un porumbel gogoneț din gură: păi tocma'... aeru' (face semne misterioase din mână) face rău la reputațiunea unei fete cumini!

DOAMNA CARNABEL: Să ne liniștim, trebuie să existe o explicațiune logică. Servitoarea trebuie să știe ea ceva... Sigur, lumea s-a mai înrăit, vrea să trăiască cu orice preț, să petreacă dacă tot nu știe cât mai e de trăit...

MADAM CALIOPI: Și asta-i numa' și numa' de la filmele alea de amor franceze, cari nu știu de ce nu le închide cinematografele dacă tot e război afară și iarnă și suferințe și lume

despărțită, moartă ori bolnavă. Că nu mai punem și îmbogățirii de război, știți dumneavoastră cari! Am văzut io cam ce porcării se anunță la Cinema Regal!

DOAMNA CARNABEL: Am mers și noi o dată acolo, dar numai ca să putem contribui și noi cu bani... Ei, domnul nici nu a putut ajunge, dar am fost cu asistenta franceză de la Spital... Nu degeaba se numește „Cinematograful invalizilor de război”: pe lângă că îi mai mângâie pe aceștia, o parte din prețul de belet merge la cele treisprezece asociațiuni de binefacere (îndoaie câte un deget și enumără), că să cumpere bumbac de pansamente, alimente pentru masa săracilor și refugiaților, hăinuțe... pentru văduve de război, pentru refugiați și sărmani onorabili, pentru ciorba săracului, la cele patru cantine populare, ori ca să cumpere bumbac... ăăăă, alimente... hăinuțe... (strigă) Svetlano! Diavolițo! (lui Caliopi, firesc) Și astfel se adună ceva bănuți!

MADAM CALIOPI: Da, că-i cam scump-scump-scump! Am stu-di-at prețurile beletelor: uite, la galerie se percepe un leu întreguț, 12 lei costa o lojă cu patru locuri, separat plătești rezervarea – cine își permite!

DOAMNA CARNABEL: Nemica supărător, în afară de mirosul cam tare cisme și de acid fenic, că e fum de țigare în spate și cam foială, înse filmele... Uite, madam Caliopi, chiar mă uitam că se dă în ziar și ce film e az (caută un ziar pe măsuta de toaletă): matineu de la ora cinci și jumătate, apoi la opt și un sfert seara, dacă nu e neașteptat alarmă – nemții ne respectă orile de fil, se vede. Iară duminică, și de la ora trei rulează... Până la instalarea camuflajului, poți vedea așa: filmul „Vive la nation!”, cu „cei mai celebri artiști din Franța”- excepțională dramă patriotică sentimentală. „Reprezentată de curând” la cinema Modern din Iași: eu pun pareu că și Majestățile Lor l-au văzut acolo, de le-a îngăduit timpul.... Urmează poze de pe Frontul de Vest, cu cele mai noi știri bune, intitulate „Analele Războiului No. 3”, unde putem admira „tunuri și munițiuni, vederi de război foarte interesante”. Și, la urmă, o comedioară, normal, francesă, cu titlul „Biruința lui Aldemar”. (încet) Fata asta parcă-i armata rusă: când îți pui nădejdea că te salvează, a și luat o pauză de masă ori de beatură! (strigă): Svetlana! Drăguță!

Măi Svetlană!!! (către Caliopi) Filmele pot fi opere artistice înălțătoare și de chemare la vitejie și la sacrificiu, doar sunt filme de război, educative, au și jurnale cu scene adevărate de război, din care mai aflăm și de câte-o victorie a Antantei noastre... Ei, au ele, dar la urmă, ca să nu plângă lumea de tot, și câte un supliment de comedie, dar și asta îmbărbătează.

Intră Svetlana, târându-l de o ureche pe Sică.

SVETLANA: Da și-i, cucoană, că doar n-o hi foc! Dau turcii?

DOAMNA CARNABEL: Doar ne batem și cu turcii... Și cu bulgarii, și cu austro-ungurii, și cu nemții... C-așa suntem noi, filotimi, nu ne opunem dacă ne invită la război. Dar de câte ori să-ți mai zic să nu mi te mai adresezi așa, ca la țară, cu „cocoană” ci, cumsecade, cu „doamnă”?! Asta dacă nu poți pronunța cumsecade, „madame”! Și lasă urechea copilului, c-o să trebuească să-l coși!

SVETLANA: Ba îl găsii nu înfricoșat, ci, ca un pașă turc, scoțând fum ca trenu’ den tutunu’ domnului! Trăgea din țigare sub birou, să totziși că i s-a făcut poftă di imoțâie! Îi dau io imoțâie, cât de la Galaț la Caahul!

DOAMNA CARNABEL (încruntată): Lasă asta, că ne socotim noi pe urmă și cu dumnealui! Măi fato, ia să-mi raportezi acuma mie i-me-diat unde anume a ieșit refugiata noastră, domnișoara Sophie, la spital, la Goetz după surcele, ori...? Că în bibliotecă, să înțeleg că nu e, ar fi coborât...

MADAM CALIOPI (are un fix): Și mi s-a spus că la filme se pupă! Și în comédia de pe acran, și-n sală! Dacă depravații de pe ecran s-ar uita la depravații și mai gujați den sală, li s-ar face silă – noroc pentru ei că-i întunec când dă film! Și, auzi dumneata, să te duci la teatru și ăia să ție lumina închisă dă tot! Păi nu-i chiar dezmăț în regulă’?! Păi ie!

SVETLANA: Și de unde știi dumneatali că-i întunec acoloșa, de nu te duși?

MADAM CALIOPI: Ba mi s-a spus, că am binevoitori! Și nu-i permit unei rusoaice fără obraz să mă...

SVETLANA: Ba io mi-s românci-sadea, daaa?! Și am numi românesc, nu m-or botezat Caliopi, ca la perși!

MADAM CALIOPI: De când Svetlana-i pe românește?

SVETLANA: De când ne-or cotropit Ivanii! la și stați și dumneatali sub cîlcâi pravoslavnic, și nu ti lasi și vorghești, și cânti în limba mu-meii tele, să sudui ori și ti închini în leja ta, să vez io cum ț-a hi!

DOAMNA CARNABEL: Hai, la stânga-mprejur! De când se vără slujnica în vorba stăpânei? Zi mai bine unde e domnișoara de care trebuia să ții ca la ochii den cap!

SVETLANA: Așe o vrut don’șoara, adică să mai treacă o dată și az pi la poșta militară. În fi-ece zi speră sărăcuța la o altă scrisoare de la frățior, că îi iasti ca o mumă și-i cu grijiii!

DOAMNA CARNABEL: Păi bine, amărâto, cum să plece singurică, dacă nu vede?

SVETLANA: Că chiar așe o fost ca cum ați ordonată dumatăle: plecă cu rusul șela!

DOAMNA CARNABEL: Păi Boris era chiar acum un moment la bucătărie, l-am zărit chiar eu prin glasvand: amușina acolo. Ei, nu c-ar avea ce să mănânce acolo, pe vremile vastera, dar măcar miroase și el pe unde s-a impregnat odată miros de mâncăruri... Măi fato, dacă el e aice și Sophie, nu... Înseamnă că a surpins-o în stradă atacul aerian, Doamne-ferește de ceva! (își face cruce) Adă-ți aminte când un rus a vânat-o pur și simplu pe acea biată fetiță de 14 ani, pe strada Bucureștii noi!

MADAM CALIOPI: O știam și io – o chema Ștefana, Familia Constantin.

DOAMNA CARNABEL: Așa-așa! Sărăcuța ceruse doar s-o lase să mănânce puțin din pom, de foame, câteva cireșele verzi. Ei au zâmbit cu blândeță – că erau doi, zâmbeau pe rând, au dat den capete, că nu trebuie să știi rusește când se zice „Da”, și au lăsat-o să se cațăre din greu, să bage o cireășă în guriță, că unul, deodată, den senin – „pac!” – a tras și-a doborât-o din prima, ca pe o pasere! După cât de bine a ochit, nu crez să fi fost el chiar în dungă de beat! Că altfel, au și murit câțiva ruși înnecați în vin, la lvești, la crama domnului general Grigorescu, unde au împușcat butoaiele de sete... Moarta era fetița gazdei ucigașului, din casa hărăzită de Comenduire și bieții oameni, ca și noi, prinseseră încredere în aliații noștri ruși... Cică ăla nicie măcar n-a știut de ce-a tras: „Așa...” Nici nu i-au pedepsit – i-au mutat la altă gazdă...

SVETLANA: O hi înțeles pi dos rusnacu’ nostru, din ce nu știe diloc românști, că i-o hi zis

domnișoara Sofica sî si întorne iel di unu' singur?

DOAMNA CARNABEL: Marș de-l adă-ncoace pe rus! (Svetlana iese repejor, trăgându-l de guer și pe Sică, pe care nu l-a lăsat o clipă liber; stăpâna strigă după ea) Și în drum, adu-mi „Picăturile de Davila”, pentru inimă!

SVETLANA (din culise): Și atunși, cin' vă mai tăl-măcești ci-o bâigui ursu' ista, dacă ieu umblu dui-pă șel leac, pi undi-o hi?

DOAMNA CARNABEL: Bine, la loc comanda, adă-l numai pe Boris, eu mai rabd!

MADAM CALIOPI: Eu vă zic să vă țineți mai bine de inimă, madam, cum fac eu, și să nu vă gândiți la rele, că fata am văzut-o eu pe drum încoace, am trecut pe lângă ei: era în-destul vie. Și, mă gândesc io, poate că nici nu a făcut ea o imprudență, mă gândesc de bine: mai bine c-o fi siluit-o el!

DOAMNA CARNABEL: Doaaaame ferește! Și care „El”?!

DOAMNA CALIOPI: Păi nu v-am mai zis? La brațolea cu un ofițer. Tinerel! Unu' așa, fil-fison, cu geam la ochi! Și, păcatele mele, unul prea frumos pentru o fată cuminte și de condiție ca aceasta!

DOAMNA CARNABEL (ca pentru ea): Ei, nu chiar „de condiție”, însă dintr-o jumătate de familie serioasă. Fată curată, educată... Muma ei s-a stins săraca în spitalul nostru, din tifos exactematic xxx, dară nu i-am comunicat și bieteii fete, ea încă o mai așteaptă săraca. I-om spune și noi poate după război, dac-o mai fi un... după război. Până atunci, vremea lacrimilor ei poate că se va fi uscat... Muma ei tocmai închisese ochii, când a vrut Dumnezeu ca exact atunci *mademoiselle* Clothilde să o fi adus într-un salon alături: o adusesse ca să-i cante unui soldat pe ducă, înse cum fetița deja orbise, am preferat să nu-i spunem că mama ei e chiar acolo, pe năsalie... contagioasă... Bine că nu apucasem s-o informez încă pe Sophie că am găsit-o pe mama ei, dupe nume, ziceam că întâi s-o facem întâi bine...

Intră Svetlana, împingând pe Boris, o matatahala bărboasă.

DOAMNA CARNABEL: Hai, băiete, repejor ca la armată, că doară n-ai fi având o sută de ani! Vină-ncoace și zi-ne ce și cum!

BORIS: *Bâstro, bâstro...*

DOAMNA CARNABEL: Ce zice acolo, fetico?

SVETMANA: A, așa zice el mereu: *bâstro*, „adicî răpidi, răpidi” – vorba vini „răpidi”, că ș-un melc mort l-ar lăsa pisemni în urmă. Dacă-i zici sî faci orișice la începutul războiului, abia muuult după război ș-o răscoală dacă ș-o aminti și el să împlinescî întrucâtva.... Dară niși atunși nu toului-tot...

DOAMNA CARNABEL: Vreau a ști pe loc ce știe acesta despre domnișoara noastră! Răspunde cu capul de ea!

SVETLANA: A, doamnî, l-am și interogat io di la mini puteri, încî pi drum de la bucătărie și pân'-aiciș: iel zâși că veneau agali dispre poștă, cu dânsa amărâtî strașnic – cî neam vreo scrisorică, vreo carti poștalî di la frățior pi-acoloșă...El merjea scrpulos, o condușă cuviinșios, ia tocma' și i-o zis lui nu sî știe și, da' așa, cu mari tristeță, ca într-un cântic din șela di rus – așa mi-o zâs iel...



Armonia

Ilma Hodzie



ROMAN - FOILETON

OPEN-RELATIONSHIP WITH... (II)

► Sonia KALMAN

Și viața noastră împreună, că asta... "conjugală" chiar nu merge, m-am gândit mai bine acum, o să șterg partea aia din roman când ajung acasă, a fost toată doar o criză și-un nerv, o visare și-un sex intelectual continuu.

Sexul alături de tine era ceresc – noi doi făceam dragoste mereu, și, vai, ce ghinion, dragostea aia se ducea în cu totul și cu totul altă parte, că între noi sigur n-a rămas vreodată.

În fine, prin sex intelectual vreau să zic că mă futeai la creieri non-stop cu filosofii vieții, mă futeai la creiericu problemele tale de etică pe care încercai să le aplici pe mine chiar și-atunci când eram în perioada de fertilitate, și asta nu era ok, puteam rămâne însărcinată cu vreo idee, doamne-fereste (aș fi preferat mai degrabă să îți port copilul, decât vreun principiu); bine, îmi recunosc vina, și eu te futeam la cap destul de rău, doar terminasem filosofia și trebuia să îmi exerseze skillurile cu cineva, nu?

M-am gândit mai bine, merge să folosesc și cuvântul conjugal, n-o să-l mai șterg; la urma urmei, după un pai fumat, cine mai conjuga verbele ca noi? Sau poate nu la asta se referă cuvântul ăsta?

Ce mai contează? Îl folosesc în ce sens vreau eu. Ce prostuță sunt...cum mă mai pot întreba cine? Toate curvele și toți pulărării cu care ne tot dădeam întâlniri, sperând să găsim vreunul sau vreuna bun sau bună de ceva mai mult decât fumat iarbă, pălăvrăgit, futut, și plecat dimineață cu sula-n coaste și cu sufletu-n iad.

Dacă mai ajută cu ceva, îți spun acum, erai preferatul meu când venea vorba de pălăvrăgit și futut, însă îmi păreai de-a dreptul ciudat în a doua parte, aia cu plecatul cu sula-n coaste, pentru că la noi nu se întâmpla niciodată plecatul ăsta de care tot vorbesc. Noi ne trezeam, ție ți se scula, eu râdeam de erecția ta (uneori și profitam de ea), alintând-o "micuța" sau "zâmbetul monalisei", ne beam cafeaua, ne spălam pe dinți cu aceeași periută și ne culcam la loc, imediat după ce ți se culca și ție la loc, imediat după ce ne uitam

la televizor la tot felul de căcături, imediat după ce ne spuneam ultimele întâlniri eșuate, imediat după ce ne juram pe ziua aia așa, tacit, că nu ne vom iubi, căsători, face copii, îmbătrâni împreună.

Tu erai ca ceaiul fierbinte pe care îl verși pe tine, în miezul unei întâlniri cu un gagic care chiar îți place. O șansă ai avut și pe-aia o pierzi ca tâmpita.

Și în ninsoare asta, doar Dumnezeu ar mai cunoaște adevăratele adevăruri pentru care m-ai lăsat, goală, singură, în apartamentul ăla jegos, în dimineața aia de doi februarie – și știi și tu că Dumnezeu nu există – de fapt, cred că nu ai aflat încă, tu mereu ai avut o viață mișto, ca dintre alea de sunt prezentate prin revistele americane drept idilice, nu, nu ai cum fii convins de faptul că Dumnezeu nu există, pentru că ți-ai făcut deja un sport din a mă contrazice; mă rog, sunt beată și nu mai știu ce vorbesc, ideea este că nu mai cunosc, așadar, vreo scăpare din ninsoarea asta jalnică. Nicio scăpare.

Sonia, fetiță, tu chiar nu mai ai nicio scăpare. Hă hă. Parcă îl aud și acum pe tata cum spunea asta, în timp ce sughița de râs din cauza numerelor de teatru de revistă pe care i le făceam în sufragerie, pe timp de iarnă, în copilărie, când nu găseam vreun film bun de văzut la televizor.

Pe-atunci chiloții lui Mihai Trăistariu nu erau așa de funny, și nici nu cred că avea Guță vreo amantă pe seama căreia să râdem o dimineață întreagă, și nici nu apărea în prime-time Dani Mocanu. Din fericire.

Tata era un om imens, ușor blonduț, care emana bărbăție prin toți porii. Era înalt, avea o voce gravă și mă iubea așa cum putea un alcoolic să-și iubească fiica. Toți mi-l loveau, mi-l izgoneau, mi-l nenorociau, iar eu eram singura lui oază de liniște, eram refrenul vesel al unui cântec de jale, eram scaietul de care nu mai scapi și de care ai și prins drag cu timpul.

Nu pot să enumăr acum nici măcar un singur lucru pe care el să nu-l fi făcut în scopul de-a mă face fericită. Muncea pentru fericirea

mea, bea pentru fericirea mea, lipsea cu zilele pentru fericirea mea, și asta în tot timpul în care rămâneam singură cu toatele pe cap, sperând ca fericirea mea, adică el, să fie bine și să se întoarcă întreg acasă. Nu întotdeauna se întâmpla asta.

Mi-am iubit tatăl la fel de mult precum te iubesc pe tine. Pentru că și tu m-ai uitat pentru fericirea mea, și tu ai voce gravă, și tu emani bărbăție prin toți porii, și tu ești blonduț, și tu muncești mult, și tu m-ai perceput ca fiind un scaiet de care poți prinde drag cu timpul.

Ăsta era ticul lui verbal – Sonia, fetiță, tu chiar nu mai ai nicio scăpare. Pe-atunci toată propoziția asta mă amuza teribil.

Clovnul râdea la un banc spus de un spectator.

Pe-atunci muream de răs când auzeam veșnicul Sonia, fetiță, tu n-ai nicio scăpare.

Îți dai seama, tu, încă de pe-atunci nu mai aveam, darămite acum?

Eram îmbrăcată în pijamaua aia pufoasă cu pinguini veseli pe ea, era roz și mare, roasă de molii și plină de pete de untură, ba mai și mirosea ușor a urină – de la nenumăratele dați în care tata mă făcea să mă pis pe mine de răs, gâdilându-mă.

Eram o puștoaică jengoasă de vreo zece ani, grasă, îmbrăcată prost și puțind, cu o tristețe arzând între pupile atât de ascuns și atât de mocnit, încât abia dacă am reușit eu să o identific, darămite altcineva, din exterior.

Adevărul este că am fost un copil nefericit, fără o mamă prezentă în viața lui, cu un unchi și un tată alcoolic, cu o bunică nimfomană, cu o școală de terminat, cu zece găini, trei motani, o cățea, o grădină, o vie imensă, un bunic paralizat de îngrijit. Și toate acestea în același timp. Și toate acestea în timp ce alții de vârsta mea se distrau. Și toate acestea pe nedrept. Și...

Îmi ștergeam muci cu mânecile hainelor, mă căcam în fundul curții și mă ștergeam cu frunze, ca mai apoi, peste ceva ani, să ajung doar ceva mai slabă și mai... emancipată, de-a dreptul emancipată, sau, mă rog, cum s-o numi încătușarea asta în societatea care pute, oricum, și ea, de la o vreme, numai a urină și-a untură.

Cea mai mare dorință a mea a rămas încă aia de-a mă căca în fundul curții cu cineva. Mi se părea foarte mișto să mă împărtășesc până în străfundurile ființei mele cuiva așa, goală de orice urmă ar fi putut lăsa adulta Sonia peste pura Sonia, și asta pentru că eu pot fi analizată sau înțeleasă numai luând în considerare ambele Sonii – mereu

am fost una dintre ele. Mereu. N-am fost niciodată întreagă, și era normal să îmi fie imposibil să îmi găsesc jumătatea. Eu a trebuit mereu să-mi caut jumătățile, și asta într-un singur om.

Dar tu le-ai cunoscut pe amândouă. Pe pura Sonia ai cunoscut-o încă de pe când ne jucam miuța în fața porții, prin clasele primare, când și tu purtai haine urâte și puteai a transpirație de la atâta mers cu bicicleta, atunci când te băteam eu și tu fugeai acasă, ne certam și împărțeam strada în două. Partea de stradă care ducea către casa ta și care se termina la lacul Străulești îți aparținea în totalitate, și cealaltă parte, care începea odată cu casa mea și care își avea ieșirea către statuia Libertății îmi aparținea. Mai ții minte care era birul încălcării proprietății? Da, ne băteam rău de tot unul pe altul, nu aveam voie la ripostă și nu aveam voie nici să ne plângem părinților.

Ce prost erai pe-atunci, eu n-aveam ce căuta înspre lac, însă tu trebuia zilnic să îmi încalci proprietatea străzii, în drum spre școală. Și te simțeai obligat să-mi dai dreptate, ca să nu te mai bat zilnic, și uite-așa ne împăcam și ne jucam din nou miuța în fața porții – vezi? - te-am educat de mic pentru a avea o relație reușită cu mine.

În fiecare an, de 1 martie, îmi lăsa la poartă un buchet de lalelele – tu ești singurul care știe că îmi plac doar florile sălbatice și lalelele. Iubesc lalelele. Sunt lacrimile lui Dumnezeu. Dacă ai ști că câtor bărbați le-am spus asta, și niciunul nu s-a sinchisit să îmi cumpere sau să-mi fure măcar una...

Florile. Da, florile sunt minunate și mi-aș dori să le primesc, din când în când.

Știu, sunt o femeie emancipată, și dacă vreau, îmi pot cumpăra câte flori vreau eu, însă ah, bărbatule, așa tare mi-aș dori să înțelegi că nu e, de fapt, vorba despre asta, despre floare în sine, ci despre faptul că, prin ea, îi dai importanță femeii de lângă tine. E genetic, încă de când trăiam cu toții în peșteri – bărbatul ucide pentru ca femeia să poată rămână în viață.

Dacă însăși o floare a fost sacrificată pentru mine, înseamnă că ești bărbat și că îmi poți concepe copii sănătoși, înseamnă că, în ochii și percepția ta, fericirea mea merită multe vieți sacrificate – ăsta e simbolul meu pentru actul de-a dăruia o floare unei femei, și tocmai de aceea regret faptul că pentru niciun bărbat n-am însemnat vreodată atât de mult.

Regret faptul că sunt o ființă pierdută și că indiferent de potențialitatea mea în alte domenii

ale vieții, sunt un zero în percepția voastră pe palierul propriei mele definiri ca femeie, ca simbol sexual, matern, romantic.

Dacă în teatru există vorba aia cu: puterea regelui stă în jocul servitorilor, așa e și în cazul asta – cum mă pot defini și avea încredere în feminitatea și potențialul meu ca femeie dacă niciunul dintre bărbații întâlniți cu timpul nu mi-a jucat această valoare?

Mai ții minte când ai făcut concurs cu pura Sonia pe cine bea mai multă apă din cișmea fără să vomite? Am vomitat împreună, fix în același timp – și a fost primul lucru romantic pe care l-am făcut în viața noastră conjugală.

A fost o senzație mult mai puternică decât un orgasm multiplu, chiar. Atunci ne-a dat zenul semn că suntem făcuți unul pentru celălalt, păcat că eram prea mici și prea proști. Acum suntem doar prea proști.

Atunci m-am îndrăgostit de tine, cred, când am văzut că vomiti în același timp cu mine, și pe deasupra, voma noastră avea și aceeași culoare, parcă veniseră amândouă din același stomac. Ți închipui ce frumos? Cum să nu te iubesc eu pe tine? Cum?

Însă cu toate astea, cum ți-aș putea spune la telefon: Bă, să-mi bag pula, eu te iubesc... și... vreau să ne căcăm în fundul curții împreună? Cum?

N-aș putea. Cu siguranță nu aș putea, pentru că asta cu răspunsul la telefon e cumplit de complicată pentru tine. Tu, Octavian, pare că ai învățat să scrii mesaje sau să răspunzi doar unora – celor importanți, cel mai probabil, celor care nu au dragul de-a te ține de vorbă mai mult de cinci minute, celor de care ți se mai face dor din când în când. Adică tuturor, în afară de mine.

Cipriane, băiatule, tu chiar nu mai ai nicio scăpare, spunea mama, stând deasupra tatei, imediat după ce îi dădea să înghită forțat morfină, așteptând cu două monede în mână marea clipă în care ea va putea dormi liniștită noaptea.

E ușor anormală normalitatea acceptării morții celor pe care îi iubești sau i-ai iubit – trece un an după o moarte și gata, realizezi că nici n-a existat vreodată așa ceva sau acel cineva, pe zi ce trece pierzi detalii din memorie, și, cu timpul, abia dacă îți mai reamintești dacă era bărbat sau femeie, abia dacă îți mai reamintești suferința jalnică a morții. Ba chiar, după suficient de mult timp, începi să te întrebi dacă acel cineva fără de care nu ți-ai fi văzut viața continuând, a existat sau

nu, poate a fost doar o închipuire, visul tău de azi noapte.

Au trecut unsprezece ani de când a murit tata și în afară de lucrurile fizice pe care mi le mai aduce aminte fotografia de pe frigider de la zoo, de când aveam 7 ani, nu îmi readuc aminte mare lucru.

Pare că n-am avut, oricum, niciodată un tată. De-asta mi-l caut prin toți. De-asta am dorința de-a fi protejată și iubită de către cineva. Dar asta a fost scăpare și n-am să mai continui să vorbesc despre ea.

Asta mă face să revin la faptul că tind să fiu mămoasă întotdeauna, chiar și în momentele în care este evident că doar un conflict ar mai îmbunătăți situația. Da, mereu ai urât asta la mine, ne certam aproape zilnic pe cât de bună sunt cu ceilalți, fără să fi înțeles vreodată punctul meu de vedere sau mecanismele din interiorul meu care mă fac să gândesc și să procedez așa: adevărul adevărat este că nu m-am simțit iubită niciodată, și toți din jurul meu au încercat să mă împoaște cu noroi pe cât au putut, și tocmai de aceea, odată ce un om trece prin iad, de ce n-ar oferi raiul celorlalți?

De fapt, fericirea când nu costă nimic, când costă prea mult...

- Auzi, tatăl tău o să moară? M-ai întrebat într-o zi, pe când eram la furat de cireșe la nenea Pandele, ăla de stătea în fundul străzii, la numărul 68, din câte îmi aduc aminte.

- Ce-ți veni?

- Așa vorbește toată stradă, am auzit-o io pe mama cum zicea că Ciprian de la 29 o să moară și plângea pentru tine, că cică o să pleci de-aici.

- Nu plec nicăieri, idiotule. Tata n-o să moară, și eu n-o să plec.

- Îmi promiți, Sonia, că nu pleci, că dacă pleci, eu nu mai am cu cine să mă joc, am să rămân singur, n-o să pleci, da, ești cea mai bună prietenă a mea, n-o să pleci?

Dacă stau mai bine să mă gândesc, tu mereu ai așteptat asta de la mine, să fiu unica și fidela ta parteneră de joacă. Chiar și-acum, după atâția ani, tot asta vrei.

Să îți promit că n-o să te las să te joci singur.

Când ești fericit numele sau prezența mea nu-ți mai spun nimic, nu te mai mișcă în vreun fel – de-aia zic că semeni cu tata atât de mult. Când ești singur, însă, merit să fiu trasă la răspundere pentru că te-am lăsat să ajungi așa, nu?

(*Va urma*)



PROZĂ

DIMINEAȚĂ CU TRANDAFIRI

► Violeta MÎNDRU

Gândul îți cutreieră dincolo de nemărginire, căci ești deja cucerită. Ești deja prizoniera viselor lui. Nu încerci să scapi din înlănțuirea sentimentelor nerostite în vreun cuvânt, vreodată, nici măcar din neatenție. Uneori rămâi să te legeni pe un colț de lună și îl chemi acolo, îl chemi să împartă cu tine infinitul, să alegeți o stea doar a voastră și căutând, vă împărtășiți nemișcarea, irespirabilul, imposibilul, strânse toate în cele mai frumoase culori. Rămâi blocată în gândul că poate tot ce simți nu e împărtășit, că altfel ar fi existat un dicționar întreg de cuvinte să-ți spună furtuna din el. Sau poate furtuna nu e o furtună, ci o auroră boreală ținută înadins departe de ochii tăi ca să nu te orbească, să nu-ți pară apoi că restul culorilor nu mai sunt la fel de strălucitoare. Îți lași gândurile toate să zboare printre aștri, să găsească răspunsuri la întrebări nerostite, căutându-l, aflându-l, cutreierând zări neștiute și aluneci în ceva ce nu știi, nu înțelegi, nu cuprinzi cu toate celulele tale nervoase.

Tresari. Te trezești înainte ca ceasul să sune. Oare cine te-a trezit și unde ai fost cât ai dormit? Pe unde ți-a colindat sufletul cât timp trupul tău a stat nemișcat între cearșafurile albe? Prin neguri sau printre găurile din cer lăsate de stelele căzătoare, pe vârfuri de muguri de copaci ce-și așteaptă rândul la rod? Poate pe o undă de vânt sprintar sau poate legănat pe căderea domoală a unei frunze? Nu știi nimic, nu îți amintești decât rareori vreo îmbinare ciudată de bucăți de puzzle, pe care încerci a doua zi să le așezi ca să-ți explici viitorul. De parcă știind dinainte, ai putea schimba ceva...

Cauți și astăzi vreo bucată rătăcită prin cotloanele memoriei, dar nu găsești nimic. Poate că astă noapte sufletul tău a vegheat între cearșafurile albe.

Întinzi un braț și-ți pare frig. Te scutură un fior de răceală, dar astăzi zâmbești. De afară se aude murmurul ploii de toamnă și te simți fericită fără vreun motiv anume. Te întrebi de ce nu te trezești fericită în fiecare zi? De ce nu începe ca astăzi

fiecare zi? Simți în tine lumina? Te întrebi deseori dacă în tine e mai mult întuneric decât lumină. Te îndoiești de tot și de toate, de tine însuși, de puterea ta interioară de a vedea clar lucrurile.

Sunt zile când te trezești și simți cum strălucești. Te privești în oglindă și te vezi mai frumoasă și te întrebi dacă ești tu cea de ieri, cea înnegurată și încercănată, adesea îngrijorată sau copleșită de gânduri. Te întrebi ce s-a întâmplat de ieri până astăzi și cum au reușit astrele în timpul nopții să-ți vegheze somnul ca să te poți trezi limpede ca apa de izvor? Te privești din nou și îți zâmbești, căci astăzi, în ziua asta întunecată și ploioasă, tu strălucești și ...îți place de tine.

Ieri ai tăiat toți trandafirii din curte. Ai lăsat tufele încă verzi văduvite de minunăția de culori și de parfum, îmbinate în cele mai frumoase flori create să aline sufletul. Iar astăzi, tocmai în ziua asta plumburie de toamnă, florile elegante își leagănă petalele adăpostind visele tuturor îndrăgostiților din coșul pe care-l ții pe braț, la adăpost de ploaia rece. Trecătorii uzi și înfrigurați trec cu frunțile plecate, grăbiți, strângând mai tare hainele în jurul trupurilor și murmurând printre dinți că nu se mai termină ploaia asta.

Doar o clipă încetinesc pașii la vederea tinerei zâmbitoare cu umbrelă mare și cu un coș de flori pe braț. Unii zâmbesc privind culorile verii, intuind parfumul și catifelarea petalelor, alții doar își descrețesc frunțile privind la imaginea insolită a femeii ce pășește parcă veselă, purtând cu ea un rest de vară prin ploaia monotonă.

Pe alții ploaia îi întristează, îi înfrigurează sau îi amortește. Pe tine nu. Tu iubești ploaia, iar astăzi, când te-ai trezit strălucind, îi zâmbești pășind săltat către serviciu, privești de sub umbrelă și surâzi din nou. Ropotul ei pe umbrelă pare cântec, căci tu simți melodia fericirii și a luminii în tine.

Ploaia sărută rece florile din coș, ca într-un rămas bun, iar petalele colorate adăpostesc picurii argintii, păstrându-i într-o îmbrățișare de

catifea. Iar tu, cu bucele săltând, pătrunzi în holul larg. E cald și miroase a cafea proaspătă.

Mirosul cafelei îți aduce încă o bucurie, iar vocile celorlalți astăzi te însuflețesc, căci nu înseamnă singurătate și nici izolare. Tu în schimb, le dăruiești un coș de flori târzii, parfumate și colorate. Ochii lor surâd ca și ai trecătorilor, direct în ochii tăi. Parcă imaginea verii aduce din nou fiorul bucuriei.

Iubirea ți se citește în privire, emani căldură, iar când privești în interiorul tău și îți ascuți inima, susură de drag. Închizi ochii, surâzi din nou și simți liniștea cum îți pătrunde întreaga ființă.

Te gândești să pui florile în fiecare încăpere, să vadă toți bucuria ta. Le așezi pe fiecare în vase. Un trandafir se revoltă și te înțeapă adânc în deget, iar de acolo iese o picătură de sânge, roșie ca însăși petalele lui. O lași să cadă în apa din vază și surâzi din nou. Prețul pentru culorile astea nu e atât de mare, la urma- urmei.

Degetul continuă să pulseze în locul înțepăturii, aproape tot restul zilei. Tu însă treci prin fiecare încăpere și vezi flori și bucurie și în ochii lor, a oamenilor din jurul tău.

Și când ziua de lucru s-a sfârșit, iei coșul gol în mână care încă zvâcnește și ieși agale, lăsând în urmă o dimineață cu trandafiri.





DE SPIRITUS

RUGUL APRINS – CEA MAI AUTENTICĂ TRĂIRE A ORTODOXIEI

► Daniel MAZILU

Prolog

Ideea principală a acestui eseu este următoarea: grupul mărturisitorilor de la „Rugul Aprins” a constituit un veritabil model apologetic în societatea românească postbelică și în istoria Creștinismului. Astăzi, însă, când este o și mai mare nevoie de atitudine apologetică, modelul „Rugului Aprins” pare greu accesibil. De ce? Din cel puțin trei motive: 1. pentru că au plecat dintre noi membrii Rugului Aprins, 2. pentru că ne străduim prea puțin să înțelegem misiunea lor și 3. pentru că ne lipsește dorința de a urma modelul lor.

Rostul Rugului Aprins

Ce lipsește adeseori din cărțile de istorie recentă nu sunt datele sau documentele cu privire la unele evenimente, ci tâlcuirea acestora, adică *rosturile*. Punerea lor în lumină presupune, mai presus de analiză și de sinteză, o *cunoaștere luminoasă* care nu îi poate fi accesibilă celui care rămâne exterior evenimentelor descrise. Conform structurii lor, evenimentele istorice seamănă cu o



scară. Cercetarea lor presupune un coborâș și un urcuș.

Și cu tema *rostul* „Rugului Aprins” coborâm și urcăm. Coborâm în timp până în perioada interbelică și urcăm în duh treptele adevăratei viețuirii ortodoxe. Socotesc că rosturile unei perioade pot scăpa multora, dar cred, pe de altă parte, că modul cel mai sigur de a pătrunde în intimitatea vremurilor îl reprezintă mărturisirea unor oameni înduhovniciți care au trăit atunci. Mărturisitorii care ne vor ajuta să aflăm câte ceva despre rostul „Rugului Aprins” sunt: Mitrop. Antonie Plămădeală, Pr. Daniil (Sandu Tudor), Ierom. Adrian Făgețeanu și, în fine, cercetătorul Șerban Mironescu.

„Rugul Aprins” – al treilea moment de seamă al spiritualității românești

Mitropolitul Antonie Plămădeală arată în cartea sa, numită *Rugul aprins*, că în istoria spiritualității isihaste românești pot fi reperate trei momente de înaltă ținută duhovnicească: *momentul Paisie Velicicovschi*



de la Neamț, momentul Calinic de la Cernica și momentul „Rugul Aprins” de la Antim. În opinia sa, mișcarea duhovnicească „Rugul Aprins” a fost opera Părintelui ieroschimonah Daniil, în sensul că el a fost inițiatorul ei la Antim. Mitropolitul Antonie, scria, de asemenea, că „Rugul Aprins” a fost „pregătirea pentru intrarea în Marele Întuneric comunist”.

„Rugul Aprins” – o „unitate vie, într-o țară slobodă și duhovnicească”

Înainte de a se călugări la Antim, Sandu Tudor a publicat în ziarul Credița mai multe articole apologetice, pentru care avea să fie condamnat ulterior la 25 de ani de temniță grea. Din articolul „Cuvânt”, reținem câteva afirmații esențiale: „Nu suntem nici *fascie*, nici *echipă*, nu slujim nici dreapta, nici stânga. [...] Trebuie să ne înfăptuim pe noi înșine ca neam. Ne trebuie să înfăptuim o unitate vie și românească, a sufletelor [...]. Credița noastră e să înfăptuim „țara slobodă și duhovnicească”. Spunem tare că numai învățând și râvnind „zelul apostolilor, jertfa mucenicilor și simplitatea călugărilor”, vom birui”.

„Rugul Aprins” – întreaga Biserică

Ieromonahul Adrian Făgețeanu afirmă că gruparea „Rugului Aprins”, alcătuită din clerici, monahi și mireni, coordonată de Pr. Daniil (Sandu Tudor), își găsește originea în impulsurile date lui Sandu Tudor de Mitropolitul Bucovinei, Tit Simedrea. Acesta (basarabean de origine), unul dintre cei mai culti și mai duhovnicești episcopi pe care i-a avut Biserica Ortodoxă Română, este cel care l-a întors spre credința strămoșească pe Sandu Tudor, sfătuindu-l să înceapă o mare lucrare duhovnicească în Biserică și în societatea românească. Mitropolitul Tit Simedrea susținea prezența seculară a unui isihasm românesc de mare înălțime duhovnicească. Aceasta și alte idei de-ale lui au fost semințele din care a rodit „Rugul Aprins”. Într-un dialog epistolar cu scriitorul Artur Silvestri, ierom. Adrian Făgețeanu arată că: „Scopul acestei mișcări era tot duhovnicesc și, într-adevăr, și părintele Daniil (Sandu Tudor), și mitropolitul Olteniei Firmilian au spus că vom organiza întâlnirea tuturor călugărilor din țară ca să schimbe rânduiala: că fiecare mănăstire avea regula ei și se dorea ca toate mănăstirile să aibă

aceeași rânduială, aceeași regulă și pentru asta a fost numit părintele Daniil la Crasna - Gorj și pe mine m-a pus să chem și să pregătesc chemarea tuturor călugărilor”. Se urmărea, așadar, o lucrare duhovnicească omofonică în mănăstiri și în toată societatea românească amenințată de comunism. Prin împreună-lucrarea dintre ierarhii, monahii, clericii și mireni de la „Rugul Aprins” avem în față pleroma Bisericii, care s-a străduit să impulsioneze România către o „Schimbare la Față”.

„Rugul Aprins” – cea mai autentică trăire a Ortodoxiei

Cercetătorul și traducătorul Șerban Mironescu, fiul universitarului tecucean Alexandru Mironescu, înfățișează gruparea „Rugului Aprins” drept calea cea mai autentică de retrăire și de mărturisire a Ortodoxiei într-o epocă în care unii socoteau că nu există decât două atitudini fundamentale. Iată cuvintele sale: „Într-o societate în plină prosperitate și bună stare, la o epocă în care bisericile erau mai curând goale și indiferența religioasă era foarte răspândită, Ortodoxia trecea totuși un oarecare interes, pe de o parte în cercurile literare destul de restrânse ale revistelor „Gândirea” sau „Criterion”, și, pe de alta, în sânul mișcării de extremă dreaptă, Garda de Fier. În primul caz, Ortodoxia era privită mai ales ca ceva pe care s-a construit cultura românească, anume cea folclorică, dar și cultura literară; în al doilea, era văzută ca o componentă a ființei naționale, exaltată ca atare și menită să servească unor scopuri politice greu de împăcat cu adevărata natură a credinței.

De această dată, cu Rugul aprins a fost vorba de o serie de intelectuali care își propuneau să întreprindă o redescoperire a Ortodoxiei în dimensiunea sa cea mai profundă, cea mai semnificativă și poate cea mai originală, mistica isihastă, și de a face din ea forma principală a devoțiunii personale și publice într-o credință care luminează toate experiențele lor de viață literară, artistică sau științifică și care, la rândul ei, este luminată de acestea [...]”

**Reeditarea studiului de istorie și geografie literară
„TECUCIUL LITERAR”****O CARTE EVENIMENT ÎN COLECȚIA
„RESTITUIRI CULTURALE TECUCENE”**

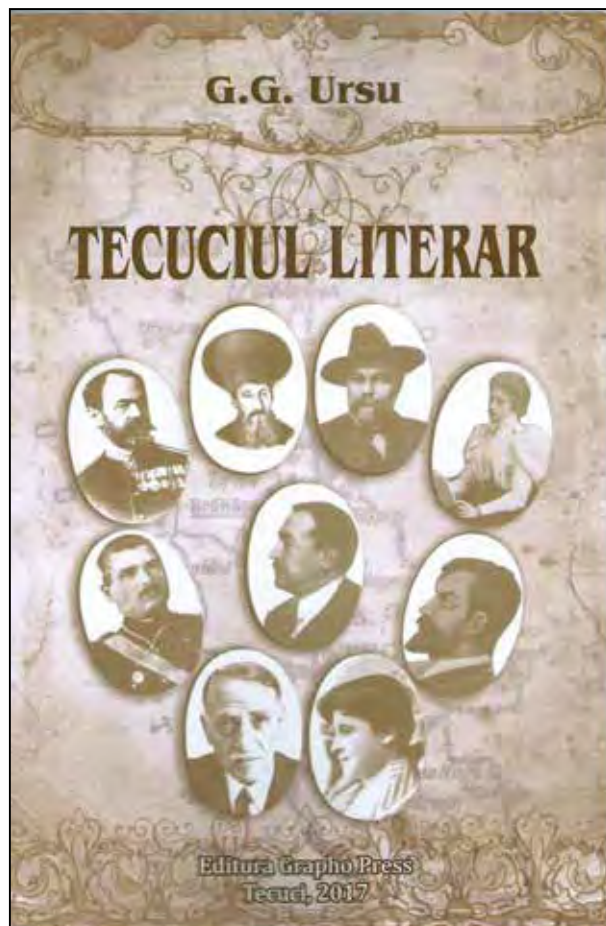
► Radu VLADIMIR

Tecuciul literar

Din ținutul mănăs al Țării de Jos, toamna generoasă a acestui an mi-a adus – prilej de bucurie și duioase memorii – o carte: *Tecuciul literar* de G. G. Ursu, publicată în 1943 și retipărită, iată, după trei sferturi de veac, prin osârdia inimosului profesor Radu Vladimir și a unui grup de colaboratori, majoritatea elevi și discipoli ai domniei-sale. Micul și densul volum al dascălului de limba română, pe atunci, de la Liceul „D. A. Sturza” din Tecuci, mi-a marcat, pot spune, fără exagerare, propriul destin, în anii de început ai periplului meu didactic, la aceeași veche și prestigioasă instituție de învățământ, servindu-mi ca stimulent și model în cercetarea și valorificarea bogatului tezaur cultural și literar oferit de modestul și ambițiosul târg de provincie de pe malurile Bârladului. Personalități precum Costache Conachi, Th. Șerbănescu, Calistrat Hogaș, Ștefan Petică, Tudor Pamfile, Nicolae Petrașcu, Ștefan Zeletin, I. Valerian, Ion Petrovici, Iorgu Iordan mi-au devenit familiari în ambianța tecuceană legată de biografia și realizările lor spirituale. Datorz „Tecuciului literar” și debutul meu publicistic, la începutul anilor '70 ai secolului trecut, în revistele „Contemporanul” și „România literară”, prilejuit de intersecția, din păcate nefastă, a poetei Natalia Negru, cu biografiile lui Șt. O. Iosif și Dimitrie Anghel.

Prof.univ. dr. **Doru Scărlătescu**,
Facultatea de Litere,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași

Octombrie 2017



Esențial pentru cunoașterea și prețuirea scriitorilor tecuceni de la primele încercări până în perioada interbelică inclusiv, studiul „Tecuciul literar”, conceput și publicat în anul 1943 de G.G.Ursu, pe atunci profesor de limba și literatura română la renumitul liceu tecucean „D.A.Sturdza” (actualul Colegiu Național „Calistrat Hogaș”), rămâne o lucrare de referință pentru oricare dintre cercetătorii pasionați de istoria și geografia literară locală și națională.

Convins că scriitorii păstrează în opera lor specificul plaiurilor natale, autorul volumului consemnează peste 70 de nume de condeieri talentați, cu opere publicate în volume sau/și în revistele vremii, ori rămase doar în manuscrise.

Din dorința ca publicul actual, tânăr și matur, din străvechea vatră de cultură a Tecuciului, să îi redescopere pe înaintași, ne-am asumat acum, după aproape 75 de ani, strădania de a reedita lucrarea păstrând întocmai normele ortografice, morfologice și lexicale ale epocii.

Am întreprins acest demers de reactualizare a unor valori culturale autentice cu susținerea deplină a AARD-CAR „Unirea” Tecuci, președinte Cătălin Dodu, cu mândria de a realiza editarea într-o tipografie locală, Grapho Press Tecuci, manager Viorel Susanu. Contribuim astfel la completarea colecției „RESTITUIRI CULTURALE TECUCENE”.

La tehnoredactarea computerizată a volumului, pentru o reeditare în condiții optime, au lucrat cu pasiune și respect elevii Colegiului Național „Calistrat Hogaș” din Tecuci, clasa a XII-a E, profilul Filologie/Jurnalism, Promoția 2017, sub îndrumarea profesorului de limba și literatura română Radu Vladimir. Domnul prof. Nicolae Chiscop ne-a pus la dispoziție exemplarul original din colecția proprie de documente.



G.G.Ursu (1911-1980)

„Lucrarea aceasta este produsul unor preocupări permanente, a unui mod de-a gândi geografic în istoria literară, ilustrează punctul de vedere regional în istoria literaturii. Scriitorii păstrează în opera lor mireasma specifică a

regiunii natale. Fiecare scriitor își poartă cu sine constantele specifice sufletești, indiferent de cadrul geografic în care se mută vremelnic.

Ca metodă generală a lucrării noastre, am cercetat în primul rând legăturile scriitorilor tecuceni cu pământul lor natal, iar în al doilea rând, am urmărit reflexele ținutului tecucean în opera lor. N'am îmbrățișat opera întreagă a scriitorilor, ci numai nota caracteristic tecuceană.”

*

„Orășel cu molcom aer moldovenesc, Tecuciul a fost întotdeauna prielnic visului literar și năzuințelor ideale. Aici s-au născut sau au trăit unii dintre scriitorii noștri de seamă, așa de mulți încât Tecuciul este unul dintre puținele județe din țară care merită o antologie literară.”

*

„La Țigănești s-a născut și a murit logofătul Costache Conachi, acolo unde-și avea curțile, castelul, scriitor reprezentativ pentru boierimea timpului...”

De-aici a plecat Theodor Șerbănescu, trubadurul făuritor de romane.

Deși patima munților l-a împământănit în județul Neamțului, aici s'a născut Calistrat Hogaș, fost profesor la gimnaziul real din Tecuci. Rapsod cu sufletul antic, amant nestrămutat al naturii, așa cum el însuși își spunea, n-a uitat să evoce vieța patriarhală, petrecute'n tihnă a unor originale figuri tecucene, Cuconu Ioniță Hrisanti, protopopul Gheorghe Dimitriu, tatăl său, oameni veseli, cărora li era dragă vieța și mesele copioase cu vin și lăutari...

De-aici a plecat Nicolae Petrașcu. La revista „Sămănătorul”, numele poetei Natalia Negru este legat de umbrele lui Ștefan Iosif și D. Anghel, ca și de Buciumenii Tecuciului.

Din satul Bucești, din veche familie răzeșească, a pornit gingașul Ștefan Petică, poetul simbolist care, adesea, evocă tăcutul și liniștitul oraș moldovenesc.

Tecucean e și Ion Petrovici, filosof și literat deopotrivă..

Din Țepu a plecat Tudor Pamfile, folcloristul și povestitorul care a servit ca nimeni altul știința nouă a sufletului popular.

Tecucean este Alexandru Lascarov Moldovanu, cu literatura sa tradiționalistă, cu atmosferă de patriarhalitate, profesorul Ion

Dongorozi, I. Valerian, directorul și animatorul revistei „Viața literară”.

Hortensia Papadat-Bengescu, Ion Nădejde, Eugen Boureanu, Ștefan Zeletin, Iorgu Iordan, Al. Papadopol Calimach, C. Narly, Gabriel Drăgan, Ion Velicu, și atâtea alte nume încă ce nu pot încheia un tablou complex.”

„Ar fi interesant pentru psihologia regiunii un comentariu pe marginea operei scriitorilor tecuceni. De la Theodor Vârnăv, prin Nicolae Petrașcu la Ion Petrovici, mai sunt memorialiști, iar literatura lor isvorăște din propria experiență de viață. O notă de patriarhalitate abundă în proza mai tuturora; modernismul poezilor e moderat de elementul tradiției: scriitorul e strâns legat de viața pământului din care a purces. Eleganța expresiei literare se transmite de la unchiu la nepot, de la Th. Șerbănescu la Ion Petrovici. De la romanță la poem, de la Șerbănescu la Petică, de la Conachi la Valerian, Tecuciu s'a înscris cu-o variată contribuție în patrimoniul literaturii românești. Dacă adăugăm că pământul tecucean a zămislit, în același an, în 1882 trei gânditori de seamă, pe Vasile Pârvan,

Ștefan Zeletin și Ion Petrovici, spiritul tecucean se întregeste armonios, definindu-se pe sine și definind Moldova.”

„Lucrarea aceasta este produsul unor preocupări permanente, a unui mod de-a gândi geografic în istoria literară, ilustrează punctul de vedere regional în istoria literaturii.

Scriitorii păstrează în opera lor mireasma specifică a regiunii natale. Fiecare scriitor își poartă cu sine constantele specifice sufletești, indiferent de cadrul geografic în care se mută vremelnic.

Ca metodă generală a lucrării noastre, am cercetat în primul rând legăturile scriitorilor tecuceni cu pământul lor natal, iar în al doilea rând, am urmărit reflexele ținutului tecucean în opera lor. N'am îmbrățișat opera întreagă a scriitorilor, ci numai nota caracteristic tecuceană.”

(G.G.Ursu – Extrase din „Tecuciul literar”)



Carte poștală de epocă: Liceul „Dimitrie A. Sturza” din Tecuci

O PERSONALITATE EMBLEMATICĂ PENTRU CULTURA TECUCEANĂ G. G. URSU (1911-1980)

► Radu VLADIMIR

I. Profesorul G.G. Ursu – critic și istoric literar, scriitor, om de cultură

Istoric literar, poet și delicat exeget al unor opere și scriitori din ținutul Moldovei, biografia și, implicit, bibliografia lui G.G. Ursu (25 ianuarie 1911– 25 iunie 1980) nu sunt cunoscute, așa cum s-ar fi convenit, nici de cercetătorii literari care i-au elaborat fișe pentru unele dicționare sau istorii literare.

Instruit și format în cetatea universitară a Iașului interbelic și profund influențat de cursurile și seminariile lui G. Ibrăileanu, care fascina prin delicatețe sufletească și intuiție critică, tânărul G.G. Ursu a devenit un excelent profesor în învățământul preuniversitar din unele orașe precum Tecuci, Galați, Bîrlad, Fălticeni și București.

A conjugat, în chip fericit, ani îndelungați, activitatea la catedră, cu cea de cercetare, de istorie literară și de creație propriu-zisă, publicând un însemnat număr de contribuții literare și de poezii în revistele vremii: *Convorbiri literare*, *Revista Fundațiilor Regale*, *Vremea*, *Cuget clar*, *Neamul românesc*, *Adevărul literar și artistic*, *Curentul literar*, *Bugeacul*, *Din trecutul nostru...* și multe altele.

II. G.G. Ursu și revista „Convorbiri literare”

O colaborare reprezentativă a lui G.G. Ursu este cea pe care a susținut-o în paginile revistei *Convorbiri literare*, în perioada 1939–1944, pe când această publicație era condusă de istoricul literar I.E. Torouțiu, care a manifestat o autentică deschidere pentru toate spiritele creatoare ale românilor.

Remarcabile sunt următoarele contribuții de istorie literară, *Alexandru Vlahuță*, *Mihail Sadoveanu*, *elev la Fălticeni*, *Un profesor al lui Ion*

Creangă la Fălticeni, *părintele Vasile Grigorescu*, *Calistrat Hogaș și Tecuciul său natal*, *Theodor Șerbănescu și „Junimea”*, *Poetul D. Nanu*, care conțin informații, note și date inedite, ce corijează anumite erori privind opera și biografia acestor scriitori.

Importante, de asemenea, sunt și alte două colaborări ale lui G.G. Ursu în paginile revistei *Convorbiri literare* – *Mihail Sadoveanu și Artur Gorovei*, 77, nr. 7, iulie 1944, p. 717-723 și poezia *Ceahlăul. Omagiu profesorului meu I. Găvănescul*, 77, nr. 4, aprilie 1944, p. 442, care din ignoranță nu au fost

înregistrate în cartea lui C. Pompiliu și H. Zalis – *Convorbiri literare. Bibliografie*. București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1975, 540 pagini. (*Biblioteca Centrală Universitară – București*).

III. G.G. Ursu (1911–1980), profesor universitar, doctor în filologie, personalitate a culturii locale și naționale, scriitor

Cultura bărlădeană și cea tecuceană, cu mult mai mult decât acestea recunosc, ar trebui să-l așeze în fruntea evocărilor despre Bârlad și Academia Bărlădeană, despre Tecuci și împrejurimile sale.

S-a născut la Bârlad, la 25 ianuarie 1911. Cursurile primare și liceale le-a făcut la Bârlad. Încă din liceu colaborează la unele publicații locale. Remarcat, de foarte tânăr, de către G. Tutoveanu, a fost apreciat și cultivat de N. Iorga la revista *Cuget clar*. A fost secretar al Academiei Bărlădene în anii interbelici și a colaborat la toate revistele ei. Funcționează ca profesor secundar de limba și literatura română la școli din Tecuci, Bârlad, Fălticeni, Galați. Are pasiunea de a studia arhivele despre personalitățile culturii locale și valorifică

Marele om de cultură
C.D. Zeletin spunea despre
G.G. Ursu:

„A fost un mare cărturar,
un eminent cercetător al istoriei
literare, moldovenești mai cu
seamă, un animator de viață
literară, un orator bun și un
admirabil profesor universitar”.

aceste informații în diverse studii publicate în revistele vremii. În perioada cât a funcționat ca profesor la Liceul „D.A.Sturdza” din Tecuci a fost și secretar al revistei „Analele Moldovei”. A fost apropiat de intelectualii tecuceni, conlucrând cu aceștia în restituirea unor valori ale culturii locale. În 1943, a obținut Premiul I la concursul național *Sonetul*, organizat de revista *Vremea*, avându-i în juriu pe Pompiliu Constantinescu, Al. Philippide, Octav Șuluțiu. Este concentrat în armată, în al doilea Război Mondial, ca sergent TR în Regimentul 2 Roșiori cu care străbate frontul românesc în multe teatre de luptă. A fost numit inspector școlar al regiunii Galați, apoi inspector în Ministerul Învățământului.

Din 1961 a trecut în învățământul superior ca profesor la Institutul Pedagogic din București unde a deținut funcțiile de șef de catedră, apoi pe cea de decan.

Și-a adunat târziu poeziile scrise între anii 1925 – 1972 în volumele: „*Salcâm uituc*” și „*Dealul brândușelor*”. A dedicat exclusiv Bârladului volumul de poezii „*Fulg și zăpadă*” (1978). A cântat în opera sa trecutul neamului românesc, frumusețile țării, tristețile legate de scurgerea timpului, bucuriile subtile ale îndeletnicirii de dascăl, vibrația nobilă pe care o trezește blândețea profesorului în concentrarea de suflet tânăr pe care o presupune școala.

Adevărat model de profesor, cercetător plin de calități umane rare: erudiție, sobrietate, demnitate, discreție, dreptate, dragoste pentru oameni și țară, pentru limba românească și pentru spiritul acestui neam. Era, într-adevăr, cronicarul moldovean desprins și făurit de legende reale ale Țării de Jos, pe care o iubea cu patimă. Documentele medicale de la Spitalul Clinic București consemnează la externarea din 12 iunie că starea de sănătate s-a ameliorat, însă diagnosticele cronice și acutizate au condus la inevitabilul sfârșit în săptămânile următoare. Odihnește în cimitirul din Domnești, la marginea cartierului Drumul Taberei, așa cum consemnează cu adânci regrete prietenul său C.D.Zeletin și Radu Șerban Palade.

IV. Despre unele scrisori inedite ale lui G.G. Ursu

În urma cercetărilor sale despre viața, opera și activitatea profesională referitoare la G.G.Ursu, profesorul universitar Nicolae Scurtu relevă că „bibliografia istoricului literar, poetului și memorialistului G.G. Ursu (1911–1980) impresionează prin amplitudine și diversitate, însă,

se cuvine să precizez că, nici până astăzi, nu a fost reconstituită și restituită într-o carte de specialitate.

Prezența sa în presa din provincie, cât și în cea din Capitală presupune o cercetare profundă și aplicată spre a izbuti să depistăm numeroasele sale colaborări.” Criticul și istoricul literar contemporan consideră că „Revelatoare sunt epistolele sale trimise, în timp, lui Nicolae Iorga, în revistele cărui a colaborat, mai ales în *Cuget clar*, precum și cele pe care le-a expediat lui I.E. Torouțiu¹ (1888–1953), acest „Hurmuzachi al istoriei literare”, cum fericit l-a numit Perpessicius, care a condus revista *Convorbiri literare* în perioada 1939–1944. Originalele acestor epistole, inedite, se află la Biblioteca Academiei Române. Câteva dintre aceste epistole au fost publicate de Nicolae Scurtu în cartea sa, *Contribuții la istoria revistei „Convorbiri literare” (1939–1944)*. Iași, *Timpu*, 2015, p.129–139.

Din câteva epistole inedite pe care le preluăm fragmentar în rândurile care urmează, remarcăm modul în care autorul evocă legăturile spirituale existente între cei doi autentici intelectuali devotați documentului literar, atmosferei culturale și atenției cunoscători ai procesului de creație artistică.

Istoricul literar G.G. Ursu evocă, în epistolele sale către I.E. Torouțiu, atmosfera din provincie, condiția cercetătorului literar, mediocritatea și lipsa de orizont cultural al celor mai mulți dintre intelectuali. Epistolele acestea contribuie la completarea informațiilor privind colaborarea lui G.G. Ursu cu articole, studii literare și poezii la prestigioasa revistă „*Convorbiri literare*”. De urmărit referirile la apariția cărții „*Tecuciul literar*”:

*

[Tecuci, 16 martie 1941]

[Domnului I.E. Torouțiu, Strada Argentina, nr. 39, București III]

Stimate și iubite domnule Torouțiu,

Scrisoarea d[omniei] voastre mi-a umplut sufletul de lumină. Tonul ei cald, intim a fost o încântare pentru mine, după cum aprecierile mă măgulesc în chip deosebit. D[umnea]voastră știți prea bine ce înseamnă a lucra într-un mediu străin de-o preocupare intelectuală mai înaltă și mai curată și știți cât de apăsătoare e mediocritatea din provincie. Am mândria că, alături de alți oameni îndrăgostiți de carte, la Bârlad, la Fălțiceni sau la Tecuci, pe unde m-au purtat valurile vieții, provincia încă nu m-a înfrânt cu tendința ei de nivelare.

G. Ursu
Prof[esor] la Liceul „D.A. Sturdza”
din Tecuci

*

Tecuci, 30 martie 1941

Mult respectate și iubite domnule Torouțiu,

Nu pot găsi destule cuvinte de mulțămire și de recunoștință pentru darul domnesc pe care mi l-ați făcut. Au ajuns cu bine la Tecuci cele cinci masive volume din *Studii și documente* și am și început să mă cufund în adâncul lor. Vă închipuiți, ce prilej de rare delicii spirituale pentru un biet pasionat al trecutului ca mine! ...

G. Ursu, Profesor la Liceul „D.A. Sturdza”
din Tecuci

*

Tecuci, 6 septembrie 1942
Str[ada] Elena Doamna, nr. 170

Mult stimată domnule profesor,

Întors din concentrare, primul gând al meu a fost să reiau îndeletnicirile obișnuite. Ca urmare, vă trimit două articole și o poezie. Primul articol este consacrat lui Calistrat Hogaș, de la a cărui moarte s-au împlinit anul acesta 25 de ani. E un Hogaș văzut în atmosfera orașului său natal, cu multe date puse prima oară în circulație.

Al doilea articol stabilește legăturile lui Theodor Șerbănescu cu Junimea. Știu că d[umnea] voastră v-ați ocupat personal de acest scriitor și mă interesează părerea autorizată a d[umnea]voastră!

Primul articol e detașat dintr-o lucrare, în studiu, încă, închinată **Tecuciului literar** (6). Al doilea articol despre Șerbănescu, v-aș ruga, în cazul că nu se publică să-l păstrați, neavând copie după el. Metoda e aceea, întrebuițată de d[umnea]voastră, în atâtea studii definitive: reconstituirea atmosferei unei epoci prin acumulare de amănunte precise și semnificative, totodată.

G. Ursu, Profesor la Liceul „D.A. Sturdza”
din Tecuci

*

Tecuci, 10 sept[embrie] 1943

Mult stimată și iubite domnule profesor,

Țin să vă mulțumesc frumos și din inimă

pentru ospitalitatea delicată ce ați dat-o articolelor mele despre Calistrat Hogaș și Theodor Șerbănescu și poeziilor, cât și pentru tipărirea lor fără cusur într-o asemenea elegantă și mare revistă.

Nu știu dacă ați primit la timpul său revista de cercetări istorice *Analele Moldovei*, în care am publicat o recenzie despre *Studii și documente literare*, vol[umul] XI, volum utilizat și-n articolul despre Nanu.

Mereu ciugulesc din volumele d[umnea] voastră de documente lucruri de preț, fără de care nu se poate lumina îndeajuns atmosfera morală a unei epoci literare, figurile scriitorilor, chiar, ceea ce e esențial, procesul lor de creație.

Veți primi-n curând monografia **Tecuciul literar**, publicată la Bârlad. M-ar interesa în grad extrem părerea d[umnea]voastră și a Convorbirilor literare despre acest nou studiu al meu de istorie și geografie literară locală. În speranța unei colaborări mai largi, odată cu așa de dorita înseninare a cerului românesc, vă rog să primiți, domnule profesor, același devotament neostenit și-aceeași stimă deosebită.

G. Ursu

Notă. Paginile preiau referințe critice și documentare din revista „România literară” editată de Uniunea Scriitorilor din România în ideea că mai mulți pasionați de cunoașterea tradițiilor culturale tecucene vor investiga surse biobibliografice diverse, aprofundând studiile despre G.G.Ursu.





CRONICĂ LITERARĂ

A TRĂI PRIN, ÎNTRU ȘI PENTRU POEZIE

► Dan MOVILEANU

Marin Mârza este cel mai interesant poet gălățean din ultimul sfert de secol. Poet damnat, din stirpea rară a boemei gălățene, din anii '70-'80 ai secolului XX, tutelată de admirabilul nefericit SIMON AJARESCU, Marin Mârza este poetul de dincolo de mode și timp. Scriitura sa nu se revendică de la un curent literar anume, (neomodernism, postmodernism, textualism), fiindcă poezia sa nu ține de scriitură, ci de trăire. Marin Mârza secretă poezie, poezia fiind modul său de viață, ceea ce îl face neîncadrabil. Deși a debutat în presa literară gălățeană în anii '80, iar editorial abia în 1991 (Ieșirea din încercuire, Ed. Porto-Franco, Galați), nu poate fi încadrat nici optzecismului, nefiind nici ludic-nostalgic, nici ironic, nici narcisiac, nici măcar fracturist sau porno-scatologic, gen Mihail Gălățanu, Marin Mârza nepropunându-și să șocheze și să ocupe abuziv un loc cât mai vizibil dinspre un centru ipotetic. Deci nu este nici nouăzecist, nici douămiist, el este poet pur și simplu!

Debutul său editorial, cu „Ieșirea din încercuire” (Ed. Porto-Franco, Galați, 1991), admirabil titlu, a fost totuși un eveniment pentru poezia gălățeană, dar s-a produs într-un timp istoric nefast, destinul nefericit intervenind, ca și în cazul altor poeți damnați, distorsionând mesajul său poetic-existențial. Să ne amintim de teribilele scandaluri politice și sociale, mineriadele, răcnetele isterice ale femeilor de la Apaca sau alte mașinațiuni care au atras privirile criticilor literari. Cine citește, azi, poemele lui Marin Mârza din „Ieșirea din încercuire” poate decela cântările poeziei sale: suferința „ascunsă” că poezia nu are nici un rol în „nebulia lumii” tutelată de cenzura schizofrenică, angoasa indusă de lipsa de luciditate a omului, poezia neavând

nici o putere de vindecare, de trezire a lumii la o normalitate firească, punerea sub semnul întrebării a conceptului de poezie și o vagă mizantropie vis-a-vis de derizoriul existenței, un scepticism derivat din starea poetului silit să trăiască în cercul strâmt

al congenerilor care închinău ode ditirambice unor nulități ale istoriei. Poemele lui Marin Mârza au fost scrise în epoca în care cuvinte ale limbii române erau tabu (încercuite de o mână vigilentă), existența poetului era derizorie, dedublarea (alteritatea ego-ului) fiind starea „normală” a eului poetic bântuit de amăgirile lumii. Ieșit dintr-o lume a „încercuirilor” de toate gradele, o lume în care „poemul nu-i decât clevetire/la priveghiul ideii” (p.7), o lume în care frigul, foamea, frica se instalaseră până și în lacrimi, în care până și „aerul miroase a fătăciune de cuvânt” (p.9), în care, „cuvintele sunt plute/pe un cerc de apă”

(p.12), poetul se-ntreba ce mai e un poem decât „nici viață/nici moarte/fiecare poem/întoarce acasă cuvintele/ca de la o înmormântare (p.13). În acea lume a „călușului de hârtie” (două poeme cu acest titlu), a „bolgiilor transparenței” (cinci poeme admirabile), a depunerilor reziduale ale istoriei și a serbărilor de stronțiu încercuind cuvântul ancestral, rolul poetului era acela de a încerca să „taie beregata realului cu o metaforă”(p.21), să-i ascundă „poemului viața cea adevărată”(p.25), să cânte „un loc pentru vorbit/și-ncearcă în umilință/să spui ceva și despre/adevăr”(p.30) și să aștepte „ca la bătrânețe sigur voi vorbi/mai mult decât aș spune astăzi/sub tortură”(p.37) Poezia nu avea nici o virtute, nici o putere de a vindeca, fiindcă pe străzi „copacii chelesc brusc de spaimă” (p.30) și „nici un poem nu strălucește mai mult/decât mărgica roșie/ce se rostogolește de pe masă”(p.45), chiar dacă poetul „plimbă întâmplarea pe stradă/și încearcă



să abată/ traiectoria cuvântului”(p.49). Atmosfera aceluși timp, irespirabil pentru poeții adevărați, este admirabil surprinsă într-un poem pe care-l redau aici în întregime: „În fiecare zi poeții se-ntâlnesc într-un adăpost/ferit de ignoranță și întuneric/și-acolo (fiecare cu vipera lui)/smulg colții inspirației/împrumutându-și batista/aerul miroase a tristețe în toată casa/iar foaia de hârtie/se rotește se rotește-ntre ei/ca o piesă brută/în ghearele unui strung”(Grup de poeți scriind o poezie).

Programatic, Marin Mârza decretează: „pregătesc oglinda/pe lustrul ei voi depune/ultima răsuflare: adevărul”(p.47) sau „între mine și oglindă/trăiască veșnic arcul electric/ce se formează ori de câte ori încerc/să contemplu ceea ce văd”(p.45) și ilustrează „pe fiecare acoperiș al orașului/captatoare erotice” (p.60), pregătindu-și astfel cea de-a doua ieșire (din încercuire) în lumea poeziei, conștient că lumea în care am intrat (după 1989) își poate vindeca spiritul de tirania erorilor, prejudecăților, iluziilor induse de „ciuma roșie”. Dar destinul a intervenit în viața poetului obligându-l să se autoexileze, să iasă din „încercuirea” economică, cu speranța că se poate întoarce, oricând, la uneltele poetice, recăpătându-și locul și rolul în cetate, dar și că va găsi o lume mai bună decât a lăsat-o!

Revenind, după un deceniu și jumătate, cu cea de-a doua sa carte „Oglinda lui Bacon” (Ed. Sfera, Bârlad, 2016), prefată de Tănase Dănăilă, postfată de Vasile Sevastre-Ghican, Marin Mârza constată că lumea nu se poate vindeca de metehnele ancestrale (cele patru tipuri de idoli ale lui Francis Bacon), că poetul nu a devenit un taumaturg, ci dimpotrivă, e un oarecare, numai e un salvator al condiției umane, că numai poate îndrepta ceea ce a strâmbat istoria. Viziunea poetică din „Oglinda lui Bacon” nu e nici sumbră, nici mai veselă, nici ironică, nici autoironică, discursul său este pe alocuri fracturat, sincopat, dar numai la nivelul limbajului, ideile sunt legate între ele, cursive, viața, moartea, nimicul, neantul, sunt pe același palier, viața se reduce doar la supraviețuire, poetul nu-și mai găsește locul, lumea îl refuză, iar „cuvântul...se transformă/brusc în lacrimă”! Poemele din „Oglinda lui Bacon” par scrise în aceeași epocă de tristă amintire cu cele din „Ieșirea din încercuire”, se păstrează în același registru tematic, cu același ton de lehamite existențială, poate doar tristețea, filtrată prin intelect, cu care poetul dialoghează cu lumea, e cu câteva octave mai adâncă! Acum până și „copacii îmbracă halate de spital” (p.11), iar în această nebunie a lumii, poetul își arde „vârful limbii/cu

fiecare cuvânt/până la capăt”(p.12), învață, de fapt reînvață, „să nu adorm/să-mi țin respirația”(p.15), fiindcă „moartea depășește viteza luminii/în toate ungherele ființei” (p.15). Marin Mârza îl contrazice aici pe Einstein și se străduiește „să rămână în viață/sub înaltele poduri ale normalității”(p.16), „depresurizez fantome/pentru echilibrarea lăuntrică a realității”(p.18). Poetul constată că „paradisul pare un eșec al imaginației umane”(p.19) și încearcă să-și organizeze „viața după un vis/și nu mai știu să deschid ușa casei”(p.20).

Bulversat de realitate poetul se-ntreabă retoric „luciditatea la ce-mi folosește acum?” pentru ca în altă parte, să afirme autoconsolator „nu sunt prea multe zile întregi de /luciditate într-o viață”(p.53) sau să constate senin „n-am avut niciodată un raport sănătos/cu inima din cauza spiritului/și viceversa”(p.24) răspunzând astfel unor critici care consideră că poezia trebuie să se adreseze fie inimii, fie spiritului. Vizitat de spaimă, o constantă a poeziei sale, Marin Mârza afirmă „am pierdut tot ce-a fost înlăuntrul meu”(p.31) și nu-i rămâne decât să „adun hârtii spulberate de vânt/mă eliberez de anxietate”(p.33), scrisul fiindu-i suficient. „Nu-mi lipsește nimic să mor/nimic să trăiesc”(p.42), dar „trăiesc la gura poemului din amintiri”(p.46) fiindcă poezia este modul său de viață. Navetând esențial între două lumi, cea de ieri și cea de azi, între realitate și virtualitate, trist, însingurat, mereu neliniștit de derapajele sociale, poetul concluzionează „nu mai reușesc/să mă întorc/pe lumea aceasta” (p.62) și cu amărăciune „s-a ales praful de promisiunile mele”(p.66) sau „am ajuns să-mi extrag poemele/dintr-un maldăr confuz de cuvinte”(p.67).

Privindu-se în „Oglinda lui Bacon” – poem de largă respirație din finalul cărții, cuprinzând șaisprezece texte impecabile, citabile în întregime – Marin Mârza afirmă siderat „încerc să recuperez câte ceva/ din timpul pierdut/dialogând cu moartea” (p.84) conștient că „am lăsat frumusețea să dispară/am lăsat viața să dispară/...unde mă poartă vântul trăiesc/de nimic n-am nevoie, într-o lume fără paradis”(p.88). Marin Mârza este un poet total, sub bagheta sa de magician cuvintele se așează în rosturile lor și transformă lumea, cu metehnele ei, în cântec de dragoste pentru viață.

„Oglinda lui Bacon” este o carte rară, subtilă, profund originală, elevată, meditativă și este în același timp o invitație la introspecție, pentru a ne cunoaște mai profund ungherele tenebroase ale ființei în vederea unei posibile vindecări. Marin Mârza trăiește prin, întru și pentru poezie.



CRONICĂ LITERARĂ

CĂUTÂND CULCUȘ METAFIZIC ÎN BRAȚELE POEZIEI...

► A.G. SECARĂ

După debutul editorial cu „La pohème around the word” (și nu „the world”, cum am citit mult timp: dar ce este Cuvântul decât Lumea?), Liuba Liubastra Botezatu revine în atenția noastră cu un manuscris* expresionist-neoromantic (condiment: „o cumplită ură existențială”), de o sensibilitate aparte, în care referențialitatea și auto-referențialitatea sunt muze bune pe un drum al autenticității în care o nouă Dorothy, luată pe sus de tornada condiției umane își dorește un Godot de Oz, un poem intitulat „Așteptându-l pe... Godot”? sunând astfel: „Cuvintele mele, săracele mele cuvinte, în zadar caută să mi te apropie -/ Părere, Iluzie, Absolut, care îți este Numele/ și unde îți ascunzi Chipul?/ De ce venirea Ta înfricoșează, când dorul meu de Tine crește/ cu disperarea hăului căscat între mine, muritorul, și tu, Infinitul...?/ În adâncul inimii mele, Te simt intuitiv ca pe o memorie/ despre care știu că există, dar nu o mai pot găsi,/ vedea, pipăi/ și atunci mă resemnez cu ideea orbului locuind un cub/ peste marginile căruia nu poate răzbate,/ până la a cărei formă nu poate ajunge nici cu puterea minții creatoare.../ Doamne, din dragoste, m-aș dizolva în Tine,/ deși mi-ai făcut deja cunoscut că aș fi o părticică din Cel care ești.../ Și atunci, de ce această senzație de frig și de abandon?”

Eminescu, Nichita, Marquez, Bacovia, evident Samuel Beckett, deși nu am putea afirma că literatura și teoria absurdului ar influența-o pe tânăra poetă decisiv (existând un poem numit „Absurd”!), Cărțile Sacre, Marin Preda, cu cel mai iubit dintre pământeni („și cei mai iubiți dintre pământeni/ pot cădea în dizgrație.”), Michelangelo, Nietzsche, spiritualitatea veche greacă, hituri cinematografice ori best-seller-uri literare („50 de umbre ale nopții”), parafraze pop-rock („și iubirile mor câteodată”) ș.a. pot fi menționați sau menționate, ca alte ingrediente ale acestei opere deschise, despre care am plăcerea de a scrie aici.

Taina, misterul existenței, angoasa, terorizantă sau nu, dincolo de prezența oamenilor

care nu aderă la sacru și căutarea lui (se simte o tensiune raportată la ei! A se vedea „nesingurătatea mea singură”! sau „ei încă nu cred”!), o hipnotizează pe poetă, dar războiul ei pentru libertatea inimii și privirii ei („De aceea am dat inimii ochi,/ ca să poată simți ceea ce mintea percepe/ și nu poate să vadă.”) are luptele ei câștigate: „În mijloc de haos,/ Cuvântul s-a dezgolit de cuvinte și s-a numit tăcere;/ Tăcerea s-a dezgolit pe sine și s-a făcut poezie...”

Aliat în această campanie, ludicul: un poem este intitulat „Pierde vară, pierde timp, seamănă noapte, seamănă vânt...”, are următorul *Motto*: „Se caută muz, se caută muză, pentru prostii se caută scuză...” și începe așa: „Se caută om spre zidire/ în



numele Patriei, în numele tatălui,/ în numele mamei/ și al inexistentei iubite ce va să țină loc/ de iubit... Se caută rol, ba se caută roluri și un zeu/ pe care să se ridice un pohem ori o pohemă,/ așa cum se înalță o casă care să umple o carte/ ori două, ori nouă.../ ori un șir prelung de cărți dintre cele pe care/ nu le va citi nimeni vreodată...”

Din când în când, Luciditatea lucidității ajută și ea, Pasăre Măiastră, intervenind tolkienian: „în mine se întâmplă un exod al sinelui/ cum niște păsări migratoare./ aievea mă transform în lilieci sub ochii tăi/ și plec în lună./ de dragul cui, a ce, să te condamni la moarte?// cutremurat de adevăr, alegi să te iubești minciună/ și-ți spui că vină poartă doar orbirea.../ dar te complaci în ea./ nimic nu poate să mai stea-n picioare,/ ce dacă lacrimile-ți curg șuvoaie?// ți-ai făurit un labirint pe care l-ai numit cuvânt,/ când știi că este numai disperare...”

Deseori opera literară este un labirint, avem un labirint și în cazul Liubei Liubastra Botezatu, câteodată ajungem la un anume „punct de fierbere” (titlu de poem) în care și labirintul, privirea hipnotizatoare a acestuia, din aceeași familie/dramă, și Zeul este un Labirint, probabil și Cel pe care vrea să-L surpe, poeta este întotdeauna și Dorothy, dar mai ales o Alice: „îi ard obraji a neputință în întuneric,/ iriși încinși subțindu-i buzele până la punct./ pecetluire de lacăt pe un chip ca de piatră./ mental,/ faci previziunea bucăților de marmură sfărâmate în valuri/ și întrevezi fierberea dincolo de peretele străveziu./ zidul opac se destramă la cea mai mică apăsare cu degetul/ ca și cum o Alice ar atinge oglinda/ și-i auzi tamburinele sângelui dând năvală din vene în tâmpale -/ explozie!/ se vrea ilizibil, dar cade în moarte făcându-se prunc./ pulsează și seamănă frumos, se auzi de undeva,/ să te poți culege bogat la lumina zilei.”

Precum se observă, este forțată trecerea și către experiment, nu doar de dragul experimentului, ci din chemare metafizic-metaforică, unde invizibilitatea este ispită: „zborul cocoarelor mă urmărește dintr-un cerc nevăzut/ ascunsă într-un colț de lună/ cum pisica la vânătoare de șoareci/ răsfir trecătorii printre gene ca punctele/ alese la întâmplare prin aer/ cu care mi-am umplut copilăria ucigându-le în final/ printr-o clipire de pleoape/ un timp mort și etern curge lent/ mereu același/ povestea lui nu se întâmplă nimic mi se întâmplă...”, acest fragment fiind din... pohemul „invizibilă”.

„Să fie omul veriga slabă?” se întreabă mai apoi poeta, deloc invizibilă, dar parcă evadând dintr-un roman h.g.wellsian (sau din epoca lui deloc victoriană, pardon, victorioasă în fața Destinului), unde dorința iubirii („transfigurate statui surdo-mute și nevăzătoare/ decât nevoilor proprii/ cu nervii

întinși primare dorințe ne sapă în piatră/ mănunchi de ghețari ce se pleacă/ egoului”, strașnice imagini în „ne suntem siberii”, poate un titlu mai dur și mai bun pentru carte!) se joacă de-a un monstru care crede că „nimic nu este nou sub soare”, nici sub întuneric („pășești pe albul steril al îngerilor/ ca să te vindeci de negrul inimii”): „trec pe lângă timp ca și cum m-aș numi nemurire,/ ca și cum n-aș mai fi decât o apatică făptură/ îmbătrânită înainte de vreme./ la picioarele mele, bucuriile vieții se cer trăite./ din stradă, zgomot de mașini, râset de copii,/ patimi tinerești pe strune de chitară mai amintesc/ că lumea se-învârte./ în turnul meu de beton, ca într-un cavou,/ îmi aștept învierea/ și scriu până voi deveni poezie.”

Poezie de fildeș, replică „Betonului”, culcuș Frumuseții abstracte sau nu! Astfel înarmată, cu scut de metaforă, spadă-poezie, Liuba Liubastra Botezatu merge în întâmpinarea unui viitor posibil... inuman (ca să mai fac o aluzie la „Estetica inumană” a lui Felix Nicolau): „pohemul acesta e greu cum mersul roboților pe ape/ se miră de propria lui inutilitate și nonpoezie!” Desigur, poeta nu cade în extremismul poate și comercial al lui Charles Bukowski, care scria că „poezia a fost mereu un produs fals. A fost fals și supra-estimat de-a lungul a mii de ani. E prea delicată. E prea prețioasă. (...) Aproape toată poezia lumii e bună de aruncat...”

Ea cere azil, măcar ca o Jeanne d'Arc post-post modernistă, sfidând și provocând Ipocrizia contemporană: „arătăm cu degetul/ strâmbătează ființei/ acuzând reciproc de nedreptate/ ridiculizând dând verdicte/ diagnosticând cu nebunie/ prostie ipocrizie/ pe toți cei/ încumetându-se să danseze/ după muzica proprie/ inconvenabilă/ prejudecăților noastre/ ridicate la rang de principii/ valori și moralitate/ sub stindardul/ credincioșilor afișate/ și al albelor existențe/ pătate de egoism și trufie/ ce nu se mai satură/ să elogieze ispita// paradoxul/ lui așa da, așa ba/ stă în silabisire// poezie? terapie?/ viață – nebunie/ în dar/ cu dragoste/ ție”...

Desigur, avem de-a face cu o Jeanne d'Arc (Prometeu, se alintă ea într-un loc-poem uroboreousian) căreia îi place (sau nu?) cafeaua, este gata să pozeze, vorba vine, unui Mălaicu Hondrari pentru un nou volum, de fapt „Al doilea război mondial al fumătorilor”, în care fumătorii de „Winston menthol” se revoltă, cu „fumuri” cu tot („fumuri”, titlu de poem), poate crede sau nu și în decafeinizarea... haiku-urilor (bat apropo la finalul cărții), dar, trecând dincolo de joaca de-a meta-literatura, Liuba Liubastra Botezatu este o Jeanne d'Arc basarabeancă, în anul centenarului marii uniri care a fost în 1918, plutind deasupra valurilor Prutului și declamând: „Sunt România cea de peste Prut,/ Cea care nu-i trecută pe vreo hartă,/ Ca

un orfan de mumă alungat,/ Visând la Patria de altă dată./ Eu sunt românul cel furat de neam,/ Moneda cea de schimb între Puteri,/ Bucata de pământ cea mai săracă,/ Fără tradiții, limbă, primăveri.../ Eu sunt cea mică soră prigonită/ Pe niște plaiuri reci și-întunecoase,/ Cu limba schingiuită de slavonă,/ Prilej de glume surorii frumoase./ Sunt România stoarsă de respir,/ Acea văduvită de memorii,/ Cea alăptând la sânul ei mancurți,/ Cu fiii morți sub ghețuri de Siberii./ Eu sunt românul care nu-i român,/ Rusificat pe un meleag durut,/ Sunt Basarabia ce a-înghițit venin/ De peste Nistru și de peste Prut..."

Poemul este intitulat „Antinațională” și este un strigăt de durere existențialist-geopolitic pe care unii, nu neapărat români, îl vor înțelege foarte greu, dar care este mai mult decât necesar pentru a înțelege „rădăcinile” formării tânărului poet, nefiind vorba numai de Liuba Liubastra în acest caz! Acest „capitol” al cărții este întregit de poemul „31 August – de ziua limbii române” care are ca motto un gând-vers de Nichita Stănescu: „Limba română este patria mea”!

Iar dacă filosofii spun și scriu din când în când și adevărul, și nu putem să-i bănuim de rea credință, și dacă în limbaj ori limbă se ascunde ființa, singura care poate gândi neființa, în afara neființei însăși, și dacă dăm ființei ceea ce este al ei, manuscrisul Liubei Liubastra Botezatu este o mărturie care trebuie cunoscută: sunt altfel de lacrimi de Hrist, „renaștere iar –/ flori timide-n grădină/ viață suspinând.”

Este un altfel de „Cânt al Celui de Dincolo”, prin vocea și cuvintele pământencei, ca să ne referim la unul dintre cele mai ambițioase poeme filosofice care apare în manuscris.

Cum este firesc, chiar și într-o lume nefirească, se va observa o întoarcere deloc comodă către Sacru, sugerându-se și dreptul la drept, la prezumția de nevinovăție și pentru neființă, și negrai:

„în liniștea mea/ nu mai judecă nimeni/ nici Dumnezeu/ care își însușește negraiul/ învățând să uite pronunția cuvintelor/ cu verb sau fără de verb/ subiectelor neverbalizate dinspre silabisire înspre sunete/ slab articulate și nearticulate/ până dincolo de primul icnet/ și străfulgerarea gândului primordial că sunt”...

Bref, din „liniștea și neliniștile” poetei, iată o provocare demnă de a fi primită: lecție de pășit deasupra... apelor tulburi „pe unde se pierd deopotrivă și pești, și plancton,/ și rechini...”

A crede sau nu în suflet rămâne, desigur, o chestiune deschisă. Ca și aceea de a crede sau nu în poezie, în sufletul poeziei, în sfârșitul poeziei, sfârșitul umanității, ploile de îngeri, dansurile lui Dolores, certitudini („Mi-a crescut un ochi în inimă/ și atunci Ți-am cunoscut înfățișarea:/ nici pe departe

- figură de moș/ nici pe aproape – figură de tânăr,/ ci numai intelect superior coborât în iubire...”).

În altă ordine de idei, Liuba Liubastra Botezatu, coborând dintr-o noosferă deloc numai virtuală a poezilor, ne învață altfel „dorul cuvântului neinventat încă,/ de poezia care nu s-a mai scris.” Dar Dorul pare să fie o specializare a celui de dincolo de Prut, specializare într-o indefinibilitate a Frumosului:

„Mi-e dor de tine ca de o amintire/ neîntâmplată încă,/ Tu,/ care-mi ești o continuă așteptare/ a ceva ce, poate, nu va veni niciodată.../ Și, poate că iarna bate la ușă/ ori poate că eu o iarnă devin...”

Scepticismul și pesimismul pot dicta și ele alte... lumi: „vorbești lumii despre auto-sacrificiu și dragoste/ sperând să trezești un Dumnezeu mort/ nevenindu-ți să crezi că lumea e mâncată de cancer/ iar fericitul final biblic/ e numai o poveste romantică a unui idealist nefericit”... Sau pot reinterpretă, deși, între timp, o Susan Sontag a scris o carte împotriva... interpretării: „să cauți sensuri/ acolo unde nu există/ decât o mare de confuzie existențială/ rezultat al unor minți ludice/ și nestatornice/ găsindu-și plăcerea și sensul în cornul aprins/ al Minotaurului lăuntric/ încălecat de o hoardă de maimuțe/ ținând pe corzile nervilor/ pe care tu/ în naivitatea ta le vezi drept coardă a inimii/ un soi de cordon ombilical al sufletelor/ denumit ideatic fir incandescent al Ariadnei/ când nu-i decât o jonglerie legată cu ață albă/ iar ghemul - o iluzie/ în care cea mai puternică primată/ le învinge pe toate/ nu și pe sine/ Tezeu a putrezit în labirint/ crezându-l unica realitate”...

Într-un fel, Liuba Liubastra Botezatu a salvat tot ce se mai putea salva din acel Tezeu... Ariadnă arhimedică pledând pentru o nouă apologie a cercurilor, a perfecțiunii: „ce nebun de complexă e matricea Universului!/ dă-ne, Doamne, putere pentru cercuri noi/ pe curat.” Și pentru nașterea poeziei din poveste și a poveștii din poezie (precum aceea memorabilă a Nucului), crezând în necredință, totuși sperând:

„și poate că îngerii se-ascund printre noi/ cu ochi temători de oamenii goi,/ pictând Universu-n lumini de cristal/ cu inima lor cât un cerc de opal.../ și poate că îngerii tac și se-ascund/ în muzica lor ce-n culori o aud/ și zboară prea sus, mai sus de cuvinte/ în tremurul lor din aduceri aminte// dar îngerii sunt, mai sunt printre noi,/ zâmbind ca și cum nu ar trece prin ploii...”

*poheme cu aromă de cafea

și gust de winston menthol/ Liuba Liubastra Botezatu



INSCRIȚII

ÎNTREGIRI LA BIBLIOGRAFIA LUI CONSTANTIN NARLY

► Prof. dr. Nicolae SCURTU

Bibliografia poetului, prozatorului, pedagogului și traducătorului Constantin Narly (n. 30 mai 1896, Tecuci – m. 6 iulie 1956, București) nu e cunoscută, integral, nici specialiștilor, nici biografilor și nici cercetătorilor de la Institutul de Științe ale Educației.

Nu e menționat în istoriile literare, recente, iar dicționarele îl evită cu o oarecare voluptate întrucât cele două cărți de beletristică, *Evocări venețiene* (1928) și *Ispite și biruinți* (1930) nu au fost niciodată reeditate.

Nici poeziile, prozele și micile eseuri și recenzii literare nu au fost, încă, *restituite* într-o carte de recuperare a moștenirii literare și culturale a lui Constantin Narly.

Literatura sa epistolară, despre care am mai comunicat, în paginile acestei prestigioase reviste, unele informații și materiale, continuă să se îmbogățească cu noi și interesante piese, cum sunt cele trimise profesorului și marelui învățat Nicolae Iorga.

E necesar să precizez că N. Iorga îl menționează în valoroasa sa sinteză *Istoria literaturii contemporane*¹ în sintagme fericite, iar Const. Narly citește, cu atenție, și recenzează două² dintre contribuțiile eruditului istoric și cărturar.

Ajuns profesor universitar la Cernăuți, Const. Narly îl invită călduros pe N. Iorga să vină în Bucovina și să onoreze cu prezența sa unele manifestări științifice și didactice din cadrul Universității Regale Carol II.

Impresionează limbajul epistolar, formulele de adresare, deferența și prețuirea intelectuală de care se bucura Nicolae Iorga în conștiința contemporanilor.



*

Universitatea din Cernăuți
Seminarul pedagogic
Director: Prof. dr. C. Narly

[Cernăuți], 3 octombrie [1]928

Mult stimat d[omnu]le profesor,

Deși nu am cinstea să fiu cunoscut de d[umneavoa]stră, consider de datoria mea să trimit modestele mele încercări³ celui care a evocat atât de maestru *cetatea unică*.

De altfel, această carte își datorește existența domniei voastre, care într-o conferință la Iași, cu ani în urmă, ați deschis auditoriului modest și avid care eram, perspective de vis ce s-au întrupat în aceste *Evocări*.

Recompensa lor împreună ar fi să vă poată opri un minut atenția.

C. Narly

*

ROMÂNIA
 Universitatea Regele Carol II
 Seminarul pedagogic universitar
 Cernăuți, Str[ada] Spiru Haret, nr. 2
 Telefon 512
 Nr. 185/38

Cernăuți, la 9 aprilie 1938

Excelență,

Seminarul Pedagogic Universitar Cernăuți organizând și în anul acesta cursurile „Săptămânii Pedagice”, care au devenit o tradiție frumoasă a instituției noastre, vă rugăm să binevoiți a onora inaugurarea cursurilor în dimineața zilei de Florii cu prezența Excelenței Voastre.

Mulțumindu-vă, vă rugăm, Excelență, să primiți expresia celor mai distinse sentimente de admirație și venerație.

C. Narly
 Directorul Seminarului Pedagogic Universitar
 Cernăuți

Excelenței sale, domnului consilier regal, profesor universitar N. Iorga

București

Note

- Originalele celor două epistole, inedite, se află la Biblioteca Academiei Române. *Correspondență primită de N. Iorga*. Volumele nr. 343, f. 506^{r-v} și nr. 431, f. 262ⁿ.
- 1. N. Iorga ~ *Istoria literaturii românești contemporane*. [Volumul] 2. *În căutarea fondului (1890-1934)*. Ediție îngrijită, note și indici de Rodica Rotaru. Prefață Ion Rotaru. București, Editura Minerva, 1986, p. 256 și 293.
- 2. C. Narly ~ N. Iorga ~ *Noua direcție în învățământul românesc*. Patru conferințe la Radio în *Revista de pedagogie*, 2, caietul 1-2, 1932, p. 107-111 și N. Iorga – *Manualul pentru Istoria Universală al studentului din anul preparator al Facultății de Litere. I. Evul Mediu în Revista de pedagogie*, 3, caietele 1-2, 1933, p. 179-180.
- 3. Const. Narly ~ *Evocări venețiene*. Proză. Desene de A. Barte. Cernăuți, Editura „Junimea literară”, 1928, 95 pagini.





NOTE DE LECTURĂ

QUO VADIS POETA?

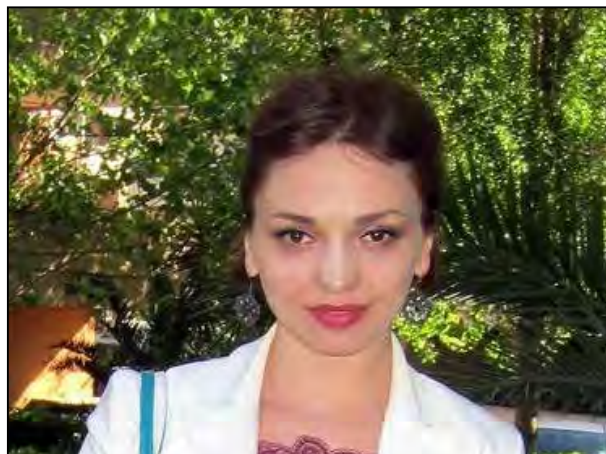
► Gabriel GHERBĂLUȚĂ

Dacă orice volum de debut înseamnă pentru cititor satisfacerea unei curiozități estetice, culturale, artistice, al doilea volum trebuie să fie o confirmare a unui dat afirmat în volumul de debut. Același lucru s-a întâmplat și cu noi la apariția primelor două volume ale Liubei Liubastra Botezatu. Volumul de debut: "La poheme around the word" publicat în 2017 la editura pim, Iași, anunța un poet iscoditor, promițător, talentat, stăpân pe tehnicile lirice de la cele romantice la cele post moderniste. Calitățile poeziilor din acest volum au fost remarcate de cititori dar, ceea ce este foarte important, și de critică. Volumul câștigă premiul pentru debut la concursul "Poezia - Oglindă a sufletului", concurs organizat de primăria comunei Dudeștii-Noi, prin programul „Pro-Cultura”; sufletul acestei manifestări culturale fiind poetul Geo Galetaru.

Al doilea volum, "poheme cu aromă de cafea și gust de winston menthol", apărut la renumita editură Eurostampa, Timișoara, 2018, este exact ce am așteptat - confirmarea unui talent anunțat de primul volum și, în același timp, un pas en avant pentru poetă. Structural, volumul este alcătuit din trei părți (capitole); partea întâia, "poheme în alb cu aromă de cafea", partea a doua: "poheme în vers clasic mentholat", partea a treia: "terține decofeinizate în spirit haiku".

„poheme în alb cu aromă de cafea” mi-a sugerat și titlul acestor note: Quo Vadis Poeta?

Toate pohemele acestui capitol sunt scrise în vers alb; poate, pentru a oferi o mai mare libertate autoarei în exprimarea cât mai necenzurată de corsetul prozodiei a căutărilor sinelui, a deslușirii drumului drept: în viață, în artă. Încotro, poete, pare a se întreba și a-l întreba autoarea... „pășesc drumuri bătătorite/ și mă rog să mi se potrivească pașii pe măsura/ urmelor de tălpi/ și mă rog nisipului să le umple până la



alb./ pot desluși cu ușurință negrul-/ acolo începe căderea, în iadul paradisiac al predecesorilor...”

Avem de a face cu o poezie existențială, arta devenind acum o formă a cunoașterii absolute; nevoia certitudinii este dominanta demersului critic al autoarei Liuba Liubastra Botezatu; „Cel Care Curge stă neatins de dorințe/ și tace înrămat în albastru/ mirat de nesăbuița nebunului căutând să-i descopere chipul într-un singur poem/ al Absolutului/ Căci nimeni, dar nimeni nu a atins Poezia/ doar ea, pe puținii aleși.”

Autoarea realizează că puntea între ea și Absolutul divin este dată de cuvinte; realizează și nu îi vine să creadă lucrul acesta - așa cum îi stă bine oricărui poet: „Cuvintele mele, săracele mele cuvinte, în zadar caută să mi te apropie - / Părere, Iluzie, Absolut, care îți este Numele/ și unde îți ascunzi chipul?.../ Doamne, din dragoste, m-aș dizolva în Tine/ deși mi-ai făcut deja cunoscut că aș fi o părticică din Cel care ești.../ și atunci, de ce această senzație de frig și de abandon?”

Partea a doua, "poheme în vers clasic mentholat", ne arată o altă față a autoarei; aceea a unei maestre a versului clasic, dar care nu părăsește existențialismul lirico- imaginat. Întâlnim forme diferite poetice de la pastel de

tip Alecsandri-an la sonetul elisabethan; lucrul acesta face dovada nu doar abilităților tehnice ale poetei, ci, mai ales, unui imaginar liric variat, debordant, plin de vitalitate, contrastând oarecum cu imaginile uneori pesimiste din unele poezii ale primului capitol. Spre exemplificare, aveți aici două poheme; un sonet și un pastel; „sonet în vânt- dor nebun fumegi pe tâmpile/ și-o tristețe la hotar/ iarna grea de frig te umple/ vântule, pribeag hoinar...// cauți soarele în stele/ ceru-l urlă copleșit,/ peste câmp, văpaia lunii/ iar te cheamă la iubit// ca zăludul din poveste/ între nopți și zile-alergi/ iară roua dimineții/ de prin brume o culegi// vântule, pribeagă soarta,/ te oprești din zbor vreodată?”

Pastelul de iarnă este unul al copilăriei, al bucuriei întoarcerii într-un timp al inocenței, al magiei prospețimii aerului rece amestecat cu cetina bradului de Crăciun străjuit de omul/ în varianta moldovenească - baba de zăpadă.

„pastel de iarnă - au încărunțit copacii peste satul amorțit/ din cer stele se cern dalbe și se-aștern peste-asfințit/ luna taie noaptea-n două ca o secere de aur/ iar din nori se-arată flăcări ca din gură de balaur// cântă viscolul sub streșini ca și cum o doină veche/ de demult și de departe doinelor le-ar sta de veghe/ în troiene doi pitici fac o babă de zăpadă/ i-au găsit și-un morcov mare, ce nu vrea lipit să șadă...”

Pohema de rezistență a acestui capitol este una de structură baladescă: „Nucul.” Regăsim un motiv clasic al comuniunii om-înnalturi, realizată prin intermediul copacului, dar mai găsim ceva! Copacul protector al copilăriei neastâmpărate:

„un nuc creștea odată în curtea casei mele/ ziua zâmbea spre soare, iar noaptea - înspre stele/ creștea cum nimeni altul, vânos și lat în spete/ și-ades copiii casei la umbră-i făceau cete// pe brațele-i vânoase ne legăna pe rând/ și fremăta voios când ne vedea râzând,/ iar în coroana lui noi depănam povești/ ori făceam alte hazuri de pici... copilărești...”

Un poem care dă fiori, un poem de manual, un poem antologic al acestui volum este „Antinatională”; un poem al conștiinței de neam, al neîmplinirii unui neam, din care voi cita finalul care este cutremurător: „eu sunt românul care nu-i român/ rusificat pe un meleag durut/ sunt Basarabia ce a-nghițit venin/ de peste Nistru și de peste Prut.”

Ultima parte, “terține decofeinizate în spirit haiku” ne trimite într-o lume exotică, a cuvântului

devenit simbol și a simbolului transformat într-un spațiu al civilizației nipone.

De ce nu haiku, ci terține? Pentru că autoarea e conștientă că doar o gândire asiatică poate exprima ideal în 17 cuvinte ideea haikuului:

„alb peste mine/ la răspântii de ceruri - / crivăț și geruri”

„prin gând și cuvânt/ înzăpezire de vânt - / stele și leruri”

În concluzie, am așteptat al doilea volum al Liubei Liubastra Botezatu ca pe o confirmare a promisiunilor făcute de primul volum „La poheme around the word”.

Aceste așteptări mi-au fost îndeplinite în volumul „poheme cu aromă de cafea și gust de winston menthol” apărut la Ed. Eurostampa, Timisoara, 2018!

Mulțumesc poetei LLB pentru că mi-a oferit răspunsul la întrebarea: Quo Vadis Poeta, prin acest volum de excepție!

*poheme cu aromă de cafea

și gust de winston menthol/ Liuba Liubastra Botezatu



CRONICĂ LITERARĂ

„METAMORFOZELE SINELUI”

► Constantin ARDELEANU

Când poeta tecuceană Eleonora Stamate, de origine olteană, scrie pe coperta a patra a cărții sale de poeme în proză „Metamorfozele sinelui” (2017) asemenea gânduri învăluite în mantia unei tristeți iremediabile, ai impresia că de abia a terminat lectura celui de-a 10-lea volum dedicat de filosoful local Ionel Necula exilatului Cioran: „Viitorul meu s-a ascuns în trecut, am îmbătrânit înainte de a mă naște și mă nasc aievea după ce-am murit! Mereu zbuciumată, viața mea cu împliniri, cu dezamăgiri care sunt mai otrăvitoare decât floarea de cucută!” Unde am mai întâlnit oare o asemenea forță devastatoare a reflecției, din partea unei profesoare de română și franceză, plămădită teoretic pentru suavitate și fragilitate? Este suficient de a privi „recapitularea materiei lirice” din final pentru a constata că acest tsunami al discursului este de sorginte wagneriană. Nu este nevoie să ascultați toate operele titanului de la Bayreuth: citiți poemele în proză ale Eleonorei Stamate având ca fundal muzica din câteva uverturi ale operelor sale (veritabile poeme în proză...muzicală!) – n-avem pretenția de a asculta monumentalele narațiuni germane cântate, destul de complexe, așa cum nu vom avea ipocrizia să afirmăm că ne place la cote mozartiene Oedipul Orfeului moldav. Sunetele ating cote apocaliptice: „Suflete wagneriene” suportă terapia unei muzici de gramofon, pentru a evada din înălțimile tensionate ale unei gândiri prea abstracte; „Mica wagneriană” surprinde demonii când „își schimbă nopțile între ei”; „deznădejdi stranii, neursite” prinse-s în jocul de-a viața și de-a moartea; are dreptate făr Eleonore, o aristocrată a trăirilor și gândurilor profunde (într-o carte bilingvă a ei „Drumul destinului”), de a glosa eminescian: „Viața este o suferință, o dulce suferință” („Life is suffering, oh, sweet suffering”); și ascultați vibrato-ul violoncelor, strecurat printre cuvintele topite în metaforă, și alăturile în crescendo, ca niște semne de ortografie emoționale, și mai ales nu tușiți (cum ne implora cândva Marin, vărul lui Shakespeare, din Alutia sudică munteană). Conștientă de vibrațiile și revelațiile accentuate

ale mesajelor sale, poeta Eleonora Stamate se „relaxează” între actele wagneriene ascultând Vivaldi, Bach, Chopin. Frunzele, ca aripile de îngeri florentini, freacă sufletului odată cu serenitatea rugăciunilor la orgă, tentația scrierii unui pom rebel, ca-ntr-o nocturnă poloneză, joacă rolul contrapunctului în cavalcadele lui Richard Wagner. Sunt pasagii unde versurile creează atmosferă, dar și secvențe forte în care poemul are un tâlc al lui. Târgul de la porțile Moldovei de jos, în care inerțial nu se întâmplă nimic (dar de facto se plămădesc poeme, aforisme, tratate de filosofie, istorii și... istorioare) este prezentat de poetă într-un registru bacovian, în care spleen-ul pune stăpânire pe urbe: „liniște provizorie...agonie, caniculă... noxe, fețe șifonate...oraș patriarhal, uitat...de neuitat... sentimental!” („La Tecuci”) iar în „Reverență” apare dezolantă viața de târg provincial cu case părăsite și ziduri crăpate, apocalipsa incluzând dorința tecucenilor „să salute ultimul tren al istoriei”. Se vâslește între întuneric și lumină, „În ochi de furtună, în legiuni astrale, ne vom închide sufletul, vom îngheța sub ape”, „Verde și galben îmi poartă condorul inimii spre raiul albastru”, „Azi te țin în palma mea, Doamne!” Doamnă, realizați în simfonia concurențială a sutelor de instrumentiști ai poeziei, un solo consistent, cu o muzicalitate dramatică și o serenitate exemplară a suferinței. Dar parcă tot năduful unei vieți, cariere, dezamăgiri, al unui zbucium, îl fixați în poemul de final în care ne arătați cine ne toarnă cucuta în cafeaua diluată a unor existențe comune. Analiza acestui marasm este lăsat tot Judecății de Apoi, dar e clar că nu aparțineți unui „popor vegetal”! Poeta melomană își proiectează versurile pe arhitectura sunetelor grave (vezi cărțile „Simfonie crepusculară” și „De ce plâng fluturii în fa minor”). În exercițiul nostru de admirație față de o certă valoare artistică, Elena Stamate nu ne poate refuza insistența cu care îi solicităm un...bis, chiar de-i va „înflori migrenele!” E vremea să știm „de ce stânca e mai abruptă decât o inimă în picaj și, uneori, de ce marea izbucnește în lacrimi!”



TEATRU

NEBUNA DIN ILION SAU NUMELE HELLENEI

- a doua farsă (mito-)logică a lui a.g. secară -

► A.G. SECARĂ

Personaje:

Corul (Afrodita, Atena, Hera, duhuri, nimfe)

Zeița Nebuniei

Hellena

Nebuna (ce poate interpreta strâmbându-se orice rol)

Umbra lui Hektor

Umbra lui Ahille

Menelaos

*Moto:**„Un nume poate fi în multe locuri, un trup, cu neputință”*Euripides, *Helena***Scena I***Ruinele Ilionului, seară târzie. Duhul lui Hektor își face apariția, bântuind, până se ascunde undeva. Apoi Corul, care se așază în jurul Duhului. Apoi Zeița Nebuniei.*Zeița: Eu, zeița nebuniei, adevăr vă spun: când se întrecură zeițele pentru laurii frumuseții, eu, zeița nebuniei, am fost cea mai furioasă! (*traversează scena dus-întors de mai multe ori*)

Corul: Cea mai furioasă, dar și cea mai frumoasă!

Zeița: O, da, doar eu pot fi cea mai frumoasă! Câteodată! Măcar! Și nu e mister mai mare decât frumusețea! Vedeți toate războaiele astea, ruinele acestea, femeia aceea nebună care se apropie! I-au murit copiii, mama, tatăl, bărbatul, frații... Și tot mai e frumoasă!

Corul: Și cuvintele, da, cuvintele care pot numi atât de multe... Și ele pot fi ale nebuniei și ale frumuseții deopotrivă, mai ales când vor să numească nenumitele și cele ce omul nu le poate numi vreodată!

Zeița: Dar mai ales nevăditul! V-ați gândit vreodată că fără oameni cuvintele n-ar mai fi fost!? Nouă ne-ar fi fost de ajuns trăitele și forțele! Oamenii pot fi doar cuvinte, când sunt! Doar ele îi pot salva de spații și timpuri... Și, poate, imaginile și dansurile... Dar iată că se apropie frumoasa aceea de nemângâiat!

Scena a II-a*Intră nebuna.*

Nebuna: O, zei, de-aș ști unde este casa mea! Dacă viața mea ar fi toată o rugăciune, care să-mi spună măcar asta, acum, când copiii mi-au fost luați! O, zei, care nu mi-ați promis vreodată ceva, de ce să mi se spună acum „nebună”, când vreau totul!? Nu învinuiesc pe nimeni, dar când o văd pe desfrânata aceea, de ce n-aș trimite-o Hadesului, dacă asta ar fi primul pas până la tot? Până la eliberarea aceea a sufletului, că pe el îl simt legat cu toate lanțurile lumilor... Zei, răspundeți, măcar din când în când, în cuvintele noastre!

Corul: Nebuniei voastre răspundem deseori, dar n-aveți voi inimă s-auziți! Și nici inimă să vedeți! Grabei voastre de ne vedea prea omește, de-a ne pune-n cuvinte care nu ne pot ține, ce să grăim!? Mai bine lăsăm marea, vânturile, pe ele le ascultați mai cu folos!

Nebuna: Iar vorbesc cu mine, de parcă toate zeițele s-ar fi coborât în infernul sufletului meu! Dar setea mea este acum doar pentru sângele Hellenei! Pe ea o vreau, de parcă aș iubi-o mai mult decât ați putea înțelege! Ce-aș strânge-o de gât, cu o mie de brațe, cu o mie de ochi i-aș vrea frumusețea să văd cum piere, aș săruta-o până ce i-aș bea ultima suflare!

Apoi aş lovi-o cu pietre până ce un gorgan cât o piramidă din Egipt ar arăta eliberarea de focul meu... Focul meu, iubirea mea pentru toţi cei dragi, ştiţi sau neştiţi!

Corul: Noi suntem mai nebuni decât nebunia ei! Şi de-am avea sânge, nici sângele nostru tot, picătură cu picătură, nu i-ar ostoi setea! De parcă Hellena, în această nebunie, ar avea vreun rol adevărat! Dar iat-o pe fiica lui Zeus şi a Ledei că se apropie! Să nu fim martori la altă vărsare de sânge! Să o luăm pe însetata de aici, să o ducem pe malul mării să bea de acolo sare!

(Se apropie de „nebună”, o înconjoară, o ameţesc şi, în vreme ce ea încă mai strigă, o scot din scenă)

Nebuna: Iarăşi vin umbrele de foc ale nopţilor de oroare! Zeilor, veniţi de mă scoateţi din aste flăcări unde ard dragii mei!

Scena a III-a

Intră Hellena.

Hellena: Iar vorbesc de una singură! De nu-s zeii cu mine! Dar face bine. Oricum ar fi: Totul este bine! *(se aşază lângă umbra lui Hektor, descoperind-o mai târziu)* Că bine zicea tătanele Priam, că nu-s doar eu vinovată! Ci mai degrabă-s singuri de vină zeii, cei de dincolo, dar mai ales cei dintr noi...

Spun astea, ca şi altădată, cu teamă şi ruşine, cercând nu scuze, o, nu... *(Se sperie!)* O, zei, de ce această umbră a lui Hektor!? Afrodito, necruţătoare, nu începe iar! Abia crezui că mă pot odihni în braţele lui Deiphobos!

Hektor: Braţele bărbaţilor, braţele... Grotele de piele, oase şi sânge în care vă ascundeţi, voi, femeile!

Hellena: De ce aici şi nu în umbra Andromacăi sau zâmbindu-i şi îmbărbătându-l pe Astyanax?

Hektor: Nici asta nu ştii, prinţesă pierdută-n visare... Şi partea ta de vină, în frumuseţea şi slăbiciunea ta! Astyanax e mort, mort! Umbra lui şi-a găsit o pace de jucărie...

Hellena: Visare!? Care visare? Ce coşmar, poate vrei să zici, când aud că un drăgălaş precum Astyanax se joacă acum cu zeii... Dar de parcă asta ar fi un coşmar, să te joci cu zeii!! Închid ochii şi mă joc cu mama, cu fraţii Castor şi Pollux, cu sora Clitemnestra, căutând prin ceruri tatăl, cu care aş fi vrut de atâtea ori să mă joc... Măcar o dată, pe săturate!!! Dar nu, după cum îmi zicea mama, fără prea multe

miere, că ne face să credem că lumea e doar plăcere... Şi joaca prea multă-n furtună, cu fulgerele şi ploaia, prea periculoasă! Şi toţi copiii mei, toţi bărbaţii mei... pe care i-am avut sau i-am visat! Ifigenia, Hermione, oare pe unde mai sunteţi acum!? Iar bunele mele prietene, căror stăpâni sunteţi sclave, căror umbre le încălziţi în tunicul? Andromache, cea de care am fost atât de legată, care a putut să treacă peste toată nebunia care mă mir că nu-mi poartă numele pentru veşnicie!

Hektor: Andromache este de negăsit! Au răpit-o, dar unde este, nici zeii nu ştiu... Deşi ochii umbrei mele pot vedea mai mult şi mai puţin decât ar crede cei vii!

Hellena: Suntem prinşi, aşteptăm să ni se hotărască soarta! Nici noi nu vedem mai mult decât cei morţi!

Hektor: Morţi şi nu prea! Zeii nu-i lasă-n tihnă pe cei ce cu socoteli importante neîncheiate aici. Trimis sunt către tine!

Hellena: Către mine, frate? Mi-ai greşit? Nu ţin minte... Faţă de greşelile mele şi ale lui Paris, orbiţi de iubire, tu, Hektor!? Cum pot găsi zeii asemănare şi caznă? O, nu, Hektor!!! Iubirea ta şi a Andromachei a fost pentru mine nemărginire!!! Numele iubirii voastre este printre stele!

Hektor: Şi atunci de ce invidia zeilor ca pedeapsă? Unde sunt eu şi Andromache? De ce nu ne regăsim!? Pierduţi printre stele, blestem! Eu, omul, am fost supus imaginii tale, numelui tău... Rupt în mine însumi, trebuie să îndrept aparenţa lumii...

Hellena: Niciodată n-am îndrăgit filosofii... Lipesc lumea cu miere şi uită vinu-n amfore până se acreşte, căutând unitate-n desfrăul fiinţelor de-a se-nmulţi cu orice preţ, pentru un sân de cuvinte... Dar frumuseţea este un vulcan care poartă-n valuri orice foc de cuvinte...

Hektor: Am iubit poetele, dar cuvintele lor le-am preţuit prea puţin, cântând despărţiri grabnice... Dar pe tine, Hellena, iubirea mea ascunsă, şi nu prea...

Hellena: Hektor, nu-mi aminti! Uitasem, şi ce bună este uitarea! Ca o mamă adevărată! Care ştie mângâia!

Hektor: Şi acea noapte?

Hellena: Uit multe nopţi! Şi mulţi bărbaţi, aşa cum unii bărbaţi uită multe femei în nopţile minţii lor!

Hektor: Când te-am surprins îmbăindu-te...

Hellena: Nu, zău!

Hektor: Şi acel festival al măştilor!

Hellena: Parcă eu aş fi moartă, şi tu viu!

Hektor: Războinicii n-ar trebui să cunoască iubirea. Una este să iubești oamenii, altceva bărbații sau... femeile!

Hellena (*din ce în ce mai nervoasă, dar nu agresivă*): Prea bunul meu frate, așadar, de ce zeii... te-au întors către mine!? Mai ieri am fost mireasa lui Deiphobos, vânat acum de Menelaos ca mistreții... Acum vii tu, prin cuvinte de dincolo de moarte... Cuvinte de iubire ca-n tre zeii! Precum în Olimp, așa și pe Pământ... Și între ceruri și pământuri... Și în mințile bărbaților, ori ale femeilor.

Și eu, încercând să trec prin toate, fugărită, răpită mereu, desfrânată sau castă ca pământul mereu arat, cercând doar să trăiesc, măcar pentru a-ncepe să înțeleg ce trebuie să-nțeleg, pentru a trăi în continuare sau a muri, o, în sfârșit, a muri! Și a nu mai întreba nimic, dar nimic! De mă voi liniști cândva, poate voi ridica un templu lui Sisif, dar mai ales soției sale...

Hektor: De-o fi avut!

(Se lasă o liniște totală, care ține câteva minute: cei doi stau unul lângă altul, privindu-se; din când în când, câte unul încearcă să deschidă vorba, dar renunță imediat; în anumite momente ale dialogului cu Corul, cei doi se mișcă în concordanță cu evenimentele relatate)

Corul (*după cele câteva minute*): Umbră, ființă sau ce-ai fi! Umbră, ce iubire ar trebui să fii! Umbră! Ce demoni te-au întors în calea unei iubiri pe care toți o vor uita?

Hektor: Oare orice iubire neîmplinită strigă? Oare orice iubire are zeul ei, oricât de mărunț? Unde ești, Ahille, prietene de nedescris?

Corul: Oooo! Ahille, eroul care te-a scurtat de zile, prieten!?

Hektor: Zei! Ce nu veți înțelege vreodată omul, așa cum omul nu vă va înțelege! Voi, care stăpâniți spațiul și timpul, anulându-le când vreți, ați glumit cu noi de-a chipul și asemănarea, de credem că putem fi și noi cândva stele sau măcar să facem și noi o minune cât de mică ori o magie adevărată! În cele trei tururi ale cetății, nici nu știți voi cât de bine se pot cunoaște niște eroi adevărați! Doar voia zeilor trebuia îndeplinită! Ahille mi-a spus: Poate se vor răzgândi, hai să ne întrecem în jurul cetății! Cine va ajunge primul îl va ierta pe celălalt... Și niciunul nu a ajuns primul! Dar cât cursa ne-am pregătit, ne-am cunoscut bine... Am știut că sângele de prieten se poate spăla doar cu sânge de prieten!

Corul: Rari mai sunt prietenii! Mai ales cei care pot fi călăi drepti și buni!

Hektor: Și mai rari prietenii care pot iubi aceeași femeie, fără să se blesteme! În acele ultime minute ale mele, minute obișnuite, am vorbit despre tine, Hellena! Despre ursită și datorie! Și, într-un fel, sunt o umbră ce anunță o altă umbră! O iubire ce știe să deschidă porțile unei alte iubiri!

Hellena: Martori îmi sunt zeii: ce iubire este divină și care iubire nu este!? Cum să nu îndrăgești omul care merită îndrăgit!? Și cum să nu te joci de-a iubirea când zeul ți-o cere?

Corul: Și când alt zeu tună și fulgeră o altă măsură pentru o altă iubire? Ce te faci, omule, atunci?

Hektor: O, dacă totul ar fi comedie, și chiar această tragedie cu atâtea zeci de mii de morți! Dar sângele cere lanțuri pentru suflete pereche... ce-or mai fi și astea, demoni hermafrodiți! Și umbrele morții vin și leagă îndrăgostiții unul în spatele celuilalt și vulturul vine și le mănâncă ficații! Și mâinile le sunt legate de stele și de pietre! Să se mai îmbrățișeze acum! Și eriniile, făpturile răzbunării, copiii iubirilor cu picioare rupte, cu ochii scoși, vin, vin, și-n lumea voastră, și-n lumea umbrelor!

Hellena: O, zei, de ce totul nu-i decât o comedie în care aș putea iubi pe toți cei ce-mi plac?

Hektor: Decât? Când ochii Andromacăi erau fulgere doar pentru Atât!

Corul: Atât! Atât! De iubirea voastră nu știe nimeni! Și nici nu va ști!

Hektor: Și visele în care am îmbrățișat-o? Și imaginile ei, când închideam ochii, și când i-am închis pentru totdeauna! Și numele ei, venindu-mi pe buze, în ciuda conștiinței!? Ce, să-i cer socoteală zeului somnului? Zeiței frumuseții, adevărului? Nu se cade!

Corul: Femeia poate omorî orice iubire! Hellena să o facă!

Hellena: N-am făcut-o nicidecum! O, poate de aceea... Dar cum să mă lase inima, când iubirile sunt niște ființe atât de drăgălașe, ca niște pui de animale!

Corul: Le pui într-un sac și te duci și le arunci în mare! O moarte frumoasă!

Hellena: Într-un sac!? Moarte frumoasă!?

Corul: Este o moarte în apele mării! Valuri, nisip, soare! Ce vrei mai mult? Nimeni nu trebuie să afle de iubirea ta pentru Hektor! Și a lui Hektor pentru tine!

Hellena: Dar... n-a fost nimic! Am schimbat doar niște priviri, niște cuvinte, am visat poate cum ne îmbrățișam...

Hektor: Poate m-am gândit cam mult la ea, la binele ei, de fapt... Dar cine nu s-ar îndrăgosti de Hellena, tocmai de Hellena! De ce-aș ascunde Adevărul? Ce este rușinea?

Corul: Zeii au Adevărul lor, au istoria lor de dincolo de istorie! Adevărurile care schimbă Ordinea sunt minciuni! Hektor, nu ai fost trimis aici să învii o iubire care nici nu prea a fost, după cum bine ziceți, când nu te poți învia nici pe tine! Rușinea este tot ce nu vă face zei!

Hektor: Nu-mi place ca iubirile mele – n-am fost lacom să iubesc, n-am fost un afemeiat! – să fie doar comedii! Am fost un erou și un erou știe să iubească! Chiar și discret! Bun: până la urmă, luminați-mă! De ce am fost trimis la Hellena? De ce nu o găsesc pe Andromache? Ce să fac doar cu mesajul obscur al lui Ahille?

Hellena: Care este acesta?

Hektor: Să te pregătești!

Hellena: Pentru?

Hektor: Iubirea lui este nețărmuită!

Hellena: Ahille? Asta ce mai este? Dar tu? Dar Paris? Mai ales, Paris, el unde este? Umbra lui? Ce joacă de zei este asta?

Corul: Să vină zeița Nebuniei! Să o ia în brațele ei pe fata lui Zeus! Să o consoleze cum poate și ea! Noi să dansăm pentru miezul nopții! Să cântăm, să dansăm pentru toate iubirile uitate, încurcate ale lumii!

(Zeița Nebuniei o ia pe Hellena, o duce afară din scenă. Corul cântă și dansează. Cortina)

Scena a IV-a

Hektor. Apoi Nebuna.

Hektor: Aștept de-atâtea nopți un mesager. Așteptarea asta mă omoară din nou! Și Hellena a dispărut. Mi-e dor de ea, ca și de Andromache, ca și de Astyanax... Nu fiți cruzi, nu mă întrebați de cine-mi este mai dor! Din ce-am înțeles, Andromache este dusă sclavă pe undeva, Astyanax, oh, Astyanax, copilul meu, cel care trebuia să fie regele Ilionului, este ca și cetatea, praf și pulbere! Iar eu mă gândesc la Hellena! Mai mare nebunie ca dragostea nu-i! Poate doar gândul la un om! Și la ce bun? La ce atâtea așteptare!? A unui semn, a unui simplu semn, eu, un simplu duh care pur și simplu nu pot să mă duc! Doar stau aici, lângă aceste ruine...

Nebuna: Te-am auzit! Dar tu nu ești Hektor! Ești o umbră!

Hektor: Da! De mii de ori, așa este... Și?

Nebuna: Și eu o caut pe Hellena! Vreau să-i fac felul, ca unui pui de găină! N-o să mă crezi, dar din dragoste!

Hektor: Ei, da, asta chiar nu o să o cred!

Nebuna: Și cum este să fii... duh?

Hektor: La fel! Nu vezi? Aștept! Aștept următoarea schimbare!

Nebuna: Ba-ți aștepți mândruța curviștină, care nu știe să pună un simplu și curat „nu”!

Hektor: Unii oameni sunt mai complicați!

Nebuna: Prințule, nu-i lua apărarea! Dar de ce o aștepți? Că doar voi, duhurile, nu prea puteți, nici măcar să vă îmbrățișați! Adică, ce știi eu!

Hektor: De fapt, nici nu mai știi nici măcar dacă o aștept pe ea! Și în viața reală, să știi, nu a dat prea multe semne de viață, ca să spun așa... A încercat să fie o soție... cum trebuie! Avea ceva bună creștere, bun simț...

Nebuna: Da, mai ales după ce a început războiul!

Hektor: Știi prea bine că a fost doar un pretext! Cauze economice, de strategie, ambițiile lui Agamemnon...

Nebuna: Da, da... Mai ții minte când... te-ai îndrăgostit de ea?

Hektor: Întrebare grea! Sunt oarecum confuz... Viața trecută devine din ce în ce mai ștearsă... Culoarele din ce în ce mai cenușii...

Nebuna: Dar când a fost?

Hektor: Când mă întorceam împreună cu fratele meu, Paris, spre casă și am poposit în Sparta... Cred că da... Și el se îndrăgostise, nebunul...

Nebuna: Și tu ce i-ai spus?

Hektor: În seara aia băusem cam mult... Și n-am vrut să trezesc sclavele. Sclavele iubirii! Frumoase, proaspete, din insule... da, mă gândeam și eu, nebunul, la Hellena...

Nebuna: Dar Andromache?

Hektor: Taci, ce treabă are soția cu sclavele iubirii?

Nebuna: Hellena era o sclavă?

Hektor: Evident că nu, nebună ce ești! Și Andromache era acasă, acasă, înțelegi? Și... i-am spus lui Paris că am putea să o răpim sau să o convingem să vină cu noi... Hellena nu părea o femeie fericită! Și Menelaos se purta urât...

Nebuna: Și te-ai gândit că tu ai putea să o faci, nu?

Hektor: Eu mă gândeam la Paris, el chiar era fericit și sincer... Adică și eu eram sincer, dar nu puteam să-i stric bucuria...

Nebuna: O, zeilor, deci Hektor...

Hektor: O, nu, doar nu de asta toată așteptarea asta! Războiul a început din cauza mea, a nebuniei mele... Nu, ba da... Și eu, și eu...

Nebuna: De n-ar fi prea târziu, de n-ar fi prea târziu! De-ai putea să întorci totul, totul... Strânge o

armată de duhuri, prințule, și întoarce timpul, întoarce-l, stoarce-l, să-mi cadă ființele dragi înapoi în brațe!

Hektor (*dărmămat*): Taci, nebuno, taci! Nu poate fi adevărat... adevărul! Nebuno, cum te numești, să nu-ți mai zic cum numai mie ar trebui să-mi spun! Nebun, nebun de legat!

Nebuna: Hellena mă numesc, Hellena și din Hellada am venit și eu, dar din dragoste adevărată, nu din lăcomie! Iar, tu, Hektor, ai mii de morți pe conștiință! O lume întreagă!

Hektor (*iși pune mâinile în cap, se agită, încearcă să o facă pe nebună să tacă, dar trece prin ea!*): Hellena, nebuno, ești peste tot, cred că și în Olimp sau în Parnas, ori în Hadesul de aici, tot peste tine aș da, nume de fiară a iubirii, de potop, de sfârșit de lume!

Nebuna: Mă duc să spun lumii întregi, nimic mai dulce decât adevărul și iubirea!

(*lese*)

Hektor: Se spune că adevărul te face liber! Dar parcă-s ancoră pe fund de mare și marinarii-s înecați cu toții! Din iubire, chiar prostească, de parcă iubirea-ar putea fi prostească, să distrugi o lume! Și să mori fără să știi asta! Aș fi vrut să o îmbrățișez măcar o dată, de două ori, de trei ori... Noaptea aceea nu se pune... Nici n-am știut că-i ea... Și-acum, să aștept, să tot aștept... și să fiu neputincios ca un îndrăgostit care nu poate ajunge la cea pe care o iubește! Ce n-aș mai da un război pe-o nouă viață! Andromache, Hellena, Astyanax, părinți, frați, surori, nepoți! Să caut un templu în picioare, poate voi afla ce trebuie să cer zeilor!

(*lese*)

Scena a V-a

Hellena, Corul.

Hellena: Aflu că eu nu-s... numai eu! Că eu aș fi o impotoare! Că adevărata Hellena ar fi undeva prin Egipt! Și-atunci, eu, eu... Cine sunt? Eul meu perfect, de ce nu este în ceruri? Aș fi eu doar un chip din aer, o imagine goală, chiar de însuflețită, dar acest picior, aceste plete, acest gât pe care mulți l-ar vrea tăiat de arme sănătoase, ce sunt? Demeter, Dionisos, poate nu am fost îndeajuns de dezvățată? Și nebuna aia care spune că mă iubește și că e bucuroasă că nu sunt doar eu vinovată, ci

mai ales Hektor, pe care eu, zău așa, chiar nu mai știu dacă l-am iubit sau numai m-am jucat cu el!

Să fiu acum mireasă unei umbre, când soțul meu e încă hăituit prin munți? Dar ce e iubirea unei mirese pentru o umbră? Să mă întorc la... Menelaos? Dar dacă eu nu sunt eu? Numi mai spuneți Hellena! Căutați-mi alt nume! Că doar nu pentru un nume au murit atâția oameni!

Și aud acum că Ahille, Ahille adevăratul, dacă înțelegeți, umblă după adevărata Hellena, să o ia și să fugă în lume, departe, pe o insulă de la miazănoapte! Cică tot din dragoste, dar dacă dragostea nu este și ea tot un nume? Și atât!

Dar nu mai bine să lăsăm simțurile să hotărască minciuna care este? Iubirea chiar are piele, trup și oase? Buze de mușcat, gât de adulmecat ca lupul flămând în iarna grea, sâni bogați ori umbre, coapse amare, genunchi ca nectarul de lămâie, umeri neranțule, călduri demne de palme și degete lacome! O, trupuri de miere, voi nu puteți minți! Voi, zei!

Corul: Cine ne invocă, ne strică liniștea după un război atât de lung?

Hellena: Sunt eu, Hellena, un nume!

Corul: Ființa-ți strigă?

Hellena: Cine mai știe? Dacă nu eu am iubit, atunci cine? Dacă nu eu m-am jucat de-a iubirea, atunci? Dacă nu eu am mințit... Dacă strig acum: Tezeu, Menelaos, Paris, Deiphobos, Hektor, oare va veni cineva? Care dintre copiii mei îmi vor cânta, chiar dacă eu sunt sau nu sunt Hellena!? Da, poate nu sunt eu aceea, și aedul acesta este un nebun și el...

Corul: Care aed?

Hellena: Un orb și el care crede că iubește dacă scrie despre femei cu degetele în nisipuri trecătoare... Sau despre zeițe! Sau despre numele meu sau al zeitelor! Despre viață și iubire! Un farsor căruia i-aș juca o farsă adevărată, cât un război adevărat!

Corul: Hellena să se oprească! Zeii nu mai înțeleg nimic!

Hellena: Mai bine! De ce ar trebui să înțeleagă ei totul?

Corul: Să fie o greșală a ființei? Hellena să nu creadă mai mult decât ar putea! Să nu simtă totul, ori mai mult decât ar putea crede. E mai sigur! Să vină un dans al furtunilor, care să aducă senzația noului!

(*cortina*)

Scena a VI-a*Hellena. Apoi Nebuna. Corul*

Hellena: De ce n-ar fi și iubiri farse, nu numai iubiri adevărate? De ce să suferim din pricina lor? De ce să nu ne prefacem că și murim? Sau să și murim, dar să nu ne pară rău. Să fim duri, să fim greci și troieni în același timp. Să iubim și să nu iubim în același timp. Puteți? Vedeți? Da, putem fi măcar o brumă de zei și zeițe, dacă nu chiar o furtună de gheață. Dar iată că vine Nebuna! Care crede că mă iubește! Ce comedie!

Nebuna: Hellena! Ce mult mă bucur că te-am găsit, în sfârșit!

Hellena: Da, Hellena, te înțeleg... Și eu mă bucur!

Nebuna: Am auzit că Ahille te caută și el!

Hellena: Nu, Ahille, înainte de a-l omorî pe Hektor, i-a promis că mă salva pe mine și pe Andromache și ne va duce undeva, departe de lumea fără de măsură... Dar Ahille a murit și el! Paris l-a omorât, cu ajutorul corului...

Corul: O parte din cor!

Nebuna: Umbra lui Ahille! Dacă vrei, pot fi eu Ahille!

Hellena: O, zei, chiar nimic nu poate fi serios pe lumea asta? De ce sunt lăsată să supraviețuiesc mereu? Nu merit o tragedie simplă, până la capăt? De ce nu sunt numai eu? De ce un dublu? Sau poate mai multe dubluri? De ce trup și suflet și nu împreună?

Nebuna: Eu pot fi sufletul tău, sau trupul tău...

Hellena: Nu, mulțumesc...

Nebuna: Te-am îndrăgit dintotdeauna... Poate chiar suntem surori! Tot din părțile Spartei sunt și eu... O, și cât te-am urât până am aflat că, de fapt, vina e a lui Hektor!

Hellena: Care vină?

Nebuna: Că te-au răpit, că a început grozăvia...

Hellena: Nu m-a răpit nimeni! Eu am vrut să vin!

Nebuna: O, nu! Eu chiar țin la tine și acum trebuie să te învinuiesc iar! Nu se mai poate așa, trebuie să schimb ceva!

Hellena: Este drept că Paris mi-a propus, dar eu eram îndrăgostită de fapt de Hektor... Dar nu i-am spus-o niciodată! Nu se face, nu-i așa? Și nici n-o să recunosc vreodată! Ce rost ar avea? Ar deveni zeii mai buni?

Nebuna (*începe să țipe și iese strigând*): Hellena îl iubea de fapt pe Hektor, Hellena îl iubea de fapt pe Hektor, pe Hektor...

Corul: Bine că toată lumea spune că este o nebună!!! Nimeni nu o să o creadă! Oricum, tot Hellena e mai vinovată!

Hellena: Mulțumesc, este bine să știu că toate sunteți de acord!

Corul: Nu toate, dar nu ne putem contrazice prea mult! Oricum, este prea târziu și se vor găsi destui care nu vor crede chiar toată povestea!

Hellena: Sincer, chiar este obositor să porți o asemenea vină! Cred că aezii chiar m-au urât! Sau măcar numele meu!

(*lese și ea*)

Scena a VII-a*Corul. Intră Hektor.*

Hektor: Pân' aici cu comedia! Sau cu tragedia! Ce vor zeii să-mi spună lăsându-mă aici, nicăieri? Că n-am răscumpărat greșeala, că n-am iubit cum trebuia? Unde este Hellena, unde este Andromache... Ce sunt ruinele unui război pe lângă ruinele unui suflet? Hei, zeițelor, de ce nu mai faceți un concurs, să aleg eu zeița cea mai frumoasă? Sau zeița cea mai frumoasă!

Corul: Să nu-ncercăm să vorbim despre viața intimă a zeilor! Doar nebunii și-o pot imagina!

Hektor: Nebun să fiu! Și să compun imnuri femeilor iubite, zeițelor, copiilor mei... Între lancea, spada și scutul meu, lăsați cuvintele să mă chinuiască precum haina otrăvită pe Herakles! Să mă mănânce pielea precum destinul de a nu putea fi mai mult decât m-au întins oasele pe care Ahille mi le-a făcut prietenește arșice... O, zei, de ce nu ne-ați lăsat un acasă în care să iubim tot cum simțurile ne cer! Apollo, care este măsura nemăsurii?

Corul: Hektor își cântă omenia din el! Rupt între Hellena și Andromache, nici un sfârșit de lume nu l-a liniștit! Nu s-a născut Homer pentru el! Zeii n-au găsit altă caznă decât să-l lase să aștepte aici, nici ei nu știu ce! Sisif pare a fi fericit pe lângă el, Prometeu deja e mulțumit că a găsit leacuri pentru suferințe de ficat...

Hektor: În temple, pustiul îmi răspunde, cu tot corul morților... Iată cum îndrăgostirea și nehotărârea sunt niște zeități neisprăvite, care pot aduce jalea! Eu, aparența, am adus ciuma! O, nebunie, zeiță, iubește-mă cum știi tu, măcar tu! Și mă ia, du-mă-n stele! Nimic din ce-am distrus nu mai pot reface! Fără voi, zeițe! Lăsați doar comedia să cucerească trecutul!

Corul: Și sângele cui îl lăsam? Și durerea? Nu se poate comedie fără tragedie!

Hektor: O, zei, eu, cel care mă laudam ca un copil că obișnuiesc să arăt doar adevărul, că nu

suport fățărnicia, de unde neantul care mi-a umplut ca apa inima, de ce nu mă mai pot ascunde de mine, căror demoni să mă închin pentru iertare, că zeii mi-au uitat și numele! Bine mi-a zis Rhesos că mă mulțumesc să-ndur, dar eu chiar am stârnit nenorocirea și acum cât o armată de babe mă plâng că aste brațe de vânt nu pot face nimic! O, zei, recunosc, am greșit... Am crezut că sunt omul perfect, soldatul perfect, soțul perfect... Am vrut să fiu, dar am greșit din ce în ce mai mult! Desigur, recunoașterea greșelii este prea târzie... Zeilor din zei le lipsesc urechile, ochii și celelalte... În imperfecțiunea lipsurilor lor, sunt perfecți, iar eu mă învârt ca un șobolan într-un butoi gol... Eu, care amenințam cu biciul și cu tăierea capetelor, m-aș bucura să mi se poată tăia al doilea cap, al umbrei, de-aș înțelege, de-aș înțelege... De-aș ști măcar ce să cer, și toate cuvintele astea care se ascund din ce în ce mai mult... Când voi rămâne fără ele, liniștea mă va mântui, sau vor veni toate fiarele infernului să mă locuiască?

Da, încep să uit cuvintele... Cea care mi-a dat viață! Toți ar trebui să știm cuvântul... Unii spun că e primul pe care-l spunem! Iată că eu l-am uitat... Uitarea să fie iertare? Tăcerea? Ah, ce unghii are tăcerea asta... Ce tăiș, ce așchii sub unghii! Hei, femeie pe care te-am iubit! Cum să te mai numesc!? Femei! Femeilor! Dar soldații mei? Dar unde-mi sunt picioarele mele de strigoi? Mă împrăști, mă sparg ca o amforă, ca o... cum îi mai zice? Dar arătarea aceea ca un fel de inimă? Mâna... Pielea, ochii... Ze... Oc... And... Hell.. Cop... Numele... Meu... So... Ze... Țărâna cetății mele, cenușă... Iubi... Agap... Ero... Err...

(printr-un joc de lumini și umbre, Hektor dispare)

Corul: Pentru zeii care au răbdare, dispariția oricărui om este un ritual demn de o distracție pe cinst! Hektor a greșit, s-a pierdut, pagubă-n stele! Să-i uităm și numele și ființa! Începe o nouă zi! Să ne bucurăm!

Scena a VIII-a

Corul, Hellena, apoi nebuna.

Hellena: L-am iubit pe Hektor, sau nu l-am iubit? L-am iubit pe Tezeu... Sau nu? Menelaos? Paris? Atâția bărbați? Să fie Ahille adevăratul sortit? La aproape 40 de ani, să mă mai gândească la soartă? La adevărata iubire? Când

am fost martora distrugerii unei lumi? Spun unii că principala cauză! Bine că nu spun că și Atlantida a dispărut tot din cauza mea! Eu sunt Hellena, mai mult decât viața și decât moartea! Cuvântul care nu poate să dispară, nu poate fi uitat! Carnea mea nu-i decât cuvânt! Pe care poți să-l sfarmi, să-l săruți, să-l sugi, să-l mănânci ca pe miere ori ca pe măsline, cuvântul în care te poți îmbrăca sau nu pentru a te duce la templu, Pandora este celălalt nume al meu!

O legendă mai veche spune că mama mea este, de fapt, Nemesis! Comedie sau tragedie, răzbunarea este surâs al zeilor! Poate vor ierta cândva, dar tot cu sânge și durere vor mângâia! Și vor șterge durere cu durere! Iar oamenii se vor uita amintire cu amintire! Unde este Hektor? Chiar zeii tac. Uneori! Poate de cele mai multe ori! Dar din tăcerea lor, atâtea vieți, atâtea frumuseți! Și apoi iubiri care orbesc sau doar chiorăsc... Și zeii privind la aceste vieți trecătoare ca la teatru! Zei pasionați de vieți de muritori! Vrând eroi, eroine, forțând trădări, iubiri, trăgând ițe, tăind fire de tort, plictisindu-se, luând-o de la capăt, protejând, uitând, pedepsind! Ce dacă nu mi-a plăcut de Dionisos? Dionisos să-i orbească pe Paris și Hektor? Doar pentru a mă pedepsi pe mine, un cuvânt, un simplu cuvânt căruia îi plac viața, mângâierile, mușcăturile, îmbrățișările bărbatului care mă iubește, mă dorește, mă frământă precum cel care a frământat cerurile și pământurile dintâi pentru un viitor cât de mic? De ce n-au răbdare zeii cu iubirile noastre?

(Intră alergând Nebuna, care o îmbrățișează pe Hellena)

Nebuna: Stricata mea dragă, iubește-mă! Doar tu mi-ai rămas! Mângâie-mă, strânge-mă, adu-mi aminte de toți cei pe care i-am pierdut! Zi-mi pe numele lor, să-i învii, să-i visez în numele lor! Fii toată durerea lumii, iubește-mă cu toată aceasta! O, da, omoară-mă! Omoară un om cu mâinile tale, nu prin bărbații și armatele tale! Ce poate fi atât de greu, să omori o ființă ce te imploră! Eu sunt numele tău, de vrei să scapi de tine, ia acest pumnal, aceste pietre...

Corul: O, vai, s-au trezit tenebrele! S-au odihnit prea mult!

Nebuna: Zei, cântați numele meu, ridicați-mi numele lângă voi! Iubiți-mă!

Corul: Noi iubim altfel, nu vreți să știți, că atunci când noi iubim cu adevărat, schimbăm lumi!

Nebuna: Linișteți-mă, sângele mă arde cu ființa celor pierduți! Arde, arde! (*iese de pe scenă pentru a reveni mai târziu*)

Hellena: Și de ce n-am schimba și noi lumile iubind? Când vor veni pacea și războiul înfrățite pentru adevărata iubire?

Corul: Ție, copilă de zeu, îți este ușor să vorbești! Vei fi iertată prin firea noastră! Doar numele tău le va rămâne celor din țărână! Dar oamenilor nu le va rămâne decât Zeița despărțirilor, numele tău, iubind până la sufocare amintire după amintire! Și zâmbetul nostru, nu numai răzbunare, ci și înțelegere! Îmbrățișează nebuna ce se întoarce! Până la capăt îmbrățișează-o cu puterea ta de fată de zeu! Să plece de aici! Învață, nume, ce este și mila! Apropo de umbrele celor dragi ei! Ucide din dragoste și vei fi mai aproape de zei!

(*Nebuna intră din nou în scenă; este luată în brațe și sufocată cu buzele, cu mâinile, cu întreaga ființă de către Hellena*)

Hellena: O, tu, ființa numelui meu! Copilă străină mie! Femeie a bărbaților mei! Femeie, mamă a copiilor mei! Pacea să fie acum cu tine! Nebunia cuvintelor să se liniștească și ea! Zeița poate fi mulțumită! A fost o moarte frumoasă doar pentru ea! Primește jertfa mea!

Scena a IX-a

Hellena, Zeița Nebuniei, care intră, invocată fiind, corul și apoi Menelaos și suita sa.

Zeița: Până când să fiu mulțumită? Până mai ieri era atâta viață pe aici! Și-acum, doar pustiu... Trebuie să caut o nouă cetate vie, aici nu mi se închină prea mulți! Ce să fac doar cu câțiva păstori și oile lor betege! Cu câțiva țapi nu pot admira prea multe tragedii! (*Se apropie de trupul neînsuflețit al nebunei*) Hm, supusa mea! Hellena, până nu te vor încolți eriniile, ce-ar fi să te joci de-a nebuna, dacă nu vrei să înnebunești? Ori de nu poți! Nu de alta, dar văd printre arbori cum se apropie, cum să spun, unul dintre soții tăi! Nu că ar fi ceva rău în asta! În a avea mai mulți bărbați, vreau să spun! Ce nebunie mai mare poate fi!

Hellena: Deiphobos sau Menelaos? De parcă ar mai conta!

Zeița: În sfârșit, va fi o scenă demnă de mine! Să mă așez mai bine!

(*Intră Menelaos, destul de obosit, dar mulțumit*)

Menelaos: O, dar iată o nouă veche văduvă! Poți veni în brațele unui oștean căruia i-a fost ani și ani dor de tine! Nu-ți fie teamă! La urma urmelor, atâția ani, dacă ne străduim, putem uita totul și să spunem că abia ieri ne-am despărțit în așternutul fierbinte! De-atâta vreme, nici nebun de furie nu mai pot fi!

Zeița: Dar te străduiește! Nu-ți fie lene! Doar te-a făcut de răs!

Menelaos: Hai, vino, micuța mea Hellena!

Zeița: Este dus cu capul! Cred că femeia asta merită măcar o bătaie soră cu moartea! Și asta ce face? O îmbrățișează? (*cei doi chiar se îmbrățișează*) Și chiar ține îmbrățișarea asta! Este nebun de legat! Omule, au murit mii de oameni din pricina ei! Da, tu ești victorios acum, ce-ți mai pasă!

Menelaos: Știi de unde vin, Hellena? Frumoasa mea Hellena, tulburătoare...

Hellena: Strigau unii că-l vânezi pe Deiphobos!

Menelaos: Se ascunsese prin văile de la răsărit! Nu i-am dat nicio șansă! Un alt Paris! Un nevolnic, ca tot Ilionul! Când l-am încolțit, n-a scos nici un sunet! Doar și-a scos spada și s-a pregătit de luptă! Dar noi am început să tragem cu arcurile, să aruncăm sulitele... Când n-a mai putut, a horcăit și și-a dat duhul! Acum ești liberă din nou, adică poți fi soața mea din nou... De dragul vremurilor bune, de dragul copilei noastre...

Zeița: Chiar îmi vine să mă arunc în capul lui de bărbat fără de coloană... Hei, eu sunt zeița nebuniei...

Menelaos: Este drept că probabil vom merge la vreun templu să ne purificăm...

Hellena: Bărbate, sinceră să fiu, nu mai știu nimic, nu mai sunt sigură de nimic...

Menelaos: Doar n-o să vorbim despre iubire acum!

Hellena: Iubire? Un cuvânt? Ce-am simțit, ce ne-a rămas? O să îmbătrânim împreună? Până când zeii...

Menelaos: Într-o săptămână, două, plecăm... Mai strângem ce mai putem, mai încărcăm corăbiile... Poate vin vremuri liniștite! M-au cam ajuns și pe mine rănilor, oboselile... Dar tare îmi mai ești dragă!

Zeița: Sigur Hellena este o vrăjitoare! Cum am auzit pe mulți! De eram în locul mototolului ăsta! Nebunia nu mai este decât o pace oarecare! Discordie, unde ești?

Mă duc! (*iese*)

Scena a X-a

Hellena, Menelaos, Corul. La un moment dat intră umbra lui Ahille trasă de Zeița Nebuniei.

Corul: Drama noastră n-are un sfârșit anume! Doar drama oamenilor! Obosiți, fără de vlagă, robi bătrâneții care vine fără de veste, poate chiar de la naștere, orice ați crede altfel, oamenii, aceste umbre ale noastre, păpuși de lut câteodată, vor miracole, vor povești, legende, mituri... Noi, în dărnicia noastră, cu muze sau fără, dăm cuvinte pentru toate astea... Dăm și iubiri, și nebunie, întunecare, iată și un bărbat redat Hellenei, sau o Hellenă întoarsă unui soț!

(Menelaos și Hellenă se odihnesc unul în brațele celuilalt, viața e grea, cu multe războaie, sic! Zeița Nebuniei apare dintre arbori trăgând după ea umbra lui Ahille, legată la ochi)

Menelaos: Dar pe cine văd? E umbra celui mai viteaz dintre noi...

Ahille: Nu umbra, ci cuvântul meu, numele meu salvat de către zei! În cinstea faptelor mele. Zeii vor să-mi dăruiască cea mai frumoasă dintre femei, răsplată!

Corul: O, nu, din nou! Care zei, dacă nu vă este cu supărare?

Ahille: Nu mi-au spus cine sunt, nu i-am văzut, precum vedeți, eu nu mai văd! Dar călcâiul meu simte o iubire cum altele nu sunt!

Menelaos: Ahille, dragul meu prieten, să nu-mi spui că ai venit după Hellenă! Ar fi greu de crezut, când ea abia bărbatul și-a regăsit!

Ahille: Tu ești, Menelaos? Dar nu de Hellenă ta este vorba! Ci de femeia care este adevărata Hellenă, cea demnă de urcat la zei... De stat lângă Hera și Hebe, soția lui Herakles, bucurând prin prezența lor zei...

Hellenă: Da, așa sunt zvonuri, că ar mai fi o Hellenă, adevărata Hellenă... Și eu aș fi, sau cealaltă, doar „un chip umflat cu aer”, doar o imagine înșuflețită, tăiată din văzduh de Hera! Doar un nume! Ca al trandafirilor, al florilor în genere, al peștilor și altor animale...

Corul: Minuni mari mai suntem în stare să făptuim, spre mirarea unora!

Ahille: Și de unde o să știu eu care este adevărata Hellenă, cea care mi-a fost promisă!

Menelaos: Na că ați pus-o! Și eu, soldat bătrân, aproape bătrân, de unde știu ce am în brațe!? Ce comedie! Ce alt război să mai începem pentru dreptate?

Ahille: Nu pentru trupul ei, ci pentru numele ei!

Hellenă: Între nume și mine, până aici! Ajunge sângele, ajunge durerea! Să vină mărețul Zeus, să rădă cu noi de hotărârea sa! Ajunge! Să

mergem pe Leuke cu toții, să sărbătorim viața pur și simplu, cu umbre sau nu! Să aleagă Ahille între mine, Medeea, Iphigenia ori Polyxenie, ori să rămânem cu toții, să fim demoni puri cu toții sau doar nume, să uităm de necazuri, copii să fim din nou, fără de răutăți, să ne jucăm de-a bucuriile vieții, zeii să schimbe lumea iubind, iubind...

Menelaos: Și eu, și eu?

Hellenă: Menelaos, Hektor, Paris, Tezeu, Deiphobos, Ahille, doar numele vă este altul, altfel bărbați cu toții! Răbdare aveți, și veți fi ca zeii... Să mergem pe Leuke, să ducem șerpilor iubirii acolo! Minuni vrem, tată ceresc, ne ajută! Se poate și vrem!

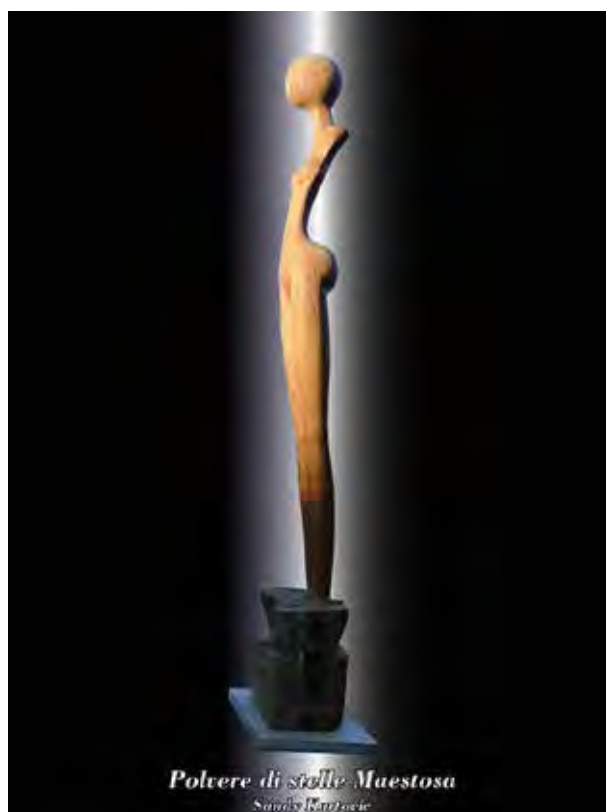
(Grupul dispare, bine dispus, în pădure)

Corul: Ce liniște de început de lume! Aproape seară, greierii cântă despre războiul troian! În sfârșit, pace! Păstorii cântă, mieii zburdă... E bine, totul este bine! Să mergem și noi pe Insula șerpilor!

(Ies, dansând și cântând. După ce se lasă liniștea, la un minut, două, intră alergând Hellenă)

Hellenă: O caut pe Hellenă! N-ați văzut-o? Am venit să o salvez! Hellenă, unde este Hellenă? Cine a iubit-o pe Hellenă? Cine?

(cortina)





CRONICĂ LITERARĂ

CONTEMPORAN CU NOI ȘI CU ALȚII

► Ioan DĂNILĂ

Nicidecum nu vă provoc să-l reactivăm pe Jan Kott, al cărui studiu „Shakespeare – contemporanul nostru” a făcut carieră ca posibil model de actualizare a unui spirit absolut. Spre un asemenea proces cultural m-a trimis însă fraza cu care se deschide prima poezie din cel mai recent volum al lui Mircea-Constantin Jurebie: „Sufletește sunt contemporan/ Cu toți poeții/ Lumii/ Indiferent de epoca/ Sau țara/ În care au trăit” („Omniprezență”). Confesiunea este un posibil raport de activitate dintr-un jurnal de creație și mă duce iarăși cu gândul la cei vechi: „Et quasi cursores, vitae lampada tradunt” [*Și precum alergătorii, /cei de azi/ își trec din mână în mână făcliile vieții*]. Lucretius ni se adresează, peste milenii, invitându-ne să-i imităm pe lampadoforii de la spectacolele olimpice și să transmitem următoarei generații ștafeta spirituală. Chiar dacă vorbele se regăsesc la Platon, aproape că nu mai are nicio importanță paternitatea lor, ci adevărul conținut în ele. Poetul de la „Ateneul scriitorilor” (la această editură băcăuană a apărut volumul „Cum?!...”, în 2017) se revendică din marile doctrine estetice: „Ne întâlnim pe aleile/ Romantismului și/ Modernismului”, cunoscând deopotrivă „chinurile și bucuriile/ Inspirației/ Și ale versului clasic/ Sau liber”. Ei, aici se află taina cărții pe care o discutăm: Mircea-Constantin Jurebie abandonează versul canonic, muzical, memorabil și își demonstrează că îi este familiar și versul liber. După ce a publicat, în doi ani, nu mai puțin de trei volume de poezie cu formă fixă („Rondeluri”, Editura „Egal”, și „Terține”, ambele în 2016; „Cândva. Glose”, 2017), și-a pregătit trecerea spre versul lipsit de constrângeri formale cu un „Sufletesc suspin” (aceeași editură, „Ateneul scriitorilor”, 2017), în care coexistă cele două maniere de comunicare poetică.

„Cum?!...” este un volum de maturitate lirică, tocmai pentru că principiul patului lui Procust este aproape inexistent. Privilegiul pe care și-l construiește este de natură ideatică: autorul rotunjește un colocviu cu noi, parcă scuzându-se că în celelalte volume a fost servul formei. (Veronica Micle spunea că în poezie sacrifici ideea pentru rimă, iar în viață,

inima pentru situația socială.) Cine-l cunoaște pe Mircea-Constantin Jurebie se va aștepta ca versurile din acest volum să aibă o ținută estetică sau morală. Împrumutând ceva din bizareriile lingvistice al lui Urmuz, dar profund original, poetul ne invită să vizităm un spațiu insolit: „S-a deschis la intersecția/ Secolului XIX cu secolul XX/ Și următorul/ Un azil de bătrâni/ Abandonați/ Ai literaturii./ Camerele sunt sub formă de/ Cărți deschise/ Și mobilierul/ Este foarte sărac:/ O masă plină cu rime/ [...]/ Un scaun cu picioare metrice,/ [...]/ O pendulă prăfuită bate ritmul/ Și măsura poeziilor/ [...]. Multe încăperi sunt însemnate/ Cu numele pensionarilor/ Eminescu, Coșbuc, Macedonski,/ Arghezi și alții./ La etaj sunt apartamentele/ Mai luxoase./ Acolo stau/ Epigonii”.

A nu se crede că obsesia lui M.-C. Jurebie este standardul social al literaților. Cititorul va găsi cu ușoară neliniște o temă frecventă în poeziile sale: statutul lui *homo religiosus* într-o lume amenințată de erodări fundamentale. Motivul arderii psihice circulă în două volume: „Suflet, fitil de lumânare”, poezie emblematică, reproducă în facsimil pe coperta cărții „Sufletesc suspin”, devine un crochiu în „Cum?!...”: „Lumânărul strânge între/ degetele cerii/ un fitil care va deveni/ [...] un mic soare/ strălucind în mână/ rugăciunii/ îngenunchete sub icoană”.

Cititorul este în permanență centrat pe adverbul din titlul volumului. Într-o vreme când interesul constant este orientat către conținutul vieții, care ne poate așeza în capcane greu de prevăzut și deci imposibil de evitat, modalizarea (termen din lingvistică) devine maniera de nuanțare a realității. Nu e lesne să transformi pe *ce* în *cum*, după cum nu e deloc la îndemână să jonglezi cu semnele de punctuație (semnul întrebării este provocator, cel al exclamării transmite intensitatea mesajului, iar punctele de suspensie oferă necesara deschidere către pluralitatea opiniilor).

Volumul „Cum?!...” este o agreabilă reîntâlnire cu versul lui Mircea-Constantin Jurebie, care etalează și de această dată gust, pricepere și capacitate de a medita asupra vieții. Să ne străduim a nu ne lăsa trăiți de viață, ci invers?!



SCRISORI INEDITE

SCRISOAREA DE ÎNCURAJARE A ACTRIȚEI MARIA GIURGEA ADRESATĂ LUI ION PETROVICI ÎNTR-UN MOMENT DIFICIL AL VIEȚII SALE

► Ștefan ANDRONACHE

În zilele de 21-22 noiembrie 1970, cu prilejul tradiționalei manifestări „Întâlnire cu fiii Tecuciului” organizată de Casa de Cultură din localitate, am avut prilejul și mai ales privilegiul de a-l cunoaște îndeaproape pe prof. universitar, filosoful, scriitorul și omul politic Ion Petrovici care fusese invitat împreună cu alte două personalități: istoricul Mihai Berza și geologul Miltiade Filipescu, toți trei fiind membri ai Academiei Române.

La cei 88 de ani ai săi, Ion Petrovici părea a se ține încă bine în ciuda multiplelor umilințe la care fusese supus cu mai mult timp în urmă. Purta un pardesiu în dungi de culoare gri care se asorta cu o pălărie de fetru de aceeași nuanță. Deși robust și bine făcut, se îngheboșase puțin și mergea agale sprijinindu-se într-un baston. Privirea îi era încă vie în timp ce făța, inclusiv vorbirea, îi dezvăluiau sufletul bun și tolerant.

Deși afară era o vreme închisă și extrem de friguroasă, m-a rugat să-l însoțesc în ultima sa plimbare pe străzile orașului (pentru că, pe 17 februarie 1972, el avea să se stingă din viață) pe care nu-l mai văzuse de peste un sfert de secol. Atunci a vizitat cu emoție dar și cu vădită bucurie interiorul Bisericii catedrale din centru amintindu-și de faptul că, în vremurile grele ale războiului, a sprijinit edificarea acesteia oferind șapte milioane de lei. S-a oprit în dreptul noului restaurant „Moldova” vorbind despre bunul său prieten, avocatul Ghiță Dimitriu care, mai înainte, avusese o casă frumoasă (chiar pe locul ocupat de unitatea comercială menționată) în care-l găzduia atunci când revenea la Tecuci. Privind pe partea stângă a bulevardului Gării, mi-a indicat locul unde se aflate și casa bunicilor săi dinspre mamă. A ținut, apoi, cu tot dinadinsul să revadă casa părintească în care a trăit, aflată la întretăierea străzilor 23 August 1944 și George Coșbuc, și pe care nu mai reușise să o transforme într-o fundație culturală precum își dorise înainte de venirea comuniștilor.



Actrița Maria Giurcea



Ion Petrovici pe vremea
când era ministrul Culturii
Naționale

La cina festivă organizată în cinstea oaspeților la Restaurantul „Ocaua lui Cuza”, s-a nimerit (lucru care m-a bucurat) să-i stau chiar în preajmă întrucât profesoara Iulia Gheorghiu, directoarea de pe atunci a Școlii Medii nr. 1 și președinta temporară a Comitetului Municipal de Cultură, mă invitase să iau loc lângă dânsa care fusese rugată, la rândul ei, de Ion Petrovici să se așeze în stânga sa. Mai multe detalii despre atmosfera de aici, despre subiectele care s-au discutat în acea seară, inclusiv despre întâlnirea emoționantă cu publicul tecucean de la Sala de spectacole a Casei de Cultură am relatat într-o evocare publicată în nr. 15 din martie 1997 al revistei „Porto-Franco” din Galați.

După masa sărbătorească stropită din abundență cu inconfundabilul vin negru de Nicorești băut de această dată după moda franțuzească (adică fără apa minerală turnată în același pahar, așa cum ne recomandase însuși profesorul I. Petrovici) și în ambianța muzicală destul de plăcută creată de orchestra localului, atât cei trei invitați de seamă de la București, cât și gazdele (profesorii C-tin Florea, Constantin Filiță

care era directorul Casei de Cultură și muzeograful Nicu Mircea) și-au dezlegat dintr-odată limbile.

Dacă Mihai Berza și Miltiade Filipescu se dovediseră oarecum mai rezervați, evitând discuțiile familiare cu noi tecuceni, profesorul Ion Petrovici - fiind o fire mult mai comunicativă și căruia nu-i plăcea societatea indiferent de împrejurare - părea a se simți în largul său. Mai întâi, el s-a arătat interesat de vechile sale cunoștințe (avocați, preoți sau cadre didactice) din Tecuci, iar apoi ne-a dezvăluit unele lucruri mai puțin știute despre viața și pasiunile sale. Ne-a mărturisit cu mâhnire, dar și cu o oarecare jenă, de faptul că tocmai un concitadin de-al său prof. univ. Iorgu Iordan, pe care-l ajutase în nenumărate rânduri, numindu-l ca președinte în diverse comisii de bacalaureat (ceea ce presupunea și obținerea unor avantaje materiale substanțiale), în calitatea sa de ambasador al României în Capitala U.R.S.S., dintr-o gelozie greu de înțeles a pledat pentru pedepsirea sa întrucât îndeplinise funcția de Ministru al Culturii în guvernul mareșalului lui Ion Antonescu și, implicit, pentru îndepărtarea sa definitivă din învățământul universitar.

La un moment dat, dându-și seama că împărtășea aceleași pasiuni cu prof. Iulia Gheorghiu, care era cunoscută pentru pasiunea sa pentru spectacolele de teatru și concertele de muzică simfonică (motiv pentru obișnuia să meargă destul de des în Capitală), Ion Petrovici a emis mai multe aprecieri asupra câtorva mari actori români, inclusiv compozitori sau dirijori celebri pe care avusese șansa să-i cunoască la Ateneul Român. Printre altele, în acea seară, s-a referit și la o actriță de teatru Maria Giurgea, originară din Bârlad care în momentele sale de disperare, pe vremea când el fusese repudiat și marginalizat complet de noul regim politic instaurat sau evitat de cei pe care îi considerase a-i fi prieteni, reușise să-l încurajeze pentru a rezista tuturor privațiunilor și umilințelor la care avea să fie supus, ulterior, vreme de peste zece ani.

După acest eveniment memorabil și atât de îndepărtat, cu puțin timp în urmă, s-a întâmplat să descoper în mod cu totul întâmplător, în cadrul fondului „Colecții speciale” (P.XLVIII/28) de la Biblioteca Națională a României, chiar scrisoarea actriței Maria Giurgea adresată profesorului Ion Petrovici în anul 1945. Cine era de fapt semnatară a acesteia?

Traian Nicola în volumul 4 al lucrării sale cu caracter biobibliografic „Valori spirituale tutovene” (Bârlad, 2003) menționează faptul că Maria Giurgea (născută la Bârlad pe 29 septembrie

1878 și decedată la București în anul 1948) și-a făcut studiile la Conservatorul din București, având ca profesoară pe celebra interpretă Aristizza Romanescu, iar mai apoi la Paris. Ea a jucat cel mai mult timp pe scena Teatrului Național având ca parteneri pe Lucia Sturdza Bulandra, Petre Liciu, Tony Bulandra, Ion Manolescu, Elvira Popescu ș.m.a. Din anul 1937, actrița s-a retras definitiv din activitate.

Maria Giurgea a făcut parte din juriul primului Concurs „Miss România” din 17 martie 1929, aflându-se alături de personalități precum: scriitorul Liviu Rebreanu, Alexandra Cantacuzino (Președinta SONFR) și artiștii plastici: Olga Greceanu, J. Steriadi și Fr. Storck (<https://www.historia.ro>). Totodată, ea a fost o prezență activă la seratele Cercului „Amicii literaturii și artei române” condus de D. Ollănescu-Ascanio. Profitând de figura sa foarte plăcută, dar și de vocea-i duioasă cu care fusese înzestrată, ea obișnuia să încânte publicul și cu un repertoriu de romane.

Revenind la omul politic Ion Petrovici, trebuie să precizăm că acesta, conform informațiilor din dicționarul „Victimele terorii comuniste” al lui Cicerone Ionițoiu (Editura Mașina de scris, 2006), în perioada 5 decembrie 1941 - 23 august 1944, a îndeplinit funcția de Ministru al Culturii Naționale și Cultelor. După schimbarea regimului, pe 21 ianuarie 1945, el a fost arestat și trimis în lagărul de la Caracal, iar între 13 aprilie - mai 1945 s-a aflat în arestul Prefecturii Capitalei.



Ion Petrovici cu un grup de intelectuali tecuceni în cimitirul orașului

De la începutul lunii iunie 1945 (cf. <https://fericițiceiprigoniți.net>), „în baza Legii nr. 312 din 24 aprilie 1945, i se stabilește domiciliu obligatoriu, fiind păzit de organele de ordine publică”. Aflând de la prietenii săi că Ion Petrovici ajunsese într-o stare psihică extrem de deprimantă (acesta se gândea chiar să-și pună capăt zilelor știind că puteau să-l mai aștepte și alte umilințe greu de suportat) în urma obligativității de a nu-și părăsi locuința, generoasa și altruista actriță Maria Giurgea, deși era foarte bolnavă, dintr-un „îmbold sufletesc”, dar și dintr-o aleasă prețuire pentru toate lucrurile bune făcute de ministrul Ion Petrovici pentru țară, găsește de cuviință să aștearnă pe hârtie, pe 28 mai 1946, un mesaj de încurajare pentru „omul înțelept”, exprimându-și speranța că, într-un viitor apropiat, i se va face totuși dreptate.

În scrisoarea păstrată actualmente la Biblioteca Națională a României din București, Maria Giurgea îl roagă pe destinatar să îndure cu stoicism orice fel de suferință care poate mijloci „o mai profundă interiorizare, pentru a pătrunde conștient în adâncurile eului (...) superior”. Această „bucurie interioară” îl va determina să suporte „orice suferință” pentru că, spunea ea, „înseninarea martirilor se dobândește din legătura strânsă cu Îngerul păzitor”. Și tot autoarea scrisorii încurajatoare îi atrage atenția personalității excesiv de orgolioase asupra faptului că „timpul pregătește multe surprize celor care au curajul să-și trăiască viața”, iar cei „care-și suprimă viața nu comunică cu eul superior, comunică numai cu personalitatea”. Din acest motiv, Maria Giurgea îi face o recomandare care s-a dovedit a-i fi fost benefică și de care, cel ce avea să efectueze, din momentul condamnării sale din ziua de 21 ianuarie 1949, zece ani de temniță grea pentru presupuse crime de război și alți câțiva de deportare în pustietățile Bărăganului, pare să fi ținut totuși cont: „Domnule Profesor, de scumpa noastră personalitate trebuie să ne debarasăm, nu de viața care trebuie trăită cu orice preț”. Iată, așadar, îndemnul care l-a determinat pe destinatarul misivei să se gândească mai profund la ceea ce ar fi trebuit să facă pentru a supraviețui multiplelor provocări la care era supus.

Am ținut să dezvăluim toate aceste lucruri pentru că ele completează elementele mai puțin cunoscute din biografia ilustrului nostru concitadin Ion Petrovici și arată, totodată, cât de mult contează gestul cuiva de a-l ajuta, fie numai și cu un sfat, pe omul aflat la un moment dat în pragul disperării. O astfel de atitudine profund umană nu poate decât să-l înalțe și să-l înobileze pe cel

care știe să o etaleze.

[Conținutul scrisorii:]

București, 28 mai 1946

Domnule Profesor Petrovici,

Deși suferindă, nu mă rabdă inima să nu vă scriu și eu câteva rânduri de încurajare.

Mă adresez omului înțelept ce sunteți și îndeosebi eului superior din ființa D-tră, acel cu ascuns har Dumnezeuesc. Mă adresez rugându-vă să suportați orice suferință oricât ar fi de insuportabilă. Să nu cumva să faceți ca Socrate, el a fost forțat să facă ce a făcut.

Am auzit că suferiți de ochi, asta este poate pentru că să vă desprindeți de litera pe care așa de mult ați studiat-o; suferința asta este pentru cea mai profundă interiorizare; pentru a pătrunde conștient în adâncul adâncurilor eului D-tră superior; nu ajungem altfel decât prin sacrificiul suferinței atât de necesară sufletului omenesc.

Nu-i simțiți binecuvântarea, nu-i simțiți oare mângâierea eului superior care în biserica creștină apare sub forma îngerului păzitor? Cred că da, e o bucurie pe care o meritați, Domnule Profesor Petrovici.

Nu există bucurie pe lume care se poate compara cu bucuria aceasta, o spun toate filosofii pe care le-ați cercetat; e momentul suprem să puneți în // practică această bucurie interioară, suportând orice suferință cu credință fermă că înseninarea martirilor se dobândește din legătura strânsă cu îngerul păzitor.

Să vă dau eu o lecție de filosofie, D-voastră, filosofia personificată?

Dar ... timpul pregătește multe surprize celor care au curajul să-și trăiască viața până se rupe firul; sau, mai bine zis, până se desprinde acel fir de argint de corpul fizic.

Acei care-și suprimă viața, nu comunică cu eul superior; comunică numai cu personalitatea, dar vedeți, Domnule Profesor, de scumpa noastră personalitate trebuie să ne debarasăm, nu de viața care trebuie trăită cu orice preț.

Mă iertați că mi-am permis să vă aduc aminte de aceste lucruri tainice? Am făcut-o numai din îmbold sufletesc pentru tot ce-ați făcut, ce-ați dăruit Țării Românești și generației actuale cu nădejdea că vi se va face dreptate.

Vă învăluim suferința cu gândurile noastre de recunoștință,

Maria Giurgea



INSCRIȚII

NOI COMPLETĂRI LA BIOGRAFIA LUI EMIL PANAITESCU

► Prof. dr. Nicolae SCURTU

Biografia profesorului, istoricului și cărturarului Emil Panaiteșcu (n. 11 februarie 1885, Cudalbi, jud. Galați – m. 20 februarie 1958, Roma) a fost riguros cercetată de către un învățat istoric contemporan, care a și publicat o foarte interesantă și edificatoare carte¹ despre destinul acestui învățat ce s-a autoexilat în Italia.

Investigațiile biografice, bibliografice și biobibliografice au evidențiat, cu claritate, valoarea științifică a tuturor demersurilor întreprinse de Emil Panaiteșcu în țară dar, mai ales, în străinătate.

S-a bucurat, încă de la început, de prețuirea lui Nicolae Iorga, Ion Bogdan, Vasile Pârvan și Const. Rădulescu-Motru, care l-au încurajat și sprijinit în activitatea științifică.

Cărțile, studiile și contribuțiile sale, deoarece nu au fost restituite și în România, sunt, astăzi, adevărate rarități la care se ajunge cu oarecare dificultate.

Importante informații despre sine și unii dintre confrății săi găsim în epistolele trimise lui N. Iorga, Vasile Pârvan, Romulus Cândea, Panait Cerna, G.T. Kirileanu, Alexandru Ciorănescu, Alexandru Busuioceanu, Nicolae Cartoian și, desigur, altora.

Epistolele ce se transcriu aici sunt trimise colegului și prietenului său, Panait Cerna, care a făcut studii doctorale la Leipzig, a promovat examenul de doctor în filosofie, cu o lucrare despre *Lirica de idei* care a suscitat interesul criticii și istoriei literare.

*

[Leipzig], 19 martie [1]912

Dragă băiatule,

La primirea răvașului tău am fost la Frau Hermann și am avut toate asigurările că „alles wird sofort fortgeschafft”.

Vacanța nu mi-a adus, până acum, decât necazuri: cu Rusia n-am putut încheia nici un fel

de alianță, speranța de a mă duce în țară trebuie s-o părăsesc din pricini știute, tu ai luat drumul vilegiaturii la Berlin tocmai când credeam că te voi prinde mai des la vorbă, basarabeanu! îmi aduce mai multă durere decât bucurie când îl văd și de vreo trei zile sunt așa de răcit că trebuie să rămân eu la pat și lucrarea în saltar.

Am dat lui Cândea² să-ți trimită broșura *Către Popeștii...*, dacă cumva n-ai citit-o apoi o poți reciti, e o faină pagină literară. Era vorba de cinstea Sovejei și a «gropii Mehedinților»!

Cât gândești să rămâi în Berlin? *Messzeit* a trecut și e iarăși bine de trăit și în târgul Lipscei.

Dacă ai veni la începutul lui aprilie ne-am vedea sigur, mai pe urmă nu știu.

Al tău,

Em[il] Panaiteșcu

[Herrn Panait Cerna, Charlottenburg b. Berlin, Schlüterstrasse 69, b. Heilig; Abs[ender] Emil Panaiteșcu, Arndtstrasse, 16, p.l.].

*

[Leipzig], miercuri, [27 martie 1912]

Băiatule dragă,

Ferițiți vor fi cei ce vor rămâne și în luna lui martie în Lipsca, că aceora le va fi dat să asculte *Noua* în Gewandhaus, cu Nikisch.

Ți-am înțeles „durerea” și cu atât mai trist cu cât o simțim amândoi, în același timp!

Pe aici am rămas singur, singurul, fără nici un popă, și probabil că stau și în aprilie, până când însă, nu știu.

Oteteleşanu a avut altădată un alt nume și e om înșurat? Dacă da, spune-i multe și dragi salutări. Până vii, te îmbrățișează al tău,

Em[il] Panaiteșcu

[Herrn Panait Cerna, Charlottenburg b.

Berlin, Schluterstrasse 69.b. Heilig; Abs[ender]
Emil Panaitescu, Arndtstrasse, 16, p.l.].

*

[Bonn], 19 mai [1]912

Iubite băiatule,

Fie și punct 25 oct[ombrie] st[il] n[ou], numai
să fie și să se isprăvească odată spre binele și
liniștea ta. Și pe urmă nu uita că și ție ți-a trimis o
rază cerul, și de cer trebuie s-ascuți!

E frumoasă, dragă Cerna, e minunată ca
simbol și concepție și, înainte de toate, e poezie
curată.

Măine fi-va nor? Ce-mi pasă

Măine ce-o mai fi!

Astăzi lumea e frumoasă,

Azi voi înflori.

Numai versul cu „mângăierea” nu mi se
pare tocmai clar.

În căruța boierească nu m-am plimbat încă,
dar cu vaporul m-am dus pe Rin în sus, printre
maluri pline de păduri și vii. Pe aici e frumos și
climă bună, grădini în toate părțile, aer bun care nu
strică nici chiar celor care stau în fața doctoratului.

Tu ce faci de vacanță? Te duci iar la Sinaia?
Ce-a făcut Academia?

„Neamțul” nostru, Prechauser, se duce
la Berlin în vacanța Rusaliilor și ar fi dorit să ne
întâlnim, dacă se oprește vreo zi prin Lipsca
îi scriu să te anunțe... Cu un om cumsecade te
întâlnești totdeauna bucuros.

Tot pe la Reichsgesicht și pe la boieri îți faci
plimbarea? Eu îi zic mereu la lucrare și la Plato,
acum am început *Statul*.

Salută-l pe Căndea și tu fii îmbrățișat cu
multă dragoste,

Em[il] Panaitescu

[Herrn Panait Cerna, Leipzig,
Härtelstrasse, 25.II; Abs[ender] Emil Panaitescu,
Kurfürstenstrasse, 32].

*

Bonn, 2 iunie [1]912 a/Rh.

Băiatule dragă,

Să tune și să fulgere în ruși, dar să blesteme
și nevrednicia noastră. Așa precum suntem, ne
temem că și mâini n-am mai putea fi și atunci nu

ne rămâne decât jalea și lacrimile pentru ceea ce
ar trebui să fim.

Ai trimis-o la *Convorbiri literare*? Aș vrea să
ți-o cunosc cât mai curând. Pe vară nu știu încă
ce voi face, probabil însă că nu mă voi mișca prea
departe de pe aici.

Trebuie să mă țin de lucrare ca la anul să se
sfârșească și cu mine. Am uitat la tine volumul de
Schițe [Caragiale], nu mi-i de volum, ci de cine mi
l-a trimis și tu vei fi așa de bun și mi-l vei expedia
la Bonn, cât poți mai curând.

Dacă nu te prea pricepi cum se face o așa
mare ispravă [vorba lui B.] atunci îl rog pe Căndea
să te salveze pe tine și să mă servească pe mine.

Em[il] Panaitescu

[P.S.]

Lui Kirileanu i-am scris despre cele multe
și bune câte le puneam pe seama lui în Lipsca. A
fost cam bolnav și acum e în concediu pe la Bicz.

Ce-ar fi dacă aș avea vreme liberă. Te
îmbrățișez cu dragoste,

Em[il] Panaitescu

[Herrn Panait Cerna, Leipzig,
Härtelstrasse, 25.II; Abs[ender] Emil Panaitescu
Kurfürstenstrasse, 32].

*

[Bonn], 25 iunie [1]912,
St[il] n[ou]

Scumpe băiete,

1. Te-am ocărât și te-am batjocorit rău,
când am primit, așa de târziu, vestea de la moș
Kirileanu, că ai fost premiat.

De ce nu mi-ai spus în două rânduri? Și așa
de întârziat să primești și urările mele, sper că
cele din urmă vor fi primite ca și cele dintâi.

2. M-am bucurat, adică mai mult am
oftat, când ți-am citit *Basarabia*³, un vers bun e
mai de preț decât toate titlurile și recunoașterile
universitare și academice.

Versul e veșnic și cu el și concepția înaltă
și senină din ultima ta bucată – biruința dreptății!

Azi primii știrea despre moartea lui
Caragiale, sâmbătă promisem *Schițele* și seara, pe
la 11½ am citit *Mama!* A fost la Berlin? L-a pornit
ca să fie înmormântat în țară, mai era cineva pe
lângă el în ultimul timp, a fost bolnav sau a murit
subit?

Pe aici nu mai știu nimic de ce se mai întâmplă prin lumea noastră. Ce faci de vacanță? Eu mă simt obosit și probabil că pe la sfârșitul lui august mă voi duce prin țară.

Al tău, cu toată dragostea,
Em[il] Panaitescu

[Domnului Panait Cerna, Candidat în Filosofie, Leipzig, Härtelstrasse, 25 II b Bormann; Abs[ender] Emil Panaitescu].

*

Bonn a/Rh, 8 decembrie [1]912
Auguststrasse, 11

Coca dragă,

Să mă ierți, însă frigurile examenului mi-au zdruncinat toate rosturile. Totuși nu pot să scap așa curând precum aș fi dorit și precum mi se cere.

Am aflat că ai înaintat lucrarea – să fie cu noroc și să te văd scăpat cât mai curând.

Se pare că la noi nu e încă convingerea clară, că pământul bulgăresc e pământul blestemului. Va fi Ardealul ungurilor și Basarabia rușilor.

Stăpânirea la Marea Neagră am putea-o avea fără Rusciuk, dacă am fi mai conștienți de rostul nostru și cu mai mult simț istoric în înțelegerea faptelor, care se cheamă doar istorice.

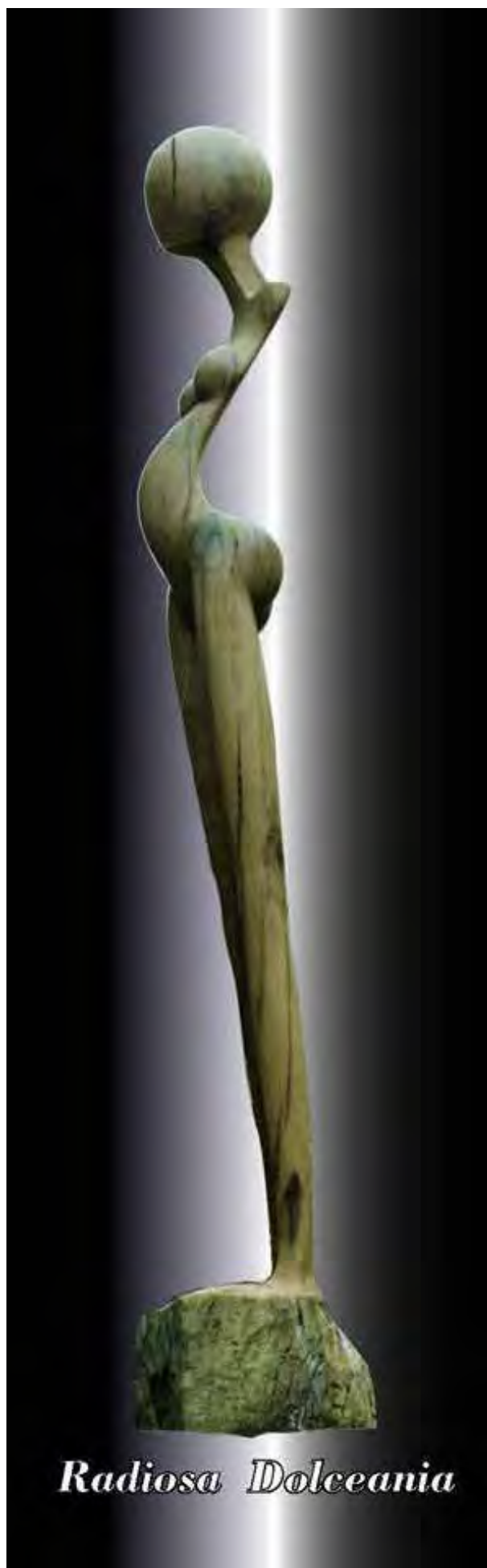
Ce mai face Cândea? Arată-i salutările mele. Multă sănătate lui Goangă⁴. Pe tine te sărut cu drag și te rog încă o dată să ierți întârzierea acestor rânduri.

Em[il] Panaitescu

[Herrn candidat în filosofie Panait Cerna, Leipzig, Härtelstrasse, 25].

Note

- Originalele acestor epistole, inedite, se află la Biblioteca Academiei Române. Cota
- 1. Ioan Opreș ~ *Istoricul Emil Panaitescu și Școala Română de la Roma*. București, Editura Oscar Print, 2014, 233 pagini.
- 2. Romulus Cândea (1886–1973), profesor și istoric al bisericii ortodoxe. A făcut studii de aprofundare la Facultatea de Istorie și Filosofie a Universității din Leipzig.
- 3. A fost publicată cu titlul ~ *După un veac în Convorbiri literare*, 46, nr. 5, mai 1912, p. 481–482.
- 4. Florian Ștefănescu-Goangă (1881–1958), psiholog, prof. univ. dr. la Universitatea din Cluj. Membru al Academiei Române. În 1911, la Leipzig, și-a susținut doctoratul în psihologie.



Radiosa Dolceania

CENTENARUL MARII UNIRI

TECUCIUL ȘI INDEPENDENȚA
DE STAT A ROMÂNIEICONTRIBUȚIA TECUCENILOR LA RĂZBOIUL PENTRU CUCERIREA
INDEPENDENȚEI DE STAT A ROMÂNIEI

► Gh. NAZARE

Cucerirea independenței de stat a României, în urma luptelor cu Imperiul Otoman, în anii 1877-1878, declarată de Mihail Kogălniceanu, ministrul afacerilor externe, în Camera Deputaților, la 9 mai 1877 („Suntem independenți, suntem națiune de sine stătătoare!”), act promulgat a doua zi de șeful statului, principele Carol I, a fost recunoscută de Marile Puteri ale Europei timpului, deși în mod condiționat, în cadrul Congresului de la Berlin, din iulie 1878, prin care se punea capăt războiului ruso-româno-turc, stabilindu-se un nou echilibru european. Europa recunoștea existența statului roman independent, fapt care-i conferea acestuia un nou statut internațional. Se împlinesc de atunci 140 de ani.

Pentru înlăptuirea acestui deziderat național, poporul roman a făcut eforturi materiale, umane și diplomatice considerabile. Eroismul ostașilor români pe câmpurile de luptă din sudul Dunării, în legendarele bătălii de la Grivița, Plevna, Rahova și Smârdan, alimentat material și moral de întreaga populație, a impresionat toată străinătatea. „Cu o îndârjire de necrezut, s-au aruncat în această vale a morții, respinși, zdrobiți, decimați de focul omorător al unui inamic acoperit, avansând mereu, lăsând în urma lor un lung șir de morți și de muribunzi. Au fost acte de eroism ce nu se pot povesti”, transmitea corespondentul ziarului belgian *Le siècle* de pe frontul de la Grivița, referindu-se la eroismul ostașilor români. Ca să dăm doar un singur exemplu.

Alături de ceilalți soldați și ofițeri români, militarii tecuceni au luptat cu deosebit eroism. S-au distins aici tecucenii din Batalionul 2 al Regimentului 10 Dorobanți. Locotenent-colonelul Măldărăscu raporta că „Batalionul 2, trimis în susținere... era aproape de a intra în luptă, mergând cu cea mai mare rezevizie prin ploaia de gloanțe și obuze și neoprinde-se decât atunci când a avut ordinul de a se retrage...”. Maiorul Lipan, comandantul batalionului și locotenentul Chivu Stănescu, comandantul companiei 5 Tecuci au fost răniți.

Demersul nostru nu se va concentra pe faptele de arme ale ostașilor români în bătăliile din sudul

Dunării, care pot face obiectul altui material, ci pe înaltul patriotism de care au dat dovadă românii, în caz concret cei din Tecuci, în susținerea materială și morală a armatei române, în inițierea acțiunilor de sprijinire a războiului. Un exemplu este concludent, unitățile militare aflate în trecere prin Tecuci, în drum spre câmpurile de luptă sau cele cartiruite pentru un timp în oraș erau întâmpinate cu simpatie, cu ovații, cu încurajări de populația orașului. Mai mult, documentele vremii consemnau că Primăria Tecuci, alături de multe alte primării din țară, avea sarcina „de a le procura - unităților militare, n.n.-cartiruire, luminat și încălzit în localurile cetățenilor”. Majoritatea clădirilor din Tecuci aveau atârdate pe fațadele lor „tablite de lemn” pe care erau înscrise cu litere mari numărul brigăzii, al regimentului, batalionului, companiei și plutonului urmat de numele oamenilor cartiruiți în ele. De asemenea, este semnificativ faptul că primarul din Tecuci consemna într-un raport că ostașii „din orice parte a țării ar fi venit au fost întotdeauna bine primiți de orașeni, cu plăcere și adevărat simț național, dându-le găzduirea pentru oricât timp ar fi stat, fără să arate cel mai mic murmur”.

În toate capitalele de județ din țară, între care și la Tecuci, din inițiativa femeilor s-au constituit comitete de sprijinire a războiului pentru independența patriei, pentru strângerea de colecte și ofrande în bani, alimente și obiecte de îmbrăcăminte pentru ostașii trimiși pe front. Astfel, Comitetul doamnelor din Tecuci aderă la principiile și statutele Societății Generale a „Crucii Roșii” din România, hotărând crearea unui Comitet separat „cu obligația statutară de a coordona și îndruma întreaga activitate de sprijinire a armatei române, care urma a se desfășura pe întreaga rază a județului”. Înființat la 8 mai 1877, Comitetul doamnelor din orașul și județul Tecuci își propunea ca obiectiv principal „sprijinirea ostașilor români răniți”, în care scop inițiază, organizează și îndrumă acțiuni diferite, lucru recunoscut și de Consiliul General al Tecucului. În ședința din 29 octombrie 1877 a Consiliului se sublinia „devotamentul, sacrificiile, abnegația” de care a dat

dovadă Comitetul doamnelor tecucene, oferind „îngrijirile cele mai generoase ostașilor români sosiți de la câmpul de rezbel”, cât și pentru faptul că a trimis armatei numeroase „ofrande în bani și obiecte de tot felul pentru a îndulci suferințele bolnavilor, ostașilor căzuți pentru cauza cea sfântă a apărării Patriei Române și independența ei”. În semn de considerație pentru faptele săvârșite de Comitetul local, Consiliul General Tecuci acorda sume „din fondurile județului pentru ajutorarea soldaților răniți în război care sosesc aici fără mijloace”.

Spitalul din Tecuci oferea asistență medicală răniților veniți de pe front. Pentru bunul mers al unității sanitare respective, pe lângă sumele investite de autoritățile locale, concură și donațiile în bani, ofrandele de îmbrăcăminte, cărpe pentru confecționat scamă și medicamentele oferite de populație. Astfel, sătenii din Plasa Nicoreștilor au oferit „pentru armată lenjerie de corp și de pat pentru a fi folosite nevoilor spitalului de aici, din Tecuci”. Mai mult, ofrandele strânse de tecuceni servesc și la sprijinirea răniților de la alte spitale din țară. Astfel, în ședința din 14 august 1877 a Comitetului din Tecuci s-a hotărât „în unanimitate ca suma de 3040 franci 80 bani să se trimită la Spitalul din Turnu Măgurele spre înființarea de paturi pentru răniți”. Intrase în obișnuința Comitetului din Tecuci de a participa lunar cu o sumă de bani la subvenționarea Spitalului din localitate, pentru „a instala în spitalul orașului pe cheltuiala Comitetului a unui număr de paturi pentru îngrijirea răniților”.

Nevoile armatei române de dotare cu armament și muniție erau deosebit de mari. Țara își oferise „brațele și punga”, dar armele erau puține, fapt recunoscut la 19 septembrie 1877 chiar de Mihail Kogălniceanu când declara: „avem brațe, dar n-avem puști”. Luptele date de armata română la sfârșitul lunii august la Grivița au lăsat urme. Așa că, apelul lansat pentru procurarea de armament a întrunit sufragiul național. Ca răspuns la acest apel, comitetele de pe raza întregului județ Tecuci, ca și din întreaga țară, au declanșat acțiuni importante de subscripții bănești, „căci armele ce urmau a fi cumpărate cu acești bani, sînt ale României”. La Tecuci, locuitorii au oferit pentru cumpărarea de armament suma de 8137 lei noi. De asemenea, Consiliul General de la Tecuci a hotărât să ofere pentru cumpărarea de armament suma de 1500 lei noi. Sumei date de învățătorul I.Tacu „spre a servi țara în cele mai importante momente” i se alătură și învățătorii Gheorghe Simionescu, de la Școala de Băieți din comuna Țepu, și L. Contraky, de la Școala nr. I de Fete din Tecuci. Consiliul General din Tecuci asigura că va trimite ofrande „pentru cavaleria română, constând din patru care de fân în greutate de 80 puduri

și 1000 kile orz”, din care la 14 septembrie 1877 se expediase „la destinație 656 kile, restul urmând a fi înmagazinat la Gara Hanu Conachi, necesitând alți 1000 saci pentru încărcarea și trimiterea lor”.

Independența României, confirmată/ recunoscută prin semnătura Marile Puteri ale Europei pe Hotărârea Congresului de la Berlin, la 1/13 iulie 1878, a fost rezultatul luptei eroice a armatei române, alături de armata rusă, împotriva Imperiului Otoman, sprijinită de întreaga populație a țării, inclusiv a celei din orașul și județul Tecuci. În semn de recunoștință și aleasă prețuire pentru faptele de glorie săvârșite de ostașii și ofițerii români în Războiul pentru cucerirea independenței de stat, pentru cinstirea și veșnica lor aducere aminte s-au ridicat monumente comemorative. În context, menționăm pe cele din localitățile Cărlomănești, Buciumeni, Corod și Nicorești,

După Unirea Principatelor, Moldova și Țara Românească, din 1859, Independența din 1877, românii doreau și luptau pentru Unirea cea Mare, care avea să se împlinească în 1918, moment apoteotic de la care se împlinesc 100 de ani. În anul Centenarului, avem datoria patriotică de a evoca momentele devenirii noastre ca stat național, independent și unitar, de afirmare a dreptului istoric de a fi fost și de a fi trait dintotdeauna în spațial carpato-danubian-pontic. Este și gestul pe care îl face Revista „Tecuciul literar-artistic”.

Bibliografie selectivă:

A. Documente:

Documente privind Istoria României. Războiul pentru independență, vol. I-IX, Editura Academiei R.P.R., 1952-1955; Războiul pentru independența națională (1877-1878). Documente militare, Editura militară, București, 1971; Arhivele statului Galați, fond Primăria orașului Galați; Arhivele statului Galați, Filiala Tecuci, fond Primăria orașului Tecuci;

B. Colecții de presă:

„Vocea Covurliului”, 1877-1878;
„Resboiul”, 1877;
„Dorobanțul”, 1877;

C. Lucrări speciale:

Gheorghe Calmuțchi, *Episoade din Campania războiului din 1877-1878*: După amintirile și povestirile mai multor eroi aflați în viață, Iași, 1927;

Șt. Constantinescu, *9 mai 1877: Sintem independent, sintem națiune de sine stătătoare*, în „Magazin istoric”, nr.5/ mai 1975;

Nicolae Iorga, *Contribuții la istoria modernă a Galaților*, în „Memoriile Secțiunii istorice, seria III, tom. XI, Academia Română, 1932;

V. Mihordea, *Echiparea armatei și finanțarea războiului pentru independență*, în „Studii și materiale de istorie modernă”, vol. III, București, 1963;

Ion Aldea, Aneta Anghel, Ion Dragomir, Alexandru Duță, Ghiță Nazare, Ștefan Stanciu, *Contribuția Județului Galați la Războiul pentru independent, 1877-1878*, Galați, 1977.



CENTENARUL MARII UNIRI

**GENERALUL ALEXANDRU AVERESCU (1859-1938),
O PERSONALITATE A ROMÂNIEI MODERNE**

- Continuare din numărul 47 -

► Prof. Mihail POHRIB

La 15 august 1916 armata română a mobilizat 814 mii soldați și 19 mii ofițeri. Această armată era insuficient dotată pentru războiul modern. Armamentul automat era puțin, artileria grea insuficientă, iar aviația ca și inexistentă. Nici instrucția nu se ridica la nivelul dorit. Procentual, mobilizarea a reprezentat 15% din populația țării și 30% din cea bărbătescă. La declanșarea războiului, generalul Averescu a primit comanda armatei a doua (120000 soldați) ce avea rolul de a pătrunde în Transilvania prin trecătorile Bran, Predeal, Bratocea, Buzău. Comandamentul era la Ploiești. Ofensiva armatei a doua s-a desfășurat între 15 august și 13 septembrie 1916. Unitățile acestei armate au eliberat localitățile Hărman, Prejmen, Zizin, Târlungeni și Sfântul Gheorghe. Înfrângerea de la Turtucaia a dus la stoparea ofensivei române în Transilvania și trecerea generalul Averescu la comanda armatei a treia. Căderea Turtucaiei l-a adus în centrul atenției pe generalul Averescu, iar „mitul Averescu” își are începutul în dezastrul de la Turtucaia. Evoluția situației militare a dus la o criză a comandamentului român, fapt ce arată că ierarhia militară clădită în timp de pace nu s-a bazat doar pe valori. Singurii care au confirmat au fost generalii Averescu, Prezan, Christescu, Dragalina și Văitoianu. La 2 septembrie 1916 a avut loc consiliu de război de la Periș unde era sediul Marelui Cartier General. Aici s-au înfruntat concepția lui Averescu care susținea defensivă la nord și ofensiva în sud cu concepția lui Prezan care susținea menținerea planului inițial cu ofensivă în Transilvania. Consiliu de război a adoptat o soluție intermediară, iar generalul Averescu a început pregătirile pentru operațiunea de la Flămânda, care avea drept scop remedierea situației din Dobrogea. Operațiunea a fost anulată datorită vremii nefavorabile și evoluțiilor din Transilvania. Din 8 octombrie 1916 generalul

Averescu a revenit la comanda armatei a doua, ale cărei unități se retrăgeau precipitat în fața ofensivei inamicului declanșată la 2 octombrie 1916. În noaptea de 8 octombrie 1916, din comandamentul de la Bușteni, generalul Averescu a dat ordin de zi prin care a cerut trupelor rezistența fără nicio șovăire. A constatat valoarea scăzută a comandanților „care sunt dominați literalmente de sentimentul fricii”. Prin Raportul numărul 528 către regele Ferdinand generalul Averescu arată că pozițiile nu au putut fi menținute din cauza superiorității artileriei dușmanului și a deprimării morale a trupelor proprii. Marele Cartier General a creat o nouă structură de comandament – Grupul de armate „Nord”, compus din armata a doua și armata de nord în frunte cu generalul Averescu având subordonat pe generalul Prezan. A fost o eroare a Marelui Cartier General care a accentuat ruptura dintre cei doi generali. Armata a doua a reușit în luna noiembrie 1916 să stopeze atacurile centrelor în trecătorile Bran-Rucăr, Predeal, Moieciu de jos, Podul-Dâmboviței. Printr-o prezență permanentă în mijlocul trupelor generalul Averescu a redresat armata a doua, fapt apreciat atât de prieteni cât și de adversari.

Prăbușirea frontului armatei întâi în urma pierderii bătăliilor din defileele Jiului și Oltului au dus la pierderea Olteniei. Marele Cartier General la intervenția generalului Berthelot, șeful Misiunii militare franceze sosită în România la începutul lunii octombrie 1916 a decis angajarea unei mari bătălii în Câmpia Română, pentru a apăra Capitala. Ea se dorea o replică a bătăliei de la Marna, septembrie 1914, care a salvat Parisul. Bătălia de pe Neajlov-Argeș desfășurată în perioada 17-20 noiembrie 1916 s-a soldat cu un eșec. Trupele Puterilor Centrale au ocupat capitala la 23 noiembrie 1916, iar armata română s-a retras luptând pe aliniamente succesive spre est, frontul

stabilizându-se pe linia Carpații Orientali – Siretul inferior – Dunărea Maritimă până la sfârșitul anului 1916. Instituțiile statului s-au transferat la Iași. Generalul Averescu a dispus elaborarea unui plan de retragere generală a armatei a doua, stabilind pentru fiecare coloană direcția de urmat și etapele zilnice. Retragera spre est s-a făcut în condiții acceptabile. Armata a doua a fost singura mare unitate de acest tip care a încheiat campania dezastruasă din anul 1916 pe front în vreme ce celelalte armate au fost desființate ca urmare a pierderilor mari. La 3 decembrie 1916 generalul Prezan a fost numit șef al Marelui Cartier General fapt care la dezamăgit foarte mult pe generalul Averescu care spera să obțină el acest post. A fost lăsat deoparte din motive policianiste. Armata a doua a rămas pe poziții toată iarna și primăvara anului 1917 reorganizându-se pe câmpul de luptă. În iarna și primăvara anului 1917 s-a făcut reorganizarea armatei române cu sprijin francez. Numărul armatelor a fost redus de la 4 la 2 dar acestea erau mai flexibile, mai bine instruite și mai bine dotate. Generalul Averescu a luat măsuri drastice pentru a împiedica răspândirea molimelor, a îmbărbătat soldații, a decorat, a luat măsuri pentru pregătirea viitoarei recolte, dispunând să se cultive fiecare metru pătrat de pământ. În consecință armata a doua nu a suferit niciodată de lipsa hranei, adăpostului sau echipamentului. Generalul Averescu a refuzat concursul Misiunii militare franceze în procesul de reorganizare a armatei române fiind rezervat asupra oportunității prezenței și eficienței activității ei. În iunie 1917 armata a doua avea 4097 ofițeri, 150708 soldați și 258 tunuri. Era singura forță militară organizată aflată permanent la dispoziția autorităților române și importanța ei e crescut după înlăturarea de pe tron a arului Nicolae al doilea, fapt ce a dus la disoluția armatei ruse. Pentru a proteja instituțiile fundamentale ale statului, primul ministru Brătianu și generalul Prezan a decis să aducă trupe din armata a doua la Iași. Generalul Averescu a refuzat acest lucru dar a propus mutarea guvernului la Bacău. Într-o vizită la armata a doua regele Ferdinand a anunțat la Răcăciuni la 4 aprilie 1917 proiectul reformelor agrare și electorale. Anunțarea reformelor a consolidat moralul armatei și a lăsat fără obiect propaganda bolșevică. În această perioadă generalul Averescu are o serie de întâlniri cu membri ai partidului Conservator care intenționau să-l pună șef al partidului. În martie 1917 a fost decorat cu ordinul „Mihai Viteazul” clasa III și cu Legiunea de

onoare în grad de mare ofițer. La 9 iulie 1917 a început ofensiva Armatei a doua în zona Mărăști care a înregistrat mari succese până la 19 iulie 1917 când Marele Cartier General a decis oprirea ofensivei datorită eșecurilor rusești în Bucovina. În sud armatele puterilor centrale conduse de Von Mackensen au declanșat ofensiva de la Mărășești în 24 iulie 1917. Victoria de la Mărăști a adus multă popularitate generalului Averescu. Regele l-a decorat cu ordinul „Mihai Viteazu” clasa II. Începând cu 26 iulie 1917 au început luptele de la Oituz, lupte deosebit de dure, iar armata a doua cu ajutoarele trimise de Marele Cartier General au oprit ofensiva Puterilor centrale.

Bătăliile de la Mărăști și Oituz au reprezentat apogeul carierei militare a lui Alexandru Averescu acestea fixându-l definitiv în galeria marilor comandanți ai armatei române din toate timpurile. Bătălia de la Mărăști a rămas în analele istoriei militare drept un model pentru pregătirea și ducerea unei operații ofensive fiind studiată mereu de generațiile care au urmat. În decembrie 1917 rușii au început negocieri de pace cu centralii semnând armistițiul, fapt ce a obligat și România la un gest similar la 9 decembrie 1917 la Focșani. Între timp guvernul de la Iași era tot mai amenințat de comitetul bolșevic de la Socola condus de Simion Roșal care pregărea detronarea regelui și comunizarea țării. Cu sprijinul armatei, comitetul de la Socola a fost dizolvat, bolșevicii arestați și trimiși peste Nistru. De la 6 ianuarie 1918 generalul Averescu a primit un concediu care i-a permis să analizeze formarea unui partid constituțional pentru regenerarea morală și politică. În ianuarie 1918 guvernul român a decis trimiterea în Basarabia a două divizii de infanterie și a două divizii de cavalerie la cererea autorităților legale de acolo. La 26 ianuarie 1918 divizia 11 infanteri comandată de general lernest Broșteanu a intrat în Chișinău. Guvernul bolșevic al Rusiei a rupt relațiile cu România în aceeași zi și a sechestrat tezaurul României aflat la Moscova. La 27 ianuarie 1918 în urma unor negocieri între Brătianu și Averescu s-a stabilit ca generalul să formeze un guvern care să poarte negocieri cu Puterile Centrale în condiții mai bune. La 8 februarie guvernul Brătianu a demisionat iar generalul Averescu a fost desemnat prim ministru. Prin eforturile lui Constantin Argetoianu și Grigore Filipescu s-a rezolvat problema echipei guvernamentale. Guvernul Averescu era considerat de liberali un pas spre un guvern Marghiloman mai bine văzut de Centrali. La 18 februarie 1918 generalul

Averescu s-a deplasat la București unde a ajuns la o înțelegere cu Mackensen, dar a accelerat negocierile de pace urmărind să-și consolideze propria poziție contrar celor stabilite cu Brătianu. A doua întâlnire a lui Averescu cu Centralii a avut loc la Buftea 23 februarie 1918, iar centralii s-au dovedit inflexibili în pozițiile și cererile față de România. Generalul Averescu în fața condițiilor foarte dure a declarat că nu poate primi pacea, dar a tăiat posibilitatea oricărei amânări. La 4 martie 1918 generalul Averescu a anunțat Puterile Centrale că v-a semna preliminarile păcii în condițiile fixate în ultima telegramă din 3 martie 1918. Soarta guvernului Averescu a fost decisă de 3 evenimente majore:

1. Semnarea păcii de la Brest-Litovska între Rusia sovietică și Germania
2. Tratatul lui Alexandru Averescu cu bolșevicii de la Odesa
3. Plecarea Misiunii militare franceze din România

În scurta perioadă cât a condus guvernul, Alexandru Averescu s-a dovedit prudent față de reunirea Basarabiei cu România, ratând șansa de a fi realizatorul acesteia, Basarabia fiind în fapt provincia sa natală. Mai mult de atât a semnat o înțelegere confuză cu Rumcerod-ul lui Cristian Rakovsky, o organizație bolșevică de la Odesa dirijată de la Moscova, care a încercat să folosească documentul semnat de prim ministrul Averescu ca o recunoaștere a apartenenței Basarabiei la Rusia.

La 18 martie 1918 guvernul Averescu demisiona, iar guvernul Marghiloman depunea jurământul. Generalul Averescu s-a dovedit, ca om politic, în multe privințe neexperimentat, pe alocuri naiv, soluțiile adoptate generând, nu o dată, dispute în sânul clasei politice. Cu toate că a condus țara o perioadă scurtă, Alexandru Averescu a fost perceput de marea masă a populației drept „omul păcii”, cel care a pus capăt calvarului războiului, cu lungul lui șir de suferințe. Acest fapt a fost unul din factorii imensei sale popularități.

În aprilie 1918, la Iași, s-a format „Liga Poporului” în frunte cu generalul Alexandru Averescu care propunea un program bazat pe respectul legilor, reintroducerea constituției, aplicarea reformelor promise în primăvara și vara lui 1917 (votul universal și reforma agrară), stabilirea răspunderilor și sancțiunilor pentru vinovații înfrângerilor din anii războiului, apropierea de puterile Antantei, etc. Organul de presă era

„Îndreptarea” primul număr apărând la 14 aprilie 1918. În 1920 „Liga Poporului” a luat numele de „Partidul Poporului”. A fost primul partid care s-a extins la scara României mari prin absorbția unor facțiuni diverse din Basarabia, Bucovina și Transilvania, fapt ce a completat caracterul de mozaic al formațiunii conduse de generalul Averescu. Cu timpul popularitatea generalului Averescu s-a erodat și o dată cu ea și credibilitatea „Partidului Poporului”. În primul deceniu interbelic „Partidul Poporului” a avut un rol foarte important pe scena vieții politice din România. În lunile aprilie-iulie 1918 generalul Averescu a publicat în ziarul „Îndreptarea” o suită de articole ce au tratat pe larg problema „Răspunderilor”, care ulterior au fost strânse într-o broșură. Era prima analiză detaliată a modului cum a fost pregătită intrarea României în război, cum s-au desfășurat operațiile în campaniile din 1916-1917 cu accent pe înfrângerile suferite, cum s-a comportat clasa politică românească înainte și în timpul războiului. Generalul Averescu a arătat cu luciditate starea de lucru din societatea românească, a stabilit cu precizie cauzele înfrângerilor, a arătat vinovații. Diagnosticul era dur, analiza obiectivă, iar căile de urmat pentru redresarea situației erau indicate cu relativă precizie. Împrejurările fericite de la 1918 au făcut ca problema „Răspunderilor” să fie uitată, ratându-se prilejul unei reforme a vieții politice românești. Lucrurile au rămas la fel ca înainte, iar această șansă irosită de reformă a reprezentat una dintre cauzele prăbușirii României mari în vara anului 1940. O mare vină o poartă chiar generalul Averescu care s-a oprit la jumătatea drumului. O dată ajuns la putere, „Răspunderile” au fost uitate, vinovații au rămas nepedepsiți, el integrându-se perfect în atmosfera viciată a vieții politice românești.

La alegerile din 23-27 mai 1918 organizate de guvernul Marghiloman, „Liga Poporului” nu a participat, dar generalul Averescu și-a depus candidatura în 6 județe obținând 6 mandate (Bacău, Suceava, Vaslui, Tecuci, Fălțicni, Mehedinți).

Guvernul Marghiloman a semnat la 7 mai 1918 pacea de la București cu Puterile Centrale, o pace foarte dură. La 8 noiembrie 1918 guvernul Marghiloman a fost demis, iar generalul Constantin Coandă a format guvernul, fiind succedat de guvernul I. I. C. Brătianu din 12 decembrie 1918.

- Va urma -



CENTENARUL MARII UNIRI

UNIREA BASARABIEI CU ROMÂNIA

► Alexandru DIMITRESCU

La 10 noiembrie 1918 România iese din starea de armistițiu și declară război Puterilor Centrale. Mai sunt 3 zile până când luptele din Primul Război Mondial vor înceta. La 13 noiembrie 1918, Ungaria, devenită independentă față de Imperiul Austro-Ungar prin mișcarea cunoscută sub numele de „Revoluția crizantemelor”, semnează la Belgrad Convenția militară de armistițiu cu țările aliate câștigătoare – între care se afla și România.

Conform convenției inițiale de participare la război încheiate cu Antanta, teritoriile din cuprinsul Imperiului Austro-Ungar locuite de români, în baza principiului autodeterminării națiunilor, urmau să se unească cu țara mamă, Regatul României.

Dar Basarabia?

Cum a ajuns Basarabia în Imperiul Rus

Războiul ruso-turc din 1806-1812 se încheie cu victoria rusă prin Pacea de la București. Imperiul Otoman cedează atunci Imperiului rus teritoriul Moldovei între Nistru și Prut, cunoscut sub numele de „Basarabia”.

Războiul Crimeii, început în 1853 prin ocuparea de către Imperiul Rus a țărilor românești, se termina cu înfrângerea acestuia. Tratatul de pace încheiat la Paris în 1856 hotărăște ca cele 3 județe din sudul Basarabiei – Cahul, Bolgrad și Ismail – să se reîntoarcă la Moldova.

În 1877, un nou război începe între Imperiul Rus și cel Otoman, cu scopul de a recupera teritoriile pierdute în urma Războiului Crimeii. Participantă la război alături de ruși, România își declară Independența la 9/21 mai 1877.

Tratatul de pace este semnat la 3 martie 1878 la San Stafano, dar Conferința de pace de la Berlin, din același an, hotărăște ca România să cedeze Rusiei cele trei județe din sudul Basarabiei. În contrapartidă, România primea Dobrogea, Delta Dunării și Insula Șerpilor.

Și astfel, prin voința Imperiilor, Basarabia este ruptă din trupul Țării între 1812 și 1918, cu o pauză de 22 de ani, între 1856 și 1878.

Revenirea la Patria Mamă !

După Revoluția rusă din februarie 1917, în Gubernia Basarabia – așa cum era denumită în cadrul Imperiului Rus – au loc adunări și congrese ale diferitelor clase sociale, în care este discutat viitorul țării.

În 6-7 februarie 1917, Congresul locuitorilor de la sate votează o moțiune prin care se cere autonomia Basarabiei și înființarea unei Adunări legislative.

În aprilie 1917, nou creatul Partid Național Moldovenesc, sub președinția lui Vasile Stroescu, militează și el pentru autonomie.



La 16 Iulie 1917, Comitetul central ostășesc din Chișinău hotărăște înființarea unui Consiliu al provinciei - după modelul sovietelor -, ce avea să emită o propunere de lege pentru autonomie națională și teritorială.

În același timp, Adunarea națională Ucraineană decretează că Basarabia este parte a Ucrainei.

Basarabia cere protecția Guvernului provizoriu Rus !

În condițiile stării de anarhie generală instalată în Imperiul Rus, conform unei proceduri ce a avut loc în toate guberniile, Guvernatorul Basarabiei demisionează și transmite atribuțiile sale lui Constantin Mimi, important om politic basarabean.

Între 23-27 octombrie 1917, Consiliul ostășesc proclama autonomia Basarabiei, înființarea Republicii Democratice Moldovenești și formarea Sfatului Țării ca organ legislativ, format din 156 de deputați, dintre care 105 erau moldoveni. În ideea acelui moment, Republica Democratica Moldovenească urma să facă parte dintr-un viitor Imperiu federal Rus.

În prima sa ședință din 26 nov./ 04 dec. 1917, Sfatul Țării votează demisia lui Constantin Mimi și alege ca Președinte pe Ion Inculeț.

Date fiind situația grea și starea de anarhie generalizată, conducerea Republicii solicită sprijinul generalului Scerbacev – comandantul armatei ruse de pe frontul român - pentru a putea restabili ordinea. Armata rusă fiind în degringoladă, cererea este transmisă armatei române. Astfel, la 13 ian. 1918, armata română intră în Chișinău.

La 24 ian. 1918, Sfatul Țării votează independența Republicii Democratice Moldovenești, Consiliul sau director devenind Consiliu de miniștri în frunte cu Ion Ciugureanu ca Prim-ministru. Ion Inculeț rămâne președintele Sfatului Țării.

La 27 martie / 9 aprilie 1918 Sfatul Țării votează Unirea Republicii Democratice Moldovenești/ Basarabia, cu „MAMA SA ROMANIA” !

UNIREA BUCOVINEI

Ce este „Bucovina”?

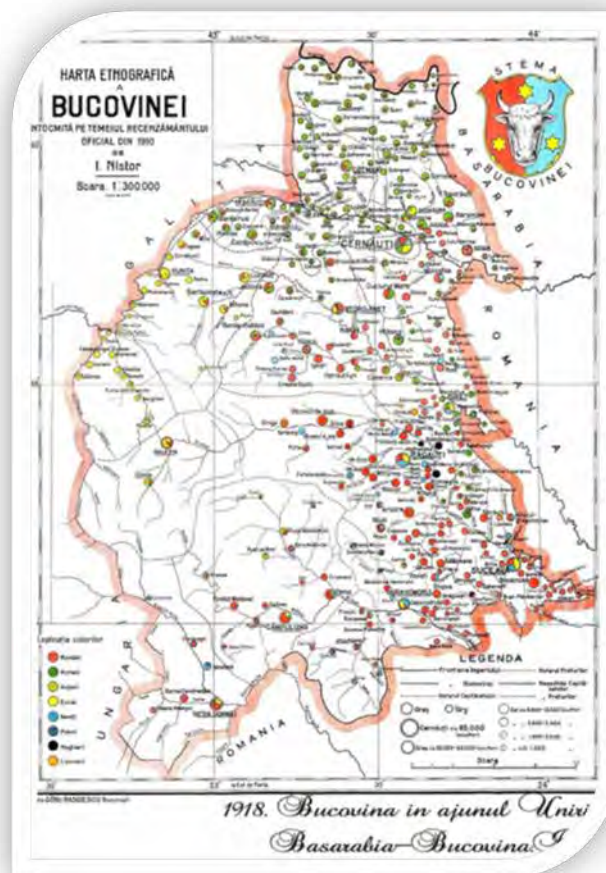
Zona de nord a Moldovei acoperită de vaste păduri de fag – în slavă „buk” - era denumită „Țara de sus”.

Un document al lui Roman I Mușat din 30.03.1392 folosește pentru prima dată termenul de „bucovina” cu înțelesul „pădure de fagi”.

Numele propriu „Bucovina” este denumirea dată de austrieci teritoriului de 10441 km² rupt din trupul Moldovei la 1775.

Raptul teritorial

În anul 1772 Polonia este împărțită între Imperiile Rus și Austriac, partea de sud – Poluția și Galiția – intrând în componența celui austriac. Este momentul în care Austria revendica necesitatea



ca și viitoarea Bucovină să-i aparțină, ca zonă de trecere din Transilvania în Galiția.

Între 1768 și 1774 Imperiul Otoman are al cincilea război cu Imperiul Rus. De această dată, motivul este amestecul Rusiei în Polonia, fapt ce perturba comerțul turcesc cu această țară.

Pentru ca turcii să fie învinși, intervine și Imperiul Austriac, care urmare a intereselor proprii în zonă, și ale cărui trupe ocupau Bucovina în 1774.

Convenția turco-austriacă din 7 mai 1775 prevede cedarea de către turci către austrieci a Bucovinei.

Conducerea este prin guvernatori militari până în 1876 când este încorporată în Galiția. Această stare durează până în 1849 când devine „Ducat” autonom în componența Imperiului Austro-Ungar.

Influenta stăpânirii austriece

Cea mai importantă influență a fost în ceea ce privește componența demografică a populației, influență care va avea repercusiuni la momentul încetării stăpânirii austriece.

Conform recensămintelor austriece, dacă în 1876 populația era în proporție de 67,8% românească, 23,4% ruteană și 8.8% alte naționalități, în anul 1910 – ca urmare în special a valurilor succesive de migrație din Ucraina, Polonia și Rusia - avem numai 34,4% români, 38,4% ruteni și 27,2% alte naționalități.

Revenirea la Patria Mamă

covină a fost smulsa din trupul Moldo-
viei pînă a sila, alipită coroanei Lab-
burgilor;
considerând că 144 de ani poporul bu-
covinean a îndurată suferințele unei
scărmuiri străine, care îi nevoția

Unirea neconditiona-
tă și pe vecie a Bucovinei,
în vechile ei hotare pînă
la Ceremuș, Colaci și No-
stru, cu Regatul Româ-
niei

(Aplauze îndelungate, care se repetă continuu.)

Președintele Congresului, dă cuvîntul d-lui P.
I. Nistor.

M. P. Ioan Nistor, membru al Congresului, a-
rătă că stihile sunt plămînuiri omenescului auz, prin
forță de mîna omenească, în vreme ce națiunile sînt orga-
nisme vie, care se nasc, se dezvoltă și se împotmesc astfel
atît prin voința lor, și grația lui Dumnezeu!

Contrastul aceluia stih și națiune s-a semna-
lat în mod drastic și în istoria poporului român. În
ființa românească vine și nedreptățile dela strău
pînă la Tîrziu. Acestei stăruie, aceluia gîm, aceeași doină,
aceluia dător și obiceiuri prebucureștine. Dă-
ră vitrozia oremilor a împiedecat pe înaintași noștri
de a avea un stih național similar, care să cuprindă
neamul întreg în hotarele lui stîrne.

Legătura expulzării neomului naștru, lădă-
lul, a fost cuprinsă de Împărat înaintea an 1800, anu
și întru Principalele Române, ca și în țările baltice

Pacea de la București dintre România și Puterile Centrale, semnată la 7 mai 1918, adaugă la Bucovina și Ținutul Hotinului împreună cu o parte a jud. Dorohoi și Dornele Românești până la Brosteni!

La 16 oct. 1918 este proclamată federalizarea Imperiului Austro-Ungar, fără a fi recunoscute și drepturile românilor. Imediat, la Iași, Adunarea românilor refugiați din Austro-Ungaria resping federalizarea.

Data fiind starea de anarhie din Imperiul rus instaurată după Revoluția din februarie, la 19 oct. 1918, este proclamată Republica Populară a Ucrainei Occidentale, în componența căreia este inclus și nord-estul Bucovinei. La 22 oct. 1918 Sextil Pușcariu editează la Cernăuți ziarul „Glasul Bucovinei”, editorialul „Ce vrem?” devenind documentul programator pentru românii din Bucovina.

Astfel, tot din inițiativa lui Sextil Pușcariu, este convocată la 27 oct. 1918 o Adunare Constituantă care alege un Consiliu Național Român în frunte cu Iancu Flondor.

La 3 nov. 1918 Austria se
recunoaste înfrântă.

La 6 nov. 1918, Președintele Consiliului Ucrainean Omelian Popowicz și deputatul român Aurel Onciul – autodenumit ca reprezentant al românilor – semnează un acord de împărțire a Bucovinei între ucraineni și români!

Somat de către ucraineni, ale căror trupe ocupau Cernăuții, guvernatorul austriac Joseph Etzdorf preda puterea administrativă din Bucovina lui Popowicz și Onciul !

La solicitarea Consiliului Național Român, Divizia 8 a Armatei Române, general Iacob Zadic, intra în Bucovina la 8 nov. 1918. La 11 nov. ajunge la Cernăuți și restabilește ordinea.

Actul de împărțire a Bucovinei
semnat de Oniciu este desființat de către
Consiliul Național Român.

La 28 nov. 1918, Consiliul Național convoacă Congresul General al Bucovinei, care hotărăște: „Unirea necondiționată și pe veci cu Regatul României”.

Pentru o parte a Bucovinei, „vecia”
a durat până în 1940 !



CENTENARUL MARII UNIRI

CONTRIBUȚIA TECUCENILOR LA PRIMUL RĂZBOI MONDIAL ȘI MAREA UNIRE DIN 1918

► Prof. Mihail POHRIB

Ne aflăm în preajma unui eveniment de maximă importanță a istoriei românilor: Centenarul MARII UNIRI DIN 1918.

Acest eveniment reprezintă o încununare a unei lupte de secole a poporului român pentru libertate și unitate națională. Prin participarea la primul război mondial românii au urmărit tocmai desăvârșirea unității naționale în noul context creat de lupta națiunilor pentru emancipare pe de o parte, iar pe de altă parte de lupta puterilor imperialiste pentru supremație mondială și reorganizarea teritorială a lumii. În acest context, ca rezultat al sacrificiilor imense și a șansei istorice, națiunea română și-a atins idealul de veacuri: desăvârșirea unității naționale.

Reputatul istoric Ioan Aurel Pop consideră acest eveniment ca fiind „cel mai înalt act de voință națională înfăptuit vreodată de români”.

Realizarea idealului unității naționale a tuturor românilor în granițele aceluiași stat a fost posibilă prin participarea României la primul război mondial, lupta și sacrificiile românilor de pretutindeni, precum și prin efortul fiecărei comunități în parte. Din acest punct de vedere contribuția orașului și județului Tecuci s-a aflat pe un loc de frunte. Contribuția tecucenilor la desăvârșirea unității naționale a fost multidimensională: economică, militară, culturală, umanitară.

Trebuie să reținem că pentru români participarea la primul război mondial se identifică cu un război pentru reîntregirea națională, iar primul război mondial fiind un război total a solicitat societății românești și comunităților locale implicări totale care au solicitat din plin energiile umane și materiale fiind un adevărat test de maturitate pentru poporul român la confruntarea cu modernitatea.

Din punct de vedere militar este cunoscut faptul că de la formarea statului național modern român la 1859, orașul Tecuci a fost un important

centru, începând cu înființarea taberei militare de la Furceni (1869), a Regimentului 24 Dorobanți (1880), Regimentul 8 Călărași care din 1912 devine Regimentul 11 Roșiori, Regimentul VI linie care se va contopi cu Regimentul 24 Dorobanți formând Regimentul VI infanterie nr. 24, Regimentul 64 infanterie în aprilie 1914, Regimentul 6 Roșiori, a Grupului 2 Aeronautic (1917) și până la înființarea Corpului II armată în perioada interbelică.

Aceste unități militare beneficiind de o infrastructură modernă mai ales după construirea cazarmilor pentru unitățile de cavalerie de pe strada Bacău (1912) pentru care municipalitatea a donat 14 ha. De teren din moșia comunală.

Cele două regimente de roșiori (6 și 11) formau Brigada 1 Roșiori Tecuci la comanda căreia între 1904 – 1906 a fost colonelul Alexandru Averescu. Acesta s-a implicat mult în ridicarea nivelului de pregătire militară și culturală a cadrelor și militarilor. La 5 august 1905 în urma demersurilor familiei Averescu se înființează fanfara Regimentului VI Tecuci nr. 24 infanterie, instituție care a animat viața culturală tecuceană și nu numai.

Trebuie să menționăm că numărul mare de unități militare a influențat pozitiv activitate economică, socială și culturală în această zonă.

Prin Corpul ofițeresc al unităților militare din Tecuci, până la intrarea României în primul război mondial au trecut numeroși viitori generali ai armatei române: Alexandru Averescu, Ernest Broșteanu, (Regimentul VI infanterie nr. 24), Alexandru Constantinide (Regimentul 11 Roșiori), Nicolae Mihăescu (Regimentului 24 infanterie), Ion Pătrașcu (Regimentului 24 infanterie), David Praporgescu (Regimentul 1 Roșiori, Regimentul 6 Roșiori), Mihail Schima (Regimentul 1 Roșiori), Nicolae Sinescu (Regimentul 6 Roșiori), Botea Niculae (Brigada 4 Tecuci).

Mulți dintre ei eroi ai războiului și arhitecți ai Marii Uniri, decorați cu ordine românești și străine.

De orașul și județul Tecuci sunt legate numele unor importante cadre militare care au activat la unități din ale județe ca: general Henri Cihoski (n. Tecuci, Divizia 10 inf.), gen. Al. Cihoski (n. Tecuci, Regimentul 7 Roșiori), gen. Petre Frunză (n. Nicorești, div. 5 inf.), gen. Ion Istrati (n. Tecuci, Corpul 5 Armată, în 1909 Șef al MStM).

Pe linia pregătirii pentru război menționăm și constituirea la Tecuci la 15 febr. 1915 a Legiunii de Cercetași „Doamna Oltea”, în frunte cu colonelul Constantin Nicolau – Pribegi comandantul Regimentului 11 Roșiori, ca președinte

În această legiune s-au înscris foarte mulți elevi de la Gimnaziul real și tineri de la alte unități școlare.

Intrarea României în primul război mondial la 14/15 aug. 1916 a găsit unitățile militare din Tecuci gata de luptă. Regimentului

24 infanterie Tecuci comandat de col. Foișoreanu Leonida, făcea parte din Brigada 11 infanterie condusă de col. Fotescu Petre, care era o structură a diviziei 6 infanterie condusă de generalul de divizie Costescu Constantin.

Regimentul 24 infanterie Tecuci, una din cele mai titrate unități ale armatei române în primul război mondial, a pătruns conform planurilor Marelui Stat Major (MStM) a pătruns în Transilvania prin Valea Putnei și a participat la eliberarea orașului Brașov.

O dată cu schimbarea situației militare după înfrângerea de la Turtucaia – aug. 1916, Regimentul 24 infanterie Tecuci a trecut în defensivă în zona Brașov. Pe 7. Oct. 1916 o companie din Regimentul 24 infanterie Tecuci formată din 168 de oameni, cu o mitralieră a rezista două zile atacurilor germane, până au epuizat muniția, în gara Bartolomei.

Compania a fost încercuită și toți ostașii împușcați cu mitraliere de germani, deși ar fi putut fi luați prizonieri. Totul a durat 2-3 min., iar cei din companie au devenit „martirii de la Bartolomei”.

Ulterior Regimentul 24 infanterie Tecuci, a participat la Mărășești și Oituz (8-28 aug. 1917). În ianuarie 1918 Regimentul 24 infanterie Tecuci,

a asigurat Securitatea Sfatului Țării de la Chișinău care a hotărât unirea Basarabiei cu România La 27 martie 1918.

Începând cu luna aprilie 1919 Regimentul 24 infanterie Tecuci, a participat eficient la luptele contra trupelor maghiare în zona Munților Apuseni și apoi pe teritoriul Ungariei. La 29 ian. Drapelul de luptă al Regimentului 24 infanterie Tecuci a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a.

Din nov. – dec. 1923 Regimentul 24 infanterie Tecuci, s-a întors în garnizoana Tecuci fiind întâmpinat cu bucurie de cetățeni în frunte cu primarul Virgil Mironescu.

Regimentul 11 Roșiori comandat de col. Constantin Neagu pe toată durata războiului și Regimentul 6 Roșiori comandat de col. Rusescu Gh. (apoi de col. Popescu N. 1917) formau brigada 4 Roșiori comandată

de gen. Botea Nicolae, ce era structură a diviziei 2 Cavalerie comandată de gen. Basarabescu Gh. Brigada 4 Roșiori a participat la luptele din Transilvania din aug. 1916 pe Valea Oituzului, apoi la cele două bătălii de la Oituz și Mărășești. Era flancul stâng al Armatei de Nord.

Începând cu ianuarie 1918 Brigada 4 Roșiori (Regimentul 11 Roșiori și Regimentul 6 Roșiori Tecuci) a participat la operațiunile de restabilire a ordinii în sudul Basarabiei la cererea autorităților locale.

Din aprilie 1919 Brigada 4 Roșiori a participat la luptele contra armatei bolșevice maghiare în frunte cu generalul Gh. Rusescu.

Acesta în fruntea a 400 de soldați din Regimentul 6 Roșiori au intrat în Budapesta la 4 aug. 1919.

După retragerea armatei și administrației din toamna anului 1916, orașul Tecuci a devenit foarte important din punct de vedere militar. Orașul a devenit Sediul Comandamentului Armatei I condusă inițial de gen. Christescu, apoi de gen. Eremia Grigorescu. Pentru scurt timp a fost și sediul MCG condus de gen. Prezan Constantin.

Tot acum la Tecuci se instalează Grupul 2 Aeronautic iar orașul devine una din cele mai



Gen. Henri Cihoski

importante baze de aviație române.

Rol important în organizarea aeronauticii la Tecuci revine ofițerilor Andrei Popovici, Constantin Beroniade, Haralambie Gioossanu, Ștefan Protopescu.

Din februarie 1917 la Tecuci sosesc ofițeri și soldați ai Misiunii Militare Franceze pentru a instrui Armata I cu tehnicile moderne fapt ce a ridicat moralul populației.

În vederea trecerii la contraofensivă pentru eliberarea teritoriului național toate localitățile din jurul Tecuciului erau înțesate de armata română și rusească.

Ofensiva armatei române de la Nămolosa din 20 iu. 1917 a arătat forța armatei române refăcute care a fost capabilă ca în 3 zile să arunce asupra inamicului 170000 proiectile, adică 220 de vagoane cuprinzând 2200 tone de muniție.

Victoriile de la Mărăști, Mărășești și Oituz au întărit conștiința națională și au avut un mare ecou și la Tecuci, în ciuda sacrificiilor imense din partea populației și armatei. O contribuție militară aparte au adus-o rezerviștii, mai ales cadrele didactice. Se estimează că ofițerii de rezervă proveniți din rândul cadrelor didactice mobilizate reprezentau o pătrime din efectivele de comandanți din fiecare divizie (din 640 ofițeri pe divizie circa 160 proveneau din rândul cadrelor didactice mobilizate). Învățătorii și profesorii au fost în tot timpul acțiunilor militare exemple personale pentru ostașii din subordine, modele de eroism și sacrificiu. În cele trei mari bătălii din vara lui 1916 au participat circa 2300 cadre didactice. Foarte mulți au murit, au fost răniți, luați prizonieri sau dispăruți. Foarte mulți au fost decorați cu ordine și medalii românești, rusești și franceze. În ce privește soldații obișnuiți numărul celor căzuți la datorie este de ordinul sutelor de mii și avem mărturie listele aflate pe monumentele comemorative din fiecare așezare a țării, precum și la Mausoleele de la Mărăști, Mărășești și Oituz. La Mausoleul de la Mărăști sunt pe plăcile mortuare 81 nume de eroi ai Regimentului 24 infanterie Tecuci, iar la Mausoleul de la Mărășești numele a 32 cavaleriști din Regimentul 6 Roșiori

și Regimentul 11 Roșiori Tecuci, precum și zeci de soldați tecuceni din Regimentul 50/64 infanterie decorat prin Înaltul Decret 1356/15 nov. 1917 cu Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a.

În ce privește contribuția economică a tecucenilor la „Marele Război” și implicit la Marea Unire, putem afirma că este inestimabilă. Nimeni nu va putea stabili cu exactitate costurile cu întreținerea armatelor române și ruse, a evacuațiilor și refugiaților din teritoriile ocupate de inamic, a bolnavilor etc. cert este că întregul fond locativ și întreaga logistică a orașului a fost pusă la dispoziția armatei și a celor aflați în suferință. În conformitate cu dispozițiile Ministerului de interne, Primăria Tecuci a introdus prețuri maxime. În 1915 avea în jur de 15000 locuitori cu un buget de circa 500000 lei și un împrumut public de cca. 1,5 milioane lei pentru dezvoltarea



Gen. Prezan Constantin

infrastructurii (electrificare, aducțiune apă, canalizare, pavare, etc.), fapt ce demonstrează că cei din conducerea orașului în frunte cu primarul Condache Constantin vedeau războiul departe în ciuda atmosferei din țară favorabile intrării în război. Practic până la intrarea României în război, în august 1916, la Tecuci s-a mers pe continuarea programelor de dezvoltare edilitară. În lunile septembrie –noiembrie 1916, administrația tecuceană recenzează mijloacele de transport și spațiul locativ pentru eventuale rechiziții la dispoziția Ministerului de Interne. Prefectul Alexandru Bogdan, la ordinele Ministerului de Interne, verifică funcționarea spitalelor din Tecuci, Nicorești, Ivești, Corod și dispune măsuri de remediere a deficiențelor și suplimentare de fonduri pentru ca acestea să asigure nevoile armatei și civililor. Începând di nov. 1916 orașul este confruntat cu probleme cazării refugiaților veniți din Muntenia, iar din dec. 1916 cu cazare miilor de copii (16 – 17 ani) refugiați din Oltenia, descurați, frânți de oboseală și subnutriți. Școlile, bisericile și băncile sunt transformate în spitale și spații de adăpost pentru refugiați. La Gimnaziul „D. A. Sturdza” s-au constituit două spitale militare, dintre care unul rusec. Aici activau medicii români: soții Vrabie, George Marinescu și

medicii francezi: Bonnet, Reinbourg, Gauthier și Coulat.. după operații medicii luau masa împreună în casa Papadopol, alături de școală. Iarna dură din 1916 – 1917 asociată cu lipsurile alimentare, locative și de igienă au dus la tifosul exantematic și febră recurentă care au secerat zeci de mii de oameni. Tot ce putea fi folosit drept combustibil era pus pe foc de soldații români, ruși precum și de civili. S-a distrus grădina publică de lângă cimitir, teii de pe bulevard, gardurile, crucile din cimitir, stabilopozii din dig. Activitatea economică era paralizată. Până în oct. 1917 rușii au plătit cazurile de jaf fiind sporadice. Dovada costă în cantitățile imense de ruble Romanov și Kerenski aflate la populație la reforma monetară din 1921. După oct. 1917 situația s-a schimbat radical prin bolșevizarea armatei ruse. Pagubele economice au fost amplificate de bombardamentele aviației și artileriei germane care au lovit aerodromul, gara, spitalul, depozitul de alimente și numeroase clădiri. În ciuda acestor situații populația orașului își continua activitatea economică susținând astfel eforturile de război. Foarte mulți locuitori s-au orientat spre legumicultură și culturile necesare armatei (orz, ovăz, grâu, porumb, etc.). Locuitorii din satele din jur fac afaceri bune cu Armata și cu Primăria. Apare concurență între Armata rusă și autoritățile române. Cetățenii Gheorghe Arhip și Neculai Caloianu din Matca au făcut o înțelegere pentru 25000 kg. Paie de orz și ovăz pentru unitatea de pompieri Tecuci dar acestea au fost luate de Armata rusă care plătea mai bine. Per ansamblu Administrația orașului și județului Tecuci în ciuda unor imperfecțiuni s-a comportat onorabil.

Din punct de vedere cultural menționăm că instituțiile școlare au făcut mari eforturi pentru a funcționa, chiar dacă în localuri inadecvate aparținând unor particulari.

Activitatea școlară a fost negativ influențată de mobilizarea ori concentrarea majorității cadrelor didactice. Secția locală a „Ligii pentru unitatea poporului român” în frunte cu doctorul Constantin Petrașc a continuat să desfășoare activități cu caracter patriotic și unionist. S-au organizat spectacole la Teatrul din localitate în care după memoriile academicianului Octav Onicescu a evoluat o cunoscută artistă a vremii, Mărioara Cinsky.

Instituția preoților militari a fost organizată încă din 1915 de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române care l-a numit în frunte pe părintele iconom Nazarie Constantin, originar din Vultureni, jud. Tecuci profesor la Facultatea de Teologie

București. Au fost mobilizați 253 de preoți militari din care au rămas 204 cu 30 pierderi. Părintele Nazarie considera că: „Pregătirea sufletească a oștirii pe temeiul religiunii, azi, ca și în trecut are o însemnătate hotărâtoare și cântărește tot atât de greu în cumpăna victoriei ca și mașinile moderne care zguduie pământul.”

Gravele probleme apărute după retragerea în Moldova au determinat Biserica să declanșeze un program de depistare a focarelor de infecție și de informare în legătură cu mijloacele profilactice.

P. S. Nifon, episcopul Dunării de Jos, printr-o circulară către preoții militari din 15 martie 1917 spunea: „... războiul acesta năpraznic dezlanțuiește în oștire ca și în populație, o furtună și mai groaznică și un război mult mai cumplit: bolile molipsitoare și foametea. O altă mare și



Regina Maria la Mărășești

sfântă datorie se impune tuturor, cum și fiecăruia în parte, și anume, înarmarea pentru împiedicarea și alungarea acestor vrăjmași cu mult mai periculoși”.

Ignorând pericolul propriei îmbolnăviri mulți preoți au căzut victime a bolilor pe care încercau să le combată (ex. Alexe Mateevici).

S-au înființat școli de soldați, șezători, biblioteci, coruri religioase și patriotice, conferințe patriotice, citit presă, distribuirea de cărți și altele. Totul pentru a menține moralul armatei și populației precum și pentru a crea o stare de normalitate. Rezultatul a fost că armata română nu numai că nu a intrat în procesul de disoluție ce a cuprins armata rusă, dar a fost practic neatinsă de acesta.

Fiind în contact direct cu populația și dând dovadă de o atenție deosebită, preoții au reprezentat și o valoroasă sursă de informație pentru autoritățile civile și militare. Acestea au cântărit greu în luarea deciziilor cu caracter reformativ din anul 1918, decizii care au consolidat

Marea Unire. Încă odată Biserica Ortodoxă Română și-a confirmat rolul de instituție națională.

Printre preoții din orașul și jud. Tecuci evidențiați pentru activitățile lor filantropice și culturale menționăm pe: Nicolae Conduratu, Iancu T. Pohrib (ambii profesori la Gimnaziul „D. A. Sturdza”), Ioan Bundeu (Negrilești, Tecuci), Petre Mironescu (Țigănești, Tecuci), Mihai Cârănescu (Poiana, Tecuci), Ilarion Dodu (Băcani, Tutova) funcționând ca preot militar la Regimentul 24 infanterie Tecuci.

Femeile tecucene au avut o contribuție importantă la efortul de război și implicit la desăvârșirea unității naționale. Femeile au menținut unitatea familiei au înlocuit bărbații în producție, au activat în instituțiile sanitare și educative. Tinere ca Florica Caragiani, Lelica Copetzki, Mimica Copetzki și Florica Stâlpeanu s-au implicat în vaccinarea populației și militarilor împotriva holerei și variolei în 1917, fiind decorate în feb. 1918 cu Ordinul „Crucea Regina Maria” clasa a III-a. Tot ele au înființat un cămin de 400 locuri pentru copiii orfani și refugiați, iar în martie 1917 un spital de contagioși. S-au implicat și în activități de strângere de fonduri alături de Sybille Chrissoveloni, Ion Georgiade, preot. Nicolae Conduratu, primar Iancu Herescu, prefect D. D. Juvara și alții.

În activități umanitare de sprijinire a refugiaților și răniților de pe front s-a implicat și comunitatea evreiască din Tecuci prin comitetul

de doamne condus de Becca Rosenberg și Rosa Herșcovici care prin colecte au strâns 1184 lei pentru „Crucea Roșie” și 608 lei pentru dotarea cu perdele a spitalului clubul ofițerilor.

Fără a epuiza tematica propusă consider că din cele prezentate rezultă că acei ani au reprezentat un adevărat examen al maturității și dragoste de neam ai locuitorilor acestor meleaguri examen trecut cu brio ceea ce ne îndreptățește să afirmăm că orașul și județul Tecuci au fost o citadelă a Marii Uniri.

LISTA CU MILITARI DECORAȚI ÎN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL PROVENIȚI DIN UNITĂȚI TECUCENE ȘI DIN TECUCI

1. Alexandru Averescu – Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a, a II-a
2. Ernest Broșteanu – Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a.
3. Henri Cihoski – Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a., Legiunea de Onoare, mare ofițer
4. Haralambie Giossanu – Legiunea de Onoare, ofițer
5. Eremia Grigorescu – Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a., a II-a
6. Ion Istrati – Legiunea de Onoare
7. Andrei Popovici – Legiunea de Onoare, cavaler
8. David Praporgescu – Ordinul „Mihai Viteazul”



Regele Ferdinand vorbind soldaților 1917

clasa a III-a.

9. Prezan Constantin – Ordinul „Mihai Viteazul”
clasa a III-a. A II-a, I
10. Văitoianu Arthur – Ordinul „Mihai Viteazul”
clasa a III-a.
11. Glod Gheorghe – Ordinul „Mihai Viteazul”
clasa a III-a.
12. Drapelul Regimentului 24 inf. Tecuci – Ordinul
„Mihai Viteazul” clasa a III-a.
13. Craiu Vasile – Ordinul „Mihai Viteazul” clasa
a III-a.
14. Drăgușanu Marcel – Ordinul „Mihai Viteazul”
clasa a III-a.
15. Mogâlea Paul – Ordinul „Mihai Viteazul” clasa
a III-a.
16. Nasta Egon – Ordinul „Mihai Viteazul” clasa
a III-a.
17. Gafencu Grigore – Ordinul „Mihai Viteazul”
clasa a III-a.
18. Drapelul Grupului 2 Aeronautic Tecuci –
Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a.

BIBLIOGRAFIE

- Andronache, Ștefan, Tecuci – Evenimente, monumente, instituții, personalități, publicații. Ghid, Biblioteca Municipală Tecuci 2001
- Idem, Documente istorice tecucene, vol. 3, Biblioteca Municipală Tecuci 2002
- Idem, Tecuciul și împrejurimile sale, Editura GraphoTec, Tecuci, 2016
- Armata și mass – media, Editura Istros, Brăila, 2013
- Avram, Valeriu, Drăghici, Lucian, Pătrașcu, Gabriel – George, Rîșnoveanu, Ion, Războiul de întregire (1916 – 1919): Comandanți militari români, Editura Centrului Tehnic – Editorial al Armatei, București, 2016
- Bradea, Daniel - Tecuciul în anii primului război mondial, Iași, 2017
- Kirițescu, Constantin - Istoria războiului pentru reîntregirea României, vol. I – II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989
- Nicolescu, Gheorghe, Dobrescu, Gheorghe, Nicolescu, Andrei - Preoții în lupta pentru făurirea României Mari 1916 – 1919, Editura Europa Nova, București, 2000
- Necula, Ionel - Uricar la poarta Moldovei de Jos, vol. IV, Editura GraphoPress, Tecuci, 2013
- Popa, N., Mircea - Primul război mondial 1914 – 1918, București, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979
- Rău, Petre - Născut în zodia Nicorești, Editura InfoRapArt, Galați, 2017
- Tănase, Jănel, Chiș, Dorel, Stan, Daniel - Școala aripilor românești de la Tecuci, o instituție de învățământ aeronautic în umbra secolului XX, Editura GraphoPress, Tecuci, 2015





REVISTA PRESEI

REVISTA REVISTELOR

► Dan MOVILEANU

De la Brăila ne-a sosit o revistă manifest **Litera 13**, nr. 13/2018, red.șef. Mihai Vintilă care, într-un fel de editorial, avertizează că „Litera 13 va fi în continuare ghinionul proștilor, incușilor și politrucilor care murdăresc viața și bucuria celor însetați de apa limpede a literaturii”. Vast program! a zis, cândva, un politician. Mai semnează Zeno Halupa, Marin Ifrim, Dumitru Anghel, A.G. Secară. Din poeziile lui Rodian Drăgoi (p. 23) cităm un vers memorabil: „Adie vântul / se aude cum sub piele îmi foșnesc dureros manuscrisele”.

De la vecinii noștri bărlădeni, mult mai bogați material și spiritual, primim trei reviste literare, tot una și una. **BAAADUL LITERAR** nr. 4 (41), oct., nov., dec. 2017, red.șef Gruia Novac, este dedicat LIMBII ROMÂNE în preajma CENTENARULUI MARII UNIRI. Nume grele ale literaturii contemporane semnează articole docte, lecturabile în întregime, respectiv Mircea Coloșencu (Poezia axiomă a lui Alexei Mateevici), Theodor Codreanu (Eminescu și limba ca taină a ființei), acad. Alexandru Zub (Limbă și istorie), Ioan Dănilă (Limba noastră, la centenar), Ion Popescu - Sireteanu (Cuvântul Mamă). Cronici la diverse cărți ale confrăților semnează Gruia Novac (despre Ion Maftel, Săndel Stamate, George Irava, Daniela Oatu, Vasile Chelaru, Paul Zahariuc, Nelu Vasile), Adrian Jicu (despre Dan Doboș), Petre Isachi (despre Vasile Voiculescu), Ioan Vicolanu (despre Constantin Călin), Vasile Filip (despre Constantin Mănuță). Poezie de calitate semnează Gabriel Chifu (Scriitorul anului 2017), Lucian Vasiliu, Petruș Andrei, Ionuț Caragea, Denise Emorine (poet francez în traducerea Soniei Elvireanu), Cristina Cîmpeanu, George Irava, Adrian Voica, iar proză semnează Ștefan Amariței, Teodor Oancă. Vasile Ghica semnează câteva „Ziceri 13”, la p. 83, în tonul revistei. La rubrica „Apropo”, Gruia Novac readuce în atenția tuturor cele patru poeme ale Anei Blandiana, din revista „Amfiteatru”, care au înșelat vigilența cenzurii comuniste și i-au adus poetei „laurii” interzicerii semnăturii, cităm: „Eu cred că suntem

un / popor vegetal / Cine a văzut vreodată / Un copac revoltându-se?” Desigur, foarte actuale!

Academia Bârlădeană, nr. 3/2017, red.șef Serghei Coloșenco, dedicat unor personalități bărlădene (George Tutoveanu, pictorul Dimitrie Hârlescu) în viziunea lui Grigore Sălceanu și a acad. C.D. Zeletin, cu mențiunea că Dimitrie Hârlescu a fost căsătorit cu pictorița Elena Russu - Mitrea din Tecuci și a fost profesor de desen și caligrafie la Gimnaziul „Dimitrie A. Sturdza” din Tecuci între anii 1907 - 1908 și între anii 1909 - 1923 când încetează din viață, deci este mai mult tecucean decât bărlădean! Mihaela Tudor scrie despre Mihail Kogălniceanu (la 200 de ani de la naștere), iar Elena Monu despre „Case istorice din Bârlad. Casa Hamangiu”. Mircea Coloșenco scrie despre poezia doamnei Toni Hulubei Macovei, Theodor Codreanu, în „Povara vinovăției”, scrie aplicat despre romanul „Alma” (Editura Orizonturi, București, 2017) a fostei colege de liceu, Silvia Budescu (autoare a încă șapte volume, debut în 2013), iar Iorgu Gălățeanu scrie despre cartea de poeme a lui Mihail Nemeș (Turn, la țarm, Edit. Sfera). Rubrica „Din viața Academiei” demonstrează că la Bârlad interesul pentru activitățile culturale este imens.

Viața noastră, nr. 36, oct. 2017, este o revistă cu apariție variabilă a Casei de Ajutor Reciproc a Pensionarilor „Elena Cuza”, Bârlad, pe care ne face plăcere să o prezentăm. Nicolae Mihai, Președintele C.A.R.P., în editorialul său se întreabă și ne întreabă dacă „Mai este solidaritatea la modă?”, iar prof. Livia Andrei în „Din inima Ardealului în inima Moldovei” ne demonstrează că ardelenii din Reghin și moldovenii din Bârlad au fost solidari în vizite reciproce, lucru confirmat și de Maria Borzan (directorul Muzeului etnografic Reghin) în „Gânduri despre întâlnirea cu oamenii minunați ai Bârladului”. Sărbătoarea Limbii Române (31 august) este ilustrată de prof. Maria Budescu, în „Limba română - suflet românesc”, cu poezii tematice de Gheorghe Sion, Ienăchiță Văcărescu, Horia Bădescu, Grigore Vieru, Alexei

Mateevici, Petruș Andrei. Mai semnează prof. Mihaela Pleșu, prof. Maria Marin, prof. Marcel Proca, Vasile Chelaru, Ioan Șt. Pocovnicu, Vasile Cârcoț textele demne să-i încante pe „îngerii noștri - bunicii”, și nu numai.

De la Bacău primim **ATENEU** nr. 579 - 580, noiembrie - decembrie 2017, director Carmen Mihalache, unde găsim semnăturile prestigioase ale lui Ioan Dânilă (Poetul, reprimat în cetate), Adrian Jicu (Doina Rusti - magia ficțiunii istorice), Marius Manta (Carmen Mihalache - „Teatru la filtru”). Poezie de calitate semnează George G. Asztalos și Miorița Baci, iar proza aparține unei domnișoare Silvia - Maria Berescu (Premiul Revistei Ateneu la Concursul de Proză scurtă „Radu Rosetti”, ed. a XIX-a, Onești, categoria de vârstă 10 - 15 ani) care debutează mai mult decât promițător. Punctele forte ale acestui număr

echilibrat, lecturabil în detalii, sunt interviurile lui Ioan Dânilă cu marea poetă Nora Iuga, ca o pledoarie pentru o casă memorială Vasile Alecsandri (născut la Bacău) și cel al lui Marius Manta cu Adrian Sîrbu, dirijor al corului „Byzantion”, intitulat cum nu se poate mai sugestiv „Muzica vindecă patimile”. La rubrica „Meridiane”, întâlnim un poet extraordinar, Ilya Kaminsky (născut la Odessa, Ucraina, refugiat în S.U.A. la doar 16 ani) în traducerea Ralucăi Tănăsescu din care cităm: „Fiți curajoși, am spus, dar nimeni / nu avea curaj, căci un sunet pe care noi / nu-l auzeam ridicase pescărușii de pe ape” (din vol. Republica surzilor, în curs de apariție la Editura FrACTalia). În acest număr mai semnează și tecucenii Ionel Savitescu (Călători și diplomați străini despre România) și V. Ghica (aforisme binecunoscute).



Ivo Casana

ARMONIA SCULPTURALĂ A LUI IVO CASANA

Premisele ideale ale muncii lui **Ivo Casana** sunt capacitatea de a sculpta în interiorul sufletului materiei și profunda experiență estetică concepută ca iluminare interioară.

Sculpturile sale sunt un fericit amalgam de armonie și grație: o fuziune între linii curbe și linii verticale care creează salt și mișcare. Formele vibrează în spațiu și eliberează încărcătura lor de energie pentru a deveni ideale și eterne. Sculpturi care sunt împreună analitice și evocative, până și onirice pentru forța lor expresivă care pare că mângâie orice moment al veșniciei cu extremă eleganță și rapidă comunicare.

Lucrările lui Ivo Casana îl însoțesc privitorul să descopere imensa valoare a tăcerii creative și creează un dialog constructiv între sculptură și spațiul înconjurător într-un proces al creației care captează manifestări enigmatice și dense de sugestie.

Dacă e adevărat că frumosul există în ochii celui ce privește, este la fel de adevărat că anumitor aleși le este dat să citească în profunzime, dincolo de aparențe.

E acesta secretul lui Ivo Casana care, grație monumentalității căutării sale plastice, este un artist ce demonstrează că nu există o intensitate și o calitate ieșită din comun simile a celei pe care inima unui bărbat simte în momentul în care decide a dedica cu pasiune dăruirii de sine prin intermediul artei.

Sculpturi care par expresii de metafore dintr-un timp trecut care, traduse în scheme sinuoase și curbilinii cu arome aproape de basm, dau acestora un anume sens de a nu le face să fie doar obiecte estetice, dar adevărate opere de artă alcătuite din întâmplări care pot deveni până și poezie.

Expune și sculptează în strada Vassalli 16, Castell'Arquato (prov.di Piacenza), un splendid târg medieval pe calea Ardei piacentine.

Silvia Bonomini - critic de artă

A început să sculpteze în 1988 ca autodidact.

Lucrează în exclusivitate bârne de stejar foarte vechi (200, 300 de ani)

A realizat diverse expoziții în perioada 2003-2018 - Piacenza, Paris, Bobbio, Castell'Arquato.

Expoziția sa permanentă de la Castell'Arquato poartă numele de „Grădina Poeziei”





RUGĂ

*Mai spală-mă Iisuse de păcate
Iar eu, cu lacrimi Te-oi spăla pe față
Și du-mă, drept, spre dincolo de viață
Întru lumina zărilor curate!*



*Nu mă lăsa, în drum, pe jumătate
Numai în zbor cu-o singură aripă
Dă-mi mâna Ta, salvează-mă în pripă
Când urlă Moartea, singură-n Cetate!*

*Însemnul Tău e crucea de pe spate
Și rănilile ce-Ți sângera din umăr
Sus, pe Golgota, inima-Ți mai bate.*

*Printre oștenii-Ți credincioși mă număr
Și spre lumina zărilor curate
Mă du, Iisuse, fără de păcate!*

Dionisie Duma





SE-NTOARCE SORA ACASĂ-BASARABIA

*Curge Prutul îngândurat,
râul cu o singură inimă și doi ochi,
unul, în Moldova lui Ștefan,
și altul, în România de dincolo de Prut...))*

*România cea mare suspină ne-ncetat,
Basarabie română, oare unde-ai plecat?*

*Vino acasă, Basarabie dragă,
frații te-așteaptă cu azimă caldă și sare,
cu vinul lui Burebista, „Balada” lui Porumbescu,
„Rapsodia” lui Enescu, „Luceafărul” lui Eminescu.*

*Toate te-așteaptă, cu șoapte de gând visător,
Atâtea doruri avem a ne spune...)))*

Ne-au despărțit chiar spinii,

Ne-au mușcat anii,

ni i-au confiscat...))

Dar noi, tot frați am rămas.

Frate Grigore, ce trist ai plecat!

*Doina lui Eminescu răsună a jale,
Aceași Românie mare trăiește în noi,*

Cu ea adormim, cu lacrimi pe gene,

Și ne trezim, de ce oare? mai goi,

mai săraci, mai pesimiști...)))

*În zori, aripa speranței se-nalță la cer
Ce dragoste cutreieră inima acestui popor!*

Basarabie – taina mea frumoasă de dor!

Se-ntoarce sora acasă, Basarabia...)))

E iarbă-n pridvor!

Eleonora Stamate